

BULLETIN

3/21

Udrži-
telná
archi-
tek-
tura

*„Máte skutečný kontakt
s vnějším světem, ať už se
díváte na modrou či šedou
oblohu nebo na hvězdné nebe.“*

Peter Trachsler, partner v SPPA Architekten

Fotografie: Jürg Zimmermann

VELUX®

Vážené a milé čtenářky, vážení a milí čtenáři Bulletinu ČKA 3/2021,

číslo, které právě otevíráte, je zřejmě poprvé v historii Bulletinu věnováno komplexnímu tématu UDRŽITELNOSTI. Česká komora architektů se již trvale přihlásila k zodpovědnému přístupu v navrhování i plánování a naše červené logo se tak zbarvilo do zelenomodré. Na letošní valné hromadě jsme ostatně přijali 7 tezí k udržitelné architektuře.

Někteří si možná vzpomenete, jaká v 90. letech v Česku panovala atmosféra zlehčování a odmítání, když se pojem udržitelnost postupně objevoval. „Země je přece modrá, ne zelená“, že?, navzdory tomu, že udržitelnost prosazovali také britští konzervativci s Margaret Thatcherovou. Principy trvalého přežití a dlouhodobé prosperity se přece jen trochu křížily s „Carpe diem!“ našeho rychlého bohatnutí. Dnes známe modrozelenou infrastrukturu a cirkulární ekonomika byla před pár dny zakotvena do vládní strategie. Je ovšem realitou, že jde často jen o tzv. „greenwashing“, že proklamujeme nové teze a v praxi se chováme postaru...

ČKA bere téma udržitelnosti v celé jeho šíři vážně; také díky aktivnímu přístupu místopředsedy Petra Leška, který letos převzal pracovní skupinu tohoto názvu, a aktivní Iniciativní skupině ČKA, vedené Honzou Soukupem. Výměna zkušeností s kolegy v ČKAIT i ČSSI, nemluvě o již trvalé spolupráci s Českou radou pro šetrné budovy a dalšími organizacemi, nám architektům, urbanistům a krajinářským architektům přináší nové poznatky a zkušenosti.

Přeji vám obsahově náročné, ale poučné čtení příspěvků od autorů tohoto čísla, kteří pokryli téma ze všech představitelných úhlů – od projektování jednotlivých budov či veřejných prostranství přes zadávání architektonických soutěží a návrhy územních plánů sídel a krajiny až po informace Pavla Martinka z ACE, řešící praktické dopady unijní politiky New Green Deal, Renovation Wave a New European Bauhaus. Zvykněme si, že budeme muset přehodnotit některé rutinní postupy a přemýšlet o své práci z pohledu vyrovnání se s klimatickými změnami a hrozícími riziky. Zvykněme si na celostní pohled na naši profesi, učme se využívat všechny dostupné nové poznatky.

Ze skutečně bohaté nabídky Bulletinu č. 3 vás chci upozornit na další výjimečnost – první rozhovor šéfredaktorky Bulletinu Markéty Prazanové s předsedy ČKAIT a ČKA. S Robertem Špalkem a jeho kolegy z ČKAIT se setkávám skutečně s potěšením a vnímám stále hlubší propojování naší spolupráce ve všech oblastech naší práce. Věřím, že najdeme funkční kompromis při tvorbě prováděcích vyhlášek k novému stavebnímu zákonu – také při rozvoji zelenomodré infrastruktury a tvorby krajiny.

Abychom úplně nezapomněli na probíhající 6. ročník České ceny za architekturu: v průběhu prodlouženého druhého zářijového víkendu se po Česku proháněl mikrobús se sedmičlennou mezinárodní porotou, vybírající z 30 nominací finalisty a vítěze ČCA. Výsledky se dozvíme na Galavečeru 8. 11. ve Foru Karlín. Věřím, že se po loňském covidovém streamování opět setkáme osobně, a to i s většinou porotců, kteří se chtějí vyhlášení zúčastnit. Přestože se nám nechtě sešla čistě pánská sestava, byla to prý jedna z nejkompaktnější posuzujících porot ČCA. Těším se na výsledky jejich hodnocení i na setkání s vámi všemi. Dobré čtení a barvené podzimní dny přeje

váš předseda
Jan Kasl

1	Editorial (Kasl)
2	Obsah
4	Kontakty na Kancelář ČKA

AKTUALITY

6	Galavečer České ceny za architekturu 2021
6	Přehledka diplomových prací 2021
6	Z nominačního večera ČCA 2021
7	Pocta ČKA 2020 – Jan Bočan
9	Ničivé tornádo zasáhlo v červnu jižní Moravu
10	ČKA odsuzuje chování podvodných projektantů na jižní Moravě
10	Jan Kasl se setkal se starosty jihomoravských obcí postižených tornádem
11	Architektura, kvalitní prostředí a udržitelný rozvoj jako témata pro sněmovní volby
13	Teze ČKA k územnímu plánování
15	Mapa městských architektů
16	Nový stavební zákon schválen
16	Nemovitě dědictví a způsob nakládání s ním (Žerava)
16	Pracovní skupina Památková péče ČKA (Žerava)
17	Výročí narození architekta Miloše Reicherta (Reichertová)
18	Vzpomínka Pavla Halíka (Kratochvíl)
19	Bez spolupráce architektů a inženýrů nemůže vzniknout dobrá architektura – rozhovor s předsedou ČKA Ing. arch. Janem Kaslem a předsedou ČKAIT Ing. Robertem Špalkem (Pražanová)
23	Publikace UIA k mezinárodním soutěžím
24	Zemfela Sybille Bucher, obhájkyně architektonických soutěží
24	EFCA – ACE k nerovnému vztahu mezi uživateli a softwarovými společnostmi (Pražanová)
24	Výsledky voleb UIA

SERVIS

26	Akce
32	Nové knihy (Pražanová)
34	Pojištění (Durchánková, Majer)
35	Celoživotní profesní vzdělávání (Slaná)

LEGISLATIVA	
38	Přehled změn v novém stavebním zákoně (Faltusová)
39	Text nového stavebního zákona je hybridem (Kasl)
40	Změny v zákoně o výkonu povolání (Rybková)
41	Nové právní předpisy (Rybková)
41	Otázky a odpovědi (Faltusová)

Udržitelná architektura

- 46 Úkoly PS Udržitelnost (Lešek)
- 46 Sedm tezí ČKA pro udržitelnou architekturu
- 48 Klimatická krize a (ne)udržitelnost současné uhlíkové civilizace (Ač)
- 51 Zmapování legislativního rámce k tématu udržitelnosti (Tlustý)
- 55 Evropské politiky a aktivity na poli udržitelnosti (Martinek)
- 59 Iniciativní skupina pro udržitelnost (Soukup)
- 61 Deklarace udržitelnosti, Agenda 2030, Ženevská charta OSN o udržitelném bydlení, Rámcová úmluva OSN o změně klimatu
- 63 Udržitelná mobilita (Daněk, Mareš)
- 66 Udržitelnost v architektonických soutěžích (Lev)
- 69 Udržitelnost v územním plánování (Svoboda)
- 71 Aspekty udržitelnosti v krajinářské architektuře (Popelínský)
- 74 Úkoly pro krajinářskou architekturu jako reakce na klimatickou krizi a ztrátu biodiverzity (Jeníková, Pyšková, Maceková, Hurychová)
- 79 Ke krajině, krajinnému plánování a modrozelené infrastruktuře (Salzmann)
- 79 Výbor pro krajinu, vodu a biodiverzitu Rady vlády pro udržitelný rozvoj (Salzmann)
- 80 Modrozelená infrastruktura v obcích – dotazník (Kolínská, Povolný)
- 81 Vyhodnocení vlivů politiky územního rozvoje a územně plánovací dokumentace na udržitelný rozvoj území (Lepeška, Vrbová, Novosád)
- 84 Modelový příklad udržitelného sídelního plánování (Bárta, Jura)
- 87 Ekodům – proč se stala (nejen) architektura 20. století neudržitelnou? (Brotánek)
- 90 Centrum pasivního domu – udržitelnost je především zodpovědnost (Vanický)
- 91 Národní síť Zdravých měst – dokážeme změřit udržitelnost bydlení z pohledu obcí? (Boušková)
- 92 Zelená města – klimatická změna jako příležitost, jak mohou města „zezelenat“ (Dovolil)
- 93 Česká rada pro šetrné budovy – vedeme stavebnictví k udržitelnosti (Kalvoda)

SOUTĚŽE

- 96 Výsledky soutěží
- 102 Soutěže po termínu odevzdání soutěžního návrhu / žádosti o účast
- 107 Probíhající soutěže
- 109 Připravované soutěže

oficiální čtvrtletník
České komory architektů

číslo 3/2021, ročník 26

Datum expedice

1. 10. 2021

Náklad

5000 ks

Registrace

MK ČR E 11062

ISSN

1804-2066

Vydavatel

Česká komora architektů
Josefská 34/6, 118 00 Praha 1
+420 273 167 480
www.cka.cz

Redakce

PhDr. Markéta Pražanová
šéfredaktorka

Redakční rada

doc. Ing. arch. Ondřej Beneš, Ph.D.
Ing. arch. David Hlouch
Ing. arch. Miroslav Holubec
Ing. arch. Lucie
Kadrmanová Chytilová
Ing. arch. Jan Kasl
Ing. arch. Pavel Martinek

Jazyková korektura

Mgr. Josef Šebek, Ph.D.

Grafický design

STRAKA OFFICE
(Jakub Straka, Barbora Fišerová)

Tisk

Triangl, a. s.

Distribuce

Bulletin ČKA je bezplatně
rozeslán všem architektům
autorizovaným ČKA
a investičním odborům
magistrátů a větších měst.

Uzávěrka příštího čísla

29. 10. 2021

Upozornění

U inzerce a podepsaných
článků se redakce nemusí
ztotožňovat s obsahem. Pokud
není uvedeno jinak, obrázky
pocházejí z archivu autorů textů.

PDF Bulletinu ČKA je ke
stažení na www.cka.cz.

Praha
Josefská 34/6, 118 00 Praha 1
cka@cka.cz
T +420 273 167 480

úřední hodiny

po-čt 8–16 h

út 8–17 h

pá 8–15 h

ředitelka Kanceláře ČKA

Bc. Dagmar Mošnerová
dagmar.mosnerova@cka.cz
M +420 702 035 234
T +420 257 532 430

sekretář ČKA

Mgr. Ing. Milan Kopeček, MBA
milan.kopecek@cka.cz
M +420 731 126 098

office manager

Monika Pohanková
monika.pohankova@cka.cz
T +420 273 167 486

agenda recepce

Miroslava Kralovičová
recepce@cka.cz
T +420 731 508 028

právní poradce

Stavovského soudu ČKA,
PS Legislativa, právní poradna
Mgr. Eva Faltusová
eva.faltusova@cka.cz
T +420 273 167 481

zástupkyně ředitelky

Kanceláře ČKA, právní poradce
představenstva ČKA, právní
poradna
Mgr. Ing. Daniela Rybková
daniela.rybkova@cka.cz
T +420 273 167 481

autorizace, databáze,

dozorčí rada ČKA,
autorizační rada ČKA
Milena Ondráková
milena.ondrakova@cka.cz
T +420 273 167 483
M +420 608 976 912

Stavovský soud ČKA
Radka Kasalová
radka.kasalova@cka.cz
T +420 257 532 430

členské příspěvky, profesní

pojištění
Helena Jiříková
helena.jirikova@cka.cz
M +420 608 975 312

manager akcí ČKA

Bc. Marek Job
marek.job@cka.cz
T +420 771 126 426

Brno
Starobrněnská 16/18,
602 00 Brno
T +420 542 211 809

tisková mluvčí,
soutěže a veřejné zakázky
Mgr. Tereza Zemanová
tereza.zemanova@cka.cz
M +420 777 464 453
T +420 513 039 101

celoživotní profesní vzdělávání,
autorizace, sekretář
PS Krajinářská architektura,
PS Urbanismus, PS Udržitelnost,
PS Památková péče,
PS Digitalizace, PS Standardy
a honoráře
Kateřina Slaná
katerina.slana@cka.cz
T +420 542 211 809

webmaster, sekretář

PS Vzdělávání a PS
Zahraniční aktivity
Ing. Ludmila Ševčíková
ludmila.sevcikova@cka.cz
T +420 773 765 416

5

AKTUALITY

GALAVEČER ČESKÉ CENY ZA ARCHITEKTURU

Ve pondělí 8. listopadu od 19.30 h proběhne v prostorách Fora Karlín v Praze 8 slavnostní vyhlášení výsledků soutěžní přehlídky realizovaných staveb Česká cena za architekturu 2021 (ČCA). Veřejnost se zde dozví jméno držitele Hlavní ceny, ostatních finalistů, cen partnerů i ocenění za výjimečný počin.

ČCA je soutěžní přehlídka nejlepších realizací postavených na území České republiky v období posledních pěti let pořádaná Českou komorou architektů.

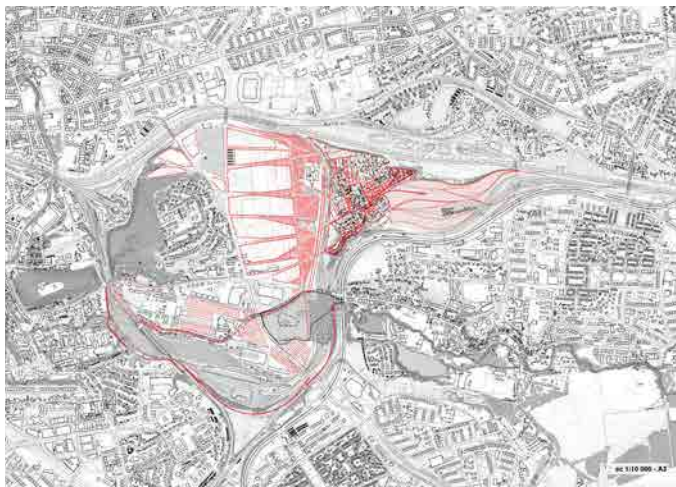
Více informací
www.ceskacenaazaarchitekturu.cz

Partnerský klub ČCA 2021, setkání partnerů ČCA a architektů dne 12. 8. 2021, foto Michal Čížek

PŘEHLÍDKA DIPLOMEK

Česká komora architektů pravidelně každým rokem pořádá Přehlídku diplomových prací jako soutěžní přehlídku úspěšně obhájených diplomových prací absolventů vysokých škol architektonického zaměření.

Praha 10 - Trash, Jakub Wlesner (UMPRUM), situace, Přehlídka diplomových prací 2020, 1. cena

V červnu 2021 vyhlásila ČKA již 22. ročník Přehlídky diplomových prací. Slavnostní ceremoniál s prezentací výsledků soutěže se uskuteční v lednu 2022 v prostorách Centra architektury a městského plánování (CAMP) v Praze.

Porota: Jakub Chvojka, Petr Janda, Karolína Jirkalová, Hana Maršíková, Jiří Opočenský

Příhlášky

→ uzávěrka – 30. 9. 2021
 → diplom.ky/prihlaska
 → kontakt: marek.job@cka.cz

Z NOMINAČNÍHO VEČERA ČCA 2021

Česká komora architektů zveřejnila na nominačním večeru 6. ročníku České ceny za architekturu pořádaném 24. června 2021 v objektu Kotelna v areálu Uhelného mlýna v Libčicích nad Vltavou třicet děl, která mezinárodní porota nominovala do prestižního výběru.

Ze staveb vybraných porotci je 13 děl investovaných z veřejných zdrojů a tvoří téměř polovinu, soukromých je 17. Tři realizace přitom vzešly z architektonické soutěže s potvrzením regulérnosti od České komory architektů. Jedná se o Fakultu humanitních studií UK – přestavba menzy, Koleje 17. listopadu / Kuba & Pilař architekti (soutěž v roce 2015), Městskou halu Modřice / Atelier bod architekti (soutěž v roce 2015) a Rekonverzi tubusu větrné elektrárny / Ing. arch. Pavel Suchý (soutěž v roce 2014).

Typologie nominované třicítky je pestrá. Nejvíce jsou zastoupeny, jak bývá v České ceně za architekturu realitou, projekty pro bydlení, ať už soukromé, určené pro rekreaci nebo hromadné. V různorodém výběru jsou ale zastoupeny také dvě rozhledna a jedna vyhlídka, dvě lávky, komunitní centrum, sociální bydlení, autobusové nádraží, sportovní hala, kostel, rekonstrukce kulturní památky, muzejní expozice nebo krematorium pro zvířata.

Kde je u nás nejkvalitnější architektura?

Nejvíce nominovaných realizací je v Praze, dohromady osm, což je téměř třetina z postupujících děl. Sedm nominací pak má Jihomoravský kraj, tři z toho jsou přitom díla postavená v Brně. Ve dvou největších městech a jim přílehlajícím okolí tak najdeme polovinu z nominovaných staveb.

Čtyři týmy uspěly už v předchozích ročních ČCA

Mezi autory nominovaných staveb jsou i letos jak etablované ateliéry, tak i veřejnosti méně známí tvůrci. Dvě železka v ohni má letos ateliér Kuba & Pilař architekti – vedle již zmíněné Fakulty humanitních studií UK – přestavby menzy, Koleje 17. listopadu je to Rodinný dům v údolí Dyje. Hned čtyři autorské týmy, jejichž realizace porota nominovala, známe už z předchozích ročníků České ceny za architekturu jako oceněné finalisty. Ateliér CHYBIK + KRISTOF ARCHITECTS & URBAN DESIGNERS, Finalista ČCA 2017 s projektem Galerie nábytku a ČCA 2020 s realizací Enotéky Znojmo, letos postoupil mezi nominované s projektem Ústředního autobusového nádraží Zvonařka v Brně. Atelier bod architekti se letos bude ucházet o vítězství s projektem Městské haly Modřice. V roce 2019 přitom získal za návrh Rekonstrukce hospody se sálem v Máslovicích titul finalista ČCA 2019, navíc Ministerstvo pro místní rozvoj ČR pozitivně ohodnotilo proces zadávání veřejné zakázky a ocenilo prosazování kvalitní výstavby prostřednictvím architektonických soutěží. Ateliér Petr Hájek ARCHITEKTI letos zaujal porotu s projektem crema-

torie pro zvířata Věžná loviště. Za Centrum současného umění DOX+ přitom získal titul Finalista ČCA v roce 2019. V loňském roce získal titul Finalista Petr Janda / brainwork za Revitalizaci pražských náplavek, který letos porotce oslovil realizací Lazy House Zlín.

Z nomináčního večera ČCA 2021, foto: Michal Čížek

Mezinárodní odborná porota

Práci architektů bude hodnotit sedm erudovaných zahraničních porotců v čele s předsedou **Yashou Jacobem Grobmanem** (Izrael), architektem aktuálně působícím v akademické sféře, specializujícím se na potenciál digitálního modelování v procesu navrhování a také na udržitelnost v architektuře. Dalším porotcem je krajinářský architekt a urbanista **Bart Brands** (Nizozemsko), na jehož kontě je realizace řady veřejných prostranství včetně univerzitních kampusů. Původem mexický architekt a urbanista **Eduardo Cadaval** (Mexiko/Španělsko) má svoji druhou základnu v Barceloně a stojí za desítkami projektů realizovaných ve Spojených státech, Španělsku i Mexiku, současně aktivně působí na akademické půdě. **Irakli Eristavi** (Slovensko) je architekt, jehož realizace sbírají četná ocenění. Například projekt obnovy košických kasáren na Kulturpark získal v roce 2014 ocenění CEZAAR, ARCH i Cenu Dušana Jurkoviče. Cenu CEZAAR získalo také Náměstí Centrum v Prešově v roce 2018. Dalším porotcem je architekt, urbanista a krajinářský architekt, ale rovněž i teoretik a kritik **Antonio Longo** (Itálie), který se ve své práci zaměřuje na veřejná prostranství a parky a jejich navrhování, městskou krajinu, urbanismus a strategické plánování. Architekt **Balázs Marián** (Maďarsko) se věnuje praxi ve vlastním budapeštském ateliéru a aktivně působí také na akademické půdě. V roce 2019 získal

za svoji práci nejvyšší maďarské profesní ocenění, Cenu Miklóse Ybla. Členem poroty je rovněž krajinářský architekt **Peter Veenstra** (Nizozemsko), který vede řadu mezinárodních projektů, nejen na domácí půdě, ale také v Číně. Věnuje se rovněž výzkumu navrhování a působí jako lektor a poradce v oblasti územního plánování. Při navrhování se snaží o implementaci inovativních myšlenek do jednoduše realizovatelných projektů.

Česká cena za architekturu se již třetím rokem koná za podpory generálního partnera společnosti Central Group, největšího rezidenčního stavitele v ČR.

Všechny přihlášené a nominované stavby a jejich fotografie naleznete v Bulletinu ČKA 2/2021 a na webu České ceny za architekturu: ceskacenaazaarchitekturu.cz/rocniky/2021.

POCTA ČKA 2020 – JAN BOČAN

Poctou České komory architektů byl in memoriam oceněn profesor Jan Bočan nejen za celoživotní přínos v oboru architektury, ale i za formativní vliv na nastupující generaci architektů během pedagogického působení na ČVUT v Praze. Ocenění převzali na nomináčním večeru ČCA dne 24. června v Kotelně v Libčicích u Loun manželka Daniela Bočanová, dcera Mahulena Bočanová a bratr Pavel Bočan.

Oceněním vzdává Komora od roku 2000 hold význačným osobnostem z oblasti architektury. Návrhy na udělení Po-

cty podává každoročně odborná veřejnost včetně členů jednotlivých orgánů České komory architektů. Z nominací pak laureáty vybírá odborná porota. V té, která navrhla udělení Pocty ČKA za rok 2020 profesorovi Janu Bočanovi, usedli architekti Radko Květ, Jiří Opočenský a Jan Šěpka a teoretička Vendula Hnídková a publicistka a kritička Karolína Jirkalová. Česká komora architektů uděluje toto ocenění osobnostem v oboru, které se svou prací a morálním kreditem významně zapsaly do moderní historie české architektury.

POCTA ČKA 2020 – PROFESOR
JAN BOČAN (17. ŘÍJNA 1937 ČESKÝ BROD –
10. PROSINCE 2010 PRAHA)

Jan Bočan byl český architekt a vysokoškolský pedagog spjatý s Fakultou architektury ČVUT v Praze. Vystudoval ji v roce 1962 a v roce 1990 se na ni vrátil jako vedoucí ateliéru. V polistopadovém období byl jedním z klíčových pedagogů určujících směr a způsob vedení ateliérů a výuky architektury v ČR. V roce 2006 byl jmenován profesorem.

První profesní uplatnění našel v národním podniku Konstruktiva. Jeho stěžejním působištěm se ovšem stal ateliér Beta, který vedl architekt Jan Šrámek.

Jako spoluautor je podepsaný pod návrhem nové budovy pražského hlavního nádraží (1973), interiérů pražského hotelu InterContinental (1974), pražského sídliště Velká Ohrada (začátek realizace 1978) nebo hned několika budov zastupitelských úřadů – např. objekt velvyslanectví v Londýně (1971), Stockholmu (1972) či interiery ambasády v Brasílii (1973).

Za objekt velvyslanectví v Londýně mu byla, spolu s kolektivem autorů, udělena Cena za nejlepší realizaci roku 1971 od Unie britských architektů RIBA.

Jan Bočan je autorem diplomatické čtvrti v Praze-Troji (začátek realizace 1989) nebo české ambasády v Tbilisi (2005). Realizace ambasády v Tbilisi byla v roce 2005 oceněna Svazem architektů a Ministerstvem výstavby Gruzie. Jan Bočan současně působil na Gruzínské technické univerzitě v Tbilisi, kde mu byl udělen čestný titul profesora. Do Gruzie přinesl princip evropské výuky a současně přispěl k zintenzivnění česko-gruzínských kulturních vztahů.

Navzdory výraznému autorskému rukopisu a oceňovaným řešením se Jan Bočan odmítal usadit ve struktuře normalizační společnosti, což bylo mnohdy spjato s členstvím v komunistické straně, pro které se, jak sám Bočan zdůrazňoval, nikdy nerozhodl.

Setrvale praktikovaná týmová forma tvorby se stala dominantním principem, do kterého Jan Bočan zasvěcoval adepty architektury během své pedagogické činnosti na ČVUT v Praze. Z ateliéru Jana Bočana vzešla řada architektů, kteří se zdárně prosazují na tuzemské architektonické scéně.

Porota Pocty ČKA navrhla udělit ocenění Janu Bočanovi za „celoživotní přínos v oboru architektury, ale i za jeho formativní vliv na nastupující generaci architektů během pedagogického působení na ČVUT v Praze“.

Medailonek Jana Bočana je ke zhlédnutí na www.youtube.com/watch?v=CaYGT3-9N9k & feature=youtu.be

Československé velvyslanectví v Londýně,
ze Kensington Palace Gardens, autoři: Jan
Šrámek, Jan Bočan, Karel Štěpánský, realizace
1968–1969. Dnes zde sídlí slovenská ambasáda.
Foto wikipedia

Zleva Mahulena Bočanová, Pavel Bočan, Daniela
Bočanová, Josef Smutný, Jiří Zeman a Jan Kasl
při předávání Pocty ČKA 2020 v Libčovicích u Loun.
Foto: Michal Čížek

PŘEHLED LAUREÁTŮ POCTY ČKA

2020	Jan Bočan (in memoriam)
2019	Zdeněk Zavřel
2018	Ivar Otruba
2017	Jiří Suchomel
2016	Martin Rajniš
2015	Bohuslav Fuchs (in memoriam)
2014	Věra Machoninová
2013	Rostislav Švácha
2012	David Kopecký (in memoriam)
2011	Karel Prager (in memoriam)
2010	Viktor Rudiš
2009	Emil Přikryl
2008	Miroslav Baše (in memoriam)
2007	Alena Šrámková
2006	Miroslav Masák
2005	Karel Hubáček
2004	Pocta nebyla udělena
2003	Josef Poláček (in memoriam)
2002	Josef Havlíček (in memoriam)
2001	Vít Obrtel, Otto Rothmayer, Oldřich Stefan, Zdeněk Vávra (in memoriam)
2000	Petr Vaďura, Bedřich Rozehnal, Ladislav Žák (in memoriam)

NIČIVÉ TORNÁDO ZASÁHLO V ČERVNU JIŽNÍ MORAVU

Několika obcemi na pomezí Břeclavska a Hodonínska na jižní Moravě prošla ve čtvrtek 24. června 2021 v půl osmé večer extrémní bouře s krupobitím a tornádem s rychlostí větru přes 300 km v hodině. Kriticky zasaženo bylo sedm obcí, nejvíce postiženy byly Moravská Nová Ves, Mikulčice, Hrušky, Lužice a městské části Hodonína Bažantnice a Pánov. V dotčených obcích bylo poničeno asi 1200 staveb včetně veřejných, zemědělských a průmyslových budov, dále velký počet stromů a vozidel. Silně zasažena byla infrastruktura včetně druhého železničního koridoru.

Podle hodnocení Českého hydrometeorologického ústavu se jednalo o silné tornádo doprovázené savými víry, které dosáhlo síly F4 na Fujitově stupnici (druhé nejsilnější možné tornádo). Tornádo prošlo úsekem dlouhým 26 kilometrů a širokým zhruba půl kilometru. Škody na soukromém i veřejném majetku byly podle předběžných odhadů vyčísleny na 15 miliard korun.

WEB ARCHITEKTIPROBONO.CZ NA POMOC POSTIŽENÝM OBCÍM

ČKA na začátku července spustila web architektiprobono.cz soustřeďující individuální nabídky bezplatného či zvýhodněného architektonického poradenství pro oběti živelní katastrofy na Hodonínsku a Břeclavsku a současně jejich poptávku po těchto službách.

ČKA děkuje všem členům, kteří prostřednictvím webu architektiprobono.cz nabídli svou pomoc obcím postiženým tornádem na jižní Moravě. Vyzýváme ty, kteří své služby již pro bono poskytli, aby sdíleli své zkušenosti na e-mail Dagmar.mosnerova@cka.cz. Komora nabízí postiženým obcím a jejich obyvatelům pomoc s vypracováním projektů rekonstrukce poničených domů nebo stavby nových domů místo zdemolovaných. Web byl vytvořen jako platforma pro propojení pomáhajících a těch, kteří tuto pomoc potřebují. Role ČKA je pak správcovská a koordinační.

K pomoci při posouzení poničených objektů vyzvala své členy také Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (ČKAIT). Během 14 dní se zde přihlásilo více než 200 autorizovaných statiků a inženýrů. Podle odhadů ČKAIT bude na přípravu obnovy 1200 částečně nebo zcela poškozených budov zapotřebí několika stovek projektantů. ČKAIT upozornila na nutnou přítomnost inženýrů a techniků autorizovaných v oblasti pozemních staveb a v dalších oborech, kteří jsou oprávněni nabídnout služby projektanta, stavbyvedoucího, autorského, technického či stavebního dozoru. Mimo jiné proto, že bez jejich kvalifikovaného vstupu nemusejí vlastníci domů dosáhnout na státní podporu z programu Živel.

Finanční pomoc z programu Živel, který byl vyhlášen podle nařízení vlády č. 257/2021 Sb., na obnovu obydli – mohou od státu získat lidé postižení bouřkou od 3. 7. 2021. Žádosti přijímá Státní fond podpory investic.

Obec Lužice den po tornádu.
Foto Tadeáš Bednarz

Obec Hrušky s poničeným kostelem sv. Bartoloměje a základní školou.
Foto Tadeáš Bednarz

Městys Moravská Nová Ves, pomník se sochou T. G. Masaryka na náměstí Republiky.
Foto Tadeáš Bednarz

Tornádo na jižní Moravě. Foto Dominik Herka

ČKA ODSUZUJE CHOVÁNÍ PODVODNÝCH PROJEKTANTŮ NA JIŽNÍ MORAVĚ

Česká komora architektů reagovala 27. července 2021 na znepokojující informace uvedené v článku na webu irozhlas.cz pod názvem Spekulant i falešný statik vztahující se k tornádem zasažené části jižní Moravy.

Česká komora architektů společně s Českou komorou inženýrů a techniků činných ve výstavbě, obě zřízené zákonem č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, se vymezuje vůči znepokojujícím praktikám falešných projektantů, na něž upozorňuje Jakub Troníček v článku uveřejněném 22. 7. 2021 na webu irozhlas.cz pod názvem Spekulant i falešný statik. Obyvatelé obcí zasažených tornádem dostávají pochybné nabídky.

ČKA připomíná, že projektanti s platnou autorizací, tj. s příslušným „kulatým razítkem“ pro danou specializaci, bez ohledu na to, zda jde o statiky či architektky, jsou jen takoví projektanti, kteří jsou vedeni v seznamu zveřejněném na webu profesních komor (www.cka.cz nebo www.ckait.cz). Jejich profesní příslušnost je možno ověřit on-line. Kdokoliv jiný nezapsaný v komorových seznamech, vydávající se za autorizovanou osobu, koná v rozporu se zákonem. ČKA jednoznačně odsuzuje chování podvodných projektantů zneužívajících zjištěné atmosféry tornádem způsobené přírodní a lidské katastrofy. ČKA znovu upozornila na spuštěný web <https://architekti-probono.cz> soustřeďující nabídky bezplatného či zvýhodněného architektonického poradenství pro oběti živelní katastrofy.

JAN KASL SE SETKAL SE STAROSTY JIHMORAVSKÝCH OBCÍ POSTIŽENÝCH TORNÁDEM

Předseda České komory architektů Jan Kasl společně se zástupci České komory autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě – 1. místopředsedou Aloisem Maternou a vedoucí střediska vzdělávání a informací Dominikou Hejdukovou – a architektky Lukášem Janáčem a Marcem Maiem se ve středu 4. srpna 2021 na půdě úřadu městyse Moravská Nová Ves setkali se starosty a zástupci jihomoravských obcí zdevastovaných na konci června ničivým tornádem. Probrali s nimi potřeby samospráv i poškozených občanů a možnosti pomoci ze strany profesních komor a současně představili studii vzorového domu určeného pro zasažené obyvatele.

Na setkání se řešila obecná témata, jako obnova a novostavby zničených domů včetně obecních staveb a také řešení veřejných prostranství. Probíraly se ovšem i zcela konkrétní úkoly, před kterými stojí jednotlivé obce. Starostové se přitom shodli, že by ocenili metodické vedení procesu obnovy. Své využití by podle nich našlo i poradenské středisko, nejlépe přímo v místě. Velké množství řešení požadavků totiž bude extrémní zátěží pro místní úředníky, přičemž v některých oblastech, především urbanismu, se může jednat o činnost nad rámec jejich kvalifikace. Řešila se proto také možnost působení „projektového manažera“ pro obce, tedy odborníka na konzultace, přípravu či procesy. Potřebná by byla především podpora ze strany Ministerstva pro místní rozvoj (MMR), zejména finanční.

Tématem bylo i možné zapojení studentů fakulty architektury VUT v Brně, krajinářských architektů z Mendelovy univerzity v Brně či ČVUT v Praze. ČKA se spolu s ČKAIT obrátila na Ministerstvo pro místní rozvoj, aby zjistila, jaké jsou možnosti pomoci z jeho strany.

Konkrétní pomoci postiženým obcím by například mohla být dotovaná osoba stavebního manažera obce na dobu roku či dvou, který by sejmul z vedení obcí operativní pomoc občanům – stavebníkům s obnovou a zejména novou výstavbou zničených domů. Starostové nemají kapacitu zorganizovat rychlé koncepční územní studie k dořešení možných změn zástavby a nového řešení veřejných prostranství či přípravy soutěží na nové veřejné stavby zničené tornádem. Komora vyzve více urbanistů i organizátorů architektonických soutěží, zda by se zapojili a pomohli obcím s koncepčními záměry, které ovlivní tvář obcí na budoucí desetiletí.

Tvář obcí ovlivňuje i barevnost domů, která by nemusela opakovat chyby v podobě použití málo tradičních fasádních odstínů, které na jižní Moravu nepatří. Kdyby SFPI s MMR a obcemi, s podporou výrobců nátěrových hmot, nabídli částečně dotované vybrané odstíny fasádních barev, tak by jižní Morava mohla být ještě krásnější než před tornádem.

Architekt Lukáš Janáč za Iniciativu Obnova21, podpořenou ČKA, představil koncept vzorového rodinného „Dому pro Slovácko.“ Cílem je vytvořit projektovou dokumentaci rodinného domu se soudobou dispozicí, materiály a technologiemi a tento projekt nabídnout stavebníkům formou pro bono, tedy zdarma k dispozici pro zpracování projektu k osazení na konkrétní pozemek a individuální úpravy.

Lukáš Janáč, Iniciativa Obnova 21 – vzorový rodinný dům pro Slovácko, vizualizace

ARCHITEKTI NABÍZEJÍ POSTIŽENÝM TORNÁDEM PROJEKT RODINNÉHO DOMU ZDARMA

Česká architektonická studia se spojila a vytvořila iniciativu Obnova21 na podporu postiženým tornádem, které se 24. června ve večerních hodinách prohnalo Slováckem.

Architektonické ateliéry edit architects, desk architekti, Marco Maio Architects a YUAR Architects na stržení domů poničených tornádem v jihomoravských vesnicích zaevaly založením iniciativy Obnova21. Lidem postiženým tornádem poskytují projekt rodinného domu pro bono. Cílem iniciativy je přinášet architekturu tam, kde je to zrovna potřeba.

Dům pro Slovácko je koncept rodinného domu, který je navržený do uličních proluk vzniklých po

stržených stavbách. Návrh čerpá inspiraci v původních slováckých staveních, a to jak dispozičně, tak vzhledově.

„V dřívějších dobách měla zpravidla každá obec svého stavitele nebo zednického mistra a ten měl svůj rukopis, vzor, který je při troše pozornosti viditelný až dodnes. Stojí za úvahu s tímto odkazem při obnově pracovat. Velkou výhodou byla podobnost dispozice, stavebních řešení a mnohých detailů. Navíc byl tento vzor flexibilní. A na tuto flexibilitu navazuje i naše myšlenka konceptu Domu pro Slovácko,“ říká architekt Lukáš Janáč z ateliéru YUAR, iniciátor akce.

„Naším cílem je vytvořit projektovou dokumentaci rodinného domu se soudobou dispozicí, materiály a technologiemi a tento projekt nabídnout stavebníkům formou pro bono, tedy zdarma k dispozici pro jejich finální úpravy. Nejen že se tím může významně ušetřit čas a náklady, ale zároveň se pomůže zachovat historický odkaz,“ dodává Janáč, který je rodákem z Dubňan.

Více informací a projekt rodinného domu viz www.obnova21.cz.

ARCHITEKTURA, KVALITNÍ PROSTŘEDÍ A UDRŽITELNÝ ROZVOJ JAKO TÉMATA PRO SNĚMOVNÍ VOLBY

Česká komora architektů upozorňuje v souvislosti s nadcházejícími sněmovními volbami na důležitost kvalitního prostředí pro život a význam udržitelného rozvoje. Přináší proto zásadní témata důležitá pro zodpovědnou správu státu s výzvou volebním uskupením zahrnout je do svých volebních programů a následně do programových dokumentů nové vlády ČR.

První oblastí je Politika architektury a stavební kultury jako základní koncepční materiál v péči o prostředí. Další pak nový stavební zákon, jehož způsob přípravy i schválení bohužel nebyl optimální, a tak zatímco některé návrhy, jako zjednodušení a zpřehlednění způsobu projednávání stavebních záměrů, jsou přínosem, jiné bohužel zůstaly daleko za potřebami. Zákon o zadávání veřejných zakázek zakazuje u veřejných zakázek výběr pouze podle jednoho kritéria, a to nejnižší ceny; přesto i nadále přetrvává neblahá praxe, kdy výrazně převažujícím a u zakázek malého rozsahu jediným kritériem při výběru zhotovitele je stále nejnižší cena. Tento postup je neslučitelný se zodpovědnou péčí hospodáře a poškozuje ve výsledku spotřebitele, tedy jak veřejného zadavatele, tak nás všechny. Tématem doporučeným ČKA je rovněž zřízení Kanceláře plánování a rozvoje ČR zajišťující zodpovědnou správu území a majetku státu po vzoru městských architektů. Jako velice důležité spatřuje ČKA stanovit témata pro předsednictví EU – a zahrnout do nich péči o člověkem vytvořené prostředí. Udržitelný rozvoj a zachování příjemného prostředí i budoucím generacím je pak naléhavým tématem současnosti. Podle ČKA je dále klíčové, aby státní správa pomáhala komunikaci mezi samosprávami a předávání zkušeností, s to za pomoci příkladů dobré praxe. V neposlední řadě ČKA vyzdvihuje nutnost smysluplného investování pro budoucnost (nejen) z dotačních programů. Dotační programy se nesmí orientovat na pouhou snahu utratit co nejvíce prostředků.

TEZE ČKA K VOLBÁM DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY PARLAMENTU ČR 2021

Česká komora architektů, jako stavovská profesní organizace, nabízí pro sněmovní volby politickým stranám a hnutím několik témat důležitých pro rozvoj sídel, jejich architekturu, kvalitu vystavěného prostředí a udržitelný rozvoj. Tato témata nejsou důležitá jen z pohledu architektů, kteří zpracovávají územní plány či navrhují stavby, ale pro všechny, kteří užívají vystavěné i přírodní prostředí, tedy všechny občany této země. Česká komora architektů přináší tato témata, významná pro zodpovědnou správu státu, s výzvou volebním uskupením zahrnout je do svých volebních programů a následně do programových dokumentů nové vlády ČR.

Hlavní téma a motivace:

Usilovat o kvalitní a udržitelné prostředí v ČR pro život dnešní generace i generací budoucích.

Pro péči o prostředí vytvořené člověkem má ČR po vzoru ostatních evropských států zpracovánu **Politiku architektury a stavební kultury**. Bohužel její uplatňování v každodenním rozhodování je minimální. Politika architektury a stavební kultury by se měla stát základním koncepčním materiálem v péči o prostředí. Prostor vytvořené člověkem vyjadřuje kulturní identitu národa i regionů, ukotvuje obyvatele v jejich vlasti a umožňuje sebevědomé fungování států v globalizovaném světě. Kvalitní prostředí je „ovocem demokracie“.

Aktuálně Sněmovna PČR schválila **nový stavební zákon**. Způsob jeho přípravy i schvalování nebyl bohužel optimální. Zatímco některé návrhy, jako zjednodušení a zpřehlednění způsobu projednávání stavebních záměrů, jsou přínosem, jiné bohužel zůstaly daleko za potřebami. Jde zejména o malou váhu samospráv v procesu územního plánování a povolování staveb. V systému územního plánování by územní plány krajů a obcí / měst měly být strategickými a koncepčními dokumenty. Předem daná, jasná a všem známá pravidla pro výstavbu by měla být obsažena v regulačních plánech. Digitalizace procesu povolování staveb může být realizována v podstatě okamžitě – například důsledným využíváním datových schránek, což by prospělo transparentnosti a rychlosti stavebního řízení. Nesmí se přitom zapomínat na otevřené datové formáty a software, aby nedošlo k omezení volného trhu a nebránilo se inovacím.

Zákon o zadávání veřejných zakázek zakazuje u veřejných zakázek výběr pouze podle jednoho kritéria, a to nejnižší ceny; přesto i nadále přetrvává neblahá praxe, kdy výrazně převažujícím a u zakázek malého rozsahu jediným kritériem při výběru zhotovitele je stále nejnižší cena. Vede k tomu i podvědomá obava veřejných zadavatelů z kriminalizace, pokud by rozhodovali jiným postupem, který jim ovšem zákon umožňuje. Tato praxe je neslučitelná se zodpovědnou péčí hospodáře a poškozuje ve výsledku spotřebitele, tedy jak veřejného zadavatele, tak nás všechny. Pro výběr zhotovitele projektu stavby či územního plánu obce / města je – a to i pro veřejné zakázky malého rozsahu – daleko vhodnější soutěž s hodnocením návrhů nebo výběr podle ekonomické výhodnosti, kdy se k nabídkové ceně (jež nesmí být dominantním kritériem) přidají ještě další kritéria, zohledňující kvalitu, zkušenosti a reference zhotovitele.

Pro zodpovědný **územní rozvoj ČR** a správu státního majetku navrhujeme ustavit Kancelář plánování

a rozvoje ČR, s respektovanou osobností v čele, jako obdobu již v mnoha městech a obcích úspěšně působících kanceláří městských architektů. KAPR ČR by měl kontrolovat naplňování Politiky územního rozvoje a připravovat podklady pro její pravidelnou aktualizaci. Politika územního rozvoje je významným vládním dokumentem a měla by obsahovat hlavní strategické priority územního rozvoje na celostátní, nadregionální i (středoevropské úrovni. KAPR ČR by měl spolupracovat s krajskými architekty (a zajistit tak mj. provázanost celostátní Politiky územního rozvoje s krajskými Zásadami územního rozvoje), případně městskými architekty. KAPR ČR by měl také spolupracovat v oblasti územního rozvoje se sousedními státy. KAPR ČR by měl aktivně podporovat a řídit naplňování Politiky architektury a stavební kultury, zejména koordinací práce ministerstev a státních organizací. Zároveň by měl iniciovat a spolupracovat na tvorbě příslušné legislativy, metodik a dalších prováděcích dokumentů. KAPR ČR by měl připravovat a koordinovat zadávání veřejných zakázek a zpracování investičních strategií na státní úrovni tak, aby stát pečoval o státní majetek a fungoval jako zodpovědný hospodář. Měl by připravovat podklady pro (strategická) rozhodnutí, týkající se majetku státu (dohled na kvalitu státních investic do výstavby, dohled na náklady údržbu objektů a pozemků státu, výběr zhotovitele podle kvality, ne podle nejnižší ceny). Jedním z hlavních cílů KAPR ČR by měla být propagace kvalitní architektury po vzoru mnoha západoevropských států, například zemí Beneluxu. Pro trvalou vzdělávací a osvětovou činnost v oblasti kvalitního vystavěného prostředí, tvorby krajiny, architektury a designu by bylo žádoucí iniciovat trvalé Národní centrum architektury, podporující výchovu a vzdělávání v duchu skandinávských a dalších zemí.

V novém volebním období nás také čeká **předsednictví EU**. Dosavadní příprava je skromná a stále chybí hlavní témata našeho předsednictví. Jedním z nich by měla být Politika architektury a stavební kultury. Většina evropských zemí si je totiž vědoma důležitosti komplexní péče o člověkem vytvořené prostředí – kulturní krajinu, která nejenže je zdrojem kulturní tradice a identity, ale zároveň je zásadním nástrojem udržitelného rozvoje a boje s klimatickou změnou. Česká republika by měla tuto štafetu převzít a přispět k péči o celoevropské prostředí.

Udržitelný rozvoj a zachování příjemného prostředí i budoucím generacím je klíčovým tématem současnosti. Města, obce a jednotlivé stavby jsou zásadními spotřebiteli energie. Je důležité, aby se téma udržitelnosti pojímalo v celé komplexnosti, a ne jen jako úzce ekonomický nebo ekologický problém, který se dá řešit jen normami nebo nařízeními. Česká republika je specifická vysokým podílem malých a středních měst. Zároveň je prostředím zcela zásadně ovlivněným a přetvořeným člověkem. Velmi těžko se u nás najde panenská divočina. Ta musí být chráněna, nicméně větší pozornost než dosud by měla být věnována prostředí vytvořenému člověkem, ať už se jedná o města, venkov či volnou krajinu. Architektura, krajinářská architektura, urbanismus a územní plánování jsou proto zásadními, ale málo využitými nástroji. Součástí tématu udržitelného rozvoje je i úspornost. Ta je zatím bohužel pojímána velmi technokraticky. Přednostně jsou podporována technická jednostranná opatření, snadno měřitelná. Přitom daleko zásadnější než konkrétní opatření (jako jsou tepelné izolace či rekuperace) mohou být rozhodnutí o uspořádání měst či krajiny. Česká republika by měla rovnoprávně podporovat nejen technologická řešení, ale i řešení týkající se kvality prostředí a širších vztahů a vždy je navzájem vyvažovat. Důležitá je také úspornost staveb v následné rozumné údržbě.

S udržitelným rozvojem souvisí i **komplexní krajinné plánování**, které je prozatím v České republice nedostatečné. A přitom právě komplexní pohled na kraji-

nu v rámci všech lidských a stavebních aktivit je základem adaptace krajiny na klimatické změny. Česká republika se jako signatář Evropské úmluvy o krajině v roce 2015 zavázala k implementaci krajinného plánování do legislativy ČR, což se dosud nestalo, a děje se tak maximálně formou nezávazných územních studií. Krajinářská architektura ve spolupráci s územním plánováním nabízí celostní pohled na co nejharmoničtější propojování volné krajiny s urbanizovanou krajinou při zachování přírodních a přirozených hodnot území. S udržitelným rozvojem souvisí **zelená infrastruktura** jako páteř krajiny prostupující urbanizovaným územím, která plní mimo ekosystémové také psychohygienické a rekreační funkce a zvyšuje obytnost prostoru v sídlech i mimo ně. Tzv. **modrozelená infrastruktura** je odpovědí na tradiční a v mnoha směrech překonané hospodaření s dešťovou vodou v rámci zastavěné i nezastavěné části povodí a musí být součástí přípravy na změny klimatu. Podstatný je komplexní společný návrh urbanistů, krajinářských architektů a vodohospodářů. Každá profese zvláště tuto problematiku vyřešit nemůže. V mnoha situacích mohou pomoci levná biotechnická opatření oproti složitým stavebně-technickým řešením, která mnohdy vyvolávají další náklady na údržbu a péči.

Jednou ze slabin správy České republiky je malá podpora inovací a nízký přenos **příkladů dobré praxe**. Státní správa musí pomoci komunikaci mezi samosprávami a předáváním zkušeností. Zásadní je též zaměření se na reálná data o prostředí včetně budov. Právě jejich totální nedostatek neumožňuje efektivně rozhodovat o vhodnosti investic a zabraňuje naplňování udržitelného rozvoje.

Dotiční programy se nesmí orientovat na pouhou snahu utratit co nejvíce prostředků. Základním cílem musí být smysluplné investování pro budoucnost. Musí být preferovány komplexní projekty s důrazem na kvalitu výsledku. U dotačních titulů, které se týkají prostředí, musí být dostatečný čas na zpracování projektů a kvalitativní rozhodování o jejich podpoře. Dotace nesmí opomíjet správu veřejného prostoru, participační procesy a kvalitativní výběr zpracovatelů z více návrhů.

Česká komora architektů je připravena podat příslušné komentáře či upřesnění k předloženým tezím ke sněmovním volbám týkajícím se územního rozvoje a kvality vystavěného prostředí.

Dokument Teze ČKA ke sněmovním volbám 2021 je ke stažení na www.cka.cz

TEZE ČKA K ÚZEMNÍMU PLÁNOVÁNÍ

Představenstvo ČKA na svém zasedání dne 14. 9. 2021 schválilo návrh Tezí ČKA k územnímu plánování.

TEZE I: POSÍLENÍ STRATEGICKÉHO ASPEKTU ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ

Prosazujeme propojení strategického a územního plánování jako cestu k zefektivnění plánování území, například ve fázi zadání dokumentací a jejich změn.

Územní a strategické plánování jsou v české legislativě a praxi neprovázané oblasti, což výrazně omezuje efektivitu a účinnost plánovacích procesů.

Kraje povinně vydávají a aktualizují programy rozvoje, jejich obsah se ale nijak systematicky nepropisuje do územně plánovací dokumentace kraje (zásad územního rozvoje). Strategická úroveň zásadám územního rozvoje chybí.

Obce¹ často disponují jediným dokumentem zabývajícím se budoucím rozvojem, kterým je územní plán. Ten však ve své stávající podobě, vzhledem jeho závaznosti a detailu, který řeší, nemůže roli strategického dokumentu naplnit. Výsledkem je nekoncepční rozhodování o území a to nejen v oblasti územního rozvoje. Při přípravě územně plánovací dokumentace obvykle chybí sdílená východiska projednaná s veřejností, o změnách dokumentace se rozhoduje ad hoc.

Strategické dokumenty (strategický plán, program rozvoje nebo i oborové strategie) by měly vyjadřovat dlouhodobou představu o budoucím územním rozvoji obce či kraje a měly by přitom definovat a zdůvodnit požadavky na územně plánovací dokumentaci, tedy základ jejího zadání. Analýza naplňování či potřeba změny strategického dokumentu by pak byla východiskem pro její změny a aktualizace. Variantou je také sloučení strategického plánu s obecnou, strategickou úrovní dokumentace. V každém případě musí být v procesu tvorby strategických dokumentů zajištěna účast projektanta, jak je uvedeno dále v tezi č. VI.

Užší propojení strategického a územního plánování bude vyžadovat úpravu legislativy a nastavení nových povinností pro samosprávy. Dlouhodobé zkušenosti ze zahraničí ukazují, že bude nutno stanovit požadavky diferencovaně dle velikosti obcí. U malých obcí bude strategický aspekt nutno posílit obnovou strategické / směrné úrovně územního plánu, u větších obcí zavedením strategického plánu jako samostatného, povinně vydávaného dokumentu.

TEZE II: ZMĚNY V SYSTÉMU NÁSTROJŮ ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ

Prosazujeme změnu právní povahy územně plánovací dokumentace (ÚPD) na úrovni kraje a obce. Územní plány obcí a krajů mají spolu se strategickými dokumenty plnit roli iniciačních a koordinačních nástrojů pro stanovení budoucího rozvoje území sídel i krajiny a výchozích podkladů pro dokumentace s podrobnou mírou regulace. Teprve dokumentace s podrobnější mírou regulace má sloužit pro rozhodování o umístování a povolování staveb

Jedním z největších problémů dnešního systému územního plánování je všeobecná závaznost všech úrovní plánovací dokumentace.

Krajské i obecní plány stanoví podmínky závazné nejen pro veřejnou správu, ale i pro jednotlivé stavby a jejich investory. Toto pojetí není ve světě obvyklé a přináší řadu problémů. Dokumentace zavazující soukromé vlastníky se projednává jako opatření obecné povahy velmi složitým a časově náročným procesem. Vydání zásad územního rozvoje či územního plánu a jejich aktualizací nebo změn trvá roky.

Vzhledem k tomu, že územní plány umožňují i na základě hrubých regulací umístění a povolení staveb, obce pořízení navazující podrobné regulace (regulačních plánů) nepožadují (nebo přímo odmítají). Výsledkem umístování staveb bez podrobné regulace je znehodnocování vystavěného prostředí sídel i jejich krajinného zázemí.

ÚPD s podrobnou mírou regulace mohou být regulační nebo jednodušší, ale též závazné, zastavovací plány.

Pro menší obce budou vhodným nástrojem územní plány s prvky regulačního / zastavovacího plánu.

Mezi potřebné změny systému patří zjednodušení pořizovacích procesů a zavedení zkrácených forem, kdekoliv je to v souladu s veřejným zájmem možné. Potřebné je řešit i možnost paralelních úprav nadřazené územně plánovací dokumentace. „Zrychlování procesů“ musí jít ruku v ruce se zaváděním jiných nástrojů, které předejdou překotným změnám v území po každých komunálních volbách. Mezi takové nástroje patří např. posílení role zadání, v němž bude promítnuta sdílená strategie obce či kraje (viz TEZI I) a také v něm budou definovány a zdůvodněny potřebné kapacity rozvoje a soulad s nadřazenými ÚPD. Dalšími nástroji jsou kontrolní role nadřazených orgánů územního plánování a zavedení ekonomických nástrojů regulujících územní rozvoj (viz TEZI V). Je potřeba vyřešit rovněž způsob, jak hledat průniky strategií států, krajů a jednotlivých obcí a následně je koordinovat a případně korigovat.

Zvážit je nutno i potřebnost některých stávajících nástrojů plánování. Např. územní studie, které jsou obcemi hojně užívány pro jejich nekomplikované pořízení, se ukazují být nefunkční, není-li stavebník ochoten se regulací podřídit.

Naopak je zcela zásadní do systému územního plánování začlenit nástroje pro komplexní plánování krajiny reagující na aktuální problémy úbytku přírodní rozmanitosti a poškození vodního režimu.

Nezbytné je dále doplnit územně plánovací dokumentace v koncepční úrovni i v úrovni podrobné regulace umožňující řešit témata či stavby přesahující hranice jednoho samosprávného celku (kraje či obce). Příkladem mohou být ÚPD metropolitního regionu, národních parků zasahujících území více krajů a obcí, ÚPD řešící regeneraci území postižených těžbou a též ÚPD regulující velké infrastrukturní stavby. Je potřeba vyřešit rovněž způsob, jak hledat průniky strategií států, krajů a jednotlivých obcí a následně je koordinovat a případně korigovat.

TEZE III: DIFERENCIACE ÚZEMNÍCH PLÁNŮ PODLE VELIKOSTI OBCE

ČKA prosazuje diferenciaci obsahu územních plánů i procesu jejich pořízení podle velikosti a významu sídel.

Současná úprava nástrojů územního plánování a plánovací praxe je v zásadě jednotná pro všechny obce bez rozdílu velikosti.

Velikost sídla se přitom zásadně odráží v jeho potřebách stejně jako v různé míře schopnosti svým od-

1. Pojem obce je zde uveden v širším slova smyslu dle zákona o obcích a zahrnuje obce, městyse, města, statutární města i hlavní město.

borným aparátem zajistit administrativní procesy, které územní plánování a územní rozvoj provádějí.

Všechny druhy sídel mají shodně potřebu regulovat svůj územní rozvoj a bránit neorganizované výstavbě v rozvojových územích a koordinovat vstupy a potřeby různých subjektů od dotčených orgánů přes vlastníky pozemků po investory. Jejich možnosti, jak k regulaci či koordinaci dospět, jsou ale různé.

Pro menší obce je klíčem pořizování územních plánů s prvky regulačních plánů, které integrují strategickou, resp. iniciační i regulační rovinu. Větší obce by pak měly pořizovat územní plány v návaznosti na plány strategické (nebo s jejich integrací) jako samostatně projednávané dokumenty v koncepční rovině a v nezastavěných nebo transformačních územích plány s podrobnější regulací (viz předchozí tezi), které by sloužily k umístování či povolování staveb.

Volba druhu regulace vždy vychází z charakteru a způsobu zástavby. Územně plánovací dokumentace by neměla rezignovat na ovlivnění zástavby i ve stabilizovaných územích, která může výrazně ovlivnit obraz sídel.

Je rovněž nutné nastavit obsahové náležitosti a zejména procesy projednávání a schvalování ÚPD týkající se více obcí.

TEZE IV: POSÍLENÍ ROLE SAMOSPRÁVY

Prosazujeme navrácení pořizování územně plánovací dokumentace zpět samosprávě krajů a obcí. Stát má plnit funkci legislativní, koordinační a kontrolní.

Stávající úprava územního plánování vede k nepřiměřeným zásahům státu do ústavně garantovaného práva na samosprávu, což má hluboké společenské důsledky, zejména v tom, že za současný tristní stav územního rozvoje necítí a nenesou nikdo odpovědnost.

Zejména menší obce mnohdy vnímají územní plán jako nástroj, který jim někdo porídí a zpracuje, a nevěnují mu adekvátní pozornost.

Je nutné omezit ingerenci státu do procesu územního plánování na nezbytné minimum obhajitelné veřejným zájmem. Je nezpochybnitelné, že stát musí mít v rukou nástroje dostatečné pro prosazení strategických záměrů státního významu. Úlohou státu v územní plánování je legislativně popsat nástroje a procesy směřující k jejich vydání včetně vytvoření kontrolních mechanismů, dostane-li se územně samosprávný celek do zjevného excesu. Není však obhajitelné do územního plánování zasahovat s takovou intenzitou, s jakou se tomu děje při pořizování dokumentace, které zajišťuje namísto samosprávných celků prostřednictvím pořizovatelů stát. Tato právní úprava je v Evropě výjimečná. Neblahé důsledky má i přeurčený „jednotný standard“ dokumentace, kterým se stanoví náležitosti zásad územního rozvoje, územních a regulačních plánů a který ve své stávající podobě omezuje možnost přizpůsobit plány jedinečnosti sídla a jeho specifickým problémům a brání inovativním přístupům.

Stát musí finančně podpořit samosprávu v pořizování a zpracování ÚPD, neboť zdravý a udržitelný územní rozvoj krajů a obcí musí být vnímán jako prioritní veřejný zájem.

S tématem pořizování je spojena otázka právního ukotvení pořizovatelů. I zde je žádoucí nabízet různé možnosti, pořizovatelé mohou být zaměstnanci obce, službu může zajišťovat obec s rozšířenou působností a nadále by měla být zachována možnost certifikovaných „léčejících“ pořizovatelů.

TEZE V: PROVÁZÁNÍ ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ S EKONOMICKÝMI NÁSTROJI

Komora prosazuje zavedení ekonomických nástrojů navázaných na ÚPD. Přenést přiměřenou část ekonomických nároků (nákladů) na veřejnou infrastrukturu územního rozvoje na stavebníky a změnou daňové politiky omezit spekulativní jednání vlastníků spočívající v neopodstatněných požadavcích na vymezování zastavitelných ploch či blokování jejich využití pro účel daný ÚPD.

Územní plánování samo o sobě nedostačuje k zajištění územního rozvoje obce. Územně plánovací dokumentace stanoví předpoklady týkající se budoucího rozvoje území krajů a obcí. Nejsou ale nástroji, které dokážou zajistit, že budou rozvojové záměry v budoucnu naplněny. Opravňující povaha dokumentace mnohdy naopak vede ke spekulativnímu jednání aktérů, které realizaci představ o rozvoji území blokuje.

Pro efektivitu plánování tak musí k jeho prosazování přistoupit další instrumenty ekonomické povahy. V zahraničí jsou pro tento účel užívány různorodé nástroje od „měkkých“, které např. daňově bonifikují stavebníky za využití pozemků v souladu s dokumentací a naopak penalizují nečinnost, po nástroje poměrně „tvrdé“, kdy po uplynutí určité doby ztrácí nevyužitý pozemek status zastavitelnosti či může být v některých situacích, které blokují územní rozvoj, omezeno/odejmuto vlastnické právo k pozemku (zde se lze inspirovat ve Francii a jejich koncepci tzv. ZAC zón). Povinnost dohody o provázání (sloučení) více vlastníků v rámci jedné zastavitelné plochy jako podmínka pro její využití může pomoci zjednodušit dohody potřebné pro rozvoj území dle podmínek ÚP. Dnes probíhají tyto dohody více stakeholderů složitě a často na koleně – chybí standardy.

Je nezbytné provázat systém územního plánování se systémem daňovým. Stavební zákon v dnešní podobě zakládá práva stavebníků na náhradu škody, když jejich pozemky pozbydou zastavitelnosti; naopak s nabytím zastavitelnosti, kterým samospráva vlastníkům znásobuje hodnotu jejich majetku, žádné ekonomické povinnosti nespojuje. Doporučujeme tedy s nabytím zastavitelnosti pozemku spojit navýšení daně, a to buď okamžitě, anebo po uplynutí stanovené lhůty, např. 3 roky, bez ohledu na to, zda byl, nebo nebyl pozemek zastavěn.

TEZE VI: POSÍLENÍ POSTAVENÍ A ODPOVĚDNOSTI AUTORIZOVANÉ OSOBY

Komora zastává názor, že role architekta v územním plánování musí být posílena a že architekt v roli projektanta musí být rovnocenným partnerem zadavatele a pořizovatele. Architekt by měl být účasten přípravy ÚPD od jejího počátku, měl by vstupovat i do přípravy strategických dokumentů řešících územní rozvoj a sloužících jako podklad pro zadání. Zároveň musí projektant nést odpovědnost za výslednou podobu územně plánovací dokumentace.

Množství veřejných zájmů, které požívají v procesu územního plánování zvláštní ochrany, s fragmentací veřejné správy stále stoupá. Pozoruhodným výsledkem je, že zájem na kvalitním urbanistickém řešení obce požívá v procesu pořízení územně plánovací dokumentace méně právní

ochrany než dílčí veřejné zájmy hájené v závazných stanoviscích dotčených orgánů.

Dominantní pozice pořizovatele, jednotný standard územně plánovací dokumentace, nedostatek odpovědnosti zpracovatele plánu za jeho finální podobu – to vše vede k degradaci postavení projektanta a zájmů, které při zpracování dokumentace prosazuje. Z autora dokumentace se stal administrátor zákonných povinností, požadavků státních či krajských úřadů, závazných stanovisek, pokynů pořizovatele a mnohdy i samosprávy a soukromoprávních námitek. Mnohdy se stává, že je výsledná dokumentace zásadně odlišná od původního návrhu, aniž by to mohl projektant ovlivnit. To je nepřijatelné a vede to k absurdnímu oficiálnímu výkladu, že projektant nemusí označovat čistopis autorizačním razítkem.

Územní plánování historicky vzniklo jako „projektování sídel“, tedy jako obor zaměřený na kvalitu vyvíjeného prostředí. Je zřejmé, že v současnosti územní plánování musí reagovat na řadu jiných otázek, než je jen esenciální urbanismus, a musí se zabývat nejen vystavěným prostředím sídel, ale i jejich krajinným zázemím a širšími vazbami. O to více je nutné, aby architekt – projektant územního plánu měl jasně garantovanou pozici ve schématu hlavních aktérů procesu přípravy ÚPD (zadavatel – pořizovatel – zhotovitel).

Neznamená to, že má mít projektant právo veta, naopak to klade vysoké nároky na jeho schopnost komunikace, hledání východisek a mnohdy i kompromisů, na kterých se shodne s dalšími aktéry.

Výše uvedené potvrzuje požadavek, aby projektant územně plánovací dokumentace nebyl vybírán zjednodušeně podle nabízené ceny, eventuálně dle ceny a dalšího kvantitativně hodnoceného kritéria (např. počet zhotovených ÚPD). Je nutné preferovat kvalitativní kritéria výběru, ideální formou výběru je architektonická soutěž, v níž architekti předkládají návrhy koncepce řešeného území.

Přestože územně plánovací dokumentace nepožívá autorskoprávní ochrany – jedná se o tzv. úřední dílo – nelze přehlížet fakt, že autorská koncepce autorizované osoby je jeho významnou kvalitou a že je to právě původní autor, který je schopen o jejím dalším vývoji v následných změnách rozhodovat nejkompetentněji. Právě ten by měl být osloven k následným změnám dokumentace, a není-li to možné, měly by s ním změny být vždy konzultovány.

TEZE VII: DIGITALIZACE A STANDARDIZACE PROCESŮ

Digitalizaci zpracování ÚPD považuje ČKA za pozitivní a nevyhnutelný krok, který je prioritou zjednodušit dokumentaci i procesy spojené s pořizováním a schvalováním ÚPD. Digitalizace souvisí s jistou rozumnou mírou standardizace obsahu a struktury ÚPD, která ovšem umožní samosprávám a projektantům uplatnit specifické vyjadřovací prostředky a regulace reflektující ojedinělost a potřeby řešeného území.

Rekodifikace stavebního práva reflektuje trend digitalizace zpracování dokumentace i procesů spojených s jejím projednáváním a rozhodováním v území.

Standardizace nesmí směřovat k vytvoření unifikovaného (univerzálního, jednotného) obsahu řešení ÚPD, ale má umožnit nezbytnou míru sjednocení jejich formy. Tento trend je logický a musí být nastaven tak, aby došlo ke skutečnému zjednodušení dokumentace i souvisejících procesů. Cílem standardizace musí být také zvýše-

ní přehlednosti a srozumitelnosti dokumentace pro širokou veřejnost.

Paralelně s digitalizací je připravována standardizace územně plánovací dokumentace, která je ovšem v dosavadní podobě založena na snaze unifikace ÚPD pro všechna území bez ohledu na jejich specifické podmínky, význam v sídelní struktuře apod. Hrozí vznik komplikovaného a neuchopitelného podkladu, který ještě zhorší již tak malou srozumitelnost ÚPD.

Pro nastavení jednotného standardu dokumentace, jak ho upravuje stavební zákon, chybí veřejný zájem. Je zřejmé, že dokumentace musí být přehledná, srozumitelná a každý musí být schopen se v ní snadno zorientovat. To však neznamená, že musí být pro všechny obce shodná.

MAPA MĚSTSKÝCH ARCHITEKTŮ

Představujeme aplikaci s názvem Mapa městských architektů, která slouží pro přehlednou prezentaci městských architektů a jejich působení pro širokou veřejnost i zástupce veřejné správy. Součástí evidovaných informací jsou rovněž záznamy o historickém obsazení této pozice.

Mapa je doplněna databází s kontakty na městské architektky. Žádáme městské architektky i zástupce měst a obcí o kontrolu správnosti a úplnosti zveřejněných informací. Náměty k úpravám hlase na e-mail ludmila.sevcikova@cka.cz.

www.cka.cz/cs/svet-architektury/ma

Kdo je to městský architekt?

Městský architekt, architekt města, hlavní architekt, obecní architekt apod. – jeho označení není důležité (není závazně právně ukotveno). Podstatná je jeho úloha: komplexní výkon služby architekta při rozvoji města či obce. Jedná se zejména o následující činnosti:

- Při vyhodnocování aktuálního stavu a připravovaných záměrů sleduje zejména hlediska urbanistická, architektonická, estetická a výtvarná.
- V oblasti operativních činností konzultuje a zaujímá stanoviska k projekčně připravovaným aktivitám stavebníků a developerů.
- V koncepční oblasti se podílí na zadávání a projednávání strategických a koncepčních dokumentů, které se týkají území města či obce.
- Spolu se zastupiteli hájí zájmy města či obce při projednávání nadřazené dokumentace širšího území.
- Inicjuje aktivní kroky města či obce na zlepšení prostředí, hrdosti, spokojenosti a soudržnosti obyvatel (např. vypisování architektonických a urbanistických soutěží, zapojování veřejnosti do formulace vizí a strategií rozvoje města, spolupráce s architektonickými školami apod.).

www.cka.cz/cs/cka/tema-CKA/mestsky-architekt

NOVÝ STAVEBNÍ ZÁKON SCHVÁLEN

Senát neměl dostatek času na opravu nového stavebního zákona, návrh tedy 1. července odmítnul jako celek. Sněmovna našla 13. července většinu 104 hlasů a po podpisu prezidenta v účinnost vstoupí v polovině roku 2023, některé změny však začnou platit již od 1. ledna příštího roku.

Více informací viz s. 38

NEMOVITÉ DĚDICTVÍ A ZPŮSOB NAKLÁDÁNÍ S NÍM

Úvodní text ke znovuoobnovení činnosti Pracovní skupiny Památková péče ČKA, která by se měla zabývat nemovitým dědictvím a způsobem, jak s ním nakládat – využitím, transformací, konverzí, ochranou, náhradou atd.

Včerejší stavby, včerejší formování prostoru i krajiny... potřebujeme je? Mají nárok na prodloužení své existence? Anebo si zatím jen nemůžeme dovolit je odstranit a nahradit novými? Vždyť přece výrobci spotřebních předmětů a jejich ekonomičtí poradci nás přesvědčují, že připájet uklepaný drátek v žehliče je dražší než ji zahodit a vyrobit novou! (Jestli je to udržitelné a jestli je moudré osud planety svěřit ekonomům, to si nechejme na jindy...)

V případě nemovitého dědictví je tomu naštěstí trochu jinak, a teď nemám na mysli ekonomickou stránku věci – náklady na rekonstrukci, konverzi, přestavbu nemovitosti jsou většinou nižší než její zbourání a novostavba.

Existující stavby, urbánní prostory, lidské zásahy do krajiny – polní cesty, rybníky, remízy, aleje apod. – neplní jen svůj primární účel a nemají jen ekonomický rozměr, ale jsou také nositeli kontinuity, nostalgie, jsou to kulisy našich zážitků a vzpomínek. Ale především: tvoří zrcadlo doby, která je zrodila, a která je nejpravdomluvnější učebnicí dějepisu, kterou nepsali jen vítězové (i když ti nejmasivněji a nejtrvanlivěji), ale všichni – vlivní i bezvýznamní, úspěšní i neúspěšní, vládcové i plebejci, byť by po sobě zanechali jen parcelaci svých obydlí. Některé stavby jsou hodnotné, nadčasové, jiné pomíjivé – ty sehrály svou roli, přežily se, dovršily svoji životnost a musely uvolnit své místo novému. Není nic přirozenějšího.

Nezanedbatelná část těchto hodnot (včetně jejich klasifikace a selekce) vznikala spontánně, bez jakýchkoliv institucionálních exekutivních zásahů (pomiňme lokátory) jen na základě poznání, úcty a respektu vůči tradici, mentalitě, genu loci minulých počinů – staveb, prostorů a zásahů do krajiny. A vždy také s respektováním elementárních principů udržitelnosti: účelnosti, životnosti, krásy, provázených na jedné straně pokorou a na druhé straně přirozenou uživatelskou, technologickou, konstrukční a estetickou inovací.

Díky tomu jsme se stali dědici fascinujícího kulturního odkazu generací našich předků, vznikajícího a přetvářeného v průběhu staletí. A dokládajícího jejich společensko-ekonomickou situaci, praktičnost, stavebně technologické znalosti, řemeslnou dovednost, estetické preference, tvůrčí erudici, cit pro přírodní a urbánní kontext...

Jak to jenom dokázali – bez vyjádření NPÚ a závazných stanovisek orgánů památkové péče?

PRACOVNÍ SKUPINA ČKA PAMÁTKOVÁ PÉČE – ZRUŠENÍ, RESP. PŘERUŠENÍ ČINNOSTI

V době, kdy jsem jako elév (ne věkem, ale zkušenostmi) začal pracovat v představenstvu České komory architektů, schylovalo se a nakonec i došlo ke zrušení pracovní skupiny Památkové péče – protože údajně neměla tématu, která by praktikující a autorizované architektky tížila. Hodně jsem se tomu divil – bydlím a celý profesionální život působím v Olomouci a určitě bych neřekl, že by vztahy a spolupráce mezi vlastníky nemovitostí, architektky, „razítkovými“ i „nerazítkovými“ památkáři (pokud spolu tyto dvě složky schizofrenního uspořádání institucí památkové péče vůbec mluví) šlapaly jako hodinky...

A to nemluví o toužebně (ale stále marně) vyhlášeném novém památkovém zákoně, který by měla Komora ne připomínkovat, ale spoluvytvářet. Stávající zákon o státní památkové péči je z roku 1987, a i když od té doby prodělal 25 (!) kosmetických změn, tak to z něj moderní legislativní normu pro tuto klíčovou oblast ochrany a rozvoje vystavěného prostředí našich sídel a krajiny neudělalo.

V něm se mj. dočtete, že účelem památkového zákona je „... vytvořit podmínky pro další prohlubování politicko-organizačtorské a kulturně výchovné funkce státu...“ (§ 1(1)), že za památky se prohlašují stavby „... pro jejich hodnoty revoluční...“ (§ 2 (1a)), že vlastník památky je povinen ji užívat „... pouze způsobem, který odpovídá jejímu kulturně politickému významu...“ (§ 9 (1)), že „... Orgány státní správy příslušné rozhodovat o způsobu využití budov, které jsou kulturními památkami, nebo o přidělení bytu, jiných obytných místností a místností nesloužících k bydlení v těchto budovách, vydávají svá rozhodnutí na základě závazného stanoviska příslušného orgánu státní památkové péče...“ (§ 11 (1)). Více než 30 let po revoluci je toto socialistické reziduum nejenom trapné, ale hlavně diskriminující, nefunkční a vnáší nepřátelství mezi vlastníky památkových objektů (faktické nositele památkové péče) a šikanující památkový orgán státu.

PRACOVNÍ SKUPINA ČKA PAMÁTKOVÁ PÉČE – OBNOVENÍ ČINNOSTI

Po diskusích v představenstvu ČKA jsme se shodli, že činnost pracovní skupiny Památková péče obnovíme. Smysl tohoto kroku vidíme v tom, že by měla:

- monitorovat zkušenosti praktikujících architektů, kteří se zabývají projektováním úprav památkově chráněných objektů, navrhuji stavby a úpravy v památkových rezervacích a zónách a v ochranných pásmech,

Olomouc v roce 1593 na veduté Jana Willenberga. Zdroj: Wikipedia

- sbírat pozitivní příklady i příklady problematické,
- pokusit se získat podobné informace od vlastníků památkově chráněných nemovitostí, nemovitostí v památkových rezervacích, zónách a v jejich ochranných pásmech,
- navázat bližší kontakt se zástupci VŠ, specializovaných na vědecký výzkum této oblasti,
- navázat bližší kontakt se zástupci MK ČR a NPÚ,
- na základě všeho výše uvedeného upřesnit, a především účinně uplatnit teze ČKA při přípravě nového památkového zákona.

Rekonstrukce bývalého Velkého dělostřeleckého skladu pro interaktivní vědecké centrum „Pevnost poznání“, areál Korunní pevnůstky v Olomouci, autoři: Stašek Žerava, Miroslav Procházka / Ateliér Bonmot, spol. s r. o., Olomouc, realizace 2014. Příkladná spolupráce s památkáři, kteří byli doslova konzultačními členy týmu. Foto archiv autora

Interiér Pevnosti poznání, 4. nadzemní podlaží. Foto archiv autora

ZÁVĚR

Architekti nesou velkou odpovědnost za kulturu vystavěného prostředí a krajiny naší země. A prakticky každý z nich musí reagovat na výsledky práce svých předchůdců, na okolní domy, prostory, urbánní a krajinný kontext. Pokud se pohybují v památkově chráněném území, je to jen o něco těžší, míra respektu vyšší, a hlavně je nutné dosáhnout konsenzu s podmínkami kolegů památkářů. Někdy je spolupráce skvělá a památkáři jsou pro tvůrčího architekta nejbližšími spojenci, odbornými konzultanty a rádci, jindy to (ke škodě všech zúčastněných) hlasitě skřípe.

Velmi bych stál o to, kdyby se do pracovní skupiny Památková péče přihlásili kolegové, kteří to zažívají a kteří cítí potřebu vytvořit lepší podmínky pro tvůrčí práci, pro spokojenost vlastníků a investorů – naprosto ne na úkor památkových hodnot, ale naopak ve prospěch jejich nikdy nekončícího obohacování, jak se tomu dělo po staletí.

Jsme země s mimořádnou hustotou sídel, ale také s mimořádnou četností a hodnotou kulturního dědictví – od regionálního významu až po význam nadnárodní – evropský či celosvětový. A je proto krajně naléhavé hledat funkční mechanismus pro:

- hodnocení památek,
- diferenciaci podmínek památkové ochrany podle faktické hodnoty,
- zajištění rovnováhy mezi privátním a veřejným zájmem,
- nalezení rovnováhy mezi povinnostmi a právy vlastníka památky,
- dosažení maximální předvídatelnosti stanovených podmínek ze strany památkových orgánů, vyloučení možnosti vzniku subjektivních ad hoc podmínek,
- vnesení prvku udržitelnosti při stanovování památkových podmínek (účel, technologie, provozní náklady apod.),
- akceptování nových vrstev (z důvodu nové funkce, vyššího uživatelského komfortu, standardu technického vybavení) při maximálním respektování hodnotných vrstev původních,
- zajištění tvůrčí svobody a ochrany autorských práv v mezích předem daných podmínek,
- zjednodušení a zrychlení projednání (spojit kvalifikovanost, rozhodovací pravomoc a zodpovědnost památkových orgánů).

Stašek Žerava
předseda PS Památková péče

Budu čtenářům velmi zavázán, když mi k tomuto textu cokoliv napíšete, připojíte svoji zkušenost, kritickou poznámku nebo námět. A samozřejmě pokud projeví zájem se do pracovní skupiny ČKA Památková péče přidat.

Sekretář PS Památková péče:
Kateřina Slaná
T: +420 778 755 235
E: katerina.slana@ccka.cz

Předseda PS Památková péče:
Stašek Žerava
T: +420 728 085 623
E: zerava@atelierbonmot.cz

VÝROČÍ NAROZENÍ ARCHITEKTA MILOŠE REICHERTA

Před sto lety se narodil architekt Miloš Reichert (8. 10. 1921–4. 10. 1984), který především v 60. letech minulého století utvářel názor na přístup a vztah k našemu architektonickému a urbanistickému dědictví a podílel se na koncepcích, které měly v SÚRPMO (Státní ústav pro rekonstrukce památkových měst a objektů) velmi vysokou úroveň.

Před 15 lety napsali jeho někdejší kolegové docent František Kašíčka a profesor Milan Pavlík do architektonického tisku vzpomínku s výčtem jeho prací udivujících svým rozsahem a šíří záběru a bohatou tvůrčí činností a zároveň konstatováním, že „v dnešní názorově rozkolísané době s naléhavou potřebou pevného charakteru a bohatého vnitřního života vzpomínka na architekta Miloše Reicherta přináší radostné zjištění, že v komplikovaných a nepřátelsky vyhocených mezilidských vztazích padesátých až sedmdesátých let minulého století existovali i v naší architektonické profesi lidé ušlechtilí, vzdělaní a pokorně činorodí. Již svojí vysokou postavou i osobním kouzlem vzbuzoval respekt mužské a často i obdiv ženské poloviny populace. Pro nás mladší ztělesňoval Tyršův sokolský typ moderního člena demokratické společnosti, který i v obtížných situacích v totalitních podmínkách váhou své osobnosti nacházel cesty, jak se vyrovnat s tlakem doby, zachovat si rovnou páteř, a přitom plně uplatnit svůj talent a tvůrčí dary dané shůry. Nebylo to lehké, ale Miloš Reichert to dokázal.“

Můžeme vůči němu pocítovat určitý dluh, že zapadl do obecného nevědomí v architektonické obci, jakkoli se jí na konci šedesátých let minulého století velmi vážně věnoval. Třicet sedm let od jeho úmrtí v roce 1984 je dlouhá doba a společenský život s sebou nese zcela jiné otázky. Architekt Miloš Reichert byl ale především Člověk, který měl vědomí o skutečných hodnotách i důležitosti jednání v čase. Věděl, čemu je třeba dát přednost, ať už to byli lidé, kteří potřebují pomoc, nebo myšlenky, i přes jejich tehdejší nebezpečnost. Byl to jeho duchovní rozměr, duševní síla a odvaha a hluboká lidskost, které určovaly jeho jedinečnost.

Helena Reichertová

VZPOMÍNKA NA PAVLA HALÍKA

Dne 21. června 2021 zemřel ve věku nedožitých 86 let historik a teoretik architektury, pedagog a překladatel docent Ing. arch. Pavel Halík, CSc.

Narodil se v roce 1935 ve Stržanově poblíž Žďáru nad Sázavou a jeho slavného Santiniho poutního kostela sv. Jana Nepomuckého. Santiniho kostel také v dětství s rodiči navštěvoval, a dokonce v něm při mších ministroval, jak později rád vyprávěl. Jeho životním tématem se však nestalo baroko, ale architektura moderní a současná a v počátcích jeho badatelské dráhy ještě výrazněji moderní urbanismus. K tomuto zájmu ho patrně nasměroval jeden z jeho profesorů na pražské fakultě architektury ČVUT, urbanista Jindřich Krise, jemuž pak na škole po absolutoriu dělal i asistenta. Pavel Halík si nezvolil kariéru praktikujícího architekta, jeho přemýšlivá povaha ho vedla k teoretické reflexi oboru, k pronikavým analýzám tvorby domácí i světové. Jeho vášní byly diskuse, a to nejen o architektuře, ale i o široké oblasti kultury a umění, kde byl stejně tak zasvěceným znalcem jako ve vlastním oboru. V polovině 60. let Pavel Halík nastoupil do multidisciplinárního pracoviště Kabinetu teorie architektury Československé akademie věd, které se po několika peripetích stalo součástí

Ústavu dějin umění AV ČR, a pracoval zde až do nového milénia. Pedagogickou činnost zahájil paradoxně během tříletého pobytu v alžírském Oranu. Na počátku 90. let začal vyučovat na škole architektury AVU, přednášel na letních školách urbanismu v Paříži a později, až do roku 2019, učil na Fakultě umění a architektury Technické univerzity v Liberci.

Pavel Halík si začal svůj pohled na vývoj architektury utvářet v polovině 60. let, v době, kdy česká – a tehdy samozřejmě zároveň i československá – architektura se již plně znovuzapojila do moderního proudu. Pavel Halík vždy s respektem hovořil o svých modernistických učitelích. Jeho pozdější skvělý překlad kanonické Le Corbusierovy knihy Za novou architekturu byl jeho tributem zakladatelské generaci moderní architektury. Stejně tak záslužným činem byla jeho důkladná a sřizavá analýza vynuceného přerušení moderního vývoje u nás historizující sorelou, kterou včlenil do svého pojednání o české architektuře 50. let (v Dějinách českého výtvarného umění, sv. 5). Přesto jeho hodnocení modernismu, zejména v jeho urbanistických projevech, bylo kritické, a to ještě dříve, než i k nám dolehla ozvěna postmodernistických teorií. Jeho charakterizování moderního urbanismu jako kompozice hmot ve volném neutrálním prostoru poukazovalo na oslabení identity konkrétních míst, z lidské perspektivy vnímaných urbánních situací a jejich sociálních a kulturních významů. Tyto opomíjené aspekty pak našel v knize *Genius loci* od Christiana Norberga-Schulze, na jejímž překladu se podílel. (Tento náš společný překlad paradoxně kvůli svému nemarxistickému pojetí nejdříve koloval jako samizdat, než mohl v 90. letech vyjít oficiálně.)

Pavel Halík pak své urbanistické úvahy rozvinul v dalších publikacích, jako byla kniha *Architektura a město* z roku 1996 nebo skripta *Morfologie města*. Bylo mi ctí, že jsem s ním na nich mohl spolupracovat, stejně jako na překladu knihy *Moderní architektura – kritické dějiny* od Kennetha Framptona nebo na reflexi domácí tvorby v knize *Česká architektura 1989–1999*. Pavel Halík byl ale také autorem desítek odborných recenzí právě dokončených staveb, jež publikoval v našich architektonických časopisech. Jeho interpretace a hodnocení vynikaly vždy přesností formálního rozboru i schopností vidět stavbu v širším kontextu jak kulturního vývoje, tak konkrétní urbánní situace. Hluboký vhled do dějin moderní architektury mu umožňoval nacházet souvislosti napříč časem a přesně diagnostikovat místo hodnocené stavby v souřadnicích mezinárodní tvorby. V jeho textech o současné architektuře bychom asi nenalezli mnoho příkrých odsudků, objekty svého zájmu si volil spíše tak, aby na nich mohl ukázat pozitivní východiska, neboť architekturu miloval a její osud mu ležel na srdci. Pavel Halík žil architekturou, přemýšlením o ní a rozmluvami o ní. Naší veřejně debatě o architektuře proto bude jeho názor a hlas velmi chybět.

Petr Kratochvíl

Nekrolog vznikl pro slovenský časopis *Architektúra & Urbanizmus* a na stránkách *Bulletinu ČKA* ho publikujeme s laskavým svolením autora.

BEZ SPOLUPRÁCE ARCHITEKTŮ A INŽENÝRŮ NEMŮŽE VZNIKOUT DOBRÁ ARCHITEKTURA – ROZHOVOR S PŘEDSEDOU ČKA ING. ARCH. JANEM KASLEM A PŘEDSEDOU ČKAIT ING. ROBERTEM ŠPALEKEM

Jan Kasl a Robert Špalek na VH Praha OK ČKAIT 7. 9. 2021, Foto Soňa Raňajová

Od schválení zákona č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, který je společný pro obě profesní komory, uběhne příští rok 30 let. V průběhu této doby se bojovalo o existenci všech profesních komor, ČKA a ČKAIT (a jejich autorizace) se vůči sobě musely často vymezovat, ale ještě častěji musely obě komory spolupracovat, aby dosáhly společného cíle – odborně nejlepšího výkonu činností ve stavebnictví.

SPOLUPRÁCE

V mnoha zahraničních zemích existuje pro architekty, inženýry i techniky jedna společná komora. V čem spatřujete výhody a nevýhody samostatnosti komor?

Špalek: Výhodou dvou profesních komor v jednom odvětví je větší vliv a síla při prosazování společných zájmů – tlaku na státní správu i další organizace. Nevýhodou pak je občasný odlišný názor. Myslím, že už jsme se s takto nastaveným profesním prostředím sžili.

Kasl: Pokud bychom uvažovali o sloučení všech stavebních profesí do jedné komory, museli bychom si nejdříve přiznat, že stav profesí je značně nevyvážený – krajinářští architekti, statici, vodohospodáři, obrovské množství techniků atd. Spíše si myslím, že je třeba neustále usilovat o spolupráci mezi oběma komorami, o vzájemný respekt mezi profesemi, protože architekt bez inženýra a obráceně dobrý dům nepostaví.

Některé autorizace se ale přece jen prolínají – např. pozemní stavitelství v ČKAIT a architektura A1 v ČKA mají obdobné oprávnění pro výkon své činnosti, což může působit poněkud nelogicky.

Špalek: Máte pravdu. Vymezením pojmů „architekt“ a „stavař“ trochu zahýbala také akreditace oborů Architektura na stavebních fakultách, z nichž absolventi odcházejí s titulem Ing. arch. Chápu, že to se asi architektům moc nelíbí. Nelze to ale paušalizovat, znám mnoho zmíněných absolventů stavební fakulty, kteří vytváří kvalitní architekturu. V minulosti se

uděloval na uměleckých vysokých školách i titul akademický architekt. Jak vysoké technické znalosti jeho nositel po absolvování mohl mít, je otázkou.

Kasl: Není to ideální stav, protože výuka architektury na dvou fakultách jedné univerzity, bez nějaké odůvodnitelné specializace, nedává moc smysl. Kdysi to byla akce „porevolučně odmítnutých“, dnes je situace jiná. Přesto by „inženýr pozemák“ neměl mít ambice tvůrce konceptu, a naopak architekt by měl respektovat technické požadavky projektu. Jsou ovšem výjimky na obou stranách. Jeden bez druhého se obecně neobejdeme.

Architekti jsou někdy považováni za toho, kdo navrhne stavbu, která není realizovatelná. Inženýři zase za někoho, kdo nemá cit a vkus. Je to pravda, nebo mýtus?

Špalek: Je to mýtus. Asi jako každý z nás bych mohl jmenovat stavby, které nesplňují parametry kvalitní architektury a navrhoval je architekt nebo stavební inženýr. Neumím si osobně představit návrh stavby, která má mít vyšší estetickou hodnotu, bez spolupráce s architektem. Stejně tak často kritizují stav, kdy architekt navrhuje budovu bez spolupráce se statikem. Oba způsoby považují za špatné.

Kasl: Architekti by měli být vnímáni spíše jako tvůrci komplexního řešení stavby (nemluvím teď o dopravních stavbách apod.) a inženýři jako specialisti na dané části. Myslím, že je chyba považovat architekty za někoho, kdo řeší pouze estetickou stránku stavby, nebo dokonce jen její fasádu. Práce architekta začíná celkovým konceptem, včetně dispozic, provozu, funkčnosti atd. Cit pro harmonii stavby je ale člověku dán bez ohledu na vzdělání a autorizaci.

Špalek: Při rekonstrukci Karlova mostu jsme v minulosti dostali dotaz, kdo má být autorem projektu. Zda je to stavební inženýr, nebo architekt. Zákon to stanovuje jednoznačně. Je to stavební inženýr. Ten by ale nemohl u rekonstrukce takové stavby bez renomovaného architekta odvést kvalitní práci. Spolupráce obou profesí je v tomto případě nutná. Ztotožňují se s definicí architektury v Ottově slovníku naučném¹ z přelomu 19. a 20. století, z níž vyplývá, že architektura znamená správné skloubení designu a statiky. A jestliže někdo upřednostní statiku před designem, nebo design před statikou, tak nikdy nemůže vzniknout dobrá architektura.

1.

„Architektura jest umění stavěti tak, aby stavba hověla netoliko požadavkům praktickým, ale i aesthetickým. Co se týče činnosti stavební, možno rozeznávati část mechanickou od umělecké. Prvá zanášá se tím, aby sestavovala budovu z rozličných hmot dle zákonů statických; druhá pak dodává těmto formám a celku ušlechtilosti a umělecké dokonalosti. Oba tyto výkony úzce spolu souvisejí a nemohou se od sebe dělit; zanedbání jednoho z obou vždy mívá nezdar v zápětí. Pochybená konstrukce stavební ohrožuje trvání budovy; nedostatečné umělecké provedení znetvořuje stavbu sebe důkladnější.“ Ottův slovník naučný, 1888–1909, 2. díl, s. 670–691, vysvětlení pojmu architektura, první odstavec.

Kasl: Stejně tak trvale platí Vitruviův požadavek na utilitas – firmitas – venustas (účelnost – pevnost – krásu). Je odpovědností projektanta, aby si včas přizval všechny odborníky a nedocházelo k chybám. A samozřejmě je třeba,

aby u stavby dobře fungoval autorský dozor projektanta.

Špalek: U některých projekčních kancelářích se stává, že odevzdají projektovou dokumentaci pro stavební povolení a následně se v dalším stupni projektování zjistí, že některé konstrukční detaily jsou neproveditelné nebo že jsou v projektu uvedeny parametry neodpovídající předpisům. A proto je nutné pracovat od začátku společně v tandemu inženýr – architekt.

Považujete vztahy mezi architektky a inženýry za dobré?

Špalek: Vztahy jsou personální záležitost. Když někdo svou práci odvádí dobře, a navíc respektuje ostatní odborníky, pak jsou vztahy optimální.

Kasl: Mám pocit, že architekti se dívají na stavaře méně přes prsty než obráceně. Vědí, že se bez nich neobejdou.

Špalek: Mám-li být upřímný, tak přiznávám, že historicky určitá řevnivost mezi inženýry a architektky existuje. Inženýři vnímají občasný přezíravý pohled ze strany architektů. Někteří architekti si neradi nechají ukrojit ze svého koláče a raději projektují sami, bez pomoci inženýrů. A pak se může stát, že se problémy „lepší“ v dalších fázích.

TORNÁDO NA JIŽNÍ MORAVĚ

Břeclavsko a Lounsko zasáhlo 24. června 2021 ničivé tornádo. Jaké kroky v této situaci obě profesní komory učinily?

Kasl: ČKA vyzvala své členy k bezplatné pomoci a odborné podpoře a zároveň k následnému projektování nových staveb, veřejných prostranství i celých území. Společně s ČKAIT jsme vydali 1. 7. 2021 prohlášení (viz s. 9 – pozn. red.), v němž komory nabídky pomoci Břeclavsku a Hodonínsku, a zároveň jsme možnosti svých členů koordinovali s krizovým štábem Jihomoravského kraje a SMOČR i SMS.

Špalek: ČKAIT vyzvala ke spolupráci okamžitě statiky, kteří měli na místě zjišťovat stupeň poškození jednotlivých budov. Svou pomoc nabídlo asi 250 autorizovaných staticků. Statici, kteří postižená místa navštívili mezi prvními, upozorňovali na rizika živelně prováděných zásahů bez náležitého statického posouzení opravených budov. Začátkem srpna jsme zorganizovali putovní poradenské dny v zasažených obcích, které se setkaly se zájmem poškozených lidí.

Mohl statik povolit stržení domu poškozeného tornádem?

Špalek: Statici sestaví posudek a mohou doporučit stržení stavby. Někdy může dům vypadat v pořádku, ale jeho technický stav a statika jsou natolik špatné, že je nutné ho zbourat. Majitelům takové nemovitosti to těžko vysvětlíte. Psychická zátěž na obou stranách – majitele nemovitosti i odborníka – je enormní. Posuzovatel může pod tíhou okamžiku podlehnout tlaku majitelů nemovitosti usilujících o její zachování. Doporučoval jsem proto našim statickům po vlastní zkušenosti z povodní, aby chodili na poškozená místa ve dvojicích či trojicích.

STANDARDY, HONORÁŘOVÝ ŘÁD

Jedním z úkolů, jimž máte v plánu se jako představitel profesních komor v nejbližších měsících společně věnovat, jsou standardy.

Kasl: Ano, přišel čas na revizi standardů projektové činnosti, jejich harmonizaci s dokumenty EU a Evropské rady architektů (ACE) a dotažení až do projektování v BIM.

Špalek: Standardy musí být jednotné pro architektky i inženýry. Jejich finální verze bude ovlivněna také novým stavebním zákonem a vyhláškami.

Kasl: Vztahům mezi architektky a inženýry by jistě prospěl závazný honorářový řád, o který společně po celou dobu existence komor usilujeme. Adekvátní ocenění zpracování jednotlivých fází projektové dokumentace by zamezilo snaze „ušetřit“ na některých fázích a odstranilo dilema, zda přizvat více specialistů. Nejčastěji využívaný ceník stavebních prací UNIKA vůbec nepočítá s variantami řešení, nepodporuje fázi studie apod. Když se ale stavba hned v počátku dobře nevymyslí, tak se v dalších fázích jen těžko situace zachrání. Studie nejsou zbytečně omalovánky. Studie je nosnou ideou, jen ona hned ukáže, jak bude stavba fungovat. Další fáze projektové dokumentace jsou jen zhmotněním prvotní myšlenky. Zpracování studie může trvat jen hodiny, stejně jako dlouhé měsíce, kdy se dává koncept domu dohromady. Vrátit se o krok zpět, zahodit, a znova... A tohle jako by nebylo. Za to se neplatí. A také proto se pak mnohdy šetří na profesích. Společná bolest architektů i inženýrů je, že nejsme správně a dostatečně oceňováni. Zatím bohužel nemáme hodinové sazby třeba jako právníci.

Špalek: Nikdy by mě nenapadlo, že po třiceti letech výkonu svobodných povolání bude duševní práce stále tak špatně ohodnocená. Ve srovnání například s Německem je ocenění naší práce velmi nízké. Stále u nich platí Závazný honorářový řád Spolkové republiky Německo (HOAI), i když ho Evropská komise vyhodnotila v roce 2017 jako nedodržený Smlouvy o fungování Evropské unie a jeho směrnice o službách a předala ho k Soudnímu dvoru EU. Boj Spolkové republiky Německo, ale i veškeré evropské odborné veřejnosti a institucí za zachování HOAI je usilovný, protože honorářový řád (a s tím spojené adekvátní ocenění odborníků) je určitou zárukou kvalitní výstavby. Mrzí mě, že člověk musí neustále odůvodňovat, v čem spočívá jeho práce. Když sestavuji statický posudek složité stavby, raději vytisknu všechny dokumenty, které s posudkem souvisejí, než pouhý závěr. Věřím, že potom investor pochopí, že se jednalo o náročný úkol. České povědomí a myšlení bohužel odpovídá situaci popisované v knize Černí baroni, kdy jeden z důstojníků říká, že moc nečte, ale pana Jiráka si váží, protože napsal spoustu knih a všechny byly tlusté. Takže když má statický posudek mnoho stran, byl autor pilný a má právo na odpovídající honorář.

STAVEBNÍ ZÁKON

Mezi nejdůležitějšími společnými tématy je i rekonstrukce stavebního práva, která je nezbytná pro výkon profese architektů, inženýrů i techniků. Senát PČR na začátku července zamítl návrh zákona jako celek. Sněmovna ale nakonec zákon 13. července 2021 přijala a o dva dny později jej kontrahoval prezident republiky. Měl by být účinnosti od 1. července 2023, některé změny již od ledna 2022. Předseda ČKA Jan Kasl v jednom ze stanovisek ČKA konstatoval, že výsledek více než dvouleté práce řady odborníků pod vedením MMR není bohužel příležitostí k potlesku. Jak by měl vypadat proces sestavování nového stavebního zákona?

Špalek: Postup, kdy byl vznesen požadavek na sestavení stavebního zákona Hospodářskou komorou, byl ze strany ministerstva pro místní rozvoj naprosto nestandardní. Považuji za vhodnější, když zákon připraví úředníci ministerstva ve spolupráci s oběma komorami a dalšími odborníky. Předpokládám, že nejprve profesní organizace připomínají slabiny nyní platného znění zákona, poté se ve spolupráci s právníky sestaví návrh nového znění, který se opět připomínkuje.

Kasl: Kvůli nestandardnímu postupu zpracování vznikla ostatně také nálepka „zákon pro developery“, i když v současném znění nemůže potěšit ani je. Věřím, že po volbách se podaří stavební zákon dotáhnout. A že se budoucí ministr obrátí na obě profesní komory, které jsou schopné nabídnou špičkový odborný servis.

Bylo by užitečné, kdyby se zákon mohl projednávat delší dobu, nebo by bylo lepší začít s jeho zpracováním úplně od začátku?

Kasl: V obou případech by bylo nutné najít někoho, kdo bude mít důvěru, kdo bude schopen vyjednávat. Stavební zákon by měl vydržet padesát let. A proto se musí dobře připravit. Za stávající situace bylo ale asi lepší zákon schválit v navržené podobě a postupně jej dohladit.

Špalek: Neštěstím přípravy stavebního zákona je, že se to celé zvrhlo do politické roviny a v momentě, kdy se zákon schvaluje, se připravují volby. Stavební zákon je jednou z nejdůležitějších politických pozic, o kterou se bojuje. Z pohledu profese nás to velmi mrzí, protože naše práce na kvalitním zákoně přímo závisí.

Pomůže stavební zákon ve schválené podobě ke zkrácení procesu schvalování staveb? Může za pomalé schvalovací procesy skutečně jen stavební zákon?

Špalek: Standardní povolování by mělo v současné době trvat zhruba rok. Obvykle to ale trvá déle. Důvodem jsou často zbytečná vyjádření některých úřadů, např. plošné vyžadování stanoviska odborů územního plánování. Hlasitě proklamované zkracování dob, s nimiž nový zákon počítá, pravděpodobně nebude úspěšné. Sice budou v zákoně uvedeny lhůty, ale nejsou stanoveny sankce pro úředníky, pokud lhůty nedodrží. Navíc mám obavu, že se bude častěji využívat dvoustupňového povolování. A pokud je schvalovací lhůta jednoho stupně 60 dní, tak kde bude ono deklarované urychlení?

Kasl: Nelze všechno shazovat jen na stavební zákon. Stavební úřady pracují s více než čtyřicetkou zákonů a dalšími předpisy a samozřejmě také záleží na konkrétních úřednících. Ale když odpadnou některé zbytečné procesy, může se schvalování urychlit. Rychlejší ovšem vždy nemusí znamenat lepší.

Jaká bude podle nového stavebního zákona míra požadované dokumentace pro povolení stavby?

Kasl: Ministerstvo přišlo se spojením některých fází projektu. Odevzdávaná projektová dokumentace by ale měla mít jednoduchou a srozumitelnou strukturu, kterou postrádáme.

Špalek: ČKAIT upozorňovala, že navrhované zjednodušení projektové dokumentace v rámci povolovacích řízení (na úroveň dokumentace pro územní rozhodnutí) není vždy bezpečná cesta. Proti zjednodušení odevzdávané projektové dokumentace v oprávněných případech nemáme výhrady. Nicméně by se měla struktura dokumentů měnit podle druhu stavby. Pokud budeme projektovat stavbu s vysokým technologickým zatížením, třeba výrobní závod, tak si nedovedeme představit, že součástí projektu nebude dynamické posouzení stavby, vzduchotechnika, nebo dokonce požární zpráva. Chápeme, že existoval tlak developerů u bytové výstavby, kde podrobnost projektu nemusí být zásadní pro schvalovací proces. Myslím, že by se úplně jinak měl posuzovat bytový objekt než průmyslová stavba. Jednotný systém nebude fungovat. Když může být popsán samostatný proces ve vyhlášce pro liniové stavby, jako jsou železnice a dálnice, proč by nemohly mít svůj režim i jiné druhy staveb? Vše nelze strčit do jedné krabice.

Co když stavební úřad nebude požadovat následné předložení projektu pro provedení stavby?

Špalek: Stavební úřad má při posuzování zjednodušené projektové dokumentace pro stavební povolení dvě možnosti – buď napíše, že požaduje, aby mu byla před zahájením stavby předložena projektová dokumentace pro provádění stavby (tuto kompetenci má i podle dnešního zákona), nebo si v horším případě vytvoří šablony – předpokládám s několika desítkami stránek, kde bude vypsáno, které všechny předpisy a normy musí projektant dodržet ke kolaudaci. Jestliže ale nebude existovat jejich jednotný výklad, každý stavební úřad bude postupovat jinak a nutit vás k odlišným zásahům do stavby.

Kasl: Prováděčka bude u většiny staveb povinná, což je dobře. Autorizované osoby budou mít vyšší odpovědnost, což je také správně, proto jsou autorizované, a musí garantovat úroveň zpracované dokumentace, za což jim vzrostly zákonné sankce při pochybení. Na řešení struktury projektové dokumentace nebylo dosud dostatek času a obávám se, že se už nenajde. Možná se podaří urychlit projektování a schvalování dokumentace, ale není jisté, zda se urychlí i stavba samotná, protože v projektu nebudou prokazatelně splněny podmínky – že se nic při výstavbě nebude měnit.

Špalek: Myslet si, že když udělám „dvě čáry“ na papír, na jejichž základě si na stavbě můžu dělat, co chci, je krátkozraké. Pokud mám zkušenosti

s výstavbou, vím, že když pak přijdu ke kolaudaci, se všemi nakumulovanými problémy se tam setkám. A možná mě schvalování a uvádění stavby do provozu bude stát víc peněz a času než kvalitní projektová dokumentace. ČKAIT i ČKA celé roky volá po kvalitní projektové přípravě. Když je tato fáze špatná, projevuje se to při stavbě i provozu stavby. Vypadá to, že projekt je jen malým zrníčkem v rozpočtu stavby. Ale o to zásadnějším. Vybírat projektanta podle ceny je špatně, má se vybírat podle kvality návrhu. A přestože obě komory tato fakta neustále opakují, stále se projektanti vybírají podle nabídkové ceny za zpracování projektu a všichni se diví, že se stavby prodražují.

ČKA opakovaně označila úpravu územního plánování za nejslabší článek rekonstrukce, protože bez reformy systému územního plánování nelze očekávat zásadní zrychlení povolovacích procesů.

Kasl: Mrzí mě, že zákonodárci nechápou, že i v zákoně může být něco o „pěkném městě“, obyvatelné ulici se stromy... Že uspořádání sídla je stejně důležité jako jeden dům, který se staví na dohodnutou uliční čáru.

Špalek: Jsem pro to, aby se používal zdravý rozum a nesusazovalo se vše právními klíčkami. Nicméně si myslím, že by měly být nastaveny mantinely pro územní plány, nějaké závazné metodiky pro tvorbu územních plánů. Především v malých městech vznikají opravdu „zvláštní“ lokality. Zpracovatelé územních plánů jsou zde pod ohromným tlakem zastupitelů i lobbistů. V této situaci by měl do procesu aktivně vstupovat stát.

Měla by mít větší města vlastní stavební předpisy?

Kasl: Jsem rád, že v Praze fungují Pražské stavební předpisy, a bylo by prospěšné, kdyby mohla mít vlastní předpisy všechna statutární města (v současné době 27 měst), nebo alespoň ta krajská.

Špalek: My jsme byli toho názoru, že by měl existovat jeden předpis, v němž by byly zohledněny specifické požadavky. Mohou být stanoveny odchylky pro větší města nebo historické části měst apod.

Kasl: U skutečně velkých měst by ale byl takový postup komplikovaný také s ohledem na dlouhotrvající zpracování územního plánu. A neustále udělovat výjimky není řešení. Jinak jeden předpis, s kapitolami odlišujícími pravidla dle charakteru a velikosti sídla, si umím představit. Původně se s tím počítalo, ale nestane se tak.

BIM

Ze Sektorové studie Evropské rady architektů (ACE) vyplynulo, že přibližně třetina projektantů ve své praxi využívá informační model budovy BIM (Building Information Modeling). Nastupující trend využívání BIM je patrný i v ČR. BIM inženýring se stává nově akreditovaným oborem na vysokých školách. ČKAIT má dlouhodobě funkční Komisi BIM, která se tematikou intenzivně zabývá. ČKA je ohledně požadavků na BIM zatím zdrženlivější a požadavek na projektování v BIM považuje spíše za diskriminační. Jaké jsou nevýhody a výhody BIM?

Špalek: Je pravda, že lidí, kteří v BIM pracují, je relativně málo. Např. liniové stavby dělají větší kanceláře, které mají jednotné softwarové vybavení a často tudíž také BIM. Naopak mezi menšími kancelářemi nebo specialisty je BIM jako šafránu. Kompatibilita softwarů je problematická. To je jeden faktor, který užití BIM limituje. Druhým je neznalost zadavatelů, co vlastně BIM je. Vidí někde 3D vizualizaci, ale to není BIM. Ten by měl být určitě využíván pro následný facility management.

Kasl: Na úplném začátku, při strategickém rozhodování o investici, by nám již studie v BIM měla umožnit optimalizovat zadání a kvalifikovaně rozhodnout, za jakých podmínek se stavbu vyplatí realizovat. Kdo z investorů je ale takový závěr schopen udělat v současné koncepční fázi? BIM je užitečný pro rozhodování o zakázkách. A zejména pro koordinaci, cost management – cenové hodnocení, realizaci i následný facility management po celou dobu života stavby. Požadavek na metodu BIM ovšem nesmí být nástrojem k vyloučení konkurence v navrhování.

Špalek: Důležité je zvážit, zda chci BIM využít pouze pro projektování, což mi smysl nedává, nebo ho chci využívat ve spojení s facility managementem. Na začátku musí stát osvěcený investor, který má jasnou představu o zadání i o celém procesu BIM. Většinou ale investor jasnou představu nemá. Mění neustále své požadavky a parametry budovy apod., což přináší řadu problémů – časových i finančních.

Porotce České ceny za architekturu, izraelský architekt Yasha Jacob Grobman, tvrdí, že BIM může ušetřit až 18 % celkových stavebních nákladů (viz rozhovor Bulletin ČKA 2/2021, s. 59 – pozn. red.).

Špalek: To je možné. Sledoval jsem před časem dokument věnovaný výstavbě mrakodrapu v Londýně. Projekt v BIM se předělával pětadvacetkrát! Proč by se dělal projekt pětadvacetkrát, když by se tím neušetřily následné investice?

Brzy by měl začít platit zákon o BIM včetně souvisejících vyhlášek, který by ukotvil povinnost zpracovávat projekty formou BIM u nadlimitních veřejných zakázek.

Kasl: Zákon se zatím připravuje, původně měla začít platit povinnost u nadlimitních staveb již od 1. 1. 2022, ale termín je prozatím odsunut na dobu účinnosti nového stavebního zákona. Předpokládám, že se BIM bude muset ještě vyzkoušet na pilotních projektech a vyhodnotit jeho užití. My nejsme proti pokroku. Ale všechno má mít jasné návaznosti, logiku a svůj čas.

Špalek: Principem BIM není to, aby zadavatel musel mít speciální agenturu, která mu pomůže sestavit zadání, a projektant musel zaměstnat specialisty na projektování v BIM. Občas to bohužel vypadá, že to k tomu směřuje. Stejně jako si kanceláře dnes najímají specialistu na to, aby je přihlásil do elektronického nástroje, když se chtějí ucházet o veřejnou zakázku.

ELEKTRONICKÉ AUTORIZAČNÍ RAZÍTKO

Od 1. ledna 2022 by měly mít projektující autorizované osoby elektronické autorizační razítko, které bude opatřeno kvalifikovaným elektronickým podpisem, založeným na kvalifikovaném certifikátu. Jak bude razítko fungovat?

Špalek: V současné době elektronické autorizační razítko máme připraveno. Elektronický podpis bude odlišný od běžně používaného. Musí být vytvořen přesně na míru podle požadavků autorizačního zákona, tzn. viditelné označení komory, obor autorizace, autorizační číslo, jméno a příjmení a parametry, které musí mít kvalifikovaný podpis. Tyto parametry musí být ověřitelné a dešifrovatelné např. stavebním úřadem. Členové ČKAIT dostanou elektronické autorizační razítko na nosiči – v našem případě USB token. Připadá nám to nyní jako nejlepší řešení, protože kolegové mohou být např. na stavbách mimo připojení k internetu. Náklady na pořízení razítka se budou pohybovat v řádech stovek korun, při digitálním ukládání dokumentací do portálu stavebníka bez nutnosti tisku ale projektanti ušetří.

Kasl: Razítko si zjevně nepořídí každý člen, ale jen ti, kteří ho skutečně potřebují pro autorizaci digitálně podávaných projektů. Pravděpodobně o něj nebudou mít zájem někteří zaměstnanci v ateliérech apod. Jde o komplexní změnu, která bude mít jistě dopad do naší každodenní praxe. Není ale cesty zpět.

CELOŽIVOTNÍ PROFESNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Autorizovaná osoba je podle autorizačního zákona povinna se dále odborně vzdělávat a sledovat informace nezbytné pro správný výkon své činnosti. Zároveň patří do působnosti komor podporovat odborné vzdělávání a napomáhat šíření odborných informací, tedy celoživotní profesní vzdělávání architektů a inženýrů. Jak profesní komory dohlížejí na vzdělávání autorizovaných osob a jak je motivují?

Špalek: Členové ČKAIT se zapojují do akcí celoživotního vzdělání (CŽV), které pro ně komora připravuje. Získávají kredity za účast na seminářích, webinářích atd., ale mohou také předložit čestné prohlášení, že se vzdělávají sami. Jsme přesvědčeni, že vzdělávání by mělo být do určité míry dobrovolné. Zodpovědnost autorizovaných osob vzdělávat se je ale nutná, protože se neustále mění předpisy, materiály apod. Diskutujeme o možnostech zvýhodnění členů, kteří mají větší množství získaných kreditů. Třeba zadavatel zakázky malého rozsahu by mohl při výběrovém řízení požadovat potvrzení o celoživotním profesním vzdělávání.

Kasl: Celoživotní profesní vzdělávání je něco, co ČKAIT můžeme závidět, protože mají skvěle fungující systém. Rád bych se v této oblasti spojil a poučil. Zároveň je nutné promyslet motivaci k účasti na CŽV, zdá se, že sleva na profesním pojištění nestačí. Nejde o to, že autorizované osoby splní nějaké kredity. Ale že by měly mít zájem se něco nového naučit. Myslím, že by CŽV mělo být povinné. Pokud se nebude vzdělávat mostař nebo vodohospodář, ztrácí schopnost realizovat správná řešení. Pokud si nevzdělává architekt, nehrozí mož-

ná přímá škoda, ale na koncepci návrhu to bude patrné... Náš obor je sice méně exaktní, ale sledovat technologické a technické nároky na stavby je nutné, stejně jako legislativu. Někteří architekti mají možná pocit, že stačí listovat časopisy kvůli trendům.

Špalek: Myslím, že se hodí připomenout Havlíčkův epigram: „Kdo si myslí, že se učí, ten je vlasti chloubou; kdo si myslí, že dost umí, začíná být trouba.“

Děkuji za rozhovor.
Markéta Pražanová

ZAHRANIČNÍ AKTIVITY
ČKA A ČINNOST ACE

PUBLIKACE UIA K MEZINÁRODNÍM SOUTĚŽÍM

Mezinárodní unie architektů (International Union of Architects – UIA) vydala v rámci příprav na světový kongres architektů v brazilském Rio de Janeiru (18.–22. 7. 2021) speciální publikaci k soutěžím s názvem **Achieving Design Excellence Through International Architectural Competitions**.

Publikace obsahuje rozhovory s organizátory soutěží, portot i vítězi na téma role soutěží ve společnosti, udržitelnosti a kulturní rozmanitosti.

Online verze je ke stažení na competitions-awards.uia-architectes.org/wp-content/uploads/2021/07/ICC-Special-edition-final.pdf

Výsledky soutěží competitions-awards.uia-architectes.org

Vítězný soutěžní návrh na Piazza Transalpina, veřejný prostor mezi městem Gorizia v severní Itálii a Nova Gorica ve Slovinsku, autoři: Studio Associato di Architettura Baglivo Negrini / Carmelo Baglivo, Laura Negrini, 2020. Celkem 210 účastníků soutěže. Vizualizace z publikace UIA.

ZEMŘELA SYBILLE BUCHER, OBHÁJKYNĚ
ARCHITEKTONICKÝCH SOUTĚŽÍ

Dne 3. srpna 2021 zemřela po krátké těžké nemoci švýcarská architektka Sybille Bucher. Její dlouholetá aktivita byla spojená s architektonickými soutěžemi, a především z pozice člena a vedoucího skupiny pro zadávání veřejných zakázek a architektonických soutěží při ACE tak jistou měrou ovlivňovala vývoj soutěžení v členských zemích, tedy i u nás.

Odchodem Sybille jsme přišli především o skvělého člověka, ale také o cenný zdroj informací a zkušeností ze Švýcarska, země se silnou tradicí architektonických soutěží. Neúnavně obhajovala především otevřené soutěže a budiž pro nás důležitým poselstvím také její uznání pro náš systém udělování regulérnosti jako nástroje pro udržení kvality soutěží, který není obvyklý v ostatních členských zemích EU. Koncem srpna by se Sybille Bucher dožila 56 let.

Michal Fišer
člen PS Zahraničí

EFCA – ACE K NEROVNÉMU VZTAHU MEZI
UŽIVATELI A SOFTWAREVÝMI SPOLEČNOSTMI

EFCA (European Federation of Engineering Consultancy Associations) a Evropská rada architektů (ACE – Architects' Council of Europe) vyjadřují obavy ve vývoji softwarového prostředí ve vztahu k uživatelům – upozorňují především na neadekvátní náklady spojené s upgrady softwarů a nedostatečnou ochranu jejich dat, nad jejichž užíváním třetími stranami ztrácejí kontrolu.

Náklady na základní software pro poradenské, architektonické a inženýrské společnosti neustále stoupají. Do povinných upgradů nových verzí softwarů musí jejich uživatelé investovat nemalé finanční prostředky. Existuje jen málo alternativ, jak nadále pracovat se staršími verzemi softwarů. Pokud by uživatel softwaru vypověděl licenční smlouvu, v podstatě ztratí přístup ke svým vlastním datům a projektům. Není ani zcela jasné, k čemu softwarové společnosti využívají data uživatelů a zda je know-how a duševní vlastnictví dostatečně chráněno. Vznikají obavy, že data uživatelů softwarů jsou sdílěna napříč odvětvími. Postupy dodavatelských softwarových firem se blíží monopolu.

ACE a FIEC chápou nutnost zavedení digitalizace ve stavebnictví, podporu udržitelné infrastruktury a výstavby, bližší monitorování naší ekologické stopy, význam spolupráce mezi stavebníky, architekty, inženýry a dodavateli prostřednictvím nových nástrojů atd. Uznávají vzestup informačních technologií, ale majitelé dat by měli podle jejich názoru zůstat jedinými, kdo zpřístupňují a využívají svá data.

V únoru 2020 proto vydala European Construction Industry Federation (FIEC) dokument, který tyto obavy popisuje a navrhuje řešení. ACE i EFCA plně podporují *Stanovisko FIEC k vztahu mezi uživateli a softwarovými společnostmi/editory/poskytovateli služeb.*

EFCA-ACE odeslaly v návaznosti na předchozí stanoviska v červenci letošního roku dopis Evropské komisi, kde upozorňují na problematiku nerovného vztahu mezi vlastníky softwaru a uživateli a žádají diskusi a nápravu vztahu např. vznikem nové legislativy na úrovni EU.

Dopis EFCA – ACE vznikl v pracovní skupině ACE (practice committee) vedené Ing. arch. Pavlem Martinkem.

Vyjádření FIEC z února 2020, Stanovisko FIEC a ACE a plné znění dopisu Evropské komisi jsou ke stažení na www.cka.cz v rubrice Svět architektury

VÝSLEDKY VOLEB UIA

Novým prezidentem Mezinárodního svazu architektů (The International Union of Architects, UIA) byl zvolen José-Luis Cortés Delgado z Mexika, a to na období 2021–2023. Na pozici vystřídá Thomase Voniera.

Mezinárodní svaz architektů je mezinárodní organizací architektů, která byla založena v roce 1948 a sdružuje tzv. nevládní organizace architektů (svazy, obce, komory). Česká republika byla jedním ze zakládajících členů.

Nový prezident UIA José-Luis Cortés Delgado absolvoval mexický Technologický institutu v Monterrey, studoval městské plánování na Královské akademii výtvarných umění v Dánsku a navštěvoval také Massachusettský technologický institut v USA. V letech 2017 a 2018 působil jako prezident Federace vysokých škol architektů Mexické republiky – FCARM.

Generálním tajemníkem UIA se stal Tan Pei Ing z Malajsie, finanční záležitosti UIA bude mít na starosti Seif Allah Alnaga z Egypta, viceprezidentkou regionu I se stala Natalie Mossin, viceprezidentkou regionu II Iste-lianna Atanassova z Gruzie, viceprezidentem regionu III Sam Oboh z Kanady, viceprezidentem regionu IV Ishtiaque Zahir z Bangladéše a viceprezidentem regionu V Tokunbo Omisore z Nigérie.

Činnost UIA je rozdělena do pěti geografických regionů, Česká republika náleží do regionu II. Jako členové rady UIA byli zvoleni čtyři zástupci z každého regionu. Do regionu II, byli zvoleni tyto členové rady: Fani Vavili-Tsinika z Řecka, Ruta Leitanaite z Litvy, Aysen Ciravoglu z Turecka a Bohdan Lisowski z Polska.

muteo

Novinka

**SAPELI
UNLIMITED**

SAPELI Unlimited showroom, budova Butterfly, Pernerova 691/42, Praha Karlín
Po-pá od 9:00 do 17:00, případně dle dohody. Tel: (+420) 734 796 311,
e-mail: info@sapeli-unlimited.com, www.sapeli-unlimited.com

Z výstavy ČCA 2020, foto Michal Čížek

SERVIS

Festivalový snímek představí uměleckou cestu do sakrálního díla uznávaného švýcarského architekta s názvem Mario Botta: The Space Beyond, Body-Buildings. Foto archiv organizátorů

Hlavní nádraží v Ostravě bude předmětem přednášek Ostrava - tři nádraží, tři příběhy. Realizace 1966-1974, autoři: Lubomír Lacina, Vlasta Douša. Foto archiv DA

AKCE

ČESKÁ CENA ZA ARCHITEKTURU

Výstava

Celá ČR

29. 8.–17. 10. 2021

Náměstí Velké Meziříčí

1. 7.–31. 10. 2021

Centrum stavitelského dědictví, Národní technické muzeum, Plasy

1. 10.–31. 10. 2021

Krajský úřad Vysočina

4. 7.–31. 12. 2021

Spolkový dům Slavonice

Výstava nominovaných děl České ceny za architekturu 2021. Soutěžní přehlídka nejlepších realizací postavených na území České republiky v období posledních 5 let pořádaná Českou komorou architektů. V roce 2021 byl vyhlášen 6. ročník soutěže.

www.ceskacenaazaarchitekturu.cz

FILM A ARCHITEKTURA

Festival

Záštita ČKA

30. 9.–4. 10. 2021

Celá ČR i Slovensko

Ve dnech 30. 9.–4. 10. proběhne ve třinácti českých a slovenských městech již podesáté festival Film a architektura. Jubilejní ročník s podtitulem „Spojení“ poukáže na důležitou roli architektury při propojování lidí, míst a kultur a představí výběr těch nejzajímavějších filmů mezinárodní produkce se zaměřením na kvalitní architekturu nebo architektonické přístupy nejen ke společenským problémům.

www.filmaarchitektura.cz

DEN ARCHITEKTURY

Festival

Záštita ČKA

1.–7. 10. 2021

Celá ČR i Slovensko

Říjnový festival Den architektury nabízí na 300 akcí v osmi desítkách měst a obcí. Na některých místech se můžete setkat i s výstavou a projekcí České ceny za architekturu – Břeclav, Jaroměř, Karlovy Vary, Kladno, Lomnice nad Popelkou, Mělník, Mikulov, Nymburk, Řevnice, Tábor, Vimperk a Vrchlabí.

www.denarchitektury.cz

www.ceskacenaazaarchitekturu.cz

Wetland Park, Šanghaj, Sasaki Associates, studie 2014, snímek archiv Sasaki Associates

S krajinou v dialogu. Tverrfjellhytta – pavilon s výhledem na horu Snohetta (2286 m) a planiny, kde lze vidět soby a pižmoně na okraji národního parku Dovrefjell v Norsku, Snohetta, 2011, foto archiv GJF

Celkový pohled na zrekultivovanou výsypku Silvestr u Sokolova s malými vodními plochami. Foto archiv ČSSI

Milton Keynes Gallery, Spojené království, 2019, autoři: 6a architects / Tom Emerson. Foto archiv 6a architects

NEXT LANDSCAPES

Konference

Záštita ČKA

13.–14. 10. 2021

Centrum architektury a městského plánování (CAMP),
Vyšehradská 2075, Praha 2

1. ročník mezinárodní konference o krajinářské architektuře, která propojí světové lídry v oblasti tvorby krajiny, hospodaření s dešťovou vodou, městského zemědělství, ale i kultury, architektury a urbanismu. Konference má za cíl představit přístupy, které může krajinářská architektura nabídnout pro budoucnost městské i příměstské krajiny v období velkých výzev a krizí, kterým města čelí.

Mezi nejvýraznější pražské krajinářské projekty patří příměstský park Soutok, připravovaná soutěž na Rohanský ostrov, revitalizace ostrova Štvanice, revitalizace Povltavské promenády, holešovické nábřeží s Parkem u vody či koncepce Císařského ostrova. Jednotlivé projekty řeší nejen výsadbu stromů a otázku mikroklimatu, biodiverzity a rekreace, ale často také ochranu před povodněmi.

Přednášející: Mette Skjold (SLA), Tao Zhang (SASAKI), Matthew Potteiger, Michael Schwarze-Rodrian, Helen Marriage, Ingo Kowarik, David Kloet, Helge Herbst a další

nextlandscapes.cz/cs

SNØHETTA / ARCTIC NORDIC ALPINE – S KRAJINOU V DIALOGU

Výstava

27. 8.–13. 10. 2021

Galerie Jaroslava Fragnera, Betlémské nám. 5a, Praha 1

Výstava Arctic Nordic Alpine / S krajinou v dialogu se věnuje současné architektuře ve zranitelné krajině a zaměřuje se na vliv, který mohou mít intervence na regiony s extrémními klimatickými podmínkami. Představuje průkopnické projekty mezinárodně uznávané norské architektonické a designérské kanceláře Snøhetta včetně hotelu Svart ve Svartisen, návštěvnického centra na ostrově Svalbard či muzejní čtvrti v Bolzanu. Tyto stavby ilustrují, že architektura může významně přispět ke zmírnění klimatické změny díky udržitelnému přístupu a pomocí inovativních strategií a řešení – v dialogu s krajinou. Výstava navržená společností Snøhetta byla připravena ve spolupráci s berlínskou galerií Aedes a časopisy Zumtobel Lighting a AW Architektur & Wohnen. Při této příležitosti získal ateliér prestižní ocenění AW Architect of the Year 2020.

www.gjf.cz

VODA 2020

Konference

Záštita ČKA

19. 5.–30. 11. 2021

Multioborová tematická konference VODA 2020 připravovaná Českým svazem stavebních inženýrů (ČSSI), původně plánovaná jako živá událost na říjen loňského roku, se uskuteční formou série webinářů. Každý webinář pokryje příslušnou sekci konference.

Konference se koná k 30. výročí obnovení činnosti a ke 155. výročí založení Spolku inženýrů a architektů v Království Českém ve spolupráci s Českou komorou autorizovaných inženýrů a techniků.

Termíny webinářů:

- 19. 10. od 14 Hospodaření s vodou v krajině a nakládání s pitnou vodou
- 16. 11. od 14 Městské inženýrství
- 30. 11. od 14 Hospodaření s vodou v sídlech

Proběhlé webináře:

- 19. 5. Vliv vody a vlhkosti na stavby
- 5. 6. Urbanismus, architektura a voda
- 21. 9. od 14 h Geotechnika

KRUH: DIALOGY

Přednášky

Záštita ČKA

7. 10.–9. 12. 2021

Živý stream na facebookových stránkách spolku www.kruh.info

Spolek KRUH pořádá 21. cyklus přednášek, na které pozval nejzajímavější hosty, kteří v KRUHU za posledních dvacet let vystoupili. Předstupují před publikum znovu a rozšiřují svou prezentaci o jiné pro ně inspirující osobnosti nebo osobnosti, s kterými by se oni sami rádi potkali.

- 7. 10. 2021 v 19.30 h, kino Světozor
Kamiel Klaasse / NL + host
- 4. 11. 2021 v 19.30 h, CAMP IPR Praha
José Ignacio Linazasoro / SP + host
- 9. 12. 2021 v 19. 30 h, CAMP IPR Praha
Tom Emerson / UK / CH + host

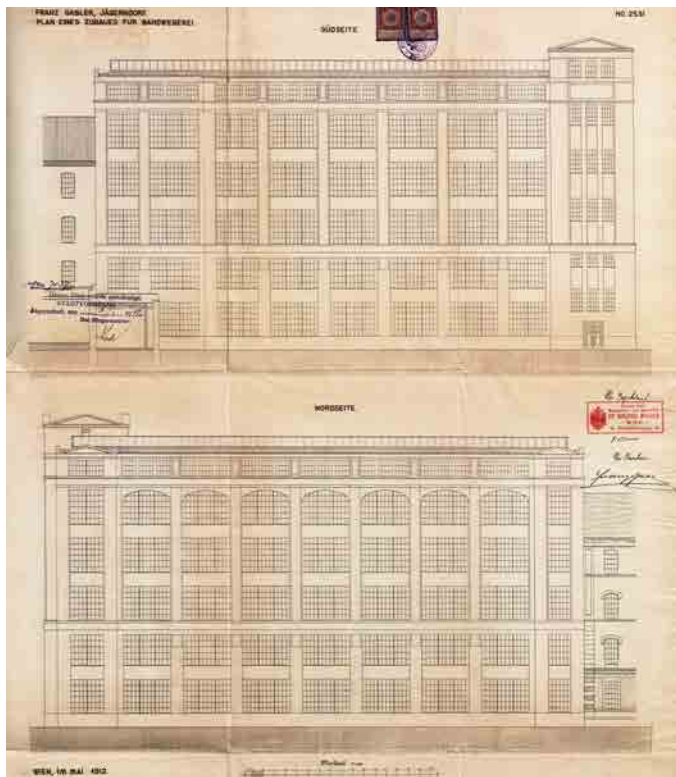
www.kruh.info

Loosův sál v Bauerově záměcku, BVV, Brno, 1924–1925.
Foto archiv BAM

Obnova panelového domu v Rimavské Sobotě, gutgut / Štefan Polakovič, Lukáš Kordík, Peter Jurkovič, Roman Halmi, Jana Benková, Ivan Prikopský, Katarína Prikopská, 2014

Bruno Bauer, přístavba tkalcovny prýmků Franze Gablera v Krnově, 1912. Foto z Archivu Odboru výstavby a životního prostředí Městského úřadu v Krnově

Starokatolický kostel Povýšení svatého Kříže, Jablonec nad Nisou, Josef Zasche, 1900–1902. Foto archiv organizátorů

ADOLF LOOS 151

Mezinárodní symposium

22. 10. 2021 od 10 h

Přednášková budova MCMA, Preslova 53, Brno

Symposium k počtě brněnského rodáka a světového architekta, od jehož narození uplyne 151 let. Přednáškový den s účastí předních tuzemských i zahraničních loosovských badatelů připomene život a dílo tohoto humanisty a architekta, ale také české stopy Loosových žáků a následovníků. Konferenci pořádá Národní památkový ústav.

www.adolfloos151.eu

GUTGUT ARCHITECTS

Výstava

14. 10.–14. 11. 2021

Dům umění České Budějovice, náměstí Přemysla Otakara II. 38, České Budějovice

Přední slovenský architektonický ateliér GutGut se proslavil především svou regenerací panelového domu v Rimavské Sobotě. Jedná se o zkušený tým vedený architektky Štefanem Polakovičem a Lukášem Kordíkem. Známa je také jejich konverze industriálního objektu Mlynica v Bratislavě, realizace bytového domu v Dunajské ulici v Bratislavě atd. Ve své tvorbě reagují na lokální kontext a historii místa, patrný je jejich rukopis minimalistického low-tech stylu. GutGut organizují festival DAAD (Dny architektury a designu) v Bratislavě, který umožňuje kritické diskurzy o lokálních problémech v mezinárodním kontextu. Ateliér je laureátem ceny ARCH a vícenásobným laureátem slovenské Ceny za architekturu CEZAAR. V roce 2019 byl jejich projekt Mlynica vybrán mezi 40 nejlepších projektů na cenu Mies van der Rohe Award.

dumumenicb.cz

INDUSTRIÁLNÍ ARCHITEKTURA NA STARÝCH PLÁNECH
A V NOVÝCH MĚDIÍCH

Výstava

23. 9.–15. 10. 2021

Galerie NTK, Technická 6, Praha 6

Historickou problematiku navrhování průmyslových staveb přibližuje 69 původních plánů, dvacet dobových publikací, jedna 3D vizualizace a také multimediální prostorová instalace, vytvořená Michalem Cábem, Jiřím Roušem a Kryštofem Peškem. Výstavu připravili Lukáš Beran, Jakub Potůček a Jan Zikmund ve Výzkumném centru průmyslového dědictví Fakulty architektury ČVUT v Praze coby součást stejnojmenného výzkumného projektu MK ČR v programu NAKI II. Průmyslové stavby jsou zhmotněním hospodářských vztahů a výrobních postupů, ale zároveň dílem konkrétních lidí, obrazem jejich schopností, ambicí a představ o světě. Převedení výrobního schématu do uspořádání a rozměrů stavby, volba její vhodné a hospodárné konstrukce i její vnější ztvárnění jsou tvůrčími činy zakotvenými v kultuře a společnosti své doby. Zobrazení průmyslových staveb v technické literatuře ji zrcadlí, původní stavební plány však poskytují barvitější, ale také víceznačnější obraz – proces návrhu průmyslové stavby z nich můžeme vysledovat: rozpoznat jeho aktéry a pospat role, které v něm sehráli. K výstavě vychází katalog.

vcpd.cvut.cz

ARCHITEKTURA PRO HORSKÉ MĚSTO

Výstava

24. 6.–30. 9. 2021

Jablonec nad Nisou, ulice

Kulturní program k 150. výročí narození jabloneckých architektů Josefa Záscheho a Roberta Hemmricha začal počátkem června otevřením výstavy Architektura pro horské město, která již skončila v Městské galerii MY. Galeriijní výstavu doplňuje instalace v ulicích města. Výstavní panely jsou v místech, kde se nachází některá ze staveb obou architektů, a je tudíž možné porovnávat historickou a současnou podobu budov. Srovnání se týká starokatolického a nového římskokatolického kostela, městských lázní, obytných domů a vil v někdejších zahradním městě (zástavby kolem ulic Korejská a 28. října) i dalších historických staveb. Setkání se stavbami dvou architektů, bez nichž by měl Jablonec nad Nisou jinou podobu, nás může vést k zamyšlení nad tím, jak využít bohaté architektonické dědictví v současné době. Zda nepřišel čas chránit a podporovat oblast kolem starokatolického kostela i kostela římskokatolického jako jedinečný doklad stavebního rozvoje horského města, který se nebude opakovat.

VODA VE MĚSTĚ / METODIKA PRO HOSPODAŘENÍ S DEŠŤOVOU VODOU VE VAZBĚ NA ZELENOU INFRASTRUKTURU

Kolektiv autorů
Vydavatel: České vysoké učení technické v Praze, 2021

Rozsah: 204 stran
 Orientační cena: ke stažení zdarma na www.vodavemeste.cz

Metodika věnující se udržitelnému hospodaření s dešťovou vodou nabízí stručný, ale komplexní úvod do problematiky, přehled možných opatření a jejich přínosů, podporu při plánování a procesních postupech vedoucích k realizaci opatření, s důrazem na koncepční a mezioborový přístup. Městský systém hospodaření s dešťovou vodou a s ním související prvky modrozelené infrastruktury pozitivně ovlivňují městské prostředí a jeho mikroklima, odlehčují stokové sítě a zlepšují kvalitu života obyvatel. Vytvářejí příjemné místo k pobytu a dávají životní prostor rostlinám a živočichům. S častějším výskytem letních veder, suchých měsíců či naopak přivalových dešťů postihujících česká města získávají tato témata pozornost. Metodika je určena především starostům a voleným zástupcům měst a pracovníkům městské samosprávy. Mohou jí využít i úřady vykonávající v přenesené působnosti státní správu. Zajímavá však může být i pro veřejnost, která si díky ní může vytvořit lepší představu o výhodách zadržování dešťové vody, územním plánování, veřejné výstavbě či důležitosti kvalitního veřejného prostoru. Publikaci zpracovalo Univerzitní centrum energeticky efektivních budov (ČVUT UCEEB) a Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP).

PRAHA / UDRŽITELNÁ ARCHITEKTURA

Dan Merta
Vydavatel: Galerie Jaroslava Fragnera & ARCHITECTURA, 2020

Rozsah: 145 stran
 Orientační cena: 330 Kč

Jak se Praha adaptuje na postupnou klimatickou změnu? A v čem může inspirovat další města a obce? Třicet projektů vybraných do průvodce Praha / Udržitelná architektura dokládá, že i pro českou metropoli se stává udržitelnost silným tématem. A že odpovědnost vůči životnímu prostředí rezonuje i v dialogu mezi architekty, investory a stále častěji i samosprávou. Pokud naleznou společnou řeč, může vzniknout kvalitní urbanismus, veřejný prostor nebo bytový komplex. Dokladem jsou zdařilé realizace: od experimentální Rozhledny Doubravka měnící pohled na Černý Most přes četné aktivity v Parku na Vítkově nebo

obnovu Karlova náměstí až po odtajnění úspěchů Dolních Břežan, Libeznic nebo Radotína s výjimečným biotopem. Úvodní texty jsou věnované rovněž klimatu, dopravě a připravovaným projektům. Publikace vznikla ve spolupráci s hlavním městem Prahou a Institutem plánování a rozvoje hl. m. Prahy.

UČIT (UDRŽITELNOU) ARCHITEKTURU

Dalibor Hlaváček, Martin Čeněk
Vydavatel: Zlatý řez, 2020

Rozsah: 200 stran
 Orientační cena: 490 Kč

V roce 2013 se studenti FA ČVUT v Praze zúčastnili mezinárodní studentské soutěže Solar Decathlon, jejímž předmětem bylo navrhnout a vlastními silami postavit dům, jehož jediným zdrojem energie bude sluneční záření. I přesto, že čeští studenti slavili se svým AIR House úspěch, protože se umístili na 3. místě, soutěž odhalila nedostatky ve výuce budoucích architektů a inženýrů. Ukázalo se, že je třeba lépe definovat, co je udržitelná architektura a jakým způsobem by se měla na školách architektury vyučovat, a zároveň je nutné činit rozhodnutí v rámci týmu, komunikovat a spolupracovat mezi sebou navzájem i s ostatními profesemi, a to již ve fázi studie. Jako jednu z cest výuky udržitelné architektury navrhuji autoři knihy, pedagogové FA ČVUT Dalibor Hlaváček a Martin Čeněk, využívat integrálního navrhování (integrace celé šíře vědomostí, zkušeností a spolupráce všech oborů), konkrétně pak metodu design-build projektů. Při nich mají studenti možnost dopracovat své návrhy až k realizaci – včetně energetické nenáročnosti, použití lokálních nebo recyklovaných materiálů nebo podpory místních komunit. Tento proces demonstrují také na příkladech obdobného způsobu výuky na předních zahraničních univerzitách.

Kromě „abecedy udržitelného navrhování“ jsou představeny konkrétní studentské projekty různých měřítek, které vznikaly na FA ČVUT pod vedením autorů knihy. Projekty spojují teoretickou výuku architektury s vlastní hmatatelnou zkušeností dotáženou do podoby realizované stavby, případně modelů. Jedná se o projekty Diogenes (samostatná obytná jednotka, Lávka (náhrada za lávky a mostky ve špatném technickém stavu v Krkonošském národním parku), Stožár v Libčicích nad Vltavou, Útulna (realizace šesti útulen v Krkonošském národním parku) a AIR House (inovativní solární dům, soutěž Solar Decathlon).

Kniha rovněž přináší základní úvahy o udržitelném rozvoji, připomíná důvody zdrženlivého až cíleného odporu vůči tématu udržitelnosti mezi odbornou veřejností a představuje tvorbu, názory a citáty předních českých i zahraničních architektů (Balint Bakos, Gregor Pils, Pablo Riquelme, Harriet Harriss, Andreas Kohne, Fabio Gramazio, Andreas Bründler, Aleš Marek, Martin Rauch,

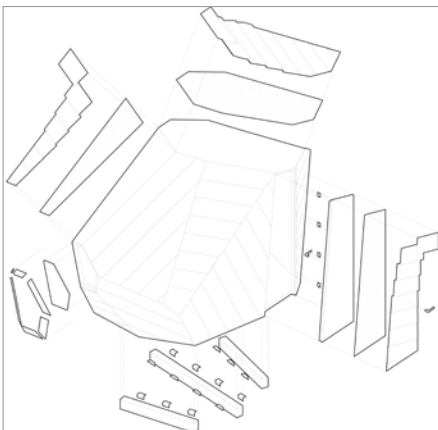
Hugo Dworzak, Valentin Bearth, Mirko Baum, Zdeněk Zavřel, Eduard Schleger atd.).

Dalibor Hlaváček a Martin Čeněk jsou díky své dlouholeté praxi přesvědčeni, že udržitelnou architekturu nelze stavět na dominanci esteticko-provozní stránky architektonického návrhu či dílčích ekologických aspektech (energetických úsporách, technologických opatřeních apod.). Kritizují interpretaci udržitelné architektury postavenou výhradně na kvantifikovatelných výsledcích, aniž by byla hodnocena celková architektonická kvalita stavby. Architekturu považují za umění a zároveň vědu. Podle jejich názoru lze dosáhnout udržitelnosti jen holistickým přístupem, který se snaží aplikovat do vzdělávání.

Jedná se o první knihu svého druhu, která se pokouší přiblížit názor nejen na udržitelnou architekturu, ale především na možnosti její výuky a přináší také konkrétní praktické zkušenosti.

Markéta Pražanová

Kamen – útulna
u Bílého Labe,
Špindlerův Mlýn,
Julie Kopecká, Anna
Blažková, Erik
Ebringer, Michael
Košař, Michaela
Křížáková, vedení
projektu: Dalibor
Hlaváček, Martin
Čeněk, Ateliér
Hlaváček-Čeněk,
Ústav navrhování II,
Fakulta architektury,
ČVUT v Praze, 2019.
Foto archiv Ústavu
navrhování II

Rozložená axonometrie

Oplechování útulny

Realizace

MANUÁL ENERGETICKY ÚSPORNÉ ARCHITEKTURY

**Jan Bárta, Aleš Brotánek,
Josef Horný, Pavel Kecek,
Miloš Solař, Petr Všeetečka**
Vydavatel: Česká komora
architektů ve spolupráci
se Státním fondem
životního prostředí
(SFŽP) jako doprovodný
materiál k programu
Zelená úsporám, 2010

Orientační cena: zdarma

Před více než 10 lety, na podzim 2010, vydala ČKA v nákladu 10 000 kusů Manuál energeticky úsporné architektury. Jednalo se o ucelený materiál, který na více než dvě stě stranách nabídl v pěti oddílech vybrané problematiky, s nimiž se architekti nejčastěji setkávají při navrhování energeticky úsporných opatření. Manuál se snažil upozornit na rizika některých obvyklých řešení, na časté chyby, nabídnout náměty a příklady možností. Třicítka odborníků, kteří se na přípravě manuálu podíleli, chápala jeho vznik jako příležitost sumarizovat zajímavé aspekty energetických úspor pro architektonickou tvorbu.

V úvodním bloku manuálu byla soustředěna témata urbanismu, legislativy a hygieny prostředí, druhý oddíl se zaměřil na novostavby a pasivní domy, třetí na změny staveb panelových domů, především pak na jejich zateplování, čtvrtý na změny ostatních staveb a pátý na změny staveb s kulturně-historickou hodnotou.

V posledních letech se opatřením vedoucím k úsporám energií věnuje stále větší, zasloužená pozornost a celá oblast zaznamenává výrazný vývoj. Manuál se proto může zdát v některých částech překonaný, k zásadní změně pak došlo např. v kapitole věnující se právnímu rámci prostředí. I přesto lze publikaci považovat za jeden z mála kompaktních materiálů, které u nás vyšly, s praktickým návodem pro navrhování energeticky efektivních staveb.

Markéta Pražanová

Manuál je ke stažení v PDF na
www.cka.cz/cs/svet-architektury/publikace/manual-energeticky-usporne-architektury

Konverze panelových domů,
Oleanderweg,
Halle – Neustadt,
Německo, Stefan
Forster Architekten,
2010. Foto Jean Luc
Valentin

POJIŠTĚNÍ

POJIŠTĚNÍ PRÁVNÍ OCHRANY

Kromě pojištění odpovědnosti za škody způsobené výkonem činnosti zprostředkovává ČKA pro své členy i možnost uzavření pojistné smlouvy na pojištění právní ochrany.

Nově s poskytovatelem tohoto pojištění, společností D.A.S. Rechtsschutz AG, pobočka pro ČR, uzavřela dohodu o slevě na pojistném, a to ve výši 50 % aktuálních tarifů pro pojistné produkty Pojištění právní ochrany podnikatele a Pojištění právní ochrany zaměstnance.

Tento typ pojištění lze využít v případě sporů s investory, subdodavateli a dalšími smluvními partnery i ve sporech s pojišťovnami. Náklady případného právního sporu (zastoupení advokátem, soudní poplatky, náklady na znalecké posudky) jsou hrazeny pojišťovnou.

Daniela Rybková

Podrobnosti viz www.cka.cz

PRÁVNÍ OCHRANA PRO ČLENY ČKA ZA POLOVIC

Stále častěji se na nás obracíte při řešení sporných situací s investory nebo smluvními partnery. Proto jsme navázali na dosavadní úspěšnou spolupráci mezi D.A.S. a ČKA a nyní jsou vám k dispozici prostřednictvím makléřské společnosti MARSH nové slevy.

Jako členové ČKA můžete nově využít tyto slevy:

- 50 % na právní ochranu živnostníků a firem,
- 50 % na právní ochranu zaměstnance,
- 20 % na ostatní produkty.

Kolik pojištění právní ochrany živnostníků a firem stojí?

Záleží na počtu zaměstnanců. Pokud architekt žádné zaměstnance nemá, lze právní ochranu sjednat od 5000 Kč po slevě.

Tři typy sporů, ve kterých členy ČKA nejčastěji zastupujeme:

- sporné situace s investory nebo smluvními partnery,
- ve sporech s pojišťovnami,
- při neoprávněně zamítnutých reklamacích pracovních pomůcek, vybavení ateliéru a kanceláře.

Dále zastupujeme architekty:

- při obhajobě v trestných a jiných správních řízeních,
- v pracovněprávních sporech.

Co přináší architektům pojištění právní ochrany:

- právníka nonstop na telefonu,
- limit pojistného plnění 1 000 000 Kč na každou pojistnou událost, například na úhradu specializovaných advokátů, znaleckých posudků, soudních poplatků, nákladů protistrany a další,
- klient může vždy využít vlastního advokáta,
- 1 000 000 Kč na zaplacení kauce,
- specializované právníky a nezávislou službu.

Příběh klienta – spor s pojišťovnou o tři miliony

Pojišťovna klientovi přiznala nárok na pojistné plnění. Když se ale klient od pojišťovny dozvěděl výši pojistného plnění, částka se mu zdála neadekvátní. S částkou přibližně 2 500 000 Kč nesouhlasil a požádal nás o prověření celé věci. Bylo potřeba vypracovat znalecké posudky a pověřit advokáty. Následovalo dopisování a jednání s právními zástupci pojišťovny.

Spor trval téměř půl roku, ale díky specializovaným advokátům a znaleckému posudku dopadl dobře ještě v mimosoudní fázi. Po zaslání předžalobní upomínky pojišťovna nakonec klientovi přiznala pojistné plnění o více než 3 000 000 Kč vyšší. Klient tak obdržel téměř 5 500 000 Kč, místo původních 2 500 000 Kč.

Znalecký posudek i náklady na právní zastoupení hradila D.A.S. za klienta průběžně již během sporu. Klient tak ve sporu neměl žádné další nepříjemné náklady.

Kolik konkrétně stálo právní zastoupení:

7 právních úkonů

- prostudování spisu a převzetí věci advokátem,
- porada s klientem,
- zaslání vyjádření na pojišťovnu,
- zadání vypracování znaleckého posudku,
- jednání s pojišťovnou,
- zaslání vyjádření na pojišťovnu,
- vypracování a zaslání předžalobní upomínky.

Každý jeden právní úkon stál 20 300 Kč
+ 300 Kč činí režijní paušál
Cena znaleckého posudku: 18 000 Kč
D.A.S. hradila za klienta celkem: 162 200 Kč
Původně nabízené odškodné: 2 499 998 Kč
Nakonec vyplacené odškodné: 5 499 994 Kč

Více informací naleznete na www.cka.cz

MARSH, s. r. o.
Financial and Professional Lines
Vinohradská 2828/151, 130 00 Praha 3

Helena Durčánková
E: helena.durchankova@marsh.com
T: +420 224 418 132, M: +420 602 155 405

Josef Majer
E: josef.majer@marsh.com
T: +420 221 418 164, M: +420 730 573 931

CELOŽIVOTNÍ PROFESNÍ VZDĚLÁVÁNÍ ČKA

Dle zákona o výkonu povolání autorizovaných architektů a autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě patří do působnosti České komory architektů mimo jiné také podpora odborného vzdělávání a napomáhání šíření odborných informací. Přinášíme výběr konferencí, workshopů, přednášek a dalších akcí, které lze v následujících dnech absolvovat v rámci Celoživotního profesního vzdělávání ČKA.

Celoživotní profesní vzdělávání (CPV) je založeno na dobrovolnosti a individuální volbě forem vzdělávacích aktivit. Dvouletý cyklus CPV předpokládá splnění minimálního počtu 72 bodů, 40 bodů v předepsaných oblastech a 32 bodů může být zajištěno aktivitami v jiných oblastech CPV. Autorizovaným osobám, které doloží splnění požadovaného počtu bodů, vydá ČKA osvědčení o absolvování CPV. U pojišťovny ČSOB může autorizovaná osoba uplatnit 50% slevu na spoluúčasti při profesním pojištění.

VÝBĚR Z PŘIPRAVOVANÝCH AKCÍ CPV

Expertní kurz navrhování pasivních a nulových domů

Centrum pasivního domu
4.–7. 10. 2021, On-line, 5 bodů
18.–21. 10. 2021, On-line, 5 bodů

Dřevostavby z pohledu statiky

Asociace dodavatelů montovaných domů, z. s.
5. 10. 2021, On-line, 1 bod

Šetrná řešení v praxi: Cirkulární ekonomika – Dřevostavby

Česká rada pro šetrné budovy
6. 10. 2021, On-line, 5 bodů

Jak předcházet kolizím ptáků na stavbách

Česká společnost ornitologická
11. 10. 2021, Praha, 2 body
20. 10. 2021, Praha, 2 body

Jak navrhovat nové budovy dnes a po roce 2022 – nZEB ve zkratce

Centrum pasivního domu
12. 10. 2021, On-line, 2 body
16. 11. 2021, On-line, 2 body

SPECIÁLNÍ BETONY 2021, XVIII. konference se zahraniční účastí

Sekurkon, s. r. o.
13. 10. 2021, Bystrice nad Pernštejnem, 3 body

Šetrná řešení v praxi: BIM snadný přístup k informacím o budově

Česká rada pro šetrné budovy
20. 10. 2021, On-line, 5 bodů

Elektrické radiátory pro bytové prostory a koupelny. Typy, normy, novinky

AZ Promo, s. r. o.
22. 10. 2021, On-line, 1 bod

Jak navrhovat nové budovy dnes a po roce 2022 – teorie a praxe nZEB

Centrum pasivního domu
26. 10. 2021, On-line, 2 body
23. 11. 2021, On-line, 2 body

Dřevostavby z pohledu energetického návrhu

Asociace dodavatelů montovaných domů, z. s.
26. 10. 2021, On-line, 1 bod

Zkoušení vlastností betonu a jeho složek/ dvoudenní kurz

Sekurkon, s. r. o.
3.–4. 11. 2021, Praha, 3 body

Projektování dřevostavby v systému BIM

Asociace dodavatelů montovaných domů, z. s.
16. 11. 2021, On-line, 1 bod

Šetrná řešení v praxi: Interakce budov a okolí, komunitní energetika

Česká rada pro šetrné budovy
24. 11. 2021, On-line, 5 bodů

Připravila Kateřina Slaná

Aktualizovaný seznam akcí CPV: www.cka.cz/cs/pro-architekty/celozivotni-vzdelavani/vzdelavaci-akce-cpv-v-roce-2021

M&T
manufacture 1997

MAGNETIC

Důmyslný systém založený na magnetické síle,
díky které nedochází ke kontaktu dveří se zárubní.

Vše funguje tiše, bezkontaktně, s možností
jednoduchého seřízení síly ovládání dveří.

K Magneticu jsme navrhli inovativní úchopná madla,
připravená pro jednoduché, ale účinné ovládání dveří.

Dne 29. 7. 2021 byl ve Sbírce zákonů publikován zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon a zákon č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona. Převážná část předpisu vstoupí do účinnosti dne 1. 7. 2023. ČKA bude v průběhu roku 2022 pořádat pro autorizované architekty vzdělávací akce, které vás s reformou v podrobnosti seznámí. Rovněž se každý měsíc budete moci v newsletteru ČKA seznámit s některým z témat rekodifikace ve větším detailu.

- A. Již účinné změny, které vstoupily v účinnost den po vyhlášení nového stavebního zákona (NSZ) ve sbírce zákonů**
- Zrušení „starých“ stavebních uzávěr, které byly vydány podle stavebního zákona z roku 1976 z důvodu zamezení možnosti ztížení nebo znemožnění budoucího využití podle připravované územně plánovací dokumentace (§ 326 odst. 1 NSZ).
 - Části územně plánovací dokumentace vydané podle stavebního zákona č. 183/2006 Sb., které nemohou být podle NSZ její součástí, se nepoužijí a při nejbližší změně musí být z této dokumentace vypuštěny (§ 324 NSZ).
 - Lhůta, po kterou lze vydat změnu územně plánovací dokumentace sídelního útvaru nebo zóny, územního plánu obce a regulačního plánu schválených přede dnem 1. ledna 2007, se posouvá na 31. prosinec 2028 – jinak se pořizování zastaví (§ 322 odst. 3).
 - Přejícné ustanovení týkající se územního rozvojového plánu: než bude přijat ÚRP, tak se jím stávají některé záměry, které jsou obsaženy v zásadách územního rozvoje krajů (§ 319 NSZ).
 - Ustanovení opravňující Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra vymezit opatřením obecné povahy zemí, v němž v zájmu zajišťování obrany a bezpečnosti státu tato ministerstva vydávají vyjádření pro účel povolení záměru, vydávají vyjádření k návrhu zadání územně plánovací dokumentace a stanovisko k návrhu územně plánovací dokumentace nebo její změny, dotýká-li se vymezeného území a mohou se vyjádřit k nezbytným úpravám u již zřízených staveb nebo uplatnit požadavky na nezbytné úpravy (§ 36 NSZ).
- B. Změny účinné od 1. 1. 2022**
1. Zákon zavádí jednotnou soustavu státních stavebních úřadů, v čele s Nejvyšším stavebním úřadem sídlícím v Ostravě. Zřizují se dále Specializovaný a odvolací stavební úřad a jako prvostupňové krajské stavební úřady, která budou mít detašovaná pracoviště v obcích vybraných podle stanovených kritérií. Změna bude spojena s redukcí počtu stavebních úřadů, předpokládá se přibližně o jednu polovinu.
 - Státní stavební správa bude plně fungovat k 1. 7. 2023 (§ 15–18 NSZ).
 2. Přejícné ustanovení k úřadům a úředníkům upravující jejich přechod do státní stavební správy (§ 312–315).
- C. Změny účinné od 1. 1. 2023**

Další povinnosti přechodných ustanovení k úřadům a úředníkům upravující jejich přechod do státní stavební správy – podmínkou přechodu práv a povinností z pracovního poměru zaměstnanců podle odstavce 3 na stát je předchozí písemná dohoda mezi Nejvyšším stavebním úřadem, zaměstnancem a územním samosprávným celkem.

D. Změny platné od 1. 7. 2023 – přehled hlavních změnIntegrace DOSS pod stavební úřad

→ Stavební zákon, respektive doprovodný změnový zákon integruje velkou část veřejných zájmů, které jsou aktuálně chráněny formou závazného stanoviska vydávaného dotčenými orgány pod stavební úřad. V menší míře byla v případě vybraných závazných veřejných zájmů (ochrana památkového fondu, ochrana přírody, ochrana před požárem) zachována forma závazného stanoviska, vyjádření anebo rozhodnutí vydávaného dotčeným orgánem. O vyjádření i závazná stanoviska musí nadále žádat dotčené orgány stavebník, lhůta pro vydání stanoviska je 30 dní (anebo 60 dní, ve složitých případech), je spojena s fikcí souhlasu v případě jejího nedodržení. Pro dotčené orgány bude stejně jako pro stavební úřad platit povinnost poskytnout na žádost předběžnou informaci.

Hmotné právo ve stavebním zákoně

Přímo ve stavebním zákonu bude uvedena řada ustanovení dosud upravená v prováděcích vyhláškách z SZ: požadavků na výstavbu, vymezení stavebních pozemků, vymezení veřejných prostranství, požadavků na vymezení ulic, požadavků na umístování staveb vč. jejich odstupů, technických požadavků na stavby. Předmět všech stávajících prováděcích vyhlášek bude sloučen do jediné. (Jejich příprava nyní probíhá.) Zavádí se některé nové definice pojmů, např. stavba, záměr anebo rodinný dům.

Kategorizace staveb

Zavádí se nová kategorizace staveb na drobné, jednoduché, vyhrazené a ostatní a na ni navázané lhůty pro vydání povolení, přičemž drobné stavby nebudou vyžadovat stavební povolení, pro jednoduché stavby má úřad lhůtu pro vydání povolení 30 dní, pro ostatní 60 dní. Jednotlivé kategorie mají stavby, které jsou jejich součástí, uvedené metodou výčtu v přílohách NSZ.

Digitalizace správního řízení a územního plánování

Veškerá komunikace ve správním řízení dle stavebního zákona bude (volitelně) probíhat elektronickou formou.

Procesní změny

V kontrastu s původním návrhem zákona, který počítal s fikcí povolení, nestihne-li úřad rozhodnutí vydat ve stanovené lhůtě, NSZ v procesní části (vyjma integrace DOSS a digitalizace řízení) převratně změny nepřináší. Lhůty pro vydání rozhodnutí jsou stanoveny obdobně jako doposud (30 dní pro jednoduché stavby, 60 dní pro ostatní), přičemž není stanovena sankce za jejich nedodržení. Mezi účastníky řízení se prostřednictvím zákona o ochraně přírody a krajiny a vodního zákona vrátily ekologické spolky.

Zásada „plné apelace“ v odvolacím řízení

Úprava odvolacího řízení je změněna s cílem vyhnout se průtahům způsobeným vrácením rozhodování na prvostupňový úřad. Dojde-li odvolací orgán k závěru, že napadené rozhodnutí vydané v řízení o žádosti je v rozporu s právními předpisy nebo že je nesprávné, napadené rozhodnutí nebo jeho část změní (namísto jeho vrácení prvostupňovému stavebnímu úřadu).

Oblast územního plánování

Územní plánování nedoznalo zásadnějších změn. Soustava nástrojů územního plánování zůstává nezměněná. V případě pořizování změny územního plánování vypadla možnost projednání změny územní plánovací dokumentace zkráceným postupem. V procesu vydávání územní plánovací dokumentace byla vypuštěna kategorie „námit-

ky“, všechny osoby dotčené i veřejnost budou jednotně podávat připomínky.

Zavádí se možnost v regulačním plánu, popřípadě v částí územního plánu, která obsahuje prvky regulačního plánu stanovit výjimku z požadavků na vymezení pozemků a umístování staveb. NSZ upravuje podrobněji náležitosti plánovací smlouvy jakožto veřejnoprávní smlouvy uzavřené mezi stavebníkem a obcí nebo krajem nebo vlastníkem veřejné infrastruktury, jejímž obsahem je vzájemná povinnost stran poskytnout si součinnost při uskutečnění ve smlouvě uvedeného záměru a postupovat při jeho uskutečňování ujednaným způsobem. Upraveny jsou náležitosti obsahu, uzavírání i přezkumu plánovací smlouvy. Výkon činnosti „zástupce pořizovatele“ (dosud „létající pořizovatel“) je podmíněn bezúhonností u ČKA. Do NSZ byla doplněna politika architektury jakožto strategický dokument s celostátní působností, který určuje vizi, cíle a opatření k dosažení kvality vystavěného prostředí a který na návrhy Nejvyššího stavebního úřadu schvaluje vláda ČR.

→ MMR přislíbilo zahájení prací na reformě územního plánování.

Zvláštní prováděcí předpisy pro vybraná velká města

Hlavní město Praha, statutární město Brno a statutární město Ostrava mohou v přenesené působnosti vydat nařízení stanovící podrobné požadavky na vymezení pozemků, požadavky na umístování staveb a technické požadavky na stavby odchylné od celostátního prováděcího právního předpisu.

Technické normy

Bude stanoven závazný katalog technických norem, na které NSZ a prováděcí předpis odkazuje, k nimž bude zaručen bezplatný přístup.

Jednotlivá témata rekonstrukce pro vás budeme pravidelně zpracovávat ve větší podrobnosti.

Eva Faltusová

TEXT NOVÉHO STAVEBNÍHO ZÁKONA JE HYBRIDEM

Úvodem musím připomenout, že ČKA přijala již v září 2017 Deset tezí k novému stavebnímu zákonu v reakci na snahu tehdejší ministryně pro místní rozvoj Karly Šlechtové připravit věcný záměr nového stavebního zákona. Nový stavební zákon, který nabude plně účinnosti od 1. 7. 2023, však vyvolává rozpaky.

Bohužel neschopnost Ministerstva pro místní rozvoj (MMR) připravit zákon a ambice premiéra zapsat se do dějin jako Premiér budovatel vedly k nestandardnímu postupu – outsourcingu nového stavebního zákona (NSZ) prostřednictvím memoranda s Hospodářskou komorou ČR. Tím nový zákon získal nálepkou zákona psaného developery pro developery, což rozhodně nebyl cíl nezbytné komplexní rekonstrukce stavebního práva, souboru až 60 zákonů, které často zbytečně komplikují plánování a povolování staveb. Hospodářská komora ČR najala schopný tým právníků, který MMR předkládal návrhy věcného záměru a následně paragrafového znění. Bohužel výsledný text je hybridem, v němž zůstaly zachovány jen některé dobré myšlenky autorů.

České stavební právo za poslední tři desetiletí hypertrofovalo do málo srozumitelného bludiště paragrafů, kde to poslední, co úřady při rozhodování mohou zohlednit, je kvalita vystavěného prostředí, architektury či harmonický rozvoj krajiny a sídel. Zjednodušení procesů mělo být tedy jedním z cílů rekonstrukce. Kladem NSZ je návrh jednoho povolení stavby v jednom řízení, na jednom úřadě, s redukcí závazných stanovisek, což se však úplně nepodařilo. Zkrácení lhůt vyjádření je pozitivní, fikce souhlasu dotčených orgánů se vcelku dobře uplatňuje již letos, dodržování lhůt stavebních úřadů ukáže praxe. Přesto by mělo dojít k zjednodušení a zkrácení procesů povolování.

Navzdory negativním připomínkám odborné veřejnosti, obou profesních komor i dalších subjektů byl NSZ i změnový zákon (řešící dopady v dalších přibližně 60 zákonech) „prohlasován“ s jen menšími korekcemi několika přijatých pozměňovacích návrhů. Senát pak v časové tísní odmítl rekodifikaci jako celek. Jistě byl jedním z důvodů i přesun stavebních úřadů z modelu přenesené působnosti obecních a krajských úřadů do čisté státní stavební správy (SSS). Propagandistické označení SSS jako nového „megaúřadu“ za desítky miliard, který bude z Ostravy rozhodovat o stavbě rodinného domu na Šumavě, jen dokládá kvalitu diskuse a je odrazem nešťastné politizace NSZ. Stavební právo přitom musí fungovat dlouhodobě, předvídatě a transparentně, aby změny v politickém směřování země nezpochybnily důvěru investorů a stavebníků investujících značné prostředky do území. Prosažení NSZ navzdory kritickým názorům a opozici může mít vliv i na podobu zákona ještě před jeho účinností od 1. 7. 2023.

Nej slabší částí nového zákona je územní plánování, tedy přesně ta část plánování a přípravy budoucí tváře našich sídel, kde by samosprávy – města a obce – měly mít tu nejsilnější roli, nikoli až při povolování jednotlivých staveb. Slibovaná reforma územního plánování se posouvá na rok 2030, což je zcela nepřijatelný odklad. ČKA v polovině letošního roku, v reakci na tento záměr, připravila Sedm tezí k územnímu plánování. V plánování rozvoje, a to včetně regulačních plánů zejména transformačních i rozvojových území, leží základní role samosprávy území. Stavební podnikatelé, kteří dnes především realizují výstavbu sídel, musí mít předem daná jasná pravidla, aby mohli své investice plánovat a zodpovědně podnikat. Nejasná pravidla a smlouvání až ve fázi povolování stavebního záměru nevyhovuje nikomu serióznímu.

Textu přijatého zákona lze vyčítat mnohé – také málo obsažnou část řešící vlastní obsah – hmotné právo. Postupně byla redukována s odkazem na budoucí prováděcí vyhlášku. V procesech povolování dochází k zjednodušení, ale původní ambice s jedním řízením na jednom úřadu se úplně nedotáhla. V jednotném systému stavební správy lze očekávat větší vymahatelnost lhůt a zastupitelnost úředníků – i redukce prvoinstančních úřadů je správná, stále jich bude dostatek na pokrytí území. Víťame i vznik odvolacího a speciálního stavebního úřadu na povolování dálnic, železnic a dalších vybraných staveb. Budou zřejmě dva – pro Čechy a Moravu. A přínosem je i uplatnění principu plné apelace – odvolací stupeň, krajský úřad, bude muset rozhodnout, nikoli spis vracet k novému rozhodnutí.

Zásadní změnu po 1. 7. 2023 přinese také digitalizace řízení, již založená zákonem přijatým díky poslanecké iniciativě. Zdánlivě dlouhá lhůta do jeho účinnosti je nutná pro přípravu a vybavení úřadů technikou. Stavební povolení online by tedy nemuselo být zas tak vzdálené. Aby fungoval celý systém, musíme toho také my v obou komorách ještě hodně udělat – vybavit členy digitálním autorizačním razítkem a spolupracovat na nových prováděcích vyhláškách, podle nichž se bude nově projektovat a povolovat výstavba. Osobně se nejvíc obávám personální nouze – nedostatku kvalifikovaných a změnám otevřených úředníků. Dnešní stav je zahlučuje často zbytečnými agendami a administrativou. Zjednodušení a digitalizace všech procesů je podmínkou, bohužel však jen nutnou, nikoli postačující.

Jan Kasl, autorizovaný architekt a předseda ČKA
psáno pro ALMANACH ASB
Praha 16. 8. 2021

ZMĚNY V ZÁKONĚ O VÝKONU POVOLÁNÍ

V souvislosti s přijetím nového stavebního zákona dochází k novelizaci souvisejících desítek předpisů, mezi nimi také zákona č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě.

Zrušení tzv. velké autorizace

Dochází ke zrušení současného § 4 odst. 3, dle kterého lze osobám splňujícím podmínky pro autorizaci ve všech oborech (architektura, územ-

ní plánování, krajinářská architektura) udělit autorizaci se všeobecnou působností. I nadále je ovšem samozřejmě možné žádat o autorizaci ve více oborech. Architektům, kteří mají autorizaci A0 a příslušné autorizační razítko, bude toto razítko vyměněno za nové s označením autorizací A1, A2 a A3. Podrobnosti o výměně zveřejníme v dostatečném předstihu (změna nabývá účinnosti až 1. července 2023).

Autorizované osoby s autorizací A1 (architektura) nadále nebudou oprávněny vypracovávat územně plánovací dokumentaci

Dochází ke změně oproti současnému stavu, kdy autorizace v oboru architektura v sobě fakticky zahrnovala i autorizaci pro obor územní plánování. Nově tak územně plánovací dokumentaci budou oprávněni vypracovávat pouze architekti autorizovaní v oboru A2 (územní plánování), autorizace pro obor A1 (architektura) bude zaměřena na projektování staveb.

Změna se týká pouze osob, které budou autorizovány po nabytí účinnosti novely (po 1. červenci 2023). Architektům, kteří již autorizací A1 disponují, respektive kteří ji získají do uvedeného data, bude následně provedena výměna autorizačního razítka A1 a vydáno i razítko nové pro autorizaci A2 (budou-li o něj mít zájem).

Díličí změny v rozsahu působnosti autorizovaných osob

Většina změn obsažených v § 17 je spíše formální a souvisí se změnou pojmosloví dle nového stavebního zákona. Pod samostatným písm. b) je vyčleněno vypracování územní studie, k němuž jsou oprávněni architekti v oborech A1 (architektura) i A2 (územní plánování). Je omezeno oprávnění autorizovaných architektů ke zpracování prováděcí dokumentace, a to na architektonicko-stavební řešení (ostatní části prováděcí dokumentace náleží vypracovávat autorizovaným inženýrům či technikům činným ve výstavbě). Nově je v samostatném bodě uvedena koordinace vypracování projektové dokumentace. Zpřesňuje se oprávnění k realizaci jednoduché stavby, kdy nově je uvedeno, že autorizované osoby (s autorizací A1) jsou oprávněny odborně vést provádění jednoduché stavby nebo její změny v pozici stavbyvedoucího.

Elektronizace

Nově je zavedena možnost podávat žádosti o udělení autorizace nejenom písemně, ale též elektronicky.

Zpřesnění odpovědnosti autorizovaných osob

Dochází k úpravě § 12 odst. 1, který bude nově znít takto: „Autorizovaná osoba odpovídá za odbornou úroveň výkonu veškerých odborných činností poskytovaných v souvislosti s udělenou autorizací, za porušení obecně závazných právních předpisů při výkonu takových činností a za porušení vnitřních předpisů Komory. Odpovědnost podle obecných předpisů tím není dotčena.“

Nový horní limit pro udělení pokuty

V rámci disciplinárního řízení bude nově možné udělit disciplinární opatření spočívající v povinnosti uhradit pokutu až do výše 300 000 Kč (oproti současným 50 000 Kč).

Daniela Rybková

NOVÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY

Pro lepší obeznámenost architektů s relevantní legislativou si dovoluujeme upozornit na některé předpisy, které souvisejí s výkonem profese a k jejichž změnám došlo v poslední době. Ve Sbírce zákonů České republiky jsou zákony a vyhlášky pravidelně zveřejňovány, viz www.mvcr.cz v rubrice Legislativa.

Z předpisů uveřejněných ve Sbírce zákonů České republiky od 25. 5. 2021 do 20. 8. 2021 upozorňujeme zejména na:

Zákon č. 283/2021 Sb.,
stavební zákon

Nový stavební zákon nahradí ten stávající, tedy zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu. Tvůrci nového předpisu si od něj slibují zrychlení a zjednodušení povolovacích procesů. Zavádí se jedno společné řízení o povolení stavby (namísto samostatného územního a stavebního řízení). Dochází k integraci některých dosud samostatných povolení a stanovisek do rozhodnutí o povolení stavby. Odvolací orgán nebude oprávněn rozhodnutí stavebního úřadu zrušit a vrátit mu zpět k novému projednání, vždy bude muset věc rozhodnout. Zavádí se jednotná soustava stavebních úřadů oddělených od samospráv, v čele s Nejvyšším stavebním úřadem. Zpřísňují se podmínky pro dodatečné povolení černých staveb. Územně plánovací dokumentace bude vyhotovována pouze elektronicky ve strojově čitelném formátu a její vybrané části v tzv. jednotném standardu. Kromě Prahy budou mít nově možnost vydat si své vlastní stavební předpisy také Brno a Ostrava.

→ Zákon nabývá účinnosti postupně, několik ustanovení je účinných již od 30. července 2021, plně účinnosti pak nabude od 1. července 2023.

Podrobně se novému stavebnímu zákonu věnujeme na s. 38.

Zákon č. 284/2021 Sb.,
kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona

Zákon novelizuje celkem 58 předpisů v souvislosti s přijetím nového stavebního zákona, mimo jiné i zákon č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, nebo zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí.

→ Dílčí části zákona jsou účinné již od 1. srpna 2021, v plném rozsahu pak účinnosti nabývá spolu s novým stavebním zákonem od 1. července 2023.

Přehled změn zákona o výkonu povolání uvádíme na s. 40.

Zákon č. 261/2021 Sb.,
kterým se mění některé zákony v souvislosti s další elektronizací postupů orgánů veřejné moci

Zákon především nastavuje nová pravidla pro využívání údajů ze základních registrů a agentových informačních systémů, rozšiřuje možnosti užití tzv. cloud computingu orgány veřejné správy, upravuje podmínky pro soukromoprávní komunikaci prostřednictvím datových schránek

a podmínky, za kterých mohou soukromé osoby užívat údaje vedené v informačních systémech veřejné správy.

→ Jednotlivé části zákona nabývají účinnosti postupně, od 1. srpna 2021 až do 1. července 2025.

Zákon č. 251/2021 Sb.,
kterým se mění zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Zákon zejména upřesňuje koordinační roli Ministerstva pro místní rozvoj při finanční podpoře regionálního rozvoje.

→ Zákon nabyl částečně účinnosti 1. července 2021, ve zbytku pak nabude účinnosti 1. ledna 2022.

Vyhláška č. 244/2021 Sb.,
kterou se mění vyhláška č. 428/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích

Vyhláška stanoví s účinností od 1. července 2022 povinnost provést v projektové dokumentaci v případě, že se na jednotnou kanalizaci napojuje nová část kanalizace odvádějící odpadní, popřípadě srážkové vody, na náklady investora nově připojované kanalizace také posouzení stávajících odlehčovacích komor, které budou novou stavbou ovlivněny. V návaznosti na nový stavební zákon, tedy s účinností od 1. července 2023, vyhláška zavádí povinnost zpracovávat dokumentaci v digitální formě v jednotné datové struktuře, obsahující prostorové, technické a identifikační parametry pro jednotlivá liniová vedení vodovodů a kanalizací a bodové objekty zajišťující funkčnost celé infrastruktury.

→ Vyhláška nabývá účinnosti postupně, od 1. července 2021 do 1. ledna 2026.

Nařízení vlády č. 257/2021 Sb.,
o použití peněžních prostředků Státního fondu podpory investic formou dotace a úvěru na obnovu obydlí postiženého živelní pohromou dne 24. června 2021

Nařízení vymezuje podmínky využití peněžních prostředků pro fyzické i právnické osoby na obnovu obydlí postižených tornádem. Poskytnout lze dotace až do výše 2 000 000 Kč na obydlí nebo úvěry (s fixní úrokovou sazbou 1 % p.a. a dobou splatnosti maximálně 25 let) až do výše 3 000 000 Kč na obydlí.

→ Nařízení je účinné od 30. června 2021.

Daniela Rybková

OTÁZKY A ODPOVĚDI

V průběhu roku dostává Právní oddělení Kanceláře ČKA desítky dotazů týkajících se výkonu profese architektů, na něž autorizovaným osobám i jiným subjektům odpovídá. Vybíráme některé z nich.

Oprávnění krajinářského architekta

Jsme zadavatelem zakázky na projekt rekonstrukce parku. Jeho součástí jsou i cesty, drobné stavby a osvětlení. Je architekt s autorizací A.3, krajinářská architektura, oprávněn vést tuto zakázku, nebo máme požadovat, aby doložil také autorizaci A.1 nebo A.0?

Autorizovaný architekt s autorizací A.3 – krajinářská architektura je oprávněn vést zakázku (a adekvátně ji zařadit svým autorizačním razítkem) na rekonstrukci

parku, přestože jsou jeho součástí další dílčí záměry, které samy o sobě nespádají do rozsahu autorizace A.3 – cesty, veřejné osvětlení, případně i drobné stavby. (Analogicky k tomu může stejně tak autorizovaný architekt s autorizací A.1 nést odpovědnost za dílčí části dokumentace – jako např. PBR nebo statika – které by rovněž nebyl oprávněn zpracovávat samostatně.) Toto lze dovodit z § 159 odst. 3 stavebního zákona, dle něhož projektant odpovídá za správnost, celistvost, úplnost a bezpečnost stavby provedené podle jím zpracované projektové dokumentace a proveditelnost stavby podle této dokumentace, jakož i za technickou a ekonomickou úroveň projektu technologického zařízení včetně vlivů na životní prostředí. Je povinen dbát právních předpisů a obecných požadavků na výstavbu vztahujících se ke konkrétnímu stavebnímu záměru a působit v součinnosti s příslušnými dotčenými orgány. Statické, popřípadě jiné výpočty musí být vypracovány tak, aby byly kontrolovatelné. Není-li projektant způsobilý některou část projektové dokumentace zpracovat sám, je povinen k jejímu zpracování přizvat osobu s oprávněním pro příslušný obor nebo specializaci, která odpovídá za jí zpracovaný návrh. Odpovědnost projektanta za projektovou dokumentaci stavby jako celku tím není dotčena.

Současně s tím platí § 5 Profesionálního a etického řádu ČKA, kde se uvádí, že architekt je povinen k řádnému výkonu odborných činností, které svou povahou překračují rozsah jeho autorizace, přizvat ke spolupráci osobu s autorizací v příslušném oboru, popřípadě specializaci.

Může architekt bránit odstranění stavby z titulu svého autorství?

Jako starosta obce řeším situaci, kdy projektant stavby sportovní haly tvrdí, že nemůžeme stavbu odstranit, pokud nám neposkytne souhlas. Stavba je ovšem nevyhovující v řadě ohledů a potřebujeme proto postavit zcela novou. Má architekt pravdu?

Architekt nemá pravdu s tím, že byste měli povinnost pro odstranění stavby získat jeho souhlas. Tomu neodpovídá způsob autorskoprávní ochrany upravený českým autorským právem. Zničení věci, která je hmotným nosičem autorského díla, není užitím autorského díla podle § 12 autorského zákona, a tudíž k němu není nutno vyžádat souhlas autora. Zničením věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, přitom autorské právo nezaniká.

Spor s autorizovaným architektem

Může ČKA pomoci řešit můj spor s autorizovaným architektem, který si u naší společnosti objednal hned několik služeb, za které ovšem dnes – i přes opakované urgency – nezaplátil?

ČKA nemá svěřenou pravomoc (ani kapacitu) se zabývat jednotlivými spory svých členů. Platí, že při výkonu svého povolání musí architekt respektovat kromě obecně závazných právních předpisů také vnitřní řády Komory, zejména potom Profesionálního a etického řádu ČKA. Neuhrazení faktury, byly-li služby řádně poskytnuty, týká-li se výkonu povolání, nepochybně neetickým jednáním je. Dozor nad dodržováním profesní etiky je svěřen dozorčí radě ČKA, která je oprávněna s autorizovanou osobou zahájit disciplinární řízení v případě, že architekt závažně anebo opakovaně etické povinnosti poruší. Na dozorčí radu je tedy možné se obrátit se stížností na dotčenou autorizovanou osobu. Rovněž je možné po domluvě s architektem využít možnost vedení smírního řízení před Stavovským soudem ČKA s cílem najít smírné řešení sporu.

Soulad projektu s technickou normou

Řešíme minimální šířku schodiště pro školské zařízení. Stavební povolení máme pravomocně vydané, ale projektant zpracovávající realizační dokumentaci na podkladě našeho stavebního povolení nás nyní

upozornil, že nejsou odpovídající požadavkům. Jednoznačné požadavky se mi ale zatím nepodařilo dohledat. Nejsme jisti, zda to řešit, když máme platné stavební povolení. Jak zjistit, zda je norma závazná?

Seznam závazných ČSN je uveden na webu MMR: www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/pravo-a-legislativa/normy-csn-a-souvisejici-informace. Bohužel v detailu technických norem vám nejsme schopni poradit, nicméně je skutečností, že vyhláška č. 268/2009 Sb. odkazuje v § 22 v řadě ukazatelů týkajících se schodišť na normové hodnoty. Samotný fakt, že máte vydané stavební povolení, vás bohužel nezbavuje odpovědnosti za dodržení závazných požadavků vyhlášky a normových hodnot a mohlo by se stát, že po vás bude investor požadovat např. slevu, pokud rozpor zjistí. Takže pokud ověříte, že jsou rozměry skutečně v rozporu se závaznou právní normou, doporučuji dokumentaci v tomto ohledu přepracovat, případně nechat klienta podepsat, že je s tím srozuměn, toto řešení si přeje a nikdy po vás nebude vznášet v souvislosti s tím žádný nárok.

Eva Faltusová

MÁME ŘEŠENÍ PRO KAŽDÝ PROJEKT

PREFA HLINÍKOVÉ STŘEŠNÍ A FASÁDNÍ SYSTÉMY

produkt: PREFALZ
barva: P.10 antracitová
objekt: chalupa v Krušných horách
architekt: NEW HOW architects, Praha
realizace: Tomáš Padevět, Dvůr Králové nad Labem

WWW.PREFA.COM

44

TÉMA

Udržitelná
architek-
tura

Udržitelnost v architektuře

Udržitelnost je velmi obtížné téma. Na jedné straně velmi aktuální, zároveň ale přirozeně tradiční a rozprostřené ve většině oblastí, kterým se architekti, krajinářští architekti, urbanisté i územní plánovači věnují. Myslím si proto, že architekti by měli k tématu vystupovat aktivně a dokládat svoji důležitost v něm i svoji dlouhodobou zkušenost a schopnost problematiku udržitelnosti v projektech přirozeně řešit. Samozřejmě by ale také měli mít povědomí o aktuálním stavu tématu a smysluplně, přínosně a přesvědčivě k němu promlouvat a psát. Je to tedy i jistá povinnost a společenská odpovědnost nečekat, jak se bude debata k udržitelnosti vyvíjet, ale aktivně a profesionálně k ní přistupovat. Pokud to nebudeme dělat a pasivně čekat, události nás doběhnou a naše schopnosti a zkušenosti budou promrhány. Neměli bychom přitom být proroky, kteří opakují poznatky jiných oborů, ale při znalosti těchto informací popisovat aktuální stav a možný budoucí vývoj z našeho pohledu. To za nás nikdo neudělá. Nestačí tvrdit, že se to rozumí samo sebou. Co je také podstatné, je celospolečenská debata. Obory se nemohou do sebe uzavřít. Naopak velmi důležitá je vzájemná nepředpojatá a otevřená diskuse.

Úkoly PS Udržitelnost

S tímto vědomím se v České komoře architektů ustavila pracovní skupina Udržitelnost, ale také Iniciativní skupina pro udržitelnost (viz s. 59). Mají nabízet a propagovat specifické zkušenosti architektů i pomáhat architektům se v aktuálních informacích, včetně těch zahraničních, orientovat. Právě přenos zkušenosti ze zahraničí je velmi důležitý. Je hloupé „znovu vynalézat kolo“ s odvoláním na místní „specifičnost“.

V dubnu proběhlo k tématu udržitelnosti debatní setkání OTTA, které by se mělo každý rok opakovat. Vzniklo i 7 tezí České komory architektů k udržitelnosti (viz dále). Jsou prvním jednoduchým textem, který upozorňuje na důležitost architektury v tomto multioborovém tématu. Pro architektky se zdá být udržitelnost samozřejmou součástí jejich práce a výsledné kvalitní architektury, nicméně by to měli být schopni též prezentovat a srozumitelně vysvětlit. Tématu byla také věnována debata na valné hromadě ČKA. A nyní se udržitelnost objevuje jako téma Bulletinu ČKA. Objevení se v Bulletinu je možností konsolidovat aktuální stav tématu udržitelnosti v ČKA. V tomto čísle byste se proto měli dozvědět, kde se nacházíme. Sám jsem zvědavý, jak přehledná a přínosná zpráva to bude. Většinu příspěvků sestavili členové PS Udržitelnost, a získáte tak základní přehled, kdo a čemu se věnuje.

Petr Lešek
Předseda PS Udržitelnost

7 Tezí ČKA pro udržitelnou architekturu

Česká komora architektů si je vědoma důležitosti udržitelnosti v přístupu k člověkem utvářenému prostředí. S vědomím této potřeby sestavila 7 základních tezí, jež popisují možnosti a úkoly, které lidskou společnost v tématu udržitelnosti čekají a které se úzce týkají profese architekta.

Udržitelnosti v architektuře se přitom myslí dlouhodobá udržitelnost, přínosnost a návratnost investice do proměny prostředí, která zároveň minimalizuje negativní dopady na své okolí. Ke konkrétním tématům tak například patří vyvážené plánování, omezení energetické náročnosti užitím obnovitelných zdrojů, šetření vodními zdroji (využíváním dešťové a šedé vody), zdravé a příjemné prostředí pro uživatele, používání obnovitelných materiálů nebo efektivnější nakládání s existujícím stavem.

1. Komplexnost řešení / Komplexní přístup

- a. každý projekt musí zohledňovat lokální podmínky, okolnosti a komunity s vědomím globálních souvislostí;
- b. téma se nedá zúžit na jeden problém a jednu odbornost, je potřeba týmové mezioborové spolupráce v celém průběhu. Tak je potřeba upravit nastavení výběrových a dotačních procesů.

2. Klíčová úloha urbanismu a plánování krajiny

- a. zásadní je celková situace uspořádání krajiny včetně zastavěného prostředí. Sebeúspornější budova nebo krajinový prvek bez kvalitního územního plánování všech vrstev nestačí;
- b. dlouhodobě výhodnější je nezabírat dosud nezastavěné plochy, ale pečovat o již zastavěné včetně brownfieldů;
- c. je potřeba věnovat se plánování krajiny jako celku včetně hospodaření s půdou, vodou a zachování biodiverzity;
- d. důležité je komplexní plánování veřejného prostoru včetně udržitelné dopravy a modrozelené infrastruktury;
- e. je třeba se zaměřit na mitigační snahy a plánovat s ohledem na snižování ekologické stopy;
- f. akcentovat sociální rozměr plánování, např. téma dostupnosti bydlení.

3. Vysoká kvalita architektury

- a. udržitelné budovy, veřejný prostor, krajinářské stavby a prostředí obecně musí být po všech stránkách kvalitní, příjemné, trvanlivé, udržitelné, zdravé, pěkné a energeticky úsporné. Bez toho nebudou dlouho využívány;

- b. technika nemůže zachraňovat architektonické řešení. Návrh musí vznikat jako komplexní a provázané dílo včetně odpovídajícího zasažení do prostředí.

4. Hospodárné nakládání se zdroji

- a. jakákoliv nová aktivita musí nejprve zvážit využití stávajících zdrojů a možnost přestavby stávajících a nevyhovujících struktur;
- b. prioritou je rekonstrukce stávajících budov, neboť činí dominantní podíl naší energetické spotřeby, a tedy i emisní zátěže;
- c. je potřeba se věnovat tématu cirkulárního stavebnictví a zohlednit je;
- d. do finančního plánování výstavby je nutno přenést rozvahu o nákladech životního cyklu včetně energetické náročnosti, nákladů na údržbu, provozních nákladů, zdraví a spokojenosti obyvatel;
- e. zásadním zdrojem je hydrologický systém, půda, flóra i fauna, a proto je imperativem ochrany půdy, biodiverzity, stávajících rostlin a vody;
- f. potřebné je maximální využití obnovitelných stavebních materiálů a obnovitelných zdrojů energie a zahrnutí externalit do cen materiálů a energií;
- g. uhlíková neutralita jako cíl. Je potřeba stanovit harmonogram jeho dosažení.

5. Vhodný legislativní rámec

- a. legislativa, vyhlášky a normy musí napomáhat novým a inovativním řešením, nikoliv jim bránit. Měly by se odvíjet od trendů v rámci EU;
- b. přiměřenost – řešení musí být přiměřené konkrétní úloze. Sebelepší projekt, který je kvalitně proveden, má malý dopad, pokud jej uživatel neumí používat. Dávat důraz na jednoduchá a přirozená řešení;
- c. prosadit ve stavebním zákoně postavení zelené infrastruktury na úrovni ostatních infrastruktur, nikoli ji podřizovat.

6. Aktivní role veřejného sektoru

- a. veřejný investor musí jít příkladem;
- b. nezbytné je zajistit sběr dat o užívání budov a prostředí a sdílení zkušeností včetně příkladů ze zahraničí adaptovatelných na naše prostředí;
- c. důležité je zpracování stručných a skutečně užívaných strategií;
- d. vhodnou osobou k tématu je městský architekt a vhodnou metodou užívání architektonických soutěží s užitím kritéria udržitelnosti;
- e. osvěta o metodických nástrojích vedoucí k uhlíkové neutralitě sídel a budov.

7. Zapojení veřejnosti

- a. téma udržitelnosti nesmí být tématem pouze odborníků, ale tématem veřejným. Odborníci a média se musí věnovat kultivované osvětě uživatelů. Zájem uživatelů o udržitelná řešení je klíčový;

- b. důležitá je také udržitelnost komunit včetně sociální soudržnosti, podpora sociálně vyspělého a spravedlivého prostředí pro všechny uživatele.

Česká komora architektů zároveň považuje za svoje úlohy v otázkách udržitelnosti:

- být veřejnou autoritou v tématu udržitelné architektury;
- zprostředkovat debaty mezi členy ČKA a odbornou i laickou veřejností;
- nabídnout informační HUB k tématu udržitelnosti v oblasti architektury a urbanismu;
- podporovat odborné vzdělávání členů Komory v tématu ve spolupráci s ČKAIT, výzkumnými ústavami, vysokými školami a specializovanými institucemi;
- podporovat mezioborovou spolupráci a vzájemný respekt mezi odborníky.

Dokument zpracovala PS Udržitelnost

Text 7 tezí ČKA pro udržitelnou architekturu je ke stažení na www.cka.cz

Klimatická krize a (ne)udržitelnost současné uhlíkové civilizace

Lidstvo stojí na prahu zásadních změn prakticky ve všech oblastech života. Klimatická a ekologická krize v posledních letech téměř nekontrolovaně eskaluje v mnoha oblastech světa, a bez ohledu na další rozhodnutí politiků a korporací se budoucnost bude od minulosti zásadně lišit. Lišit v tom smyslu, že postupně budeme muset opustit myšlenku pokračujícího růstu blahobytu a spotřeby, jak jsme si na něj navykli od počátku průmyslové revoluce před 250 lety.

Biosféra nám stále zřetelněji nastavuje tvrdé limity, ovšem pokud je budeme nadále ignorovat jako doposud, důsledky budou ještě mnohem závažnější a nevratnější, než jaké si dnes většina lidí dokáže představit. Probíhající virová pandemie je zřejmě první varovný signál neudržitelnosti současné globální civilizace.

Globální teplota vzrostla od počátku průmyslové revoluce v průměru o 1,2 °C

Z pohledu každodenních změn teploty se to může jevit jako málo, ovšem z pohledu globální rozsahu jde o zcela zásadní a významnou změnu. Změna teploty má dva hlavní rozměry. Prvním je její samotné zvyšování. Současná absolutní hodnota průměrné teploty se s vysokou pravděpodobností pohybuje již nad úrovní holocénu, tedy období, kdy začaly vznikat první velké složitější civilizace. Holocén je poslední geologické období téměř 12 tisíc let, které charakterizovala stabilní globální teplota. Holocén nastoupil po konci poslední doby ledové, kdy byla globální teplota nižší přibližně o 4 až 5 °C. Tento relativně malý rozdíl stačil na to, aby způsobil změnu v hladině světového oceánu až o 120 metrů. Pouhý 1 °C globální teploty tedy znamená, že se hladina oceánu zvýšila přibližně o 20 metrů. Druhý, a z pohledu života na planetě patrně důležitější aspekt spočívá v rychlosti, jakou se otepluje. Hlavní problém spočívá ve skutečnosti, že čím rychleji se mění globální teplota, tím méně času zůstává pro přírodu a ekosystémy, aby se změnám úspěšně přizpůsobily. Určitý náhled možného budoucího vývoje nám nabízí dávná minulost planety. Geologové rozlišují za poslední půlmiliardu let pět velkých masových vymírání organismů v oceánech i na souši a vžil se pro ně termín „Velká pětka“. Všechny tyto události byly spojené s rychlou změnou klimatu, rychlou změnou koncentrace skleníkových plynů v atmosféře a také rychlou změnou pH oceánů. Pokud má paleoekologie a geologie z pohledu antropogenní změny klimatu nějaké poselství, tak jím je hrozící masové vymírání rostlinných a živočišných druhů. Jakmile jednou dojde k jeho nastartování, může trvat tisíce let. Zaznamenaná změna globální teploty o 1,2 °C za 150 let je navíc pravděpodobně rychlejší nežli i ty nejrychlejší změny teploty v průběhu Velké pětky. Je tedy možné očekávat ještě zásadnější důsledky než při velkých vymíráních v minulosti, pokud by oteplování pokračovalo současným, nebo dokonce rychlejší tempem.

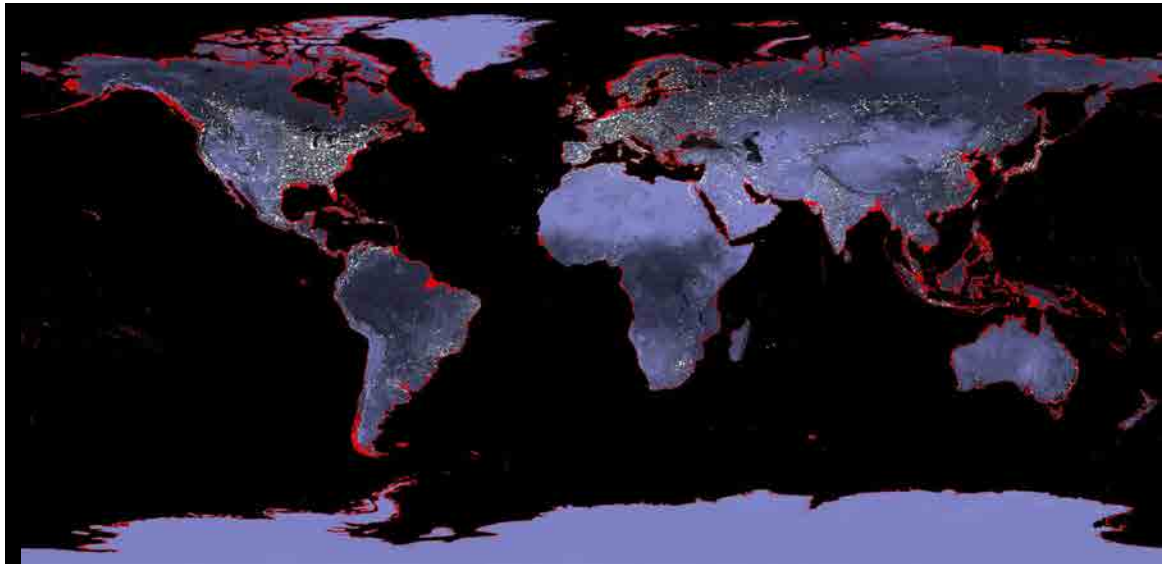
Rychlost nárůstu koncentrace CO₂ je šokující

Důvod, proč k prudkému oteplování dochází, plyne ze skutečnosti, že se zvyšuje koncentrace oxidu uhličitého (CO₂) a dalších skleníkových plynů v atmosféře. CO₂ se podílí na zesílení skleníkového efektu asi dvěma třetinami a zbytek tvoří vliv metanu, oxidu dusného, freonů a některých dalších plynů. Rychlost nárůstu koncentrace CO₂ je také udivující: je asi desetinásobně rychlejší nežli i ty nejrychlejší změny jeho koncentrace kdykoliv za posledních nejméně 66 milionů let. Jaký je podíl člověka na procesu oteplování? Můžeme říci, že prakticky veškeré oteplení (tj. asi 100 %), které od začátku průmyslové revoluce pozorujeme, je v důsledku zvyšování obsahu skleníkových plynů v atmosféře, protože přirozené faktory nezpůsobují žádné oteplování a podle některých důkazů by se jejich vlivem spíše ochlazovalo. Mezi přirozené faktory, které v dlouhodobém horizontu ovlivňují globální teplotu, patří sluneční aktivita, změna geometrie oběhu Země kolem Slunce, případně sopečná aktivita. Např. po výbuchu sopky Pinatubo v roce 1991 během následujících dvou let mírně klesla globální teplota v důsledku zvýšení množství prachových částic v atmosféře, které sluneční záření odráží. Člověk také vypouští do atmosféry prachové částice, zejména při spalování uhlí, a tím dochází k částečnému tlumení oteplujícího vlivu skleníkových plynů. Proces oteplování atmosféry je možné zastavit pouze v případě, kdy člověk přestane spalovat veškerá fosilní paliva včetně emisí, které se do atmosféry uvolňují v důsledku odlesňování zejména v tropických oblastech. Při dosažení této tzv. uhlíkové neutrality by postupně úroveň CO₂ v atmosféře pomalu klesala, protože nadbytečné CO₂ by pohlcovaly zhruba stejnou měrou oceány a lesní ekosystémy. Tento pokles vzdušné koncentrace by znamenal zeslabování skleníkového efektu, avšak globální teplota by neklesala, protože by došlo k přibližnému vyvážení vlivem setrvačnosti klimatického systému. Právě proto nestačí snížit emise pouze o polovinu, což by sice přispělo ke stabilizaci koncentrace, ale právě setrvačností a zpětněvazebnými mechanismy v klimatickém systému by oteplování pokračovalo dokonce několik staletí. Tedy pouze v případě, že dosáhneme nulové bilance vypouštění všech skleníkových plynů, lze oteplování a změnu klimatu zastavit.

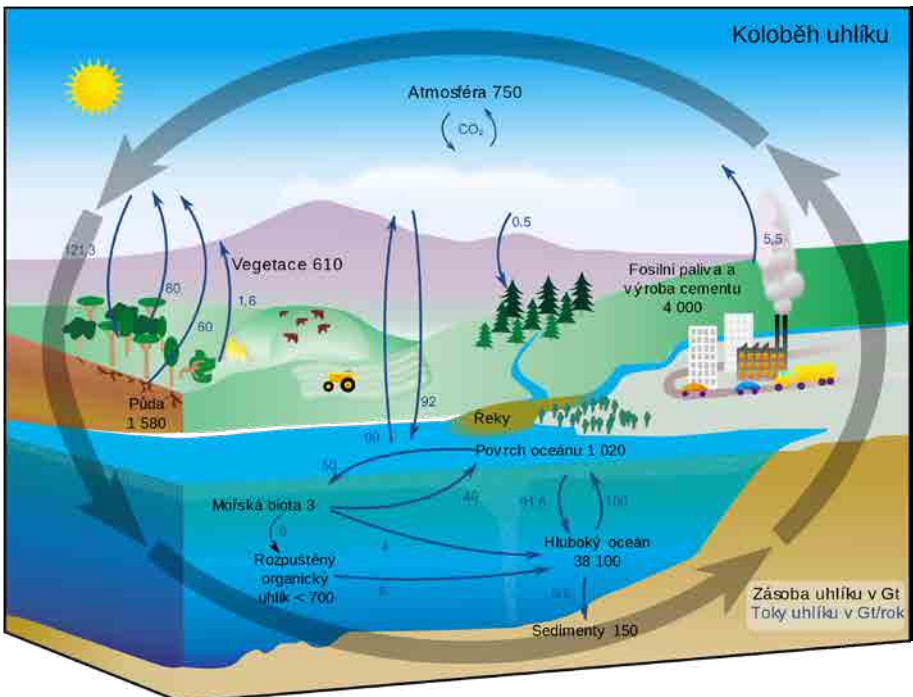
Oteplování způsobuje nevratné změny v klíčových planetárních systémech

Světové společenství se v současné době zavázalo přijmout účinná opatření, která by ve svém důsledku vedla k omezení míry oteplení v rozmezí 1,5 až 2 °C. Neznamená to, že by k závažným důsledkům oteplování nedocházelo, protože už k nim dochází, ale existuje vysoká šance, že by nemělo dojít k rozsáhlým a nevratným důsledkům v klíčových planetárních systémech, které umožňují existenci složité, vzájemně propojené globální civilizace. Mezi závažné stávající následky teplejšího klimatu můžeme řadit masové vymírání korálů, vysychání některých lesních ekosystémů, zvyšování rozsahu a intenzity lesních požárů, nárůst extremity počasí, a to jak v případě extrémních teplot a sucha na straně jedné, tak nárůst intenzity extrémních srážek na straně druhé, dále silnější hurikány, zvyšující četnost záplav, šíření nepůvodních druhů a časté škůdců do nových oblastí, šíření různých virů, plisní, a obecně patogenů, masové lokální vymírání některých populací živočichů a rostlin, jak na souši, tak v oceánech, a v neposlední řadě také počínající klimatickou migraci v některých oblastech světa. Současná situace je taková, že už i bez dalšího oteplení by se hladina světového oceánu v průběhu několika staletí zvýšila nejméně o další

Mapa Země se šestimetrovým vzestupem hladiny moře znázorněným červeně. Zdroj: NASA

Sedm bíle označených indikátorů zvyšuje své hodnoty s oteplováním Země, tři černě označených naopak ubývá. US National Oceanic and Atmospheric Administration; National Climatic Data Center

Koloběž uhlíku v přírodě

2 metry. Pokud by se však světu podařilo nepřekročit oteplení o 2 °C, existuje naděje, že bude možné, i když s obrovskými ztrátami, udržet stabilizující planetární systémy, jako například Grónsko, Antarktidu, větší část Amazonie a boreálního ekosystému, nebo tzv. termohalinní cirkulaci, ve fungujícím stavu. Při jakémkoliv překročení této hranice, ale dokonce i v případě, že zvýšená teplota zůstane příliš dlouho v blízkosti 2 °C, hrozí nemalé riziko spuštění kaskádovitých a nezastavitelných efektů, které by oteplení učinily z praktického hlediska nevratným a nový rovnovážný stav klimatu by nastal až na úrovni oteplení o 3 °C, nebo dokonce více. Mnohé znalosti, které dnes o klimatu a faktorech umožňujících stávající fungování společnosti máme, naznačují, že takováto míra oteplení je neslučitelná s funkční civilizací, jak ji dnes známe. Jednoduše človek již obsadil všechny vhodné lokality pro usedlý způsob života a jakékoliv rozšíření neobyvatelných zón by znamenalo nastartování masové migrace a s ní spojený nevyhnutelný konflikt.

Snaha států bojovat s klimatickými změnami – Pařížská dohoda

Pro dosažení cíle oteplení do úrovně 1,5 až 2 °C oproti obdobím před průmyslovou revolucí byla v roce 2015 přijata Pařížská dohoda. K jejím cílům se hlásí i Česko, které v zásadě přebírá klimatickou politiku Evropské unie. Při současném nastavení závazků jednotlivých států či skupení států, pokud by byly naplněny, by podle odhadů dosáhla míra oteplení nejméně 2,5 °C do konce století. Proto je nutné existující závazky jednotlivých států, včetně EU a Česka, zpřísnovat. Současný plán EU je snížení emisí CO₂ oproti roku 1990 o 40 % do roku 2030, zvýšení podílu obnovitelných zdrojů na 32 % a zvýšení účinnosti využívání energie nejméně o 32,5 %. Zároveň v rámci tzv. Evropské zelené dohody (European Green Deal) navrhuje Evropská komise zvýšit závazek omezení na 55 % do roku 2030. Pokud by došlo k dalšímu navýšení ambice na snížení o 65 % do roku 2030, bylo by naplnění tohoto cíle v souladu s Pařížskou dohodou. V principu je možné konstatovat, že jakýkoliv scénář dosažení úplné uhlíkové neutrality do roku 2050 vyžaduje transformativní, dlouhodobě trávající a také bezprecedentní změny ve všech oblastech lidských aktivit, které jsou spjaté se spotřebou energie. Česká energetika je ve výhodné, ale zároveň i nevýhodné pozici. Výhoda spočívá ve skutečnosti, že emise v energetice oproti roku 1990 již klesly přibližně o 33 %, čímž se příliš mnoho států na světě pochlubit nemůže. Na druhou stranu toto snížení souviselo zejména s proměnou průmyslu po rozpadu Sovětského svazu v roce 1989, kdy se ještě klimatickou politikou nikdo nezabýval. Nevýhodná pozice spočívá v poměrně vysokém podílu výroby elektřiny z uhlí, které patří ke zdrojům s nejvyšší intenzitou CO₂ na jednotku získané energie. Důsledkem je, že obyvatelé v ČR mají druhý nejvyšší podíl výroby elektřiny na obyvatele v rámci EU, který představuje víc než 40 % z celkové spotřeby energie a až 88 % podíl na výrobě elektřiny. Zároveň je plánované odstoupení od uhlí na období 2033 až 2038 jedno z nejpozdnějších v EU a je v rozporu s naplňováním cílů stanovených v Pařížské dohodě.

Budovy se podílí téměř polovinou na všech emisích skleníkových plynů

Z pohledu jednotlivce či rodiny tvoří jeden z největších spotřebičů energie, a tedy producentů emisí bydlení. Sektor rezidenčních budov je v průměru zodpovědný za víc než pětinu všech emisí, budovy obecně se podílí téměř polovinou na všech emisích skleníkových plynů. Vel-

kým problémem zůstávají tzv. „vnořené emise“, tedy uhlík spojený s výrobou, dopravou a případnou recyklací materiálů budov. Vnořené emise v globálním měřítku tvoří až 11 % všech emisí a 28 % emisí v sektoru budov. Hlavním zdrojem těchto emisí je beton, železo a ocel. Snížit vnořené emise lze vhodným designem a volbou materiálů. V rámci bydlení pak největší výdaje tvoří vytápění, osvětlení a chlazení, respektive vaření jídla. Je patrné, že bez revoluce ve stavebnictví, společně s revolucí v dopravě, se k uhlíkové neutralitě nebude možné ani přiblížit. Již dnes jsou k dispozici cenově dostupné stavební postupy, které umožňují dramaticky snížit spotřebu veškeré energie domu na minimum, a v kombinaci s decentralizovanými nízkouhlíkovými zdroji elektřiny je možné pro běžný chod domácnosti dosáhnout téměř nulové uhlíkové stopy. Samozřejmě složitější je situace v případě již existujících budov a domů, ale při správném zateplení je možné snížit potřebu tepla o víc jak polovinu. Jak ukázala virová pandemie a opatření s ní spojená, i při dramatickém omezení cestování a přesunu mnohých aktivit do virtuálního prostoru je pokles emisí pouze minimální, a na růstu atmosférické koncentrace CO₂ se téměř neprojeví. Navíc nejnovější prognóza Mezinárodní energetické agentury varuje, že pokud světové vlády nevyvalí v postcovidovém období víc prostředků na nízkouhlíkové technologie a celkově energetickou transformaci, množství emisí dosáhne v roce 2023 znovu rekordu. Pokud by tato situace nastala, scénář omezení růstu teploty do úrovně 1,5 °C bude již nemožný a zabránit oteplení do 2 °C bude extrémně náročné.

Musíme přehodnotit náš vztah k přírodě a hospodaření s ní

Kromě přehodnocení toho, jakým způsobem bydlíme, cestujeme či dojíždíme do práce, budeme muset přehodnotit i náš celkový vztah k přírodě a hospodaření v ní. Od roku 2018 je česká krajina celkovým zdrojem emisí, místo aby je pohlcovala jako doposud. Budeme muset věnovat mnohem větší péči krajině, její schopnosti účinně hospodařit s vodou, budeme muset víc dbát na zvyšování členitosti a pestrosti zemědělských i lesních ekosystémů a dělat mnohem více pro zvýšení biodiverzity a odolnosti krajiny. V opačném případě bude pokračovat zrychlující se úpadek lesů, znečišťování půdy pesticidy a homogenní krajina se v kombinaci s horšičímí se extrémy počasí brzy stane sterilní a neúrodnou, náchylnou na přemnožování škůdců a šíření nejrůznějších chorob. V takové situaci nebudou mít lidé čas zabývat se dlouhodobou udržitelností, a už vůbec ne její aplikací do praxe. Již nelze promarnit žádný další čas.

Alexandr Ač

Ústav výzkumu globální změny AV ČR, Czech Globe

Zmapování legislativního rámce k tématu udržitelosti

Klimatická krize jistě nesouvisí jen s emisemi z fosilních paliv. Výrazný podíl má také zemědělství, naše strava a globální změna využití půdy atd. Ve svém příspěvku se chci ovšem věnovat především klimatické změně a opatřením vedoucím ke zmírnění, resp. rapidnímu zpomalení tohoto trendu z hlediska architektury a stavebnictví a s tím související legislativě v ČR.

„Cílem do roku 2030 je snížení emisí o 45 % oproti roku 2010 (o 55–65 % oproti roku 1990, což je v souladu s cílem omezení globálního oteplování) a následně být celkově uhlíkově neutrální do roku 2050 (viz Paris-equity check).“

Alexander Ač, Czechglobe

V ČR definuje cíle udržitelosti Agenda2030, vydána Ministerstvem životního prostředí České republiky. Upravené cíle v souvislosti s klimatickou změnou sepsané evropskými architekty byly publikovány ve Velké Británii v deklaraci „UK Architects Declare Climate and Biodiversity Emergency“ a českými architekty zformulovány a publikovány jako Deklarace udržitelosti (více viz s. 61).

Podíl stavebnictví na klimatickém problému

Z výsledku Global Status Report 2018 vyplývá, že stavebnictví se na globálních emisích podílí téměř 40 %, přičemž 28 % spadá na emise z provozu budov a 11 % na samotnou výstavbu a materiály; pro srovnání, tolik veřejně diskutovaná letecká doprava se na globálních emisích podílí (před covidovým útlumem) 2,8 %.

Snížování energie spotřebovávané budovami

Jednodušeji a rychleji dosažitelným cílem, jenž má široký přesah i do transformace velké energetiky, je snižování energetické náročnosti budov. Pro tuto oblast existuje ve všech zemích Evropské unie dostatečně silná legislativní opora i politická shoda, která slouží jako kvalitní základ pro změnu k efektivnějším způsobům výstavby.

Pro tyto účely byl zaveden jednotný termín v EU, který je považován za výchozí koncept pro všechny nově realizované budovy a od kterého se bude v budoucnu odvíjet i koncept pro komplexní renovace – budova s téměř nulovou spotřebou, tzv. nZEB (nearly zero-energy buildings). Technické nastavení bylo ponecháno na jednotlivých členských státech.

V české legislativě se tento termín objevil již v roce 2013 s povinností náběhu plynule od roku 2016 do 2020 s platností pro všechny nové budovy (včetně rodinných domů). Vyhláška č. 78/2013 Sb. jej nastavila velmi mírně. K úpravě tohoto stavu došlo přepracováním vyhlášky, která vyšla pod novým označením jako vyhláška č. 264/2020 Sb. na podzim roku 2020 a od 1. 1. 2022 (tedy již od příštího roku) zásadním způsobem mění požadavky na energetickou náročnost budov v úrovni novostaveb.

Od roku 2022 již nestačí izolovat obálku na doporučené hodnoty normy ČSN 730540-2 (tedy např. stě-

nu 16 cm izolantu), ale je nezbytné využít komplexnější přístup k navrhování. Ke splnění nových podmínek bude nezbytné zohlednit architektonicko-stavební koncept budovy, využít účinné technologie či instalovat obnovitelné zdroje. V případě rezidenčních budov pak hraje zásadní roli orientace vůči světovým stranám či optimalizace tvaru budovy a teplotního zónování budovy. S energeticky úsporným architektonickým konceptem nebude zásadní tlak na realizaci technických a investičně nákladnějších opatření, kdežto u energeticky méně citlivého návrhu bude faktickou nezbytností realizace kvalitní izolované obálky, instalace účinných technologií (např. řízení větrání s rekuperací tepla) a obnovitelných zdrojů.

Zejména architekti se tak nově stávají zodpovědnými za návrh energetického konceptu budovy již ve fázi studie, který neodvratně definuje i ekonomickou stránku projektu. Je tak vhodné si v rámci raného návrhu budovy přizvat do týmu konzultanta v oblasti energetické náročnosti budov. Případně používat základní pravidla, jak je definuje například desatero energeticky pasivního domu, a ke splnění legislativních požadavků využít alespoň 6 bodů z desatera.

V oblasti renovace stávajících budov se legislativní přístup zásadně nemění, až na způsob chápání přístavby. Zvětší-li se energeticky vztažná plocha přístavbou na více než dvouapůlnásobek plochy původní, legislativa z pohledu požadavků celou budovu chápe jako novostavbu – tedy vyžaduje plnění podmínek definovaných pro nZEB. Zásadnější změna v případě renovací se týká oblasti podpory ze strany EU. Nově budou v dotačních programech podporovány fakticky výhradně komplexní renovace zahrnující jak úpravu obálky budovy, tak i opatření zajišťující kvalitu vnitřního prostředí (dostatečné větrání a prevenci proti přehřívání) a případně využití obnovitelných zdrojů.

Snížování energie zabudované do staveb

Snížování zabudované energie, resp. emisí je další, neméně důležitou kapitolou, na kterou bychom měli reagovat. Mají-li budovy nízkou provozní spotřebu, nabývá energie zabudovaná na významu. Tato kapitola je však z legislativního pohledu složitěji uchopitelná, protože pro ni neexistuje dostatečně široký stávající legislativní rámec s jasně nastavenými a zavedenými kritérii. Nicméně právě toto je oblast, která se nově rozvíjí a bude do budoucna legislativně upravována. Zejména v oblasti podpory stavebních materiálů s nižší uhlíkovou stopou, nebo dokonce s plusovými hodnotami. V řadě zemí je již nyní požadavek u státních zakázek na volbu materiálů s nízkou uhlíkovou stopou. Otázka investičních nákladů již zároveň není prioritní – stát staví stavby v širších souvislostech (s ohledem na závazky plynoucí z Agendy 2030) a také pro delší časový horizont. Stavby by tedy již nemusely primárně cílit na nejnižší stavební náklady. U nás by měl být tento aspekt také legislativně zakotven. Hlavním důvodem je aktuální obava samospráv při zadávání veřejných zakázek, která je motivuje k zadávání zakázek pouze podle nejnižší ceny projektu nebo stavby nebo s výraznou převahou tohoto kritéria.

Přísné normy na dřevěné konstrukce

Tomuto trendu by neměly bránit ani další legislativní předpisy, např. v oblasti využití dřeva, zejména požární normy, které jsou v tomto směru u nás zatím značně přísné. Je to samozřejmě dáno silnou tradicí stavění z masivních konstrukcí, což byla reakce na časté požáry, které se v minulosti snadno šířily. Dnešní stavební materiály na bázi

dřeva jsou ale vyvíjeny tak, aby snadnému šíření požáru odolávaly. Dle stávajících předpisů jsou nicméně dřevěné konstrukce velmi často nuceně zakrývány, na úkor jejich esteticky žádoucího i cenově úspornějšího uplatnění. Často to ani není požadavek na dřevěné prvky, ale spíše nároky na spoje, prostupy. České požární normy také neumožňují vícepodlažní budovy, na rozdíl od většiny jiných států v Evropě i světě. U nás by bylo vhodné posunutí dvánáctimetrové hranice požární výšky dřevěných konstrukcí (tedy max. 4 podlaží + případně loft). Nejde o to stavět mrakodrapy, ale umožnit ze dřeva stavbu standardních bytových domů výšky 22–23 metrů, tedy šesti- až sedmipodlažní stavby, které současně dřevostavby standardně zvládnou. Například v Austrálii výškové omezení před pár lety posunuli na 25 metrů, což se ukázalo jako velmi prospěšné pro tamní trh. Dnes mají již postavené desítky takto vysokých staveb. Příkladem je desetipodlažní rezidenční budova The Cube (výška 33 m) s 50 byty v londýnské čtvrti Shoreditch od Hawking/Brown Architects, největší evropská budova využívající křížem lepeného dřeva (CLT). Nebo sedmipodlažní kancelářská budova T3 v Minneapolis od Michael Green Architecture a DLR Group, kde bylo použito kombinace technologií masivu a CLT. Podobným příkladem z Evropy je největší slovinská dřevostavba ve městě Izola – výzkumný institut InnoRenew CoE s podlažní plochou 8200 m² pro hostingové kanceláře a laboratoře, který je ve výstavbě.

Přehled legislativního rámce – udržitelnost

Hlavní zákony

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

vymezení pojmů / zabývá se:

- životní prostředí, trvale udržitelný rozvoj, přírodní zdroje (PZ, OZE), ochrana ŽP

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

účel zákona / zabývá se:

- ochrana přírody a krajiny včetně šetrného hospodaření se zdroji

Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií

vychází z EPBD III. – Směrnice EP a rady – Energy Performance of Building Directive

účel zákona / zabývá se:

- Tento zákon především zpracovává příslušné předpisy Evropské unie a v návaznosti na přímo použitelný předpis EU upravující požadavky na štítkování stanoví opatření pro zvyšování hospodárnosti užití energie a povinnosti fyzických a právnických osob při nakládání s energií.

Vyhlášky (o energetické náročnosti budov, OTP)

Vyhláška č. 264/2020 Sb., o energetické náročnosti budov

prováděcí vyhláška k zákonu č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií (nahradila vyhlášku č. 78/2013 Sb. – o energetické náročnosti budov)

Tato vyhláška se především zabývá a upravuje:

- a. nákladově optimální úroveň požadavků na energetickou náročnost pro nové budovy, větší změny dokončených budov, jiné než větší změny dokončených budov a pro budovy s téměř nulovou spotřebou energie,
- b. metodu výpočtu energetické náročnosti budovy,
- c. vzor posouzení technické, ekonomické a ekologické proveditelnosti alternativních systémů dodávek energie,
- d. vzor stanovení doporučených opatření pro snížení energetické náročnosti budovy.

→ Vyhláška tedy stanovuje měřitelné parametry nových, resp. renovovaných budov a stanovuje minimální parametry pro budovu s tzv. téměř nulovou spotřebou (nZEB – Nearly Zero-Energy Buildings).

Vyhláška č. 268/2009 Sb. o technických požadavcích na stavby

prováděcí vyhláška k zákonu č. 183/2006 Sb. (stavební zákon)

z hlediska úspor energie se vyhláška zabývá:

- Budovy musí být navrženy a provedeny tak, aby spotřeba energie na jejich vytápění, větrání, umělé osvětlení, popřípadě klimatizaci byla co nejnižší. Energetickou náročnost je třeba ovlivňovat tvarem budovy, jejím dispozičním řešením, orientací a velikostí výplní otvorů, použitými materiály a výrobky a systémy technického zařízení budov. Při návrhu stavby se musí respektovat klimatické podmínky lokality.

→ Budovy s požadovaným stavem vnitřního prostředí musí být navrženy a provedeny tak, aby byly dlouhodobě po dobu jejich užívání zaručeny požadavky na jejich tepelnou ochranu splňující:

- a. tepelnou pohodu uživatelů,
- b. požadované tepelně technické vlastnosti konstrukcí a budov,
- c. tepelně vlhkostní podmínky technologií podle různých účelů budov,
- d. nízkou energetickou náročnost budov.

→ Požadavky na tepelně technické vlastnosti konstrukcí a budov jsou dány normovými hodnotami.

→ Vyhláška tedy mimo jiné stanovuje obecné nároky na parametry budov z hlediska tvaru, dispozičního uspořádání, orientace ke světovým stranám a velikosti otvorů budovy a de facto tím odkazuje na vyhlášku č. 264/2020, o energetické náročnosti budov.

→ V současné době probíhá také tato vyhláška připomínkováním z hlediska úspor energie v území. Nově by se v ní tedy mohly objevit následující relevantní požadavky:

- a. omezení tepelného ostrova, zasažení budov do krajiny, vhodná práce s povrchy a modrozelenou infrastrukturou (včetně cirkularity – šedá voda),
- b. preference smíšených ploch namísto monofunkčních, a to s ohledem na preferenci snižování

Výzkumný institut InnoRenew CoE, Izola, Slovinsko, studie 2017, největší slovenská dřevostavba, vizualizace archiv InnoRenew CoE

Rezidenční budova The Cube, Londýn, Hawking/Brown Architects, 2015, největší evropská budova využívající křížem lepené dřevo – CLT, foto Jack Hobhouse

Kancelářská budova T3, Minneapolis, Michael Green Architecture a DLR Group, 2016, největší dřevostavba v USA, foto Ema Peter

automobilové dopravy, snižování docházkových vzdáleností, podpora cyklo-dopravy, pěší dostupnost (včetně rekreace a sportu), snižování parkovacích ploch formou podpory automobilového sharingu, podpora elektromobility – podporou sítí,

- c. opatření vedoucí k celkovým energetickým úsporám v území, podpora společné energetiky čtvrtí – smart cities, podpora získávání energie OZE v místě, celková podpora elektrifikace (elektrická energie se zatím nadá dosti efektivně skladovat, ale sharovat ano),
- d. umožnění orientace budov ke světovým stranám – k jihu a maximalizovat tím možnost tepelných zisků ze slunce.

V rámci další práce v PS Udržitelnost a projektu ClimArchiNet se chystám připravit tabulku metodik a použitelných nástrojů, které mohou být vodítkem pro uchopení a uvedení do praxe.

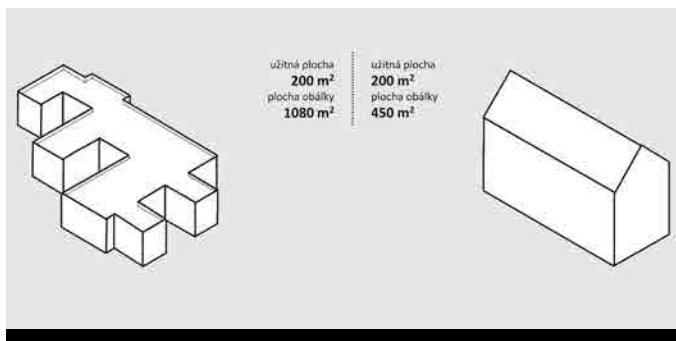
Shrnutí tématu legislativního rámce – udržitelnost

Článek by měl být především vodítkem pro kolegy architektů pro rychlé zorientování a adaptaci na nové nároky na budovy z pohledu energetické náročnosti platné od roku 2022.

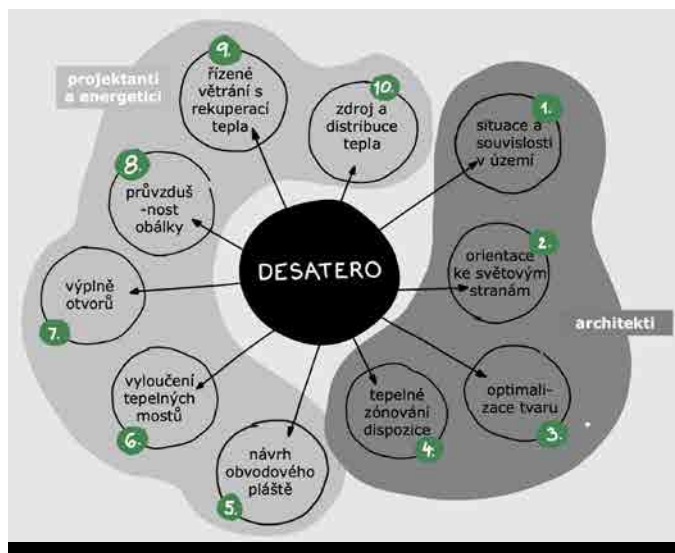
Chtěl jsem též apelovat na změnu legislativy, která by umožňovala podpořit stavby s užitím materiálů s nízkou uhlíkovou stopou, zejména pak dřevostaveb.

Neméně důležitá pak je změna uvažování ohledně udržitelnosti na poli urbanismu, kdy by architekti měli začít přistupovat celostně k tvorbě souborů staveb, čtvrtí, respektive územních celků.

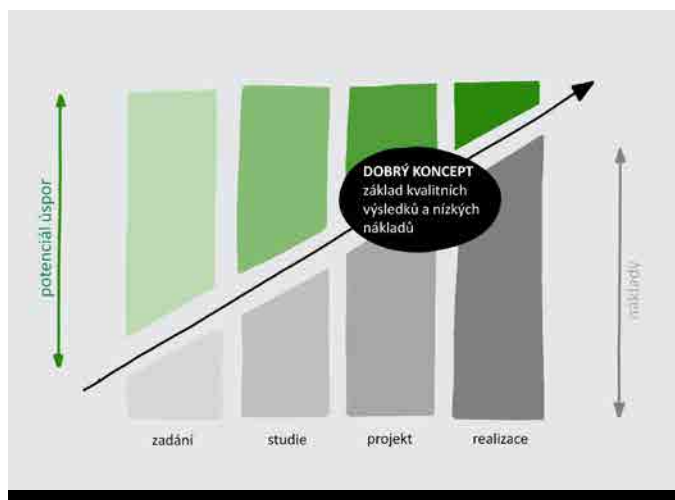
Josef Tlustý
člen PS Udržitelnost

Kompaktnost obálky (tvar domu s co nejmenším poměrem obestavěné plochy a obálky domu) zásadním způsobem ovlivňuje energetické úspory. Zdroj Centrum pasivního domu

Desatero nízké spotřeby energií – využití desatera, zdroj Centrum pasivního domu

Úspory energií a jejich souvislost s dobrým konceptem, zdroj Centrum pasivního domu

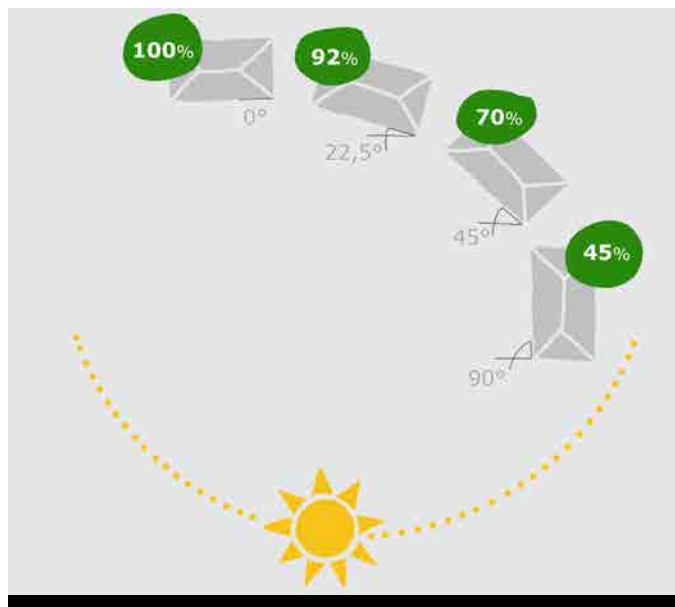

Schéma využití solární energie s ohledem na orientaci objektu. Zdroj Centrum pasivního domu

Evropské politiky a aktivity na poli udržitelnosti

Dne 4. listopadu 2016 vstoupila v platnost Pařížská dohoda o změně klimatu, která spustila na evropské úrovni celou řadu nových iniciativ nebo pozměnila parametry těch stávajících. Cílem tohoto článku je stručný přehled těch základních, s objasněním jejich vzájemné souvislosti.

EPBD

Energy performance building directive – je-li pro účely textu bráno jako referenční datum Pařížské deklarace, pak je nutné zmínit rok 2010 a tuto vyhlášku, která je základním kamenem evropské legislativy týkající se staveb. První verze zavedla provádění posudků EPC (zeleného štítku) a určuje dotační pravidla. Od roku 2010 se direktiva několikrát novelizovala. Naposledy v roce 2016 proběhla významná novela, na jejíchž konzultacích se významně, prostřednictvím ACE, podílela také ČKA. Novelizace přinesla posílení digitalizace a kontroly metrik, úpravy požadavků na stavby ve prospěch elektromobility. Bohužel se nepovedlo do vyhlášky včlenit více holistický pohled na energetickou náročnost staveb oproti stávajícímu EPC. V současnosti probíhají konzultace pro další novelu, která byla vyvolána rychlým vývojem politiky Green Dealu a jeho akčního plánu Renovation Wave. Do konce června 2021 probíhaly jednotlivé clusterové veřejné konzultace k jednotlivým okruhům, kde měly zúčastněné strany možnost se vyjádřit, jaké parametry vyhlášky je třeba novelizovat. Vlastní návrh komise proběhne v následujících měsících.

Zelená dohoda pro Evropu – Green Deal (GD)

Vznikl jako reakce evropské komise na závěry pařížské deklarace. Je souborem politik, jejímž cílem je dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050. Green Deal zakládá požadavek přezkoumání všech právních norem majících dopad na klima a iniciuje vznik nových právních norem týkajících se cirkulární ekonomiky, renovací, biodiverzity a dalších oblastí.

Renovation Wave (RW)

Strategie, akční plán, jakými konkrétními kroky je možné cíle Green Dealu naplnit. V rámci staveb se poprvé objevuje požadavek, aby vedle energetické metriky bylo nutné sledovat také metriku uhlíkovou, která dokáže vyjádřit souvislost mezi energetickou úsporou a environmentální cenou této úspory. V květnu 2021 proběhlo vyhodnocení akčního plánu s kritickými závěry zpochybnujícími naplnění strategických cílů a nevyužití možnosti pro zásadní novelizaci EPBD. Řada dalších opatření akčního plánu je velmi obecné povahy s nejistými dopady na zlepšení stavu (například požadavek zajištění lepšího vzdělání).

Davoská deklarace (DK)

V iniciativě Švýcarska, v rámci ekonomického fóra a při příležitosti evropského roku kulturního dědictví, vznikla ministerská deklarace, která zdůrazňuje jedinečnost kulturního dědictví evropských měst jako světového fenoménu. Připomněla, že podstatou podoby našich měst je kultura. Švýcarská strana připravila k deklaraci také do-

kument The Davos Baukultur Quality System. V roce 2019 v reakci na Davoskou deklaraci vydala ACE v rámci své konference tzv. Leauvardenskou deklaraci, která se zaměřovala na ochranu okrajového segmentu staveb – brownfieldů, kasáren či technických staveb.

www.cka.cz/cs/svet-architektury/novinky/davoska-deklarace

Viz též Bulletin ČKA 3/2018 s. 19–23.

New European Bauhaus (NEB)

Politiku NEB zmínila poprvé Ursula von der Leyen na podzim 2020 a vzbudila tím v architektonických kruzích okamžitou pozornost. Reaguje na celospolečenské vzednutí zájmu o ochranu klimatu, kdy rok 2019 proběhl ve znamení fenoménu Greta Thunberg, pátečních klimatických stávek a klimatických memorand. Jestliže příliš technické a odborné Renovation Wave a politické kontroverze vzbuzující Green Deal nepřilákaly pozornost veřejnosti a především mladých, je NEB v podstatě novou „public promotion“ Green Dealu. Nahlíží na zelenou strategii z pozitivnějšího pohledu mezioborové spolupráce, spojení a inspirace tvůrčích lidí, hledání dobrých příkladů, je platformou, networkem, je inkluzivní, zkrátka je vším, co zajímá dnešní mladou generaci. To vše pod společným jmenovatelem „Nová kulturní generace pro Evropu“. Myslenky, že ze současné krize nás může vyvést tvůrčí přístup a zapojení všech, je možné vnímat jen pozitivně. Přestože dosavadní realizace iniciativy, její tvář, neodpovídá nastavené laťce „novostí“, je určitě v zájmu architektů iniciativu sledovat a aktivně se na ní podílet a tím přispět k její existenci. Po roce od vyhlášení však pokračování NEB působí značně nejisté.

Viz též Bulletin ČKA 4/2020 s. 23.

Taxonomie

Je vyhláškou, podle které se řídí financování udržitelných projektů. Taxonomie vyhodnocuje, co udržitelné je a co nikoliv. Podrobněji na s. 57.

Level(s)

Metodika rozvíjená evropskou komisí, podle které je možné popsat vlastnosti stavby z pohledu udržitelnosti, a to v jednotlivých fázích přípravy, realizace a užívání. Level(s) nevyhodnocují, jak je která stavba udržitelná, ale slouží jako podklad pro taxonomické zhodnocení nebo jinou certifikaci. Podrobněji na s. 56.

Pavel Martinek

Člen představenstva Evropské rady architektů (ACE)

Více informací:
www.pavelmartinek.com
ec.europa.eu

Metodika Level(s)

Metodika Level(s) poskytuje společný jazyk pro hodnocení a vytváření zpráv o účinnosti budov z hlediska jejich udržitelnosti. Začala být rozvíjena Evropskou komisí v roce 2015, první verze vyšla v roce 2017, po ní následovalo dvouleté období zkušebního testování na příkladu více než 130 projektů různorodé typologie. Pro podporu testování Level(s) vznikl i dotační program, který nejvíce zájmu vzbudil zejména v Dánsku a Finsku. Z České republiky, i přes výzvu ČKA, této příležitosti nevyužil nikdo.

„Level(s) jsou navrženy pro zlepšení udržitelnosti staveb na základě jejich životního cyklu a pomáhají vytvářet lepší budovy při současném urychlení transformace Evropy směrem k více cirkulárnímu ekonomickému modelu.“

Virginus Sinkevicius
EU komisař pro životní prostředí

Jak funguje metodika Level(s)

Level(S) nepředstavuje nový certifikační systém nebo metriku. Jejím výstupem tedy není značka nebo ohodnocení „úspěšnosti“. Jedná se o metodiku, která pomocí indikátorů dává obraz o klíčových vlastnostech stavby po dobu jejího celoživotního cyklu. V současnosti již existuje i provázanost s komerčními certifikačními systémy, které postupně vnáší do svých schémat vzájemnou kompatibilitu, především terminologickou. Základní myšlenkou Level(s) je posuzování stavby od úvodních částí projektu přes stavbu až po převzetí a užívání. Touto trajektorií také dochází ke zpřesňování informací a jejich komplexnosti. Pro potřeby Level(s) se používají fáze tři:

- Level 1. koncepční design, studie: nejjednodušší úroveň představující stavbu kvalitativně ve vztahu ke sledovaným indikátorům
- Level 2. prováděcí dokumentace a stavba: střední úroveň s kvantitativními daty podle standardizovaných metod a postupů
- Level 3. stavba v provozu: monitorování a dohled nad tím, jak stavba funguje v provozu podle předcházejícího návrhu

Vlastní posouzení se skládá z šesti tzv. „macro objectives“, kritérií, která se dělí na 16 dílčích indikátorů.

Makrokritéria a jejich indikátory

1. Skleníkové plyny, emise – vliv na klimatickou změnu a uhlíková stopa stavby
 - 1.1 primární zdroje energie EPC – (kWh/m²/rok)
 - 1.2 potenciál GWP – global warming potential (kg CO₂/m²/rok)

2. Zdroje a recyklace – cirkulární ekonomika
 - 2.1. Výkaz výměr, materiálů, životnosti – výměry, objemy, roky
 - 2.2. Konstrukce a demolice – kg odpadu na m² užité plochy
 - 2.3. Adaptabilní návrh stavby – skóre adaptability
 - 2.4. Design demolice, recyklace – skóre recyklace
3. Dostatečnost vodních zdrojů
 - 3.1. Optimalizace spotřeby – spotřeba m³/uživatel/rok
4. Vnitřní prostředí
 - 4.1. Vnitřní kvalita vzduchu – hodnoty výměny vzduchu, CO₂, vlhkost, hodnoty pro znečištění TVOC, formaldehyd, CMR VOC, LCI, benzen, plíseň, prach, radon
 - 4.2. Čas mimo komfortní zónu – % času, kdy je objekt mimo komfortní hodnoty vytápění, chlazení
 - 4.3. Návrh parametru osvětlení – speciální checklist
 - 4.4. Ochrana před hlukem – speciální checklist
5. Adaptace na klimatické změny – přizpůsobení stavby budoucímu vývoji
 - 5.1. Ochrana zdraví uživatele a tepelné pohody – jako 4.2 v rozmezí 2030–2050
 - 5.2. Ochrana před extrémními výkyvy počasí – speciální checklist ve vývoji
 - 5.3. Ochrana před povodněmi – speciální checklist ve vývoji
6. Life-cycle cena a užítost – zhodnocení z pohledu perspektivy vývoje, situace na trhu a prokázání transparentnosti řešení a použitých dat
 - 6.1 Life cycle cena – €/m²/rok
 - 6.2 Užité hodnota a rizikové faktory – check list

Jednotlivá kritéria a jejich indikátory jsou následně rozvíjeny v levelech 1–3 s příslušným detailem znalostí. Zde je zapotřebí zdůraznit, že vždy záleží na zadavateli, jaká kritéria a v jakém „levelu“ požaduje ověřit.

Level(s) – principy life-cycle (LC)

Vedle vlastní posuzovací metodiky Level(s) předkládají doporučené postupy návrhu, realizace a užívání stavby:

Tvar, forma budovy odpovídající funkci:
plocha vůči objemu stavby, tzv. kompaktnost. Více kompaktní budovy spotřebovávají o 20 % méně materiálů a stejnou měrou jsou energeticky spořivější během provozu. Celková využitelnost a obsazenost budovy jsou zde také důležitými hledisky.

Optimalizovaná NZEB konstrukce:
zvážet poměr spotřeby energií při provozu oproti zabudované energii při stavbě.

■ **Materiálová optimalizace:** nosná konstrukce spotřebovává polovinu zabudovaných skleníkových plynů celé stavby. Je prokázáno, že u novostaveb se správnou volbou nosné konstrukce dá uhlíková stopa stavby zlepšit o jednu třetinu.

■ **Adaptabilita stavby:** návrh by měl uvažovat se snadnou přizpůsobivostí pro jiné využití, a to jak v dispozičním, tak v konstrukčním řešení (obálková konstrukce).

■ **Prodloužení životnosti stavby a jejích komponent:** nutností rekonstrukcí se zvyšuje poměr zabudované energie, důraz se má proto klást na pravidelnou údržbu a v návrhu používat trvanlivé materiály a konstrukční detaily.

■ **Návrh demolice:** odpad tvořený během výstavby a demolice stavby, který pokud není zpětně recyklován, značně zvyšuje dopady stavby na životní prostředí.

V rámci metodiky Level(s) se zavádí terminologie:

■ **Life-cycle stage:** existují rozdílné fáze, v rámci nichž jsou environmentální dopady posuzovány. Například výroba cihel spadá do fáze produkční (výrobní), spotřeba energie spotřebiteli přísluší fází in-use. Level(s) jsou založeny na life-cycle fázích vycházejících ze standardu EN15978, které jsou následně pro účely analýzy rozděleny do dílčích modulů.

■ **Kategorie dopadů (impact category):** každý environmentální dopad je posuzován podle indikátoru s příslušnou hodnotící jednotkou. Měřitko dopadů je pak relativně váženo ve vztahu k CO₂. Například metan má 25x vyšší potenciál globálního oteplování než CO₂.

■ **Funkční jednotka (functional unit):** srovnávací reference v rámci projektu stavby. Pro vyjádření life-cycle se používá jednotka m² vztažená na průměrný provoz budovy během jednoho roku při sledovaném období 50 let.

■ **Life cycle database (inventory data):** inventář informací k jednotlivým materiálům spojený se spotřebou energie, vody, paliva a jejich potenciál znečištění prostředí jako chladiwa nebo emise VOC. Inventář dále u materiálů rozlišuje dopady při jejich těžbě, zpracování, výrobě. Data mohou být buďto tzv. primární, tj. od konkrétních výrobců, na jeden daný výrobek, nebo sekundární či generická, která jsou zprůměrovaná. Pro life-cycle přístup je zásadní zodpovědný přístup k volbě materiálu, který nejlépe vyhovuje konkrétnímu designu a lokaci.

■ **Stěžejní části (Hot spots):** části stavby nebo procesu mající největší vliv na celkový výsledek. Mohou mít vazbu k fázím LC nebo modulům (např. B2 modul údržba), speciálním procesům (výroba cementu), specifickým komponentám (fasádní panel, vnitřní povrch, instalace) nebo běžnému provozu (např. emise CO₂ z ohřevu vody)

■ **Scénáře:** představují popis, projekci do budoucna, jak budova může reagovat na měnící se prostředí nebo jaký vliv může sama na prostředí mít. Level(s) požadují zejména reagovat na některý z těchto scénářů:

→ Jak dlouho může budova fungovat do zásadní rekonstrukce.

- Jaké dopady na vytápění a chlazení může mít klimatická změna.
- Jak design pro budoucí adaptabilitu ovlivní životnost stavby.
- Jak návrh zohledňující demolici (ve vztahu k recyklaci) ovlivňuje výběr materiálů stavby.
- Jak se mohou časem zmenšit CO₂ emise vlivem změny výroby elektřiny.

Level(s) – a cena nemovitosti na trhu

Závěrem se metodika věnuje vlivu principu udržitelnosti na hodnotu stavby. Upozorňuje, že tři hlavní organizace na evropském trhu, které se vytváří standardy oceňování (RISC, TEGoVA, IVSC), udržitelné postupy a vyhodnocení rizik již ve svých metodikách mají zapracované. V praxi je výchozím bodem pro posouzení udržitelnosti EPC posudek (zelený štítek), které vyplývá z vyhlášky EPBD. Z pohledu dalších pilířů sustainability se do ceny musí promítat:

- Budoucí snížené výdaje díky minimalizaci provozních nákladů.
- Zvýšená obratovost a stabilnější investice díky uživatelsky atraktivnější stavbě.
- Snížení rizik – lepším předjímáním budoucích dopadů a vlivu na stavbu.

ec.europa.eu/environment/levels_en

Vyhláška o taxonomii

V červenci 2020 vystoupila v platnost vyhláška 2020/852, tzv. Taxonomie (The Taxonomy Regulation), která by měla počátkem roku 2022 projít hlasováním v Evropském parlamentu a Radě. Vyhláška o taxonomii by měla stanovit pro všechny země EU rámec pro klasifikaci udržitelných hospodářských činností.

Stavební sektor je v EU zodpovědný za 40 % energetické spotřeby a přibližně stejnou měrou se podílí na produkci uhlíkové stopy. Pro udržení kritéria Pařížské deklarace (2015) bude tak zapotřebí do roku 2050 snížit energetickou náročnost stavebního sektoru o 80 %. Od přijetí Pařížské deklarace v roce 2015 se na evropské úrovni realizuje řada zastřešujících politik jako Green Deal, z něj vyplývající strategie Renovation Wave a řada dalších konkrétních legislativních aktivit. V březnu 2018 publikovala Evropská komise akční plán financování udržitelného růstu a v rámci transparentnosti oznámila budoucí zavedení standardů a metodiky pro vyhodnocení nízkouhlíkových investic. V roce 2018 byla komisí založena expertní skupina TEG (Technical expert group on sustainable finance), která měla splnění těchto cílů zajistit. V roce 2019 následně vyšla vyhláška 2019/2089 o referenčních hodnotách EU pro transformaci hospodářství spjatou s klimatem, referenčních hodnotách EU navázaných na Pařížskou dohodu. V červenci 2020 vystoupila v platnost vyhláška 2020/852 The Taxonomy Regulation, která by měla počátkem roku 2022 projít hlasováním v Evropském parlamentu a Radě.

Taxonomii tvoří balíček několika směrnic:

Akt v přenesené pravomoci týkající se taxonomie EU v oblasti klimatu; cílem je podpořit udržitelné investice tím, že se vyjasní, jaké hospodářské činnosti nejvíce přispívají k plnění cílů EU v oblasti životního prostředí.

Návrh směrnice o podávání zpráv o udržitelnosti podniků; cílem je zlepšit tok informací o udržitelnosti v podnikatelské sféře.

Šest pozměňujících aktů v přenesené pravomoci o investičním a pojišťovacím poradenství; cílem je zajistit, aby poradci, správci aktiv nebo pojistitelé zahrnuli udržitelnost do svého investičního poradenství klientům.

Co je EU Taxonomy

Nejdůležitější a v současnosti nejvíce rozpracovanou částí je první akt o taxonomii. Taxonomie má být vědecky podloženým nástrojem, klasifikačním systémem zakládajícím seznam environmentálně udržitelných aktivit, podle kterých je možné vyhodnotit, které projekty jsou způsobilé pro finanční podporu z veřejných zdrojů.

Taxonomie zakládá šest hlavních environmentálních aktivit:

1. Snížení emisí a jím způsobené oteplování klimatu
2. Změna chování člověka ve vztahu k planetě
3. Udržitelné využití vody, zacházení s vodními a mořskými zdroji
4. Přestup k cirkulární ekonomice
5. Ochrana před znečištěním a její kontrola
6. Ochrana, obnovení biodiverzity a ekosystémů

Dopady na těchto šest aktivit se následně přezkoumávají a sleduje se vliv jednotlivých záměrů na lidské činnosti. Aby nějaký záměr mohl být podle principu taxonomie vyhodnocen jako udržitelný, musí splňovat tato kritéria:

- mít podstatný přínos alespoň v jednom z šesti vyjmenovaných environmentálních cílů;
- zároveň nesmí mít žádný podstatný negativní dopad na zbývající cíle – tzn. DNSH – do no significant harm.

Taxonomický kompas

V konkrétní podobě jsou kritéria taxonomie v současnosti rozepsána ve formě excelové tabulky nazývané taxonomický kompas, kde jednotlivé sektory (např. výroba, energetika, stavebnictví, lesnictví atd.) jsou rozděleny do dalších podsektorů. Každý takový podsektor je následně vyhodnocen pro každou z šesti sledovaných aktivit stanovením limitních ukazatelů DNSH nebo ukazateli podstatného zlepšení. Tato tabulka bude v budoucnu rozšířena o další odvětví lidské činnosti a položky.

Studie taxonomie ve stavebním sektoru

Stavební sektor „construction and real estate“ je zastoupen celkem sedmi podsektory – novostavby, rekonstruk-

ce, nabývání a vlastnictví a čtyřmi podsektory speciálních instalací a údržby.

Ukázka vyhodnocení podkategorie novostavby pro kritérium 1. snížení emisí (autorem zkráceno a zjednodušeno):

Podstatný přínos: ukazatelem je primární zdroj energie EPC (zelený štítek) v kWh/m², který má alespoň o 10 % překračovat národní limit pro NZEB. U budov nad 5000 m², obytných domů se výpočet provede pro reprezentativní soubor typů bytů. Potenciál životního cyklu se počítá jako číselný ukazatel pro každou fázi životního cyklu vyjádřenou jako kgCO₂e/m² užité plochy, zprůměrovaný po dobu jednoho roku referenčního období 50 let. Výpočtu může být dosaženo metodikou Level(s) nebo obdobnou.

DNSH – změna chování: stavba není určena pro těžbu, skladování a výrobu fosilních paliv.

DNSH voda: např. se uvádí max. průtok baterií 6 l/min; sprchou 8 l/min; WC – max. zásobník 6 l, max. splachování 3,5 l.

DNSH cirkulární ekonomika: alespoň 70 % environmentálně bezpečného odpadu demolice použít pro recyklaci. Návrh stavby musí respektovat možnosti snadné demontáže a možnost přizpůsobení novým funkcím podle příslušných norem www.iso.org/standard/69370.html

DNSH znečištění: udává hodnoty pro různé materiály v mg/m³, např. formaldehyd, karcinogeny, ochrana půdy a okolí před hlukem při výstavbě atd.

DNSH biodiverzita: zde se sleduje umístování stavby do specifických lokalit, především se nesmí umísťovat v lokalitách zahrnutých v přehledu LUCAS a dalších evropských seznamech významné biodiverzity (RED LISTS) a obecně na úkor lesa v souladu s definicemi dle FAO (www.fao.org/3/I8661EN/i8661en.pdf)

Připravenost na vyhlášku byla prověřena studií

1. Green Building Council España (GBCe), the German Sustainable Building Council (DGNB), the Danish Green Building Council (DK-GBC), and the Austrian Sustainable Building Council (ÖGNI)

V listopadu 2020 dokončilo několik evropských institucí studii, která měla za úkol ověřit připravenost stavebního sektoru na chystanou vyhlášku taxonomie a její screeningová kritéria. Studie vznikala za spolupráce 23 finančních a realitních společností a bylo sestaveno 62 případových studií. Materiál poskytuje řadu zajímavých informací, je však nutno mít na zřeteli, že studie byla iniciována institucemi, které samy rozvíjí vlastní certifikační systémy. V některých závěrech jde studie cestou prosazování složitějších posudků a tvorby informačních balíčků. Přínosem studie však je, že hodnotí jednotlivé stavby formou dotazníků, do kterých byly zjednodušenou formou převedeny základní parametry Taxonomického kompasu. Následně vyhodnocuje jednotlivé případy podle připravenosti v jednotlivých podsektorech a dává vlastní doporučení pro další aplikaci taxonomie.

Nejednotné metodiky a problém sběru dat

Ve svých doporučeních studie upozorňuje na problém sběru dat, a to nikoliv ve smyslu jejich neexistence, ale značné rozptýlenosti a obtížné dostupnosti. Mělo by se využívat existujících systémů jako *Global ABC passport* nebo navrhovaný

celoevropský digitální logbook. Vedle toho v současnosti existuje celá řada lokálních registrů.

V případě zmíněných EPC posudků (štítků) správně kritizuje různorodou metodiku a nemožnost srovnání mezi zeměmi. Problémem je také jejich obecně špatná pověst z pohledu důvěryhodnosti. Pro zlepšení EPC studie doporučuje její doplnění i více indikátorů jako SRI, provázanost s logbooky či renovation pasporthy. Po dvaceti letech od zavedení EPC většina zemí stále postrádá centrální registr.

Ze studie sledující snižování uhlíkové stopy ve strategiích realitního sektoru vyplývá, že „realitní kanceláře jsou jedním z klíčových hybatelů v transformaci k nízkouhlíkovému trhu s nemovitostmi. Ale když se podíváme na konkrétní data, jsou to banky, kdo je na konci tohoto řetězce. Abychom mohli směřovat realitní aktivity správným, udržitelným směrem a vyhnout se greenwashingu, je komunikace mezi všemi hráči trhu klíčovou otázkou. Evropská taxonomie je dalším stupněm standardizace a transparentnosti a také spouštěčem nových finančních produktů. Pro úspěch taxonomie jsou nutné jasné definice a hodnocení spolu s dostupností informací a v neposlední řadě školící programy.“

Na základě kvalifikace dle taxonomie by se měly udělovat finanční dotace

V následujících měsících můžeme očekávat diskusi v Evropské radě a v Evropském parlamentu, která se nepochybně přenesla také na úroveň národní. Skutečností, že se na základě taxonomie budou udělovat finanční dotace, z něj dělá materiál třaskavý. ČKA by měla obsahu taxonomického kompasu věnovat pozornost a sdělit vlastní doporučení a komunikovat o materiálu s našimi zástupci v Evropském parlamentu.

Pavel Martinek

Člen představenstva Evropské rady architektů (ACE)

Taxonomie a taxonomický kompas:
ec.europa.eu

ABC Global:
www.oneplanetnetwork.org

European digital log book:
op.europa.eu/en/web/general-publications/publications

Iniciativní skupina pro udržitelnost

Iniciativní skupina pro udržitelnost se zformovala z členů odborné veřejnosti se zájmem o hledání uspokojivých odpovědí a řešení současných otázek spojených s klimatickou krizí ovlivňující architekturu a stavební sektor obecně.

Potřeba diskutovat téma udržitelnosti a dopadu klimatických změn a založit proto iniciativní skupinu nastala zhruba rok od konference OSN konané v prosinci 2018, kdy jsme cítili absenci této debaty v českém prostředí. Vyhlášení české Deklarace udržitelnosti – Architects for Future na podzim roku 2019 se tak stalo spouštěčem dalšího vývoje. Tato deklarace navázala na mezinárodní prohlášení se k problému mezi profesionály z celého světa, známá jsou především prohlášení Inženýři deklarují stav nouze v oblasti klimatu a biologické rozmanitosti (Engineers Declare Climate and Biodiversity Emergency – engineersdeclare.com) nebo Britští architekti prohlašují stav nouze v oblasti klimatu a biologické rozmanitosti (UK Architects Declare Climate and Biodiversity Emergency – architectsdeclare.com).

Greenwashing

Ještě v minulém roce se zdálo, že všeobecná debata v Česku zůstane zaseknuta u popírání klimatické změny, případně nekončících debat o tom, zda ji způsobuje lidská činnost, nebo zda jsme schopni ji nějak pozitivně ovlivnit. S evropskými penězi na postcovidovou restrukturalizaci ekonomiky se naštěstí změnila rétorika české vlády i rady firem v soukromém sektoru. Diskuse se tak poměrně rychle posunula do nové etapy, kdy většina klimatickou změnu nepopírá a řada firem nebo produktů se tak začíná prezentovat jako „klimaticky odpovědná“, nebo dokonce „klimaticky neutrální“, ačkoli se jedná třeba jen o částečné nebo velmi krátkozraké řešení, které není možné uvažovat jako dlouhodobě udržitelné. Takové praktiky se souhrnně označují jako greenwashing.

Termín greenwashing je odvozen od brainwashingu – vymývání mozků. Jedná se o jistou formu dezinformace, která je šířena za účelem zvýšení povědomí o ekologicky či environmentálně pozitivním dopadu produktu či opatření. Probíhá tudíž určitá environmentální manipulace, natírání skutečnosti nazeleno. Jedním z nejčastějších triků u produktů, nebo třeba u letecké dopravy, je platba tzv. offsetingu (obvykle se týká snižování uhlíkových emisí), který historicky obhajovala řada organizací, ale jehož reálnou funkčnost vyvrací jak absurdní příklady z praxe, tak analytické studie. Takové praktiky vytvářejí pocit, že se problémem někdo opravdu zabývá, zatímco ve skutečnosti brání podnikání smysluplných kroků ke skutečnému řešení. To vnímáme v současnosti jako hlavní bariéru.

Aktivity – dotazník, přednášky, připomínkování dokumentů

Iniciativní skupina pro udržitelnost podrobně sledovala tento vývoj, nořila se do jednotlivých klíčových témat, a snažila se upozornit jak na problém samotný, tak na zákládni souvislosti týkající se naší profesní působnosti. K tomu jsme uspořádali v září 2020 přednáškově-debatní

večer, dále jsme vytvořili v březnu 2021 dotazník pro zjištění stavu povědomí o problematice uvnitř odborné obce a s tím spojených požadavků a priorit. Vedle toho jsme v květnu letošního roku připomínkovali návrh Strategického rámce cirkulární ekonomiky České republiky 2040, který je ke stažení na stránkách MŽP (www.mzp.cz). Veškeré aktivity a vyjádření jsou umístěny na facebookovém profilu (Iniciativní skupina pro udržitelnost).

Skupina vznikla jako iniciativa zdola, z jednotlivců, kteří se problematice věnují dobrovolně vedle běžné práce, a nemá kapacity pracovat na náročnějších projektech, jako jsou strategické dokumenty, projekční pomůcky, kurzy, manuály apod., i když mnohé identifikovala jako potřebné a žádoucí (manuál pro výběr udržitelnějších opatření a řešení během navrhování, praktické pomůcky pro výpočet vestavěných emisí, nástroj pro tvorbu studie proveditelnosti modrozelených opatření vyčíslující skutečné efekty v území i spojené náklady). Snažíme se tak iniciovat tyto projekty na vhodných a relevantních místech. Jsme otevření propojení a spolupráci zejména s výrobním sektorem, inženýry a zástupci ministerstev v otázkách cirkularity, s výzkumnými pracovišti a školami s cílem konzultovat přípravu materiálů a projekčních nástrojů. Chceme se účastnit debat o sociálně spravedlivé transformaci a inkluzi, která nesmí zůstat opomíjena. V současné době považujeme za základní úkol udržovat povědomí i dostatečný vhled do klíčových témat vyjmenovaných níže a dementovat tak pokusy o greenwashing či prosazování zavádějících „řešení“. Jsme otevření dalším zájemcům, kteří se spolu s námi pustí do sledování a studia problematiky a pomohou tak zvyšovat informovanost této nezávislé platformy i šířit povědomí mezi své kolegy.

Dosažení uhlíkové neutrality je zásadní

Cíl dosažení uhlíkové neutrality je hlavní a nejspíše jedinou smysluplnou strategií, o které může lidstvo uvažovat. V takovém světle nelze nazvat další produkci emisí jinak než vědomým ohrožováním budoucnosti našich dětí a dalších generací. A zásadní otázkou dneška tak zůstává, na co tedy bude stávající uhlíkový rozpočet vyčerpán. Zda na krátkodobou akumulaci kapitálu, nebo dlouhodobá systémová řešení. K dosažení první kritické hranice +1,5 °C, nad níž se další oteplování planety může zcela vymknout naší kontrole, nám zbývá zhruba 7–11 let. Neznamená to současně, že udržitelnost jako takovou lze shrnout pod jediný faktor. Naopak pro nás jako architektky to znamená čelit množství paralelních výzev během takové transformace. Mnohem optimističtější a konstruktivnější by ale bylo přistupovat k celé situaci jako k novému kulturnímu impulzu, tak jak o tom hovoří projekt Evropské komise s názvem Nový evropský Bauhaus, s nímž přišla prezidentka EK Ursula von der Leyenová. Tato iniciativa vyzývá ke kolektivnímu úsilí, které povede ke vzniku krásnějšího, udržitelnějšího prostředí a soužití (představení Nového evropského Bauhausu viz Bulletin ČKA 4/2020, s. 23). Jde tedy o to přispět svými schopnostmi a kreativitou při proměně fungování naší společnosti z neudržitelného způsobu života na udržitelný se zachováním všeho, čeho si vážíme na kvalitní architektuře, od estetiky a funkčnosti přes bezpečnost a zdraví po inkluzivní prostředí podporující diverzitu, pestrost i svobodu. I proto je důležité, abychom se jako profesionálně dobře orientovali v klíčových tématech a jejich celkovém kontextu během tohoto procesu.

Klíčové oblasti a témata udržitelnosti

Jako klíčové jsme v iniciativní skupině identifikovali především následující oblasti, které doporučujeme k dalšímu studiu a sledování:

- zbývající uhlíkový rozpočet a pojem „překročení bodů zlomu (zvratu)“ v klimatické systému Země;
- cirkulární ekonomika a principy cirkulární architektury a stavitelství jako nový smysluplný rámec udržitelnosti;
- ochrana biodiverzity a zadržování vody v krajině spjatá zejména s jejím stávajícím managementem i strukturou;
- modrozelená infrastruktura zejména pro zvyšování adaptability krajiny a obcí, ale částečně i pro mitigaci;
- cirkulární principy v managementu energetických a materiálových toků ve městech a území;
- podpora přechodu na čistou energii, lokálních sítí a sítí pro sdílení;
- vliv dopravy, zelené dopravy a podpora její transformace;
- snižování energetické náročnosti, resp. emisí u stávajících staveb;
- emise z provozu i samotné realizace staveb a rizika spojená s narůstající poptávkou po chlazení budov;
- podpora biotechnologií, které mohou nejen snížit emise při samotné výrobě stavebních materiálů, ale stát se i uložištěm emisí a dosáhnout tak mitigačního efektu;
- důležitost sociálně spravedlivé transformace a tvorby inkluzivního prostředí, tak aby náklady na potřebnou transformaci nenesli ti nejzranitelnější, kteří mají často i nejnižší podíl na celospolečenském kurzu;
- zásady spolupráce měst s developery zohledňující vše výše uvedené, tak aby se soustředili na budování a provoz strategické infrastruktury, nikoli jen na jednorázový příspěvek.

Věříme, že poptávka po vážné diskusi nad nimi se brzy zvýší natolik, abychom se přiblížili realizaci komplexnějších a dlouhodobějších řešení. Času nám přičiž nezbývá.

Jan Soukup
předseda Iniciativní skupiny pro udržitelnost

Členové Iniciativní skupiny pro udržitelnost:
Dalibor Borák, Zuzana Ilinčevová, Eva Jeníková, David Mareš, Jan Márton, Jana Pyšková, Klára Salzmann, Aleš Brotánek, Ivan Gogolák, Martin Stark, Roman Ehl, Magdalena Maceková, Kateřina Vídenová, Karolína Vojáčková

Vyjádření iniciativní skupiny, konkrétní podněty, záznamy přednášek atd. jsou k dispozici na facebookovém profilu (facebook – Iniciativní skupina pro udržitelnost)

Agenda 2030

V září 2015 přijalo světové společenství na půdě Valného shromáždění Organizace spojených národů společné cíle udržitelného rozvoje, kterých má být dosaženo do roku 2030.

Její klíčovou součástí je 17 Cílů udržitelného rozvoje a 169 specifických podcílů, vstoupily v platnost k 1. lednu 2016 a všechny členské státy OSN je mají naplnit do roku 2030. V říjnu 2018 byla schválena Implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice.

www.mzp.cz/cz/agenda_2030

Rámcová úmluva OSN o změně klimatu

UNFCCC je mnohostranná úmluva o ochraně klimatického systému Země a omezení globálního oteplování. Byla podepsána v červnu 1992. Dosud ji ratifikovalo 197 států světa.

Na tuto úmluvu navazuje tzv. Pařížská z roku 2015, která má omezit emise skleníkových plynů po roce 2020 a navázat tak na Kjótský protokol.

Rámcová úmluva o změně klimatu
www.mzp.cz/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu

Pařížská dohoda
www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda

Ženevská charta OSN o udržitelném bydlení

Charta odkazuje na specifickou situaci v individuálních státech regionu EHK OSN, nicméně zdůrazňuje význam národních politik a programů podporujících zlepšování životních podmínek zejména ohrožených a znevýhodněných skupin osob.

Text Ženevské charty OSN o udržitelném bydlení z roku 2014 zahrnuje čtyři klíčové principy určující rámec udržitelného rozvoje bydlení:

- ochranu životního prostředí,
- ekonomickou efektivitu,
- sociální inkluzi a participaci
- kulturní přiměřenost.

Celý text charty je ke stažení na www.uur.cz

Deklarace udržitelnosti

V loňském roce zveřejnily spolky Centrum pasivního domu a Ekodům Deklaraci udržitelnosti, jejímž prostřednictvím se lze připojit k závazkům, které povedou ke změně přístupu architektů a dalších účastníků stavebního sektoru a přispějí ke zlepšení stavu životního prostředí sídel.

Deklarace navazujeme na aktivity, které si vzaly za cíl rozšíření povědomí o klimatických změnách v naší společnosti, např. Konference Ministerstva životního prostředí – Změna klimatu v ČR – mitigace a adaptace, Česko sází budoucnost, Týden pro klima a další.

Cíle:

- Zvyšovat povědomí o alarmujícím stavu klimatu a biodiverzity, a to mezi klienty i všemi aktéry stavebního sektoru, a usilovat o celkovou změnu chování společnosti.
- Prosazovat u navrhovaných budov taková řešení, která povedou ke snížení jejich vlivu na životní prostředí, a motivovat klienty, aby tento přístup upřednostnili.
- Obnovovat stávající budovy a prodlužovat jejich morální životnost vždy, kdy je to efektivní.
- Zvyšovat podíl alternativních a obnovitelných zdrojů energie spotřebovaných při výstavbě i během provozu budov a zohledňovat hodnocení životního cyklu budov.
- Zvyšovat podíl stavebních materiálů z obnovitelných zdrojů.
- Spolupracovat s inženýry, výzkumem, dodavateli a klienty na dalším snižování množství stavebního odpadu a jeho zapojení zpět do výstavby v rámci cirkulární ekonomiky.
- Sdílet otevřeně zkušenosti a informace z výzkumu a praxe.
- Využívat přednostně principy udržitelné architektury a energeticky pasivního standardu s cílem stavět energeticky soběstačné budovy a územní celky.
- Zrychlit změny ve stavebním odvětví směrem k udržitelnému rozvoji a aktivně spolupracovat s vedoucími představiteli na zařazení změn do strategických dokumentů státu.
- Zveřejnit a vyžadovat dodržování zásad přispívajících ke zpomalení probíhajících klimatických změn, aktivně zviditelňovat dosažené úspěchy.
- Upřednostňovat používání stavebních materiálů a potřebných technologií s ohledem na jejich celoživotní cyklus, uhlíkovou stopu a dopad na životní prostředí.

... to všechno při dodržení architektonické kvality a sociálních potřeb společnosti.

Deklarace o vlivu stavebnictví na životní prostředí byla inspirována deklarací, ke které se hlásí architektonická studia ve Velké Británii (architectsdeclare.com), a Manifestem 2020 vydaným na Slovensku IEPD (manifest2020.sk).

Plné znění deklarace www.architects-for-future.cz/

Udržitelná Jezerní čtvrť Aspern ve Vídni, dřevostavba sociálního bydlení, Querkraft Architekten ZT GmbH a Berger + Parkkinen Architekten ZT GmbH, 2015

Solarschiff na solárním sídlišti, Freiburg, Rolf Ditsch, 2004. Proslulné a dobře zaizolované dřevostavby produkují pětkrát více energie, než obyvatelé sídliště sami spotřebují, a za odvádný přebytek majitelé domů pobírají tzv. solární rentu ve výši až 460 eur měsíčně, foto wikipedia.org

Rezidenční bydlení Bosco Verticale, Milán, Stefano Boeri Architetti, 2014. Největší vertikální zahrady na světě, foto Stefano Boeri Architetti

Udržitelná mobilita

Pokud se zaměříme na město jako typické dějiště lidského života, zjistíme, že život ve městě je neustálým pohybem mezi budovami. Cestujeme z různých důvodů, v různý čas, různě rychle, s různým nákladem. Doprava je logicky jedním ze základních aspektů tvorby městského prostoru.

20. století ukázalo spoustu přístupů v plánování měst. Z pohledu dopravy vstoupil nejnámenněji do procesu plánování osobní automobil. Jeho postupná ekonomická dostupnost pro všechny obyvatele, spolu s levným palivem, vytvořila z osobního automobilu přitažlivý, pohodlný a zpočátku i rychlý způsob cestování ve městě.

Původní myšlenka neregulovaného používání osobních automobilů podle individuální poptávky dojíždějících brzy narazila na své limity. Pohodlný a rychlý způsob dopravy automobilem chce obvykle ve stejný čas a na stejném místě využít příliš mnoho lidí. Příliš mnoho automobilů pak nejenže přetíží komunikace, které ztrácí schopnost absorbovat plynulý provoz, ale také postupně z ulice vytlačí ostatní formy dopravy – chodce, cyklisty a veřejnou dopravu, a také ostatní funkce, pro které nezbývá prostor.

Automobilová doprava omezuje obyvatele měst

Domnělá svoboda pohybu pomocí automobilu touto optikou znesvobodňuje široký okruh dalších uživatelů města. Individuální automobilová doprava se takto zkrátka chová. Má příliš velké prostorové nároky při jízdě i parkování, při kolizích ohrožuje chodce a cyklisty, je náročná na organizaci dopravy. Pro srovnatelný dopravní výkon je potřeba mnohem širší komunikace než v případě chůze, veřejné dopravy nebo jízdy na kole. Současně platí, že pokud začneme neúměrně zvyšovat kapacitu městských komunikací a parkovišť pro osobní automobily, ztratí ulice a náměstí lidské měřítko – část těch, kteří byli dosud ochotni se po městě pohybovat pěšky nebo na kole, nasedne do aut také. Pohyb po ulici bez auta je totiž ve městě pro automobily navrženém nepohodlný, nepříjemný, nebo dokonce nebezpečný.

Zdálo by se, že tento začarovaný kruh neustálého zkapacitňování komunikací, následovaného dalším přílivem aut do měst, je dávno za námi. Zkušenosti z českých měst ale ukazují, že v procesu městského, resp. dopravního plánování stále přetrvává myšlenka, že primární a dominantní funkcí ulice je průjezd automobilů – vše ostatní se musí podřítit nebo přizpůsobit.

Správné dopravní plánování v žádném případě neznamená, že by automobil měl být z města vytlačen. Individuální automobilová doprava má v dopravním mixu odůvodněné zastoupení – zdaleka ne všechny cesty lze uskutečnit jinou formou dopravy. Stejně tak ale nemusí, nebo spíše nemůže, být tolik dnešních cest skutečně automobilem – ve městě, které má být příjemné a zdravé pro trvalé bydlení, na to není místo.

Zaostáváme v podílu cyklodopravy

V Českých městech je hromadná doprava na dobré úrovni, zaostáváme však v podílu cyklistické dopravy, který se pohybuje od 1 do 2 % v Praze a Brně a ve většině měst nepřesahuje 10 %, s výjimkou Hradce Králové, Pardubic, Poděbrad nebo Přerova s přibližně 18 % cest vykonaných

na kole. V mnoha městech západní Evropy cyklodoprava daleko přesahuje 20 %, a např. v Kodani nebo Munsteru je to 40 %, v Utrechtu 50 %. S elektrokoly přestalo platit klíše o nevhodnosti zdejšího kopcovitého reliéfu. Skutečnou překážkou je špatné stanovení priorit – příliš mnoho peněz jde do infrastruktury pro auta, a přitom infrastruktura pro cyklisty je stále slabá. Přiznejme si, že podmínky pro jízdu na kole je potřeba v našich městech radikálně zlepšit právě na úkor ježdění autem. Jízda na kole se musí stát bezpečnější, rychlejší a příjemnější. Mikael Colville-Andersen z Copenhagenu, společnosti, která pomáhá městům po celém světě zlepšovat cyklistickou infrastrukturu, říká, že v Kodani nejedí lidé na kole, protože jsou nějakými cyklistickými nadšenci, ale prostě proto, že se tak dostanou do cíle nejrychleji.

Městský prostor vnímáme mylně jen optikou řidiče

Mobilita úzce souvisí s klimatickou změnou. Osobní automobilová doprava v Česku má na svědomí téměř 10 % emisí CO₂. Elektromobily jsou jen částečným řešením. Města s elektromobily budou sice čistší, protože nemají žádné lokální emise, a emise CO₂ během celoživotního cyklu mají elektromobily nižší než auta na fosilní paliva (zdroj), cílem by však mělo být snížení počtu aut bez ohledu na palivo. (thedriven.io/2020/04/27/life-cycle-emissions-of-electric-cars-are-fraction-of-fossil-fueled-vehicles) Auta neničí životní prostředí pouze emisemi ze spalování benzínu nebo nafty, ale také hlukem a obrusem brzd a pneumatik.

Viz faktaoklimatu.cz/infografiky/emise-cr-detail

Z výše napsaného je tedy zřejmé, že v procesu městského plánování je potřeba učinit podstatné změny. Začít můžeme změnou pozice pozorovatele – uživatele městského prostoru. Vytváříme města v lokálním i celoměstském měřítku pohodlná pro občany – chodce, nebo pro občany – řidiče? Obávám se, že většina aktérů v procesu městského plánování – od politiků přes projektanty a dopravní inženýry až po úředníky a policisty – vnímá městský prostor očima řidiče. Doprava přece znamená automobil. Vnímání dopravních situací, pocitu pohodlí nebo bezpečí anebo vnímání tělesné námahy je zkrlesleno optikou řidiče. Řidič chce jet plynulou jízdou, chodec na semaforu musí minutu navíc vydržet. Časté přechody pro chodce nutí řidiče pouštět nohu z plynu, ne-li zastavit. Zpomalovací práh nebo chodníkový přejezd, byť správně navržený, nutí zpomalit, ačkoliv je řidič přesvědčen, že to není potřeba. Řidič sedí pohodlně v křesle se zapnutou klimatizací, jistě robustní konstrukcí automobilu – nemusí se tísnit v plném autobusu, není stresován hlukem z ulice, necítí ohrožení ze srážky jako chodec nebo cyklista.

Výsledkem plánování města očima řidiče jsou hladké asfaltové vozovky, trasované jako nejkratší přirozené spojnice. Normové šířky vozovek jsou bedlivě střeženy, v úzkých uličních profilech je takřka výhradně zúžen chodník – nikoliv vozovka. Naopak trasy pro chodce často šířkově neodpovídají normovým parametrům, což schvalovatele netrápí – chodci se musí přizpůsobit. Chodníky nemívají přímé trasování. V křižovatkách často vybočují, aby uvolnily místo pro velkorýse oblouky pruhů pro auta. Výškově jsou trasy pro chodce pravidelně přerušovány vjezdy k nemovitostem nebo nevýznamnými vedlejšími ulicemi. Výsledné pochozí plochy jsou kombinací příčných a podélných sklonů zborcené, což komplikuje chůzi lidem s vadou dolních končetin, jízdu s kočárkem nebo na invalidním vozíku. Profily chodníků jsou navíc zúžené sloupky dopravního značení a osvětlení a jinými překážkami.

Měřítkem pro tvorbu městského prostoru má být člověk

Změnou pozice pozorovatele, očima občana – chodce, začneme převracet zažitě mechanizmy v procesu dopravního plánování. Měřítkem pro tvorbu městského prostoru se stává člověk, ideálně dítě nebo senior. To nemusí nutně znamenat, že by hlavní dopravní skelet města, tedy zejména sběrné komunikace, nemohl být nadále tvořen vozovkami a oddělenými chodníky a cyklostezkami nebo světelně řízenými křižovatkami. Je zde ale nanejvýš potřebné vytvářet opatření, která budou prioritně vhodná pro nejslabší účastníky provozu – přímé trasy pro plynulou a bezpečnou chůzi a jízdu na kole, delší intervaly na křižovatkách, atraktivní parter, zastínění alejemi stromů.

Pokud ze sběrných komunikací odbočíme, klesá pozice automobilu, jako měřítka tvorby dopravního prostoru, na nejnižší úroveň – samozřejmě s ohledem na konkrétní lokalitu. Mělo by být samozřejmé, že návrhová rychlost není vyšší než 30 km/hod. Pokud je to jen trochu možné, je vhodné z celých lokalit vytvářet obytné zóny, kde je uliční prostor prioritně pochozí a pobytovou plochou – autům je umožněna maximální rychlost 20 km/hod. Posledních pár stovek metrů na cestě domů nemusí být silnicí, ale spíše bydlištěm, parkem nebo dětským hřištěm. Necelá minuta jízdy navíc dopravní dostupnost nijak neomezí. Příkladem mohou být zóny bez aut tzv. superilles v Barceloně nebo Kiezblocks v Berlíně. Superbloky jsou jasně definované, ohraničené oblasti ve městě, které zpravidla sestávají z několika uličních bloků. Vnitřní ulice čeká dopravní zklidnění, průjezd motorových vozidel bývá omezen, přednost naopak získávají chodci nebo cyklisté. Volný prostor je upraven do atraktivní podoby (mobiliář a zeleň, předzahrádky).

Vize nula

Takový přístup k plánování města je ostatně potřebný pro plnění Vize nula, která je součástí evropské strategie bezpečnosti silničního provozu: „Vize nula považuje za nepřijatelné, aby v silničním provozu došlo k usmrcení nebo vážnému zranění. Pro naplnění této vize je nutné vytvářet bezpečný systém, jehož součástí jsou účastníci provozu, vozidla a dopravní infrastruktura.“

Více www.cdv.cz/vizenula

Normy vyžadují příliš parkovacích míst

Automobily způsobují problémy, i když nejezdí – průměrné osobní auto je v provozu několik minut denně, ve zbývajícím čase zabírá cenný soukromý nebo ještě hůře veřejný prostor. Auta by měla být naopak co nejvíce v pohybu, což je možné při jejich sdílení. Negativních externalit je zkrátka příliš mnoho a výkon automobilů není ekonomicky využit. Pro mladou generaci přetrvává být našťástí auto vízikou sociálního statusu. V tomto kontextu je také nutná změna legislativy, která – s výjimkou Pražských stavebních předpisů – zamrzla v 80. letech 20. století. Norma vyžaduje příliš vysoké počty parkovacích míst, což zbytečně zdražuje stavby včetně už tak drahého bydlení a podporuje pocit, že všude se má dojet autem.

Zkvalitnění alternativní nabídky dopravy

Bude skvělé, když co nejvíce řidičů přeseďne na kolo. To samo o sobě však nestačí. Potřebujeme propojit všechny módy dopravy do jednoho chytrého systému – dokonale provázat regionální a městskou dopravu, vytvářet

komfortní terminály s možností přestupu nejen na hromadnou dopravu, ale i sdílené automobily a kola, vytvořit integrované jízdenky a aplikace zahrnující jak hromadnou dopravu, tak sdílené prostředky. Pro komplexnost systému je potřebná navazující síť kvalitních cyklostezek a pěších tras.

Částečný odliv uživatelů, kteří pro cestu do práce využívají automobil, směrem k využívání hromadné dopravy, jízdního kola nebo chůze nemůže být dosažen formou zákazů, ale plnohodnotné alternativní nabídky. Dokazuje to praxe z mnohých evropských i světových měst, kde touto strategií dosáhli snížení podílu automobilové dopravy ve prospěch aktivních forem, zejména cyklo dopravy.

Důležité jsou i měkké nástroje. Bez transparentní komunikace vedení měst s obyvateli a participace veřejnosti změny dosáhneme jen obtížně a pomalu. Pro funkčnost provázaného systému je nutná koordinace státu, krajských a městských samospráv i soukromého sektoru. Hlavním nástrojem samospráv pro vytvoření strategie mobility i stanovení konkrétních kroků provázaných s rozpočtem jsou tzv. plány udržitelné městské mobility.

Možnosti architekta

Jako architekti máme mnoho možností, jak k udržitelné mobilitě přispět. V územním plánování a urbanismu navrhovat smíšené zóny s bydlením, prostory pro práci a službami a vytvářet tak město krátkých vzdáleností. Při návrhu veřejných prostranství vytvářet co nejlepší podmínky pro pěší a cyklisty a přistupovat k nim komplexně včetně zahrnutí modrozelené infrastruktury. Při návrhu domů dbát na prostory pro parkování a uskladnění kol, co nejsnadněji dostupné. Architekti by také měli spolupracovat na dopravních stavbách, aby byly řešeny komplexně včetně aspektů krajinářských. Zapojení architektů do přípravy těchto staveb mohou výrazně pomoci městští architekti.

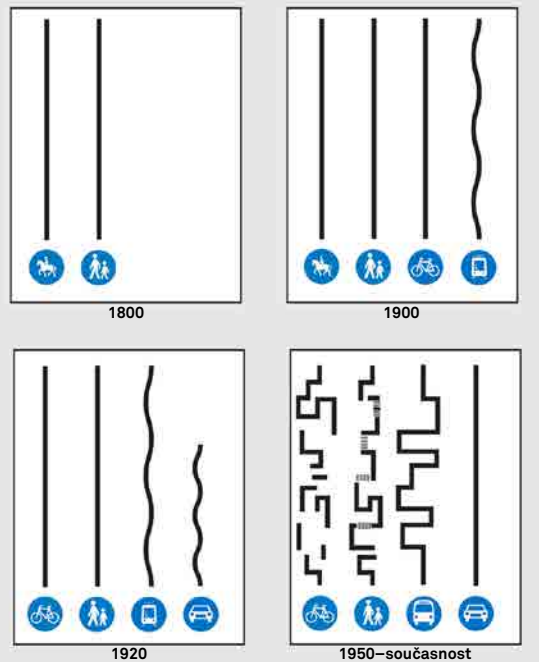
Petr Daněk

architekt se zaměřením na urbanismus a dopravu,
člen Komise pro dopravu Olomouckého kraje

David Mareš

ateliér třiarchitekti

Schéma Copenhagene, zdroj: copenhageneize.eu

Zóny bez aut v nově urbanizovaném prostoru 400 x 400 m – tzv. Superilles (Superblocks – Superbloky), Barcelona, 2020, foto: Barcelona City Council

Bezpečná cesta ze školy na kole pro žáky základních škol, Amsterdam. Foto archiv autorů

Široký a hladký chodník bez bariér, Curych

Stará a nová budova nádraží v okrajové části Oerlikon; příměstská železnice je provázána se sítí obchodů a služeb, Curych

První superblok – Supergrätzl ve Vídni. Foto archiv Stadt Wien

Trasy pro cyklisty jsou stejně pohodlné jako trasy pro auta, Utrecht

Rotenturmstrasse, Vídeň – ulice po rekonstrukci – jedna úroveň, hladký beton, nové stromy

Landstrasse, Linz – ulice procházející celým historickým jádrem města byla přestavěna na pěší zónu

Udržitelnost v architektonických soutěžích

Architektonické soutěže jsou ideálním nástrojem pro zadávání veřejných zakázek s ohledem na kvalitu a udržitelnost výsledné stavby. Kvalitní architektura = udržitelná budova.

O tom, zda navržená, vyprojektovaná a postavená budova bude udržitelná, rozhodne nejvíc příprava zakázky na straně investora. Základní úvahy o plánovaném investičním záměru by měly zohlednit zejména jeho potřebnost, využitelnost pro uživatele, dostupnost v rámci lokality a další faktory, které sebelepší návrh už nezmění.

K tomu by měl zadavatel / vyhlášovatel architektonické soutěže důkladně připravit investiční záměr a vytvořit mu i politické zázemí, aby byl záměr vnímán jako legitimní zájem veřejnosti a nebrzdily ho případné politické vlny. Posoudit smysluplnost celé akce je následně také jednou z rolí poroty.

Dobrá příprava zahrnuje tržní konzultace s projektanty, důkladné průzkumy stavební parcely (případně budov k rekonstrukci), předběžná stanoviska dotčených orgánů, dotazníky budoucích uživatelů, participaci veřejnosti a další kroky, které jsou nezbytné pro smysluplný návrh a jeho následnou realizaci.

Je vhodné, aby záměr byl součástí dlouhodobé strategie města, kterou pomáhá spoluvytvářet například městský architekt. Naopak projekty vzniklé na základě zrovna vypsáných dotačních titulů nebo kvůli blížícím se volbám často končí v šuplíku, protože jejich reálná potřeba není dostatečně ověřená a zkraje „optimistické“ termíny se navíc ukážou nejpozději v polovině projektu jako naprosto nereálné.

Příprava zakázky je prakticky nezávislá na tom, zda investor pokračuje následně architektonickou soutěží, přímou zakázkou nebo jiným způsobem. Architektonická soutěž však kvůli dalším krokům v přípravné fázi a např. zapojení zkušených porotců investora „nutí“ k hlubšímu zamyšlení nad záměrem.

Častou chybou zadavatelů je pak přesunout důkladné průzkumy objektu do následujícího projektu – přičemž se může prokázat, že celé zadání soutěže bylo optimistické – opět hrozí zvýšení nákladů, horší ekologické bilance apod. Naopak výsledky průzkumů dokážou celý investiční záměr postavit na pevný základ.

Udržitelnost v zadání architektonické soutěže

Zadavatel v soutěžních podkladech vysvětlí své možnosti a představy o plánovaném záměru. Zde také musí být vysvětleno, jak bude téma udržitelnosti posuzováno.

Zadavatel by měl stanovit kritéria, jak bude hodnotit udržitelnost, ale také jakou váhu budou mít další dílčí kritéria, například dopravní řešení, ekonomické parametry, konstrukční a technologické řešení a další.

Je třeba zohlednit, že podrobnost návrhů v AS neumožňuje přesné kvantifikace. Důraz musí být na vzájemné porovnání návrhů mezi sebou.

Porota si k hodnocení má přizvat kvalifikované odborníky, kteří si jsou vědomi souvislostí a dokážou během přezkušování posoudit jednotlivé parametry návr-

hu. Zároveň porota spolu s odborníky také určí potřebné výstupy, které budou vyžadovány po soutěžících.

Udržitelnost je přítom jedno z mnoha kritéria při výběru nejvhodnějšího návrhu. Nej kvalitnější návrh by měl umožnit i bezkonfliktní dopracování v oblastech, v kterých jej jiné návrh předčily.

Prezentace udržitelnosti v architektonických soutěžích

Architekt je zvyklý znázornit svou práci graficky a to by měly soutěžní podmínky zohlednit. Hodnocení udržitelnosti by mělo vycházet z grafických prezentací navrženého řešení. V situaci, půdorysech, řezech, pohledech a případně doplňujících schématech jsou znázorněné důležité parametry návrhu, které jsou podkladem pro hodnocení udržitelnosti.

Přesné výpočty na základě nepřesných čísel nejsou vhodným podkladem pro posuzování návrhu

Ve fázi rozpracované architektonické studie není soutěžní tým obvykle schopen vyslovit přesná řešení odpovídající dalším fázím projektu. Nutit soutěžící do tvorby různých tabulek omezí okruh účastníků. Uvedené údaje obvykle doznají v dalších fázích projektu značných změn.

Hodnocení udržitelnosti v architektonických soutěžích

V soutěžích se setkávám s velkým spektrem způsobů hodnocení z hledisek udržitelnosti, ekologické stopy, tepelných ztrát a dalších. Osvědčilo se hodnotit takové parametry, které souvisí se samým charakterem návrhu. Naopak technické parametry jako například konkrétní skladby nebo materiály, či dokonce jejich tepelné součinitele, detaily, vybavení technologií a další parametry, které mohou být v dalších fázích přeprojektované, by neměly představovat zásadní kritérium při hodnocení návrhu.

Pokud by zadavatel trval na hodnocení v této podrobnosti, měl by zvolit dvoufázovou soutěž – přílišná podrobnost v prvním kole dokáže ohradit množství soutěžících – náklady na účast se zvyšují neúměrně, a ze špatného konceptu se přesto nestane dobrý.

Co se v soutěžích ukázalo jako problematické

V soutěžích se ukázala jako problematická honba za body v dílčích kritériích – například umístění všech dostupných technologií na budovu, přestože není vhodné je v daném prostředí realizovat a zvyšují neúměrně IN – stavba se stane pro investora nereálnou. To by ale dobrá porota měla odhalit.

Zkušenosti se zahraniční soutěží

Vlastní zkušenosti se zahraniční soutěží ukázaly několik aspektů, které by se při soutěžích měly šířeji uplatnit:

- Zadání bylo připraveno velmi precizně se zaměřením na bezproblémový průběh navazujících stupňů projektu.
- Velký důraz byl kladen na prvky Smart City z hlediska urbanistických vazeb, úsporného provozu budovy i výchovy k odpovědnému pří-

stupu k životnímu prostředí, např. prvky „urban gardening“ – což bylo důležité hodnotící kritérium. Základní urbanismus byl vyřešen regulačním plánem, který je zárukou stabilních podmínek v okolí.

- Pro soutěžící bylo zajímavé, že do prvního kola nebyly požadovány vizualizace, ale naopak hmotový vkladací model. Ten je pro porotu velmi dobrým podkladem a jasně ukázal, které návrhy dobře pracovaly s urbanismem a které naopak částečně zastínily školní dvůr. Jako filtr ve dvoufázové soutěži byl vkladací model naprosto zásadním podkladem.
- Dále bylo po soutěžících požadováno odevzdání přesných podkladů v CADu k prověření ploch, objemů, poměru fasádních ploch – prověřoval je přímo přezkušovatel soutěže, nespolehalo se pouze na údaje účastníka. Součástí odevzdání bylo například i požární řešení dle rakouských norem.
- Precizní příprava zakázky a kvalitní soutěžní podklady zde vyústily ve velmi široký výběr kvalitních řešení – celkem bylo odevzdáno přes 70 návrhů. Přezkušovatel zpracoval obsáhlý elaborát ke každému návrhu, na základě kterého porota vybírala z prověřených funkčních řešení. Vítězný návrh tím pádem byl i velmi dobře připraven pro další fáze projektové dokumentace a následnou realizaci.
- Vyhlášení výsledků proběhlo 4. 12. 2015 a v provozu je škola od roku školního roku 2019.

Pomocí architektonické soutěže vznikají udržitelné budovy

Kvalitně připravená soutěž je velmi dobrým základem pro vznik udržitelné budovy. Úspěšná soutěž musí k tomu splnit základní podmínky.

Při soutěži je potřeba klást mnohem větší důraz na přípravu investičního záměru, než je běžná praxe, kdy se zadání začne tvořit teprve po zadání zakázky architektovi.

Zadání je třeba vytvořit se zaměřením na bezproblémový průběh navazujících stupňů projektu a realizace včetně přizvání odborníků a zástupců relevantních dotčených orgánů (např. odbor památkové péče, hygiena, bezbariérovost atd.)

V souvislosti s touto přípravou je potřeba realisticky stanovit předpoklad investičních nákladů včetně rezervy, inflace, výhledu ekonomiky atd. Je to obecně největší slabina zadávání veřejných zakázek a nejčastější překážka v dalších fázích.

Je potřeba poskytnout soutěžní porotě dostatečný prostor a podložit její rozhodnutí vstupy od odborníků na rozpočet, energetiku, dopravu a další.

Hodnocení dílčích kritérií včetně udržitelnosti musí být aplikováno a posouzeno v rozumné míře odpovídající podrobnosti architektonické studie

AS hledá nejlepší celkový koncept budovy. Udržitelnost a energetická náročnost jsou důležitým kritériem při hodnocení AS, ale nikoliv jediným. Budova má životnost 50–100 let, technologie kolem 20 let. Dobrý koncept budovy lze energeticky přepracovat v dalších fázích PD, naopak špatnému konceptu nepomůže „sebenulovější“ spotřeba energií.

Mirko Lev
Předseda PS Soutěže ČKA

Parametry hodnocení udržitelnosti v architektonických soutěžích

Vhodné – Orientace vůči světovým stranám

Vhodné – Tvar budovy, poměr A/V

Vhodné – Velikost a uspořádání otvorů

Vhodné – Tepelné zónování

Nevhodné – Skladby a detaily

Nevhodné – Konkrétní technologie

Kulturní centrum v Rožnově pod Radhoštěm, otevřená urbanisticko-architektonická soutěž, 2016, vítězný návrh Archteam přerpracoval, konstrukce byla změněna ze zděné stavby na dřevěné panely – tepelně technicky se parametry výrazně zlepšily oproti soutěžnímu návrhu.

Areál brněnského výstaviště a navazujících území, ARCHTEAM PROJEKTOVÁ KANCELÁŘ a RadaArchitekti, mezinárodní urbanistická ideová soutěž, nejvýše oceněný návrh, vkládací model, 2018

Základní škola Leopoldinum, Smart City Graz, realizace 1. etapy z roku 2019 podle vítězného soutěžního návrhu ateliéru Alexa Zahn architekten, foto Hertha Hurnaus

Udržitelnost v územním plánování

Tento příspěvek není názorem teoretika, právníka či úředníka, ale dotýká se otázek a pochybností, se kterými se setkávám při projektování územních plánů či zásad územního rozvoje.

Fakta

V roce 2007 nabyl účinnosti zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, který vnesl do dosud zažitého rámce územního plánování mnoho nového. Vedle zjevných negativ, jako bylo potlačení role samospráv, a zjevných pozitiv, představovaných např. vytvořením institutu územně analytických podkladů, jejichž dosud nenaplněným cílem je soustředit a analyzovat data o území, obsahoval tehdy nový stavební zákon i zásadní výzvu spojenou s implementací pojmu udržitelnost. Formálně tedy do praxe územního plánování pronikl pojem udržitelný rozvoj území a s ním novinky jako „rozbor udržitelného rozvoje území“ či „vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území“.

V aktuálně novém stavebním zákoně č. 283/2021 Sb., který by měl být účinný od 1. 7. 2023, zůstává udržitelný rozvoj jako výchozí princip územního plánování zachován, stejně tak zůstává součástí pořizování územně plánovací dokumentace vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území, jehož podoba je mírně pozměněna. Rozbor udržitelného rozvoje je i nadále součástí územně analytických podkladů, jen je v novém zákoně uveden jako „zjišťování a vyhodnocování podmínek udržitelného rozvoje území“

Definice udržitelného rozvoje

Než se budu věnovat zkušenostem a postřehům o praktickém naplňování udržitelného rozvoje v územním plánování v Česku, považuji za nutné se alespoň minimálně zabývat udržitelností a udržitelným rozvojem v obecném, teoretickém pohledu.

Pojem udržitelnost je předmětem mnoha diskusí a sporů, neboť na něj lze nazírat z mnoha úhlů pohledu. Opírá se totiž o oblasti života lidské populace, jako jsou životní prostředí a přírodní zdroje, ekonomický růst a sociální soudržnost, které jsou obecně vnímány spíše jako protichůdné.

Esenciální forma udržitelnosti charakterizovaná spotřebou ocesanou na základní životní potřeby a zcela respektující přírodní danosti na straně jedné a opravdu minimální produkcí odpadů na straně druhé, je u naprosté většiny lidské populace neobnovitelná, resp. obnovitelná zřejmě jen působením výjimečných katastrofických jevů. Od sedmdesátých let minulého století jsou však stále více patrné snahy o prosazení zodpovědného chování k životnímu prostředí a přírodním zdrojům a o hledání udržitelného přístupu k rozvoji lidstva. To vyústilo do všeobíhající definice, která se promítla i do stavebního zákona z roku 2006.

Udržitelný rozvoj je v oblasti územního plánování vnímán jako „rozvoj spočívající ve vyváženém vztahu územních podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyva-

tel v území a který uspokojuje potřeby současné generace a generací budoucích“¹. Tomuto přístupu se podřizuje zpracování územně analytických podkladů a územně plánovací dokumentace po stránce věcné i formální.

O uvedené definici lze v mnohém pochybovat. Už spojení udržitelný rozvoj může vypadat jako protimluv. Nejvíce pochybností ale vyvolalo a dosud vyvolává tvrzení, že udržitelný rozvoj uspokojuje potřeby současné generace i generací budoucích. Klíčovou otázkou je, zda si umíme představit potřeby budoucích generací. Jsme v zajetí přesvědčení a přesvědčování, že silný hospodářský růst, který je stále ekonomickou mantrou, a dosud prudký populační růst lidstva, jasně ukazují budoucí cestu. Kritickým tématem je i rozdílnost stavu ekonomik rozvinutých a rozvojových zemí.

Praxe

Praktická implementace udržitelného rozvoje v územním plánování v Česku je podle mého názoru determinována kromě těžko uchopitelné definice i dalšími kritickými body územního plánování, resp. plánování obecně. Mezi ně patří již zmíněné potlačení funkce samospráv, kterou nový stavební zákon ještě prohlubuje, neuvěřitelný formalismus vyžadovaný úřady územního plánování na všech úrovních (a nejen jimi) a izolace územního plánování od dalších nástrojů pro plánování a řízení samosprávných celků.

Diskutabilní je pohled na vyváženost jednotlivých pilířů udržitelnosti (ekonomického, environmentálního a sociálního) jako na skutečnost, kterou se formálně odůvodňuje vymezování rozvojových záměrů, zejména zastavitelných ploch. Podmínky pro hospodářský rozvoj se dávají do rovnice s potřebou vymezování nových ploch pro výrobu a sociální soudržnost je rovnítkem pro nové plochy pro bydlení. Přitom by měly být vzaty v potaz další ukazatele jako schopnost rozpočtu obce zvládat péči o novou infrastrukturu, náklady na kompenzaci záboru krajiny, problémy se zhoršením pohody bydlení (nemusí jít jen o zátěž životního prostředí nad přípustné limity) či ovlivnění sociální struktury obyvatel.

Vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území (VVURÚ), tak jak je koncipované, opomíjí pojetí udržitelného rozvoje a výrazně „nadržuje“ environmentálnímu pilíři. Samostatné kapitoly věnované vyhodnocení vlivů na hospodářský rozvoj a na sociální soudržnost součástí VVURÚ nejsou. Tento nedostatek částečně odstraňuje nový stavební zákon.

VVURÚ obsahuje části:

- Vyhodnocení vlivů na životní prostředí (SEA)
- Vyhodnocení vlivů na lokality NATURA 2000
- Vyhodnocení vlivů na skutečnosti zjištěné v územně analytických podkladech.
- Případné vyhodnocení vlivů na jiné skutečnosti ovlivněné navrženým řešením, avšak nepodchycené v územně analytických podkladech, například skutečnosti zjištěné v doplňujících průzkumech a rozborech.
- Vyhodnocení přínosu zásad územního rozvoje nebo územního plánu k naplnění priorit územního plánování pro zajištění udržitelného rozvoje území obsažených v politice územního rozvoje nebo v zásadách územního rozvoje.
- Vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území – shrnutí.

U vyhodnocení vlivů na životní prostředí, které je v podstatě hlavní částí VVURÚ, jsem se setkal s vel-

mi přísným přístupem příslušných úřadů, vyžadujícím obsahovou a formální přesnost dokumentací SEA. Mám však dojem, že požadavky na formalitu zastihují věcnou stránku a že se jim věnuje příliš pozornosti na úkor samotného hodnocení vlivu záměru na sledované složky a faktory životního prostředí. Nejvíce zarazující je ale fakt, že k částem (C) – (D) jsme prakticky nikdy nedostali žádnou připomínku. Je tedy nasnadě otázka, zda se jim příslušné dotčené orgány vůbec věnují. Jsem přesvědčen, že VVURÚ v současné podobě by prošel i tak zbytečný a nesmyslný záměr, jako je kanál Dunaj-Odra-Labe.

Slabinou aplikace udržitelného rozvoje je fakt, že je v územním plánování prováděna izolovaně od strategického plánování a od dalších nástrojů důležitých pro chod a rozvoj samosprávných celků. Přitom je jasné, že vlastní územní plánování udržitelný rozvoj ovlivňuje jen velmi omezeně. Tento nedostatek je navíc prohlouben absencí ekonomických nástrojů ovlivňujících územní rozvoj. Mezi ně patří nástroje podporující rekonstrukce a znovuvyužití stávajících staveb a zastavěných areálů a zvýhodňující tento finančně náročnější proces před výstavbou v nových zastavitelných plochách. Podobně je potřebné vytvořit podmínky pro podporu opatření pro zlepšení stavu krajiny, která sice často bývají v územních plánech navržena, ale obce na ně nemají prostředky a soukromí vlastníci nemají zájem je realizovat. Dalšími nástroji, které dosud chybí, je např. progresivní zdanění reálné nevyužívaných bytů, což by jistě přispělo k řešení bytové krize. Poslední soubor ekonomických nástrojů by měl zacílen na zastavitelné plochy, z nichž by vlastníci měli platit vyšší daň jako příspěvek na budování infrastruktury a na kompenzaci negativních vlivů na krajinu, a zvyšující se zdanění zastavitelných ploch, které nejsou dlouhodobě využívány.

■ Jak dál?

Letos schválený stavební zákon s vysokou pravděpodobností dosavadní praxi územního plánování ani aplikace udržitelného rozvoje nezmění. Je tedy třeba soustředit se na reformu územního plánování, o které se začalo jednat koncem roku 2020.

Podstatné je opustit pohled na územní plánování jako na nástroj legitimizující požadavky na zastavitelnost ploch, který přes všechny proklamace stále přetrvává. Stejně tak je třeba vrátit územní plánování mezi svébytné nástroje pro plánování a řízení samosprávných celků a opustit experiment platného stavebního zákona, jímž je územní plánování přesunuto převážně do přenesené působnosti výkonu veřejné správy.

Zcela zásadní je věnovat daleko větší úsilí a čas přípravě zadání územního plánu, a to včetně analýz, tedy průzkumů a rozborů, které by měly být povinností. Navzdory trendům standardizace a formalizace je třeba v diskusi vedené se všemi významnými aktéry dohodnout zadání jako strategii udržitelného rozvoje řešené obce či řešeného kraje, která bude mít přesah do jednotlivých nástrojů a procesů plánování a řízení samosprávného celku. Takto koncipovaná strategie by měla reagovat na obecné trendy udržitelnosti, jako jsou např. energetická efektivita staveb, ekologické nakládání s vodami, ochrana či spíše záchrana krajiny a udržení její produkční schopnosti na straně jedné a na skutečné rozvojové potřeby území na straně druhé. Aplikace obecných trendů udržitelnosti musí odpovídat konkrétní situaci v daném území a nesmí být formální a mechanická, jak tomu dost často je. Rozvojové potřeby obce či kraje by měly být již v této prvotní fázi podrobně zhodnoceny z pohledu vyváženosti jednotlivých pilířů udržitelnosti v konkrétních podmínkách území. Strategie udržitelného rozvoje by byla základem pro veškerá další hodnocení vlivů na udržitelný rozvoj úzkerá např. při změnách územně plánovací dokumentace.

Územně plánovací dokumentace vzniklá na bázi takto pojatého zadání by konečně mohla být onou dlouho proklamovanou dohodou v území.

■ Dovětek

V textu uvedená tvrzení odrážejí zkušenost autora. Je dost možné, že kolegové projektanti územně plánovací dokumentace mají jiné zkušenosti s přípravou ÚPD a uplatněním principů udržitelného rozvoje. Výměna takových zkušeností a z nich plynoucích názorů bude jen ku prospěchu věci.

Milan Svoboda

Udržitelná koncepce postupné přeměny území jezera Mlýnský náhon na Ústecku, vítězný soutěžní návrh, Mandaworks AB – Martin Arfalk, Patrick Verhoeven, Cyril Pavlů, Emeline Lex, Pia Kante, Kinga Zemla, Siyu Lu, 2021

Aspekty udržitelosti v krajinářské architektuře

Udržitelost se v krajinářské architektuře popisuje v rámci všech tří pilířů – environmentálního, sociálního i ekonomického. V současnosti se ovšem nejvíce akcentuje environmentální hledisko ve spojitosti s klimatickou krizí.

Extrémní klimatické jevy, jako jsou vlny veder, dlouhotrvající sucha nebo naopak bleskové povodně, motivovaly lidskou společnost k hledání nástrojů, které zajistí udržitelné obyvatelné životní prostředí, i v rámci architektury a územního či krajinářského plánování. Člověkem přetvořené prostředí kulturní krajiny (městské i volné) totiž ztrácí svoji přirozenou schopnost negativní jevy regulovat či eliminovat. Je tak závislé na vytvoření umělého způsobu eliminace negativ, který musí nahradit přirozené funkce ekosystémů. Tím mohou být složitá technická opatření nebo návrat k řešením založeným na přírodních procesech, případně jejich kombinace.

Přístup spočívající čistě v navrácení se k přírodním a přírodě podobným řešením je možné aplikovat ve volné krajině a do jisté míry i ve větších celcích krajiny městské. V mnoha typech veřejných prostranství je však nutné najít kompromis mezi všemi funkcemi prostoru. Z toho pak plyne nutnost používání technicky i finančně náročnějších řešení. Typickým příkladem může být výsadba stromu v uličním prostoru – tedy prostředí pro růst dřevin naprosto nehostinném.

Přínos stromů pro mikroklima a obecně kvalitu veřejného prostoru je tak velký, že se vyplatí užití sofistikovaných řešení, která zaručí, že strom bude prosperovat a tím pádem plnit všechny očekávané funkce. Bohužel ne vždy si investoři a projektanti tento aspekt uvědomují a dávají přednost zdánlivě efektivním a investičně úsporným řešením, která ovšem v delším horizontu nejsou udržitelná, ekonomická, ani funkční. Velmi často jde o nedostatečný kořenový prostor, buď ve formě vybetonovaných podzemních „květináčů“ nebo při pokusech vysazovat alejové stromy do mobilních nádob.

Zásadní témata udržitelného navrhování v krajinářské architektuře

Principy udržitelného navrhování v krajinářské architektuře se zabývají různými metodikami a ratingovými systémy¹, které definují udržitelné postupy v rámci plánování, přípravy projektu, projekce, provádění stavby i následné údržby. Nejzásadnější témata lze zjednodušeně shrnout do několika kategorií:

Spolupráce s místní komunitou a sociální udržitelnost

Základním nástrojem k zapojení místních obyvatel, budoucích uživatelů a obecně všech stakeholderů jsou participativní procesy, které by měly sloužit k identifikování všech problémů nutných k řešení a stanovení dosažitelných cílů projektu. Měly by být také definovány parametry, které zajistí, že vznikne inkluzivní prostředí přístupné různým sociálním kategoriím, které se (např. na základě věku, příjmu, etnika či genderu) mohou lišit ve způsobu využívání prostoru, preferovaných druzích dopravy nebo nárocích na bezpečnost, bezbariérovost či mikroklima.

Samozřejmě součástí udržitelnosti je také důraz na ochranu a správu kulturně a historicky významných lokalit a podpora místní ekonomiky.

Příkladem využití participativních nástrojů může být přestavba vídeňské Mariahilfer Strasse. Současně je to ale také projekt, který podle architektů rozdělil obyvatele Vídně jako málokterý jiný. Mariahilfer Strasse se v průběhu dějin proměnila z nákupního bulváru v komunikaci velmi zatíženou automobilovou dopravou. Cílem vedení města a architektů vybraných na základě soutěže bylo vrátit ulici charakter sdíleného prostoru přívětivého pro pěší. K vysvětlení záměrů projektu uspořádalo město několik informačních setkání a diskusí. Na jeden den dokonce ulici uzavřelo, aby si obyvatelé mohli v měřítku 1:1 vyzkoušet, jak bude sdílený prostor vypadat a fungovat. Konečné rozhodnutí o realizaci projektu bylo ponecháno na referendu. Přes rozsáhlý program participace byl výsledek velmi těsný – 53 % procent respondentů bylo pro proměnu ulice. Půl roku po dokončení projektu proběhl průzkum, který se zabýval otázkou, jak by lidé hlasovali, kdyby se referendum konalo znovu. Pro novou podobu ulice tentokrát bylo 71 % respondentů. Mezi majiteli místních obchodů 38 % uvedlo, že se podnikání zlepšilo, 46 % nepocítovalo žádnou změnu a 9 % vnímalo negativní dopad².

Jak složité je vyvážit všechny důležité aspekty, ukazuje např. projekt newyorský High Line. Přes všechny pozitivní, která tato konverze části městské železnice v lineární park dlouhý 2,33 km přinesla, je Robert Hammond, jeden z iniciátorů projektu a výkonný ředitel neziskové organizace Friends of the High Line, přesvědčen, že v klíčovém aspektu selhala³. Cílem bylo vybudovat park pro místní komunitu (tvořenou z poměrně velké části nízkopříjmovými skupinami nebo etnickými menšinami), dnes ale většinu návštěvníků tvoří turisté (High Line navštíví přibližně 5 milionů lidí ročně). Nejsou to ani původní obyvatelé, kdo nejvíce profituje z ekonomického boomu, ke kterému High Line přispěla. Spíše doplácí na rostoucí životní náklady. Robert Hammond se tak v poslední době zaměřuje na proměnu High Line ve více inkluzivní prostor a snaží se využít svých zkušeností, aby podobné projekty těmto problémům včas předešly.

Udržitelná doprava

Jedním z cílů udržitelné krajinářské architektury je vytvářet podmínky pro takový typ dopravního chování, které povede k redukci emisí, podpoře zdravého životního stylu, bezpečnému veřejnému prostoru a v důsledku k úspoře zdrojů. V rámci navrhování veřejných prostranství jde např. o vytvoření vhodné infrastruktury pro pěší, cyklisty, hromadnou dopravu, sdílené dopravní prostředky nebo technologie s menším dopadem na čistotu ovzduší.

Nejde ale jen o detailní řešení veřejných prostranství. Zásadní je celkové uspořádání území, které bude minimalizovat nároky na dopravu – město krátkých vzdáleností, dostupná a prostupná volná krajina. Z pohledu krajinářské architektury je cílem propojený systém parků a dalších veřejných prostranství (nábřeží, náměstí, pěších zón, vnitrobloků apod.), který zajistí prostor pro rekreaci v docházkové vzdálenosti a současně umožní projít pěšky či projet na kole celým městem bez zbytečných bariér. Více o udržitelné mobilitě viz s. 63.

Odpovědné nakládání se zdroji, recyklace, cirkularita

Co se týče nakládání se zdroji, v poslední době je velmi akcentované hospodaření s vodou, protože jde o čím dál vzácnější statek. Dešťová voda ve spojení s vegetací je zásadní nástroj adaptace na změnu klimatu a snižování efektu tepelných ostrovů v centrech měst, ať už přímo ve veřejném prostoru nebo jako nástroj snižování energeticko-

2. Mariahilfer Strasse. Landezine International Landscape Award [online]. Dostupné z: landezine-award.com/mariahilfer-strasse/.

3. BLISS, Laura. The High Line's Next Balancing Act [online]. Dostupné z: www.bloomberg.com/news/articles/2017-02-07/the-high-line-and-equity-in-adaptive-reuse.

1. Např. SITES v2 Rating System, který vznikl ve spolupráci s Americkou společností krajinářských architektů.

ké náročnosti budov. Cílem udržitelného projektu by mělo být zadržet co největší množství vody v místě srážek a přiblížit se přirozenému vodnímu režimu v krajině. Díky vsaku, retenci a výparu má takové řešení nejen pozitivní vliv na mikroklima (přímo či prostřednictvím vegetace) v době horka a sucha, ale současně také zmenšuje nároky na budování kanalizace a chrání ji před přetížením v době extrémních srážek. Při práci ve větším měřítku je nutné klást důraz na ochranu přirozených funkcí nivních oblastí, jako je retenční kapacita a ochrana před povodněmi, vliv na kvalitu vody nebo vznik hodnotných biotopů.

Mezi základní principy udržitelného nakládání se zdroji dále patří opětovné použití jak materiálů, tak celých konstrukčních vrstev či objektů, využití lokálních zdrojů, důraz na odpovědné dobývání přírodních surovin, udržitelné výrobní procesy, recyklace syntetických látek, úspora energií nebo redukce světelného znečištění. Při navrhování je také odpovědné myslet na potenciální budoucí využití, adaptabilitu na nové funkce nebo usnadnění demontáže.

Co se týče vegetačních prvků, zásadní je správné zhodnocení stávajících společenstev a využití a ochrana jejich cenných součástí. Stejně tak by měla být chráněna i samotná půda, jelikož se jedná o vzácný a nenahraditelný přírodní komplex, jehož tvorba trvá stovky let. Důležité je zabývat se opatřeními zaměřenými proti erozi a proti smyvu orniční vrstvy. Při návrhu a dodávce nové vegetace by měly být zohledňovány udržitelné metody produkce rostlin nebo preferován lokální genetický materiál. Jelikož je obor zakládání a údržby vegetačních prvků blízce spjatý s přírodními procesy, je jedním z odvětví, kde jsou cirkulární postupy naprosto přirozené a tradiční (např. kompostování, recyklace substrátu, možnosti množení stávajících rostlin atd.). Překážkou v jejich využívání bývá ale někdy snaha ušetřit v rámci investice i následné údržby, jelikož vyžadují čas a odbornost.

Konverze

Preference opětovného využití se netýká jen zdrojů, ale i přímo prostředí. Využitím zpusťlých – často postindustriálních – částí měst se jednak předchází rozrůstání měst do volné krajiny a jednak se v rámci projektu mohou vyřešit problematické jevy, které bývají s těmito místy spojeny (staré ekologické zátěže, nebezpečné lokality apod.). Citlivou konverzí zanedbaných brownfieldů i s využitím spontánních přírodních procesů (tzv. nová divočina) mohou vznikat místa s výjimečnými kvalitami, ať už ekologickými, estetickými nebo architektonickými. Zásadní ovšem je včas odhalit potenciál skrytý v chátrajících objektech a zarůstajících areálech.

Příkladem konverze průmyslových brownfieldů a nevyužívaných dopravních staveb na živá veřejná prostranství mohou být železárny proměněné v Landschaftspark Duisburg-Nord v Halle, Park am Gleisdreieck na místě velké berlínské železniční křižovatky nebo Coulée verte René-Dumont (dříve Promenade plantée), lineární park na zaniklé železnici v Paříži. Z pohledu udržitelnosti velmi zajímavým projektem je také pařížská Halle Pajol. Z historického železničního překladiště byla ponechána vysoká ocelová konstrukce, která nyní nese 3523 m² solárních panelů. Pod ni byl vložen nový objekt (obsahující ubytovnu pro mladé, obchody, služby nebo knihovnu pojmenovanou po Václavu Havlovi) a zahrada Rosy Luxemburg s vodními prvky, které jsou zásobovány dešťovou vodou sváděnou ze střech a slouží jako zdroj pro zavlažování vegetace.

V českém prostředí lze jako příklad konverze brownfieldů jmenovat park 4Dvory v Českých Budějovicích vybudovaný na místě bývalého vojenského cvičiště nebo park Waltrovka v Praze využívající fragmenty továrny Walter/Motorlet. Projektem velkého měřítka se zabývala

soutěž na jezero Milada u Ústí nad Labem (1. cena Mandaworks AB), která hledala udržitelnou koncepci postupné přeměny území bývalé těžební jámy hnědouhelného dolu v rekreační i ekologicky hodnotnou součást krajiny.

Ochrana hodnotných stanovišť, zvyšování biodiverzity

Jak již bylo popsáno výše, i dobře míněné projekty mohou v některých aspektech nastartovat negativní proměnu (zvýšení dopravy, změna sociální struktury apod.). Obzvláště problematické je to v případě cenných přírodních lokalit. Nedomyšlené zatraktivňování přírody a krajiny může v důsledku vést k likvidaci kvalit, o které šlo v první řadě. Zásadní je tedy nejprve odborně analyzovat řešené území, odhalit všechny jeho hodnoty a stanovit limity využití.

Mezi principy udržitelnosti v této oblasti patří ochrana biotopů chráněných druhů rostlin a živočichů, konzervace nebo obnova vodních ekosystémů, které patří k nejhodnotnějším přírodním stanovištím a jsou zásadní pro správné funkce krajiny. Dále management a kontrola invazivních rostlin v řešené lokalitě a zabránění zavlečení dalších nebezpečných druhů.

V rámci manuálů udržitelnosti je preferováno používání domácích druhů rostlin. Nelze to ale brát dogmaticky. Vždy je nutné vycházet z lokálních podmínek, nároků rostlin, požadovaných funkcí, a především je nutné zohlednit, zda jde o krajinu volnou, nebo městskou. V tomto kontextu je vhodné zmínit poměrně nový přístup k zakládání vegetace: princip tzv. řízené sukcese. Vegetační plocha se ponechá přirozenému vývoji, pouze se monitoruje, chrání před invazivními druhy, případně udržuje v určitém sukcesním stádiu. Vznikají tak společenstva, která jsou lépe adaptovaná na lokální podmínky, často mají vyšší biodiverzitu než tradičně zakládané prvky a slouží i jako refugia pro volně žijící druhy živočichů. Tento přístup je použit např. v parku Nordbahnhof v Berlíně (Fugmann & Janotta, Atelier Loegler) nebo ve výše zmíněných parcích Gleisdreieck a 4Dvory.

Závěrem

Udržitelnost nesmí zůstat jen záležitostí architektonického návrhu. Udržitelné principy by se měly propsat i do údržby a dlouhodobé správy výsledného díla. To by mělo být zaručeno management plánem, který definuje krátkodobé cíle a úkoly, a také dlouhodobým strategickým plánem. Pro jejich naplňování je zásadní spolupráce a komunikace mezi všemi zainteresovanými subjekty, pravidelný monitoring a především odborná údržba prováděná dodavatelem, který je detailně seznámený s projektem a jeho cíli.

Závěrem by se dalo říci, že podstatou udržitelné krajinářské architektury je to, co bylo krajinářské architektuře vlastní vždy: práce s místem. A to nejen s jeho hmotnými aspekty jako jsou architektonické, urbanistické, klimatické, geologické, pedologické či ekologické podmínky, ale i práce s komunitou, sociálními, historickými a ekonomickými hledisky a v neposlední řadě s geniem loci.

Tomáš Popelínský
Člen PS Krajinářská architektura ČKA

Nákupní třída Mariahilfer Strasse, Vídeň, Bureau B+B urbandesign and landscape, Amsterdam, i.c.orso.pitro architects, Vídeň, 2015, foto Ricky Rijkenberg

High Line, New York, James Corner Field Operations, Diller Scofidio + Renfro, Piet Oudolf, 2014, foto wikipedia.org

Park 4 Dvory, České Budějovice, M&P Architekti - Krajinářská architektura, David Prudík Architekti, 2014, foto Jakub Holas

Park Waltrovka, Praha, TERRA FLORIDA a 2ka, 2017

Landschaftspark Duisburg-Nord v Německu, Latz + Partner / Peter Latz, 1994, foto wikipedia.org

Halle Pajol, Paříž, Françoise-Hélène Jourda, In Situ paysages & urbanisme, 2014, foto Tomáš Popelínský

Park am Gleisdreieck, Berlín, Atelier Loidl Landschaftsarchitekten, 2011-2014

Coulée verte René-Dumont, Paříž, Jacques Vergely, Philippe Mathieux, 1993

Park am Gleisdreieck, Berlín, Atelier Loidl Landschaftsarchitekten, 2011-2014

Úkoly pro krajinářskou architekturu jako reakce na klimatickou krizi a ztrátu biodiverzity

Dopady klimatické krize i ztráty biologické rozmanitosti na nás v posledních letech začínají doléhat na každém kroku. Vlády se snaží hledat – rychle či pomaleji – účinná řešení, mnohé státy se k roku 2050 zavázaly k uhlíkové neutralitě. Ambiciózní cíle ale samy o sobě emise nesníží.

Od roku 2018 je česká krajina zdrojem emisí, místo aby je pohlcovala jako doposud. (National Greenhouse Gas Inventory Report of the Czech Republic, ČHMÚ, Praha 2019)

K zajištění skutečné změny jsou zapotřebí nové politiky, inovace, ale především změny přístupu a priorit. Stejně jako Frederick Law Olmsted formoval parky, které reagovaly na zdravotní krizi té doby, Ian McHarg obhajoval environmentální opatření a Hideo Sasaki vyměnil navrhování luxusních zahrad za práci ve prospěch životního prostředí, i my musíme definovat novou trajektorii profese krajinářské architektury. Chceme-li přežít, musíme začít vážně pečovat o zdraví planety. Ochranu prostředí je třeba postavit do popředí rozhodovacích procesů.

K plánům na změny v energetice a v hospodářství je nutné přidat i kroky na ochranu a zvýšení odolnosti krajiny – volné i zastavěné. Právě krajinné a přírodě blízké prvky účinně pomáhají našemu prostředí vyrovnávat se s nadcházející změnou. V této souvislosti se mění role a odpovědnost krajinářských architektů. Boj se změnou klimatu musejí vnášet do každodenní praxe plánování krajiny a veřejného prostoru a přitom pečlivě vyvažovat přínosy pro člověka a přírodu. **Téma změny klimatu se posouvá do centra zájmu naší profese, aniž bylo třeba rezignovat na estetické, ekonomické a společenské aspekty tvorby.**

Velkým potenciálem krajinářské profese je integrovaný, komplexní přístup, který spočívá v pochopení složitých vztahů mezi přírodními a člověkem vytvořenými a užívanými hodnotami. V současnosti jim někdy nevěnujeme dostatečnou pozornost, a proto občas vznikají projekty, které přinášejí dílčí, nekomplexní a neefektivní řešení. Nutná je aktivní a intenzivní spolupráce s dalšími profesemi (vodo hospodáři, urbanisty a architektky, stavaři, ale také s odborníky na participaci, ekonomie a sociologie atd.). Zároveň je nutné se stále vzdělávat a své znalosti dál srozumitelně předávat představitelům obcí a soukromých firem, ale i zemědělcům či majitelům zemědělské půdy.

Zelená, modrá, přírodě blízká

Klimatické intervence i v profesi krajinářské architektury spadají stejně jako v jiných sférách do dvou základních kategorií: **mitigace** – zmírňování příčin změny klimatu (snaha o snížení množství vypouštěných skleníkových

plynů – především CO₂, včetně snížení spotřeby energie), a **adaptace** – přizpůsobování se jejím dopadům.

V českém prostředí se teprve ustávají vhodné termíny s ohledem na evropskou terminologii (a s tím i související grantové příležitosti). V praxi se často používají termíny „zelená infrastruktura“, „modrozelená infrastruktura“ a „přírodě blízká řešení“. Protože je jejich význam mnohdy nejednoznačný, stručně je zde vysvětlujeme.

Zelená infrastruktura se dostala do pozměňovacího návrhu stavebního zákona 283/2021 v tomto znění (navazuje na Strategii EU (2019): § 10 „Veřejná infrastruktura: c) zelená infrastruktura, kterou je plánovaný, převážně spojitý systém ploch a jiných prvků vegetačních, vodních a pro hospodaření s vodou, přírodního a polopřírodního charakteru, které svým cílovým stavem umožňují nebo významně podporují plnění široké škály ekosystémových služeb a funkcí; součástí zelené infrastruktury je také územní systém ekologické stability krajiny.“ Dokážeme si jistě představit komplexnější znění, ale i toto je velký pokrok. Definici, kterou jsme v ČKA pro změnu zákona připravili, najdete v prvním letošním Bulletinu ČKA (Jak je to s přijetím zelené infrastruktury v ČR: Bulletin ČKA 1/2021 Krajinářská architektura, s. 69–70).

Modrozelená infrastruktura se používá především v kontextu zastavěné krajiny, tedy především měst. Snižuje negativní dopady urbanizace umocňované změnou klimatu. Její definice se zatím do zákona nedostala, ale mohla by znít takto: „Modrozelená infrastruktura (MZI) je systém na sebe navazujících přírodě blízkých a technických opatření, která propojují srážkový odtok s vegetačními a vodními prvky v sídlech na úrovni budov či větších území. Jejich účelem je podpora přirozeného lokálního koloběhu vody, zvýšení ochrany jakosti vod, zlepšení mikroklimatické funkce zeleně a dalších ekosystémových služeb.“ Slovo infrastruktura odkazuje na termíny „dopravní“ či „technická“, které jsou nezbytné k fungování města; stejně tak MZI je nezbytná pro fungování města z pohledu místního klimatu a má své prostorové nároky. Pro přežití lidí ve městech je nutné zrovnoprávnění MZI, což znamená doplnění znalostí správců a projektantů DI a TI i maximální vstřícnost všech zúčastněných.

Přírodě blízká řešení (nature based solutions – NBS, někdy překládaná i jako řešení inspirovaná přírodou nebo také opatření založená na přírodě) se inspiřují přírodními procesy a funkcemi. Přinášejí ekosystémové služby do zastavěného a technizovaného prostředí včetně zemědělské krajiny. Jsou přínosná pro společnost, biologickou rozmanitost (biodiverzitu), jsou i levnější a odolnější než řešení čistě technická. Jde přitom o podporu a napodobování přírodních procesů – například schopnost nivních území zpomalovat povodňovou vlnu a snižovat její výšku nebo rašeliniště vázat uhlík mimo ovzduší. NBS pomáhají zvyšovat odolnost prostředí a lidské společnosti vůči přírodním pohromám, zajistit potravinovou bezpečnost a zásobování zdravotně nezávadnou vodou a v neposlední řadě řešit dopady pokračující urbanizace. V zákoně ukotvena zatím nejsou.

Krajinářská architektura a zmírňování příčin (mitigace)

Zmírňování budoucích změn klimatu spočívá v potlačování jejich příčin: snižování emisí skleníkových plynů – především oxidu uhličitého a jeho ukládání z atmosféry. Mezi současné úkoly krajinářské architektury na tomto poli patří:

Vytváření nízkouhlíkových míst

1. Přispívat ke snížení množství uhlíku při tvorbě venkovních prostor
 - Upřednostňovat principy modrozelené infrastruktury před technickými řešeními (terénní úpravy a biotechnologie místo betonových, plastových a ocelových prvků).
 - Vhodně využívat konfigurace terénu – snižovat nároky na terénní úpravy.
 - Projektovat s materiály, které jsou udržitelně vyráběné a přepravované na krátké vzdálenosti.
 - Recyklovat, případně znovu využívat materiály z demolic v místě.
 - Využívat rostliny pěstované v blízkém okolí s nízkou uhlíkovou stopou z dopravy.
 - Ve vhodných případech využívat řízenou sukcesii místo nových výsadeb.

2. Napomáhat úspoře energií
 - Snižít potřebu chlazení vnitřních prostor ochlazováním veřejných prostor pomocí modrozelené infrastruktury.
 - Prosazovat zakládání zelených střech a využití popínavých rostlin a stromů v okolí budov – vegetace snižuje potřebu chlazení v létě a vytápění v zimě, na rozdíl od klimatizace nemá negativní vliv.
 - Zajistit zálivku dešťovou vodou, nejlépe přirozeným zasakováním – pitná voda začíná být vzácným zdrojem, a i na její čištění je třeba energie.
 - Podporovat místní produkci potravin (městské a příměstské zemědělství) – snižuje nároky na dopravu a zvyšuje lokální soběstačnost.
 - Využívat maximálně přirozeného osvětlení

3. Podporovat alternativní dopravu
 - Snižít emise CO₂ a dalších zplodin navrhováním stezek a zlepšováním podmínek pro bezmotorovou dopravu – pěší, cyklistickou apod.
 - Lemovat stezky zelení poskytující stín, aby pěší pohyb byl co nejbezpečnější a nejpříjemnější.
 - Navrhovat dostupnost a přístupnost míst s ohledem na různé demografické skupiny uživatelů.

4. Podporovat obnovitelné zdroje
 - Podílet se na vhodném začleňování infrastruktury pro výrobu obnovitelné energie v krajině.
 - Podporovat malé lokální zdroje energie – vodní elektrárny, malé místní výtopny na biomasu atp.
 - Pro zastínění hřišť, laviček, parkovišť apod. využívat solární panely.
 - Pro lokální zdroje osvětlení a informační systémy využívat solární, případně větrnou energii ve formě elektrické energie.

Podpora sekvestrace uhlíku

5. Využívat přírodě blízké způsoby sekvestrace (ukládání) uhlíku
 - Plánovat výsadbu a management lesů, parků a uličních stromořadí správných způsobem s použitím vhodných druhů.

- Podporovat obnovu a ochranu rašelinišť.
- Podporovat ukládání uhlíku do půdy a vegetace organickými složkami, např. ve formě biouhlu.
- Zajistit zdravou půdu s dostatkem edafonu, který podporuje její přirozenou obnovu – v zemědělské krajině vytvořit krajinné prvky, ze kterých se půdní organismy mohou znovu rozšířit do polí.
- Bránit uzavírání půdy nepropustnými povrchy.
- Zajistit vhodné možnosti sběru organického odpadu a kompostování.

Přizpůsobení – adaptace

Adaptace na změnu klimatu je soubor opatření, kterými se společnost snaží reagovat na následky změny klimatu, kterým se nedokážeme vyhnout ani při jejím maximálním zmírnění (mitigaci). Neodvratné jsou extrémní jevy počasí a další zvýšení teploty, které budou ohrožovat infrastrukturu, lidské zdraví a přírodní ekosystémy. Jako krajinářští architekti disponujeme znalostmi a dovednostmi, které můžeme zhodnotit při plánování a navrhování krajiny od malých projektů v sídlech až po velké měřítko krajinných plánů. Téma adaptací a mitigací se přitom v mnohém prolínají a jedno opatření může mít současně více přínosů. Krajinářští architekti mají projektovat s cílem:

1. Chránit krajinu před důsledky přívalem srážek a suchem jako spojitým problémem
 - Plánovat zadržování vody v měřítku krajiny (povodí), zlepšit stav potoční a říční krajiny a pramenných oblastí.
 - Zajistit maximální zasakování srážkové vody přímo v místě jejího dopadu (podle půdních a geologických podmínek) a doplnění podzemní vody.
 - Využívat přírodě blízké, případně hybridní systémy nakládání s vodou v krajině otevřené i zastavěné.
 - Prosazovat zasakování a akumulaci dešťové vody na povrchu nebo těsně pod povrchem (nástroje modrozelené infrastruktury) místo technického odvádění vody ze sídel: využívat jako krátkodobé zádržné prostory retenční náměstí, ulice, vegetační plochy, prokošenitelné pásy pro stromy, podzemní šterkové útvary. Lze tak odlehčit kanalizačním a čistícím systémům a snížit riziko znečištění vodních toků.
 - Podporovat recyklaci vody a využití šedé vody (např. málo znečištěná odpadní voda z umyvadel, sprch i praček).
 - Snižovat riziko znečištění účinným přečištěním, nejlépe filtrací přes vegetační profily, šterkové a pískové vrstvy, vrstvu půdy s dostatkem humusu a vegetaci.
 - Navrhovat mokřady a další přírodě blízké prvky pro snížení průtoků a filtrování znečišťujících látek pro podporu biodiverzity.
 - Využívat vodu v sídlech pro zvýšení jejich kulturních, estetických, sociálních a environmentálních hodnot.
 - Využívat druhy rostlin nenáročné na zálivku a používat biotechnologie, které zajistí odolnost výsadeb.
 - Členit krajinu modelacemi, remízami, cestami, alejemi, mezemi s ohledem na omezení vodní i větrné eroze a nadměrného vysychání větrem.

- Zlepšovat retenční schopnost půdy dostatkem organické složky a snížením zhutnění ve městech i volné krajině.
- Podporovat odpovědné zemědělství a lesnictví (pestré zemědělských i lesních ekosystémů, zadržování vody, posilování biodiverzity).

2. Napomáhat odolnosti sídel proti přehřívání

- Aktivně prosazovat systém městské zelené infrastruktury propojený s okolní krajinou.
- Plánovat a projektovat komplexně se zohledněním širšího okolí.
- Dešťovou vodu zasakovat tam, kde naprší – budovat dešťové záhony, průlehy apod.
- Omezit používání zpevněných povrchů, které akumulují teplo a brání vsakování vody, a podpořit využití vhodnějších technologií (zátěžové a štěrkové trávníky, zatravnovací dlažby).
- Odpovědně navrhovat výsadbu stromů a zakládání vegetace ve městě a péči o ně – zdravé porosty jsou základem boje proti přehřívání, znečištění a ztrátě biodiverzity.
- Velmi pečlivě zvažovat kácení dřevin, nové výsadby plánovat tak, aby měly šanci přežít a plnit ekosystémové služby (vzrostlé stromy poskytují řádově vyšší ekosystémové služby než nově vysazené).
- Plánovat a prosazovat realizaci zelených střech a stěn (v našich podmínkách přednostně z popínavých rostlin) pro zlepšení tepelných vlastností budov.
- Podporovat rozvoj soukromé zeleně – u obytných, kancelářských i výrobních budov včetně vnitrobloků, předzahrádek apod.

3. Umět reagovat na sílící hrozby biologické bezpečnosti

- Znat a zohledňovat rizika šíření škůdců, chorob a invazních druhů, sledovat a dál šířit aktuální informace.
- Odpovědně specifikovat a získávat rostlinný materiál.
- Podporovat management zohledňující biologickou bezpečnost a reagovat na šíření nákazy či invaze.
- Podporovat biologickou rozmanitost produktivních plodin a lokální produkci (příměstské zemědělství, komunitní zahrady apod.).
- Zajistit ochranu půdy jako základního přírodního statku – prosazovat zpřísnění erozní vyhlášky, vzdělávat obyvatele ve včasném hlášení erozních událostí.

4. Zohledňovat sociální spravedlnost

Sociální spravedlnosti je v České republice v souvislosti s udržitelností věnována malá pozornost, přestože jde v obecném pojetí o jeden ze tří základních pilířů udržitelnosti. Krajinářští architekti mohou situaci pomáhat změnit těmito způsoby:

- Požadovat dostupnost a přístupnost kvalitního veřejného prostoru a zelených ploch pro všechny skupiny obyvatel.
- Využívat maximálně participační procesy, „adoptování místa“ obyvateli, společné budování zelených dvorků, vnitrobloků, komunitních zahrad.
- Vést obce k vytváření nových pracovních příležitostí zvýšením počtu pracovníků pečujících

o vegetaci v sídlech (v současnosti extrémně podhodnocený sektor).

Ztráta biologické rozmanitosti

Klimatická změna umocňuje další problém, k jehož zmírnění může krajinářská architektura přispívat. Jedná se o ztrátu biologické rozmanitosti (biodiverzity). Je způsobena především činností člověka: fragmentací, degradací a ztrátou stanovišť. Podstatným faktorem je intenzivní způsob lesního a zemědělského hospodaření (užití pesticidů a dalších chemických přípravků a pěstování velkoplošných monokultur). Při plánovacích procesech, projektování a managementu je nutné maximálně zohledňovat charakter krajiny a její ekologické funkce. Krajinářští architekti mají:

- Promyšleně a citlivě propojovat přírodě blízké a zastavěné prostředí a zajistit vznik či obnovu narušených stanovišť (habitatů). Díky holistickému přístupu dokážou skloubit ekonomické, sociální a přírodní aspekty a potřeby obou typů prostředí.
- Důkladně zvažovat aktuální podmínky, ale také předvídat – v současné době zejména důsledky procesů souvisejících s klimatickou změnou.
- Osvojit si principy zelené infrastruktury a účinně je prosazovat a využívat v praxi. Fungující zelená infrastruktura nabízí nejen přírodě blízká stanoviště, migrační koridory a další prvky posilující biologickou rozmanitost, ale také místo pro člověka a jeho potřeby – rekreaci, rozvoj komunity, zajišťování potravin, mobilitu.

ČKA a udržitelnost

Česká asociace pro krajinářskou architekturu (ČKA) jako člen Evropské federace (IFLA EU) spolupracuje na mezinárodních aktivitách souvisejících se změnou klimatu a ztrátou biodiverzity. Přestože už samotnou podstatou naší profese je zlepšování zastavěného prostředí i volné krajiny, v současné době to nestačí. Zlepšování životního prostředí musí být jedním ze základních pilířů každého projektu, nejen jedním z aspektů. Osvojujeme si nové dovednosti, aktivně se zapojujeme do řešení přicházejících problémů. Usilujeme o posun v legislativě, věnujeme se aktuálním problémům v krajině (kácení, ničení říčních krajin ap.). Ve spolupráci s ČKA chceme vyvíjet tlak na vládu, aby jednala podle schválených strategických dokumentů (Národní adaptační strategie, Národní plán pro hospodaření s vodou, Evropská úmluva o krajině atd.), a na politiky na všech úrovních – krajských a místních samospráv, aby využili prostor k proměně volné a zastavěné krajiny směrem ke klimatické odolnosti.

Nabízíme vzdělávání krajinářským architektům, odborníkům jiných profesí a státní správě jako zadavateli veřejných projektů. Zprostředkováváme zajímavé projekty: příklady zdařile realizovaných mitigačních a adaptačních opatření, která podpoří jejich další zavádění. Ukazujeme odborníkům, laikům i státní správě na všech úrovních zásadní a ústřední roli, kterou musí krajinářská profese hrát při plnění politiky v oblasti změny klimatu.

Proměna parteru panelového domu v oázu biodiverzity s retencí dešťové vody, nízkými nároky a vysokým estetickým účinkem (ulice Na Dlažděnce, Praha 8, projekt Jana Pýšková)

Park u Kněžské Louky, Praha 3, Aplius / Zdeněk Teplý a Land 05, 2020

Stadická ulice, Roudnice nad Labem, M2 Krajinářská architektura, 2021. Foto archiv autorek

Úkoly krajinářského architekta na cestě udržitelnosti

- chápat krajinu jako jeden celek, který se nedělí na sídla a jejich okolí, a tento přístup šířit v odborných i laických kruzích.
- při plánování a navrhování důkladně zhodnotit přírodní potenciál lokalit – porovnat možné přístupy s ohledem na rozsah poskytovaných ekosystémových služeb.
- využívat celostního/komplexního přístupu k projektování i k managementu s cílem maximalizovat přínosy pro životní prostředí.
- prosazovat krajinářský přístup ve strategických a plánovacích procesech a zajistit zohlednění principů udržitelnosti již od počátečních plánovacích fází.
- popularizovat v profesním i osobním životě výše uvedené principy, svoje síly a schopnosti věnovat snaze o obnovu krajiny městské i venkovské.
- důsledně vyžadovat mezioborová řešení, vytvářet mezioborové týmy, úzce spolupracovat s technickými, humanitními i přírodovědnými profesemi.
- chápat ochranu prostředí jako klíčovou včetně snahy o zmírnění důsledků klimatické změny a ochranu biodiverzity.
- nespolupracovat na projektech, které jsou v rozporu s uvedenými zásadami (např. na nevhodných zásazích v přírodních územích).

Jana Pyšková, Eva Jeníková, Magdalena Maceková, Nikola Hurychová

Důležité dokumenty ke stažení:

Ekologická platforma zabývající se adaptací na klimatické změny a ochranu přírody (Anglie): community.rspb.org.uk

Národní zpráva o stavu skleníkových plynů v České republice 1990–2018, zpracovatel MŽP: unfccc.int/sites/default/files/resource/cze-2020-nir-7may20.pdf

Klimatická konference COP26 (1.–12. 11. 2021 v Glasgow): ec.europa.eu/clima/events/cop26-climate-change-conference_en

Problematika adaptace na změnu klimatu – MŽP: www.mzp.cz/cz/adaptace_na_zmenu_klimatu

Krajinný plán obce Středokluky – registrovaná územní studie: stávající stav. Atelier in-site, 2019

Krajinný plán obce Středokluky – registrovaná územní studie: návrh. Atelier in-site, 2019

Ke krajině, krajinnému plánování a modrozelené infrastruktury

V oblasti péče o krajinu má ČKA naprosto výjimečné postavení, které vyplývá z její podstaty – je společným prostorem aktivit architektů, urbanistů, územních plánovačů, krajinářských architektů a projektantů územních systémů ekologické stability.

Je nutno si uvědomit, že zásadním principem ve věcech adaptace naší společnosti a krajiny na změnu klimatu je respektování a obnova poškozených přírodních systémů v naší krajině. Bohužel dnes jsou v oblasti péče o krajinu dva silné tábory. První, čistě technokratický, který hlásá, že všechny aktuální problémy lidstva, vody a krajiny vyřešíme technickými řešeními. Druhý tábor, také velmi silný a vlivný, se věnuje ochraně přírody, upozorňuje na vzácné druhy a příliš se nezajímá o problémy každodenní vsední krajiny (everyday landscape) a vlastně se příliš nezabývá městy ani problémy lidí, kteří zde žijí. Pro vědy ekologické a přírodní představuje město, člověk a jeho mnohé aktivity „problém“.

Ministerstvo životního prostředí ČR, které má v gesci implementaci Evropské úmluvy o krajině, vykazuje v péči o ní velké rezervy. Očekávali bychom, že se zde bude rezonovat meziresortní přístup ke krajině. Že zde nalezneme dostatečný prostor pro pochopení a management krajiny přírodní a kulturní současné.

Za správný lze považovat komplexní pohled na krajinu jako přírodní organismus, přizpůsobený a ovlivněný lidskou činností, kdy vzniká tzv. krajina kulturní. Holistický pohled na krajinu totiž považuje za důležitou každou její část, nejenom tu cennou přírodní nebo kulturní, ale i tu zničenou a ohroženou, protože se jedná o jeden organismus, resp. Systém. Poškození jedné části systému může mít vliv na funkčnost celku.

Architekt může pomoci adaptaci krajiny na klimatické změny

Jediná profese, která je schopná tohoto komplexního pohledu na kulturní krajinu, je profese krajinářského architekta ve spolupráci s dalšími profesemi. Ten chápe význam celku i detailů, vnímá souvislosti. A právě spolupráce všech autorizací, které ČKA zastřešuje, může zahájit úspěšný a naprosto nevyhnutelný proces adaptace naší krajiny na klimatické změny.

Architekti, urbanisté, územní plánovači mohou pomoci k zachování životaschopnosti a funkčnosti krajiny přírodní a současně respektování kulturní krajiny, která je důkazem dovednosti našich předků rozvíjet lokální danosti a potenciály. O to závažnější je situace, kdy přibývají destruktivní přírodní události, jako jsou povodně, sucho, tornáda atd. Bez komplexního architektonického přístupu nejsme schopni dostatečně podpořit životaschopnost, a hlavně obytnost našich měst a zásobovat je všemi důležitými komoditami, jako jsou voda, vzduch, suroviny, energie atd.

My, krajinářští architekti, víme, jak zacházet s krajinou, jak zlepšit krajinné plánování, a jsme připrave-

ni podílet se na vypracování tak důležité Politiky krajiny, kterou stále nedisponujeme.

Nás, krajinářských architektů, je stále málo a náš hlas nestačí. Bez podpory ostatních autorizovaných osob prosazení této myšlenky nezvládneme. Je to proces, který probíhá na celém světě, v poslední době je zřejmá sílicí diskuse i ve Spojených státech, kde se jasně ukázalo, že právě tvrdá inženýrská řešení způsobila ten tristní stav, ve kterém se krajina USA momentálně nachází. Ze stejné země k nám přichází myšlenka zeleno-modré infrastruktury, jejíž součástí jsou také témata jako infrastruktura krajiny, říční krajina atd.

Česká krajina potřebuje nutnou pomoc

Řešení udržitelnosti budov a měst, jak ho vnímáme v ČKA dnes, je rozhodně velmi důležité, nicméně klíčovým momentem je co nejrychleji nastartovat opravdu účinnou adaptaci krajiny na klimatické změny. Krajina je totiž tím zásadním prostorem, kde se všechno odehrává. A česká krajina je skutečně ve velmi špatném stavu a potřebuje radikální zásah, který začíná právě někde u celostátní strategie pro krajinu, u územního a krajinného plánování.

Zemědělská krajina představuje 54 % rozlohy naší země, lesní krajina 33 %. Ekosystémy říčních krajín jsou vážně poškozené a neplní svoji funkci. Zdravotní stav naší produkční krajiny je tristní a rozhodně zde nemůže jít pouze a jenom o zemědělskou a lesní produkci. Je to současně krajina, která je zdrojem vody, ovzduší a je domovem biodiverzity. Je to krajina současně obytná a měla by být i dostupná a plnit ekosystémové služby.

Procesy změn přístupu ke krajině je nutno v České republice urychleně nastartovat.

Zde by mohla ČKA sehrát zásadní roli právě proto, že zastřešuje všechny klíčové profese – architektura, územní plánování a krajinářská architektura.

Klára Salzmann
krajinářská architektka

Výbor pro krajinu, vodu a biodiverzitu Rady vlády pro udržitelný rozvoj

Výbor vznikl v roce 2015 v dobré víře posunout řešení otázek plánování udržitelné krajiny, s cílem prohloubení spolupráce odborníků a efektivnější komunikace s politickými reprezentanty. Původně byl v gesci Úřadu vlády, poté byl přesunut pod Ministerstvo životního prostředí. Do výboru byli jmenováni přední čeští odborníci, bohužel se ale zatím nepodařilo dostatečně jejich odborné názory a zkušenosti promítnout do každodenního života.

Předmětem činnosti výboru mělo být řešení koncepčních otázek územního rozvoje; zpracování dlouhodobého programu integrované meziresortní spolupráce na zlepšení vodního režimu krajiny a dalších adaptačních opatření na změnu klimatu; přizpůsobení uživatelské infrastruktury krajiny přírodním podmínkám; obnovení její ekologické infrastruktury; zajištění účinné spolupráce uživatelů krajiny.

Členové výboru

Vladimír Dolejský (MŽP) – předseda; Jiří Klápště (MŽP) – místopředseda, Jiří Bendl (ÚV) – tajemník; Petr Birklen (Ekotoxa), Martina Černá (MMR), Jan Dušek (Beleco), Josef Fanta (České Budějovice), Jan Gallas (MZe), Jakub Hruška (ČGS), Pavel Kindlmann, Karel Kříž (ČSOP Vlašim), Věra Ku-

čová (NPÚ), Jana Majerová (MPSV), Miroslav Martiš (ČZU), Josef Nistler (MŽP), Martina Pásková (UHK), Jan Plesník (AOPK), Zdeněk Poštulka (NNO), Josef Rydlo (MŠMT), Alena Salašová (Mendelova univerzita), Klára Salzmann (ČKA Praha), Tomáš Sklenář (MMR), Petr Sklenička (ČZU Praha), Jiří Stonawski (LČR), Martin Stránský (CENELC), Bořivoj Šarapatka (Univerzita Palackého), Jan Šíma (MŽP), Vladimír Špidla (Úřad vlády), Karel Vrána (ČVUT), Václav Zámečník (ČSO) – členové výboru

Pracovní skupiny

Pro krajinu, vedoucí: Ing. Klára Salzmann, Ph.D.; Pro vodu, vedoucí: Mgr. Zdeněk Poštulka; Pro biodiverzitu, vedoucí: RNDr. Jan Plesník, CSc.

Plán činnosti výboru

- Zpracování vize krajiny
- Zpracování podkladů ke krajině politice
- Návrh implementace EÚoK
- SWOT analýza současného stavu krajiny
- Řešení koncepčních otázek územní ochrany a územního rozvoje z hlediska kvality krajiny
- Zpracování návrhu dlouhodobé integrované meziresortní spolupráce
- Prověření tematických priorit podporovaných z veřejných prostředků z hlediska krajiny
- Přizpůsobení uživatelské infrastruktury krajiny přírodním podmínkám
- Zajištění obnovy ekologické infrastruktury krajiny v kontextu jejích kulturně-historických hodnot
- Zabývat se implementací zelené infrastruktury
- Zajištění účinné spolupráce vlastníků, správců a uživatelů krajiny včetně zpřesnění odpovědnosti a kompetencí dalších aktérů (samosprávy a státní správy)
- Zajištění účasti veřejnosti na dalším rozhodování o krajině

Klára Salzmann

Členka Výboru pro krajinu, vodu a biodiverzitu
Rady vlády pro udržitelný rozvoj

Modrozelená infrastruktura v obcích – dotazník

Zelený kruh ve spolupráci s advokátní kanceláří Frank Bold Advokáti oslovil se svým dotazníkem v rámci výzkumu 250 obcí a zeptal se na jejich zkušenosti s využitím prvků takzvané modrozelené infrastruktury. Cílem bylo zjistit, jaká je praxe využívání konkrétních opatření, jako jsou zasakovací plochy, sázení stromů či hospodaření s dešťovou vodou.

Z 230 doručených odpovědí vyplynulo, že téměř čtvrtina z oslovených obcí některá z modrozelených opatření z vlastní iniciativy realizovala a téměř polovina z nich se na jejich realizaci chystá. Pouze devět procent oslovených obcí však požadovalo vybudování této infrastruktury od soukromých investorů. Třetina respondentů nicméně uvedla, že považuje za vhodné od určité velikosti projektu stanovit soukromým investorům povinný příspěvek na budování modrozelené infrastruktury.

K nejvíce preferovaným opatřením v obcích patří výsadba stromů. Té ale podle obcí stojí v cestě řada překážek – kolize s inženýrskými sítěmi, nedostatek peněz na následnou péči nebo nedostatek vhodných pozemků pro výsadbu. Pouze čtvrtina obcí na překážky naráží.

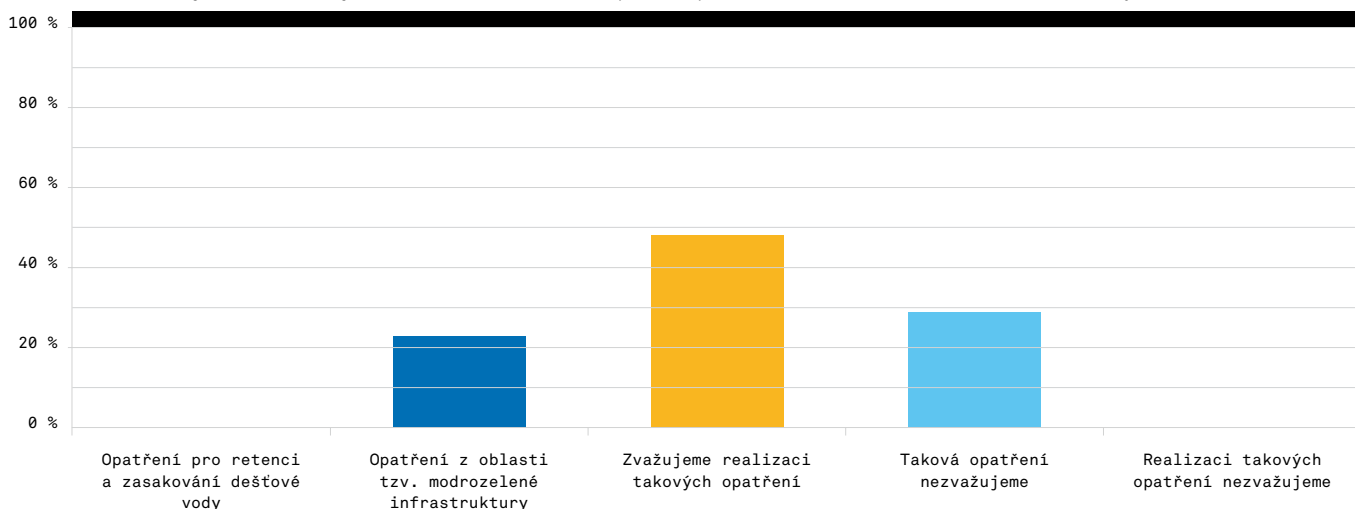
Zachytávání a využívání dešťové a šedé (použitě) vody často brání nedostatek osvětlených projektantů a vyšší investiční výdaje. Podle odpovídajících obcí by pomohla přesná definice užitkové vody ve vyhlášce a stanovení jasných pravidel pro využití šedé vody a vody zadržené v opláštění budovy nebo na přilehlé zpevněné ploše.

Zařadit modrozelenou infrastrukturu do územního plánu se obce obávají kvůli riziku vysoké finanční kompenzace vlastníků pozemků, které by tak byly převedeny na nezastavitelné. Projekt podpořila Nadace OSF v rámci programu Active Citizens Fund, financovaného z Fondů EHP a Norska.

Petra Kolínská
Zelený kruh

David Povolný
Frank Bold Advokáti

Realizovali jste nebo zvažujete realizaci některého z opatření patřících do tzv. modrozelené infrastruktury?

Vyhodnocení vlivů politiky územního rozvoje a územně plánovací dokumentace na udržitelný rozvoj území

Ministerstvo pro místní rozvoj se dlouhodobě věnuje sjednocování územně plánovací praxe, tvorbě legislativy a metodik v oblasti vyhodnocení vlivů politiky územního rozvoje a územně plánovací dokumentace na udržitelný rozvoj území. Na žádost ČKA se zástupci ministerstva pokusili shrnout současné prostředky a situaci v této oblasti.

Vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území od počátku po metodiku 2013

Ve druhé polovině 20. století se stalo součástí územně plánovací přípravy velkých investic, tehdy u nás centrálně řízených, komplexní vyhodnocení jejich dopadů včetně dopadů na životní prostředí. S přijetím stavebního zákona z roku 1976,¹ který územnímu plánování ukládal řešit území „komplexně a soustavně“,² se toto vyhodnocení stalo obecným principem, stále však chyběla metodika, konkrétní naplnění bylo věcí pořizovatele a projektanta. Poslední dekáda 20. století se vyznačovala mj. budováním environmentální legislativy, která postupně stále více ovlivňovala také územní plánování.

Dvoukolejnost posuzování vlivů na životní prostředí

Osudovou křižovatkou se stal rok 1992, kdy byl přijat první zákon o posuzování vlivů na životní prostředí.³ Ten svou působností pokryl také „územní plány velkých územích celků“. Tak byla počata osudová dichotomie – dokumenty územního plánování, jejichž úkolem bylo a je komplexní vyhodnocení navrhovaného řešení, začaly být samy hodnoceny specializovaným „supervizorem“, zda správně hodnotí a zohledňují vlivy na životní prostředí. Tím neříkáme, že řešení oblasti životního prostředí v územním plánování bylo vždy dostatečné, nýbrž vznášíme otázku nad vhodností jeho rozsáhlého systémového vyčlenění. Nástupem požadavků sekundárního práva Evropské unie, transponovaných zákonem o posuzování vlivů na životní prostředí z roku 2001⁴ a zákonem o ochraně přírody a krajiny ve znění z roku 2004,⁵ bylo posuzování územně plánovací dokumentace (dále též ÚPD) rozšířeno do současné podoby, kdy se politika územního rozvoje (dále též „PÚR“) a zásady územního rozvoje posuzují vždy, územní plány, aktualizace a změny pak tehdy, pokud tak stanoví příslušné orgány.⁶ Pokud jde o regulační plán, Česká republika, resp. Ministerstvo pro místní rozvoj dosud zastává výklad, že tento plán nespadá pod požadavky práva Evropské unie na posuzování vlivů „konceptů“ na životní prostředí, tato pozice se však s vývojem judikatury Soudního dvora Evropské unie stává stále obtížněji obhajitelnou.

6. Krajský úřad jako orgán posuzování vlivů na životní prostředí a územně příslušné orgány ochrany přírody s působností k území evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti.

7. Vyhláška č. 135/2001 Sb., o územně plánovacích podkladech a územně plánovací dokumentaci, příloha č. 2, základní obsah územně plánovací dokumentace.

1. Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

2. Jde o formulaci, která přežila všechny legislativní změny, srov. též § 38 odst. 1 zákona č. 283/2021 Sb., stavební zákon.

3. Zákon č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí.

4. Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí).

5. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění zákona č. 218/2004 Sb.

Dílčím řešením zmíněné „dvoukolejnosti“ pořizování ÚPD a posuzování vlivů na životní prostředí se stalo spojením obou postupů ve stavebním zákoně z roku 2006. Vznikla tak zvláštní úprava posuzování vlivů na životní prostředí uzpůsobená postupům pořizování ÚPD, čímž byly odstraněny kolize, které vyvolávalo souběžné uplatňování procesních požadavků stavebního zákona a zákona o posuzování vlivů na životní prostředí na pořizovanou ÚPD.

Po obsahové stránce však byla snaha o zpětné posílení vnitřního provázání obou oblastí a potvrzení „komplexity“ územního plánování daleko méně úspěšná. Ačkoliv již vyhláška z roku 2001 stanovila jako součást obsahu územně plánovací dokumentace „vyhodnocení předpokládaných důsledků navrhovaného řešení na životní prostředí“, v případě územního plánu velkého územního celku vyhodnocení důsledků ekonomických, sociálních, kulturních, územně technických a vyhodnocení vlivů na životní prostředí,⁷ zůstal tento legislativní požadavek opět bez metodického vyjasnění.

Metodika posuzování vlivů na udržitelný rozvoj území z roku 2013

Stavební zákon z roku 2006 pak přišel s ideou posuzování vlivů na udržitelný rozvoj území (dále též „URÚ“). Legislativně podrobně ošetřené posuzování vlivů na životní prostředí tak mělo být v zájmu komplexnosti územního plánování doplněno o posuzování vlivů na oblast ekonomickou a sociální. V praxi ovšem také v tomto případě chybělo sjednocující metodické uchopení tohoto rozšířeného posuzování. Jedním z pokusů o zaplnění této mezery byla také Metodika vyhodnocení vlivů politiky územního rozvoje a územně plánovací dokumentace na udržitelný rozvoj území⁸ (dále jen „Metodika“), kterou pro Technologickou agenturu České republiky zpracovali v roce 2013 autoři z firem PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s. r. o., a Atelier T-plan, s. r. o., a kterou certifikovalo Ministerstvo pro místní rozvoj.

Metodika se v první části (s. 5 až 22) věnuje obsahu rozboru udržitelného rozvoje území v územně analytických podkladech, neboť ten je hlavním východiskem pro posuzování vlivů určité ÚPD na udržitelný rozvoj území. O územně analytických podkladech (dále též „ÚAP“) pojednává následující kapitola tohoto článku.

V další části (s. 23 až 31) Metodika navrhuje rámcový postup vyhodnocení PÚR a ÚPD z hlediska vlivů na udržitelný rozvoj území. Metodika postupuje podle přílohy č. 5 vyhlášky č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti⁹ (dále jen „vyhláška“), v níž jsou jako body A a B celkového vyhodnocení uvedena specializovaná vyhodnocení, tedy A) vyhodnocení vlivů na životní prostředí a B) vyhodnocení vlivů na předmět ochrany nebo celistvost evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti.

V bodě C přílohy vyhláška požaduje provést „vyhodnocení vlivů na skutečnosti zjištěné v územně analytických podkladech“. Metodika v tomto bodě vychází z hodnocení podle podtémat, na něž jsou členěna vyhláškou stanovená témata ÚAP. Také dále se v Metodice operuje především s podtématy, kromě nich jsou zmiňovány „klíčové skutečnosti“, mezi něž jsou zahrnuty i „problémy“. Tento přístup je jedním z možných řešení, jeho nevýhodou v praxi je však sklouzávání k přílišnému zobecňování. Charakteristické je v tomto smyslu sčítání, resp. odčítání zjištěných vlivů v rámci jednoho podtématu, v němž se zcela ztrácí konkrétní problémy, střety, závary, dysfunkce a disbalance.¹⁰ Alternativním přístupem může být vyhodnocení ve vztahu k pozitivům a negativům zjištěným v ÚAP s využitím vhodných indikátorů, a přede-

vším vyhodnocení ve vztahu k „problémům určeným k řešení v ÚPD“. Svým významem zásadní požadavek na návrh zmírňujících opatření není v Metodice nijak rozveden.

Obdobným způsobem jako bod C přílohy vyhlášky – „vyhodnocení vlivů na skutečnosti zjištěné v územně analytických podkladech“ – je uchopen i bod D a E, tedy vyhodnocení na jiné zjištěné skutečnosti a vyhodnocení naplnění priorit územního plánování.

Zatímco v bodě C až E zůstává Metodika stále využitelná, větší výhrady lze vznést k způsobu řešení bodu F vyhodnocení podle vyhlášky. Metodika tuto část naplňuje porovnáváním agregovaných (sčítaných, odčítaných) vlivů za jednotlivá témata ÚAP a porovnáváním vlivu na jednotlivé „pilíře“ z hlediska jejich „vyváženosti“. Tady je třeba poznamenat, že ač tento přístup odpovídá v jisté době převládajícímu pojetí, ve skutečnosti představují oblast socioekonomická a oblast životního prostředí natolik odlišné (nesrovnatelné) skutečnosti, že jejich srovnávání ztrácí smysl. Vztah mezi nimi nelze popisovat v pojmech vyvážený/nevyvážený, ale pouze jako dynamický proces, více nebo méně kolizní a nesoucí rizika, která lze jen v některých případech předvídat. Jeho hodnocení lze provádět pouze vzhledem k pravděpodobnosti snížení rizik a vzhledem k naplnění cílů, které musí být vědomě stanoveny. Cílem bodu F přílohy vyhlášky je poskytnout doplňující pohled na posuzovanou ÚPD, který má upozornit na případné disparity nebo střety mezi tématy a pilíři, které by mohly zůstat nezachyceny sítím předchozích dílčích hodnocení po tématech nebo problémech k řešení. Platné znění přílohy č. 5 vyhlášky už z uvedených důvodů pojmy „vyvážený“ nebo „vyváženost“ nepoužívá.

Metodika v úvodu kapitoly, o které zde pojednáváme (s. 23, 24), stanoví tři výchozí zásady pro posuzování vlivů na URÚ, které jsou obecně platné:

1. Podrobnost vyhodnocení udržitelného rozvoje území musí vždy odpovídat podrobnosti hodnocené dokumentace.
2. Kvalita závěrů vyhodnocení je závislá na „úplnosti, kvalitě a transparentnosti“ informací obsažených jak v samotné hodnocené dokumentaci, tak v ÚAP.
3. „Zjištěná nevyváženost územních podmínek udržitelného rozvoje má vždy příčinu v problémech konkrétních jevů nebo funkčních systémů daného území. Vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území proto musí primárně hodnotit, zda PÚR a ÚPD vytvářejí předpoklady pro jejich odstranění, resp. zmírnění, nebo naopak k jejich prohloubení.“

Metodika zatím nevede ke znalosti řešeného území a rozpoznání reálných problémů

Zatímco první dvě zásady lze vnímat jako spíše samozřejmé podmínky posuzování vlivů na udržitelný rozvoj území, je ve třetí zásadě podle našeho mínění vyjádřen požadavek na objektivitu hodnocení, která však nespočívá v sofistickovaných matematických metodách, ale ve znalosti řešeného území a poznání jeho reálných problémů. Jejich poznání má vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území napomoci a k jejich řešení nebo zmírnění přispět. Domníváme se, že ač Metodika znamenala přiblížení se k tomuto cíli, jeho dosažení si ještě vyžádá značné úsilí. A protože vyhodnocení vlivů na URÚ se odvíjí od územně analytických podkladů, musí další pozitivní posun nastat v těchto podkladech.

8. rozvoj-obce.cz/wp-content/uploads/Udrzitelny_rozvoj_v_UP.pdf

9. Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, ve znění pozdějších předpisů.

10. Například zjištění, že ÚPD negativně ovlivňuje vodní režim území vymezením ploch a koridorů s přepokládanými zpevněnými povrchy, avšak tento vliv kompenzuje návrhem ploch pro retenční nádrže a prvky zeleně, postrádá jakékoliv praktické využití. Otázkou ve skutečnosti je, zda ÚPD podporuje úsporné řešení zpevněných ploch a zda mohla nastavit lepší podmínky pro krajinná opatření.

Udržitelný rozvoj území v územně analytických podkladech

Rozhodujícím podkladem pro vyhodnocení vlivů na URÚ jsou územně analytické podklady. Ty jsou jedním z významných nástrojů územního plánování, který slouží k zjištění a vyhodnocení stavu a vývoje území. Jedná se o pravidelně aktualizovaný dokument pořizovaný na třech úrovních – státu (pořizovatelem je Ministerstvo pro místní rozvoj), kraje (pořizovatelem je krajský úřad) a obce s rozšířenou působností (pořizovatelem je úřad územního plánování). Nedílnou součástí ÚAP je zjišťování a vyhodnocování udržitelného rozvoje území. Máme tedy k dispozici nástroj, který nám umožňuje získávat souhrnné informace nejen o aktuálním stavu území, ale i vývojových trendech a pomáhá nám tak odhalovat vznikající problémy a nerovnováhy v území. V delším časovém horizontu pak ÚAP rovněž umožňují verifikovat dopady realizovaných změn v území. Náležitosti obsahu ÚAP stanoví vyhláška,⁹ která prošla v roce 2018 významnou novelizací. ÚAP obcí a krajů obsahují 3 základní části – podklady pro rozbor udržitelného rozvoje území, rozbor udržitelného rozvoje území a databázi ÚAP. Na základě zkušeností z praxe byla výše uvedenou novelizací v rámci zpracování rozboru udržitelného rozvoje území nahrazena povinnost zpracování tzv. SWOT analýzy vyhodnocení pozitivních a negativních stránek území. Nově je hodnocení členěno do 13 tematických okruhů (z původních 10) pro zajištění lepšího rozložení témat pro potřeby územního plánování. Součástí rozboru je dále vyhodnocení územních podmínek a potenciálů jednotlivých pilířů URÚ včetně jejich vzájemných vazeb a trendů vývoje území a určení problémů k řešení v územně plánovacích dokumentacích, případně územních studiích. Součástí tohoto vyhodnocení může být v případě potřeby i stanovení požadavků na snížení nevyváženého vztahu podmínek v jednotlivých pilířích URÚ.

Snaha o sjednocení metodik a indikátorů v rámci ÚAP

Při zpracování rozboru udržitelného rozvoje území je v rámci ÚAP nejčastěji volena metoda založená na kombinaci přístupu kvantitativního (tj. sledování pomocí sady indikátorů) a kvalitativního (tj. expertní hodnocení založené na základě komplexní znalosti území). Indikátory umožňují jednak objektivizovat hodnocení stavu a trendů vývoje v rámci jednotlivých území (monitoring trendů), zároveň také vzájemně porovnávat stav mezi jednotlivými územími (benchmarking). Porovnatelnost jednotlivých území však v praxi naráží na skutečnost, kdy jednotliví zpracovatelé používají různé metodické postupy, a to i v oblasti indikátorů. Diskuse o užívání sadách indikátorů v rámci ÚAP se vedou prakticky již od samého počátku jejich zavedení. Na jedné straně stojí argumenty o specifikách jednotlivých území a obava z unifikace hodnocení, na druhé straně pak potřeba benchmarkingu. Ministerstvo pro místní rozvoj se dlouhodobě snaží v rámci zajišťování metodické podpory napomoci sjednocení územně plánovací praxe v této oblasti.

Za jeden z nejkompaktnějších metodických podkladů, který byl pro potřeby zpracovatelů ÚAP na toto téma ze strany ministerstva v předchozích letech zajištěn, lze považovat již výše zmíněnou Metodiku. Cílem této Metodiky bylo mimo jiné sjednocení a prohloubení účinnosti používaných postupů při zpracování rozboru udržitelného rozvoje území v rámci ÚAP obcí a krajů. Snahou bylo zavést takové postupy, které umožní provést syntézu vyhodnocení rozboru udržitelného rozvoje území včetně vzájemných vazeb jednotlivých pilířů ÚAP obcí na krajské úrovni a zajistit skladbnost zpracovávaných dokumentů, a to nastavením jednotných podtémat, jejich vlivů na

pilíře udržitelného rozvoje a měřitelnost procesů v území prostřednictvím indikátorů. Metodika zároveň mířila na provázání hodnocení užívaného v rámci ÚAP s vyhodnocením vlivů na URÚ územně plánovacích dokumentací (a Politiky územního rozvoje). To odpovídá pojetí řešení udržitelného rozvoje území v jednotlivých nástrojích územního plánování. ÚAP sledují a hodnotí jevy a trendy probíhající v území a slouží jako podklad pro zpracování územně plánovacích dokumentací, resp. jejich případných aktualizací a změn. Implementace územně plánovacích dokumentací by pak v praxi měla vést k udržitelnému rozvoji území a v delším časovém horizontu se projevit právě v hodnocení stavu a vývoje území v rámci ÚAP. Základem pro zpracování hodnocení je stanovení sady indikátorů, pomocí nichž lze srozumitelně popsat složité komplexní jevy v území. Ambicí zpracovatelů Metodiky bylo zavedení jednotné sady indikátorů, která by se používala v rámci celého území ČR (s rozlišením na klíčové/sekundární/specifické a potenciální indikátory). Jak se v následné územně plánovací praxi ukázalo, na indikátorové sadě rozhodně nepanuje mezi zpracovateli ÚAP shoda.

Příprava nové metodiky s podporou Technologické agentury ČR

Dalším významným vstupem do diskuse v této oblasti by se měla stát Metodika pro vyhodnocení trendů udržitelného rozvoje území s ohledem na typy charakteristických území, která byla zpracována s podporou Technologické agentury ČR pod vedením prof. Ing. arch. Karla Maiera, CSc. Cílem tohoto projektu byl návrh sady rámcových indikátorů, které umožní využívání a sdílení okruhu dat o území potřebných pro analýzy strategického a územního plánování a vyhodnocování trendů URÚ. Stanovuje 5 typů charakteristických území – kraje, metropolitní regiony, obce, jádrová města aglomerací a venkovská sídla, k nim je pak navržena vždy příslušná indikátorová sada. Metodika obsahuje i návrh datové struktury a soubory metadatabáze dat pro sledování procesů v území. Jedná se o otevřenou sadu indikátorů, která je prvním krokem ke sblížení a využívání dat v obou výše uvedených plánovacích soustavách. Kompletní výstupy tohoto projektu jsou dostupné na indikatory.mapovyportal.cz/

Vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj územní v PÚR ČR

Politika územního rozvoje ČR je celostátním závazným nástrojem územního plánování. Ačkoliv není územně plánovací dokumentací, je z hlediska vlivů na URÚ posuzována obdobně jako ÚPD. V současné době byla jako poslední schválena Aktualizace č. 4 PÚR, a to usnesením vlády č. 618 ze dne 12. července 2021. Závaznost této aktualizace v souladu s ustanoveními § 31 odst. 3 a 4 stavebního zákona nastala k 1. září 2021.

V rámci této aktualizace se zpracovávalo i Vyhodnocení vlivů návrhu Aktualizace č. 4 Politiky územního rozvoje ČR na udržitelný rozvoj území a početné vyhodnocení vlivů na životní prostředí („SEA“) a usazení vlivu na předmět ochrany nebo celistvost evropsky významné lokality nebo ptačí oblasti („Natura 2000“) zpracované na základě stanoviska Ministerstva životního prostředí¹¹ uplatněného podle § 35 odst. 2 písm. f) stavebního zákona a postupem podle § 10i odst. 2 zákona o posuzování vlivů na životní prostředí.¹² Ministerstvo životního prostředí v tomto stanovisku uvedlo: „Aktualizace PÚR může mít významný vliv na životní prostředí, a proto je nezbytné provést její posouzení z hlediska vlivů na životní prostředí, a to v plném rozsahu dle přílohy stavebního zákona.“

Hlavním účelem PÚR je koordinovat jak územně plánovací činnost krajů, resp. obcí, tak i tvorbu

odvětvových a meziodvětvových koncepcí, politik, strategií a dalších dokumentů ministerstev a jiných ústředních správních úřadů, které mají průmět do území.

PÚR stanovuje republikové priority územního plánování pro zajištění udržitelného rozvoje území

PÚR zároveň vymezuje rozvojové oblasti a rozvojové osy, specifické oblasti, plochy a koridory dopravní infrastruktury a koridory a plochy technické infrastruktury a souvisejících rozvojových záměrů mezinárodního a republikového významu nebo které svým významem přesahují území jednoho kraje. PÚR dále určuje požadavky a rámce pro konkretizaci úkolů územního plánování (obecně uváděných ve stavebním zákoně) v republikových, přeshraničních a mezinárodních souvislostech, zejména s ohledem na udržitelný rozvoj území. PÚR stanovuje úkoly pro ministerstva, jiné ústřední správní úřady a úkoly pro územní plánování.

Vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území bylo zpracováno jak v rámci přípravy první Politiky územního rozvoje ČR podle stavebního zákona, schválené v roce 2009, tak i v případě jejich některých aktualizací. Jednalo se konkrétně aktualizaci č. 1 z roku 2015 a č. 4 z roku 2021.

Hodnocen byl vždy vliv navržených změn a úprav, které byly v rámci těchto aktualizací provedeny, a to z hlediska tří pilířů udržitelného rozvoje území. Vlivy na environmentální pilíř odpovídaly vlivům podrobněji řešeným v rámci části A – tj. dokumentaci SEA.

V průběhu přípravy Aktualizace č. 4 PÚR byly v rámci vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území identifikovány významné negativní vlivy na některé z pilířů udržitelného rozvoje, a to v případě úprav týkajících se nádrže Skalička na toku Bečvy, a dále byly identifikovány některé mírné negativní vlivy. U úprav, kde byly zjištěny možné negativní vlivy na URÚ, byla uvedena doporučení pro předcházení těchto negativních vlivů. Část z nich se do návrhu Aktualizace č. 4 PÚR přímo promítla. V případě uvedeného významného negativního vlivu bylo také v rámci vyhodnocení vlivů na URÚ navrženo vypuštění předložené změny daného článku.

Možnosti uplatnění samotného vyhodnocení vlivů na URÚ přímo v Politice územního rozvoje vnímáme za pořizovatele PÚR společně se zpracovatelem vyhodnocení vlivů na URÚ (firma Ekotoxa, spol. s r. o.) jako značně omezené. To je dáno tím, že zpracovatel (Ústav územního rozvoje, o. s. s.), respektive pořizovatel PÚR (Ministerstvo pro místní rozvoj) jsou legislativně vedeni k tomu, aby principy udržitelného rozvoje byly zohledňovány a uplatňovány přímo v PÚR samotné, role vyhodnocení vlivů na URÚ je tak v tomto případě spíše doplňková. Úkol zajistit zpracování vyhodnocení vlivů na URÚ proto vnímáme více jako kontrolní a potvrzující, zda-li jsou principy udržitelného rozvoje území v PÚR reflektovány dostatečně.

Zpráva o uplatňování PÚR

V souvislosti s udržitelným rozvojem území bychom ještě chtěli připomenout Zprávu o uplatňování PÚR, která ukládá zpracovat v rámci vyhodnocení implementace platné PÚR tzv. „vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území s uvedením, zda nebyly zjištěny nepředpokládané negativní dopady na životní prostředí, spolu s návrhy pro jejich eliminaci, minimalizaci nebo kompenzaci“¹² jež má za cíl mj. přinášet kromě vyhodnocení vlivů uplatňování PÚR i další podněty a úkoly pro přípravu případné navazující aktualizace PÚR.

Petr Lepeška
Kateřina Vrbová
Filip Novosád
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

11. Stanovisko MŽP ze dne 28. 2. 2019, č. j. MZP/2019/71/447.

12. § 35 odst. 2 písm. b) stavebního zákona.

Modelový příklad udržitelného sídelního plánování

Na okraji jihomoravského města Židlochovice měla vzniknout na ploše 3,4 ha běžná developerská zástavba – satelitní čtvrť u Brna. Podobná mnoha dalším: samostatné rodinné domy oddělené vysokými ploty, obyvatelé ráno odjíždějící a večer se vracející na pře-spání, u každého domu dvě auta a v létě roz-pálené silnice a anglické trávníky udržované při životě pitnou vodou.

Z původního záměru ovšem sešlo, a obec, která v lokalitě zvané Líchy vlastní část pozemků, se po dohodě s ostatními vlastníky a ve spolupráci s Centrem pasivního domu rozhodla vyzkoušet jiný přístup. Výsledkem by měl být modelový příklad chytrého a udržitelného typu moderní výstavby. Kombinovat má nejnovější ekologické a smart technologie spolu s prvky sociálních inovací podporujícími dobré sousedské vztahy.

Za podpory německé nadace Deutsche Bundesstiftung Umwelt se v polovině roku 2019 rozběhl projekt, jehož záměrem je připravit optimální využití území pro novou CO₂ neutrální čtvrť v souladu s principy udržitel-ného rozvoje s využitím konceptu chytrých měst.

Díky komplexnímu přístupu slouží tento projekt coby modelový příklad dobré praxe udržitelného sídelního plánování v souladu s principy ochrany životního prostředí, šetrného využívání zdrojů, adaptace na změnu klimatu, udržitelného rozvoje, inovací a digitální transformace a zapojení občanů do rozhodování. Pro zajištění optimálního návrhu a minimalizaci izolovaných, vzájem-ně si škodících řešení se na návrhu podílí multioborový tým, který zohlednil vzájemné vazby území na stávající zástavbu, fyzicko-technické parametry lokality, přírodní prostory, sociální, ekonomické a stavebně kulturní pod-mínky a požadavky.

Složení obyvatel, typy staveb, služby

Výchozím krokem bylo rozhodnutí, jak by mělo vypadat složení obyvatel v nové čtvrti. Ve spolupráci se sociology vznikl souhrn principů a doporučení pro sociální inovace, které mohou být v lokalitě využity k podpoře environmen-tální příznivosti zástavby, technologických řešení a kvali-ty života obyvatel. Jednání pracovní skupiny se zaměřilo na tři klíčové otázky:

- pro jaké skupiny obyvatel bude bydlení plá-nováno,
- jaké typy staveb a služeb je možné v lokalitě poskytnout a
- jaké jsou cíle projektu a hodnoty v něm ob-sažené.

Důraz je kladen na kvalitu vnějšího a vnitřní-ho prostředí (soukromých, polosoukromých a veřejných prostor), uživatelskou přívětivost prostředí a technologií, environmentální a sociální příznivost sdílení, flexibilitu nabízených řešení, participaci uživatelů a vyhodnocení implementovaných řešení s časovým odstupem.

Studie proveditelnosti

Druhým krokem bylo stanovení konkrétních cílů, ově-ření jejich dosažitelnosti a návrh možných řešení, jak cílů dosáhnout – tedy zpracování Studie proveditel-nosti. K tomuto kroku nás vedly zkušenosti z běžných architektonicko-urbanistických soutěží. Velmi často je zadání nekonkrétní (např. energeticky úsporné budovy) a výsledkem poté logicky bývají konkrétní návrhy, které se s obecným zadáním vypořádávají stejně obecným ře-šením (např. popisem, že v lokalitě budou postaveny ener-geticky úsporné domy). V našem případě jsme se rozhodli, že zadání pro vytvoření územní studie bude velmi konkrétní, současně ale ponecháme architektům co největší vol-nost při návrhu.

Ambiciózní dílčí cíle vytyčil tým sestavený z odborníků na různé oblasti:

- dosažení uhlíkové neutrality v oblasti spotře-by energie pro provoz budov,
- dosažení úspory 50 % pitné vody spotřebova-né na území a úspory 50 % odpadní vody od-váděné z území,
- vytvoření lokálního koloběhu vody,
- vytvoření veřejného prostoru s vysokou poby-tovou kvalitou koncipovaného primárně pro nemotorovou dopravu,
- zajistit pomocí organizačních opatření, aby doprava nevznikala,
- omezení počtu vlastněných vozidel a doprav-ních ploch.

Studie proveditelnosti vznikla jako pod-klad pro výběrové řízení na urbanistické, architektonické a krajinářské řešení udržitelné čtvrti Chytré Líchy. Takto podrobné a rozsáhlé zadání je neobvyklé, což potvrdily předběžné rozhovory s některými architekty.

Energetická koncepce

Z výše uvedených cílů se dále zaměříme na oblast ener-getiky, kde základním konceptem bylo dosažení uhlíkové neutrality provozu budov. Uhlíkovou neutralitou se rozumí nulové (nebo záporné) emise oxidu uhličitého spojené se spotřebou energie v řešené lokalitě.

Spotřeba elektřiny ze sítě a nákup jiných energií může být kompenzována výrobou elektřiny a/nebo tepla v lokalitě a exportem přebytků mimo lokalitu Líchy. Cílem tedy není vytvoření uzavřené soustavy odpojené od veřejných sítí nebo bez dodávek paliva zvenčí. Cíl je dále stanoven na fázi provozu budovy – nejsou zahrnuty tzv. svázané emise v materiálech ani při rekonstrukci či demolici budovy. Dosažení cíle současně nepřipouštíme prostřednictvím nákupu elektřiny se zárukou původu z ob-novitelných zdrojů s nulovým koeficientem CO₂.

Dosažení uhlíkové neutrality má dva základní přístupy, přičemž optimálně by měly být využity oba v ná-sledujícím pořadí:

Krok 1 – snížení konečné spotřeby energie
neboli zvyšování energetické účinnosti je prvním krokem. Cílem je snížení potřeby energie bez ohledu na to, z jaké-ho zdroje je energie dodána.

Krok 2 – zvyšování podílu lokální výroby energie z obnovitelných zdrojů
po snížení potřeby energie jsou nároky na energie kry-ty místními energetickými zdroji nebo dodávkou energie z veřejných sítí. Primárně by měli být využíváni i nositelé

Pelcák a partner architekti, vítězný návrh urbanistického řešení čtvrti Chytré Lichy, axonometrie, 2021. Kromě 114 bytů ve čtvrti najdeme komunitní hub, fitpark, coworkingové prostory, dětská hřiště, sdílené dílny a komunitní zahrádky.

Vítězný návrh počítá z velké části s trojdomy.

Návrh výrazně omezuje vjezd aut do čtvrti, parkování umísťuje na okraji. Na střechách a krytých parkovištích jsou instalovány fotovoltaické panely.

energie s nulovým nebo velmi nízkým koeficientem oxidu uhličitého.

Energetickou koncepcí zpracovali Radovan Kohút a Jiří Cihlář z brněnské společnosti CEVRE consultants, s. r. o. Bylo vyhodnoceno celkem 14 variantních řešení zásobování lokality energiemi. Nejedná se však o konečný výčet všech možných řešení – tyto koncepce byly zpracovány jako podklad pro další úvahy architektů a „startovací čára“ pro hledání možných řešení.

Komunitní energetika

Výchozím stavem pro srovnání byla první ze 14 variant – BASELINE. V této variantě jsou všechny budovy uvažované jako budovy s téměř nulovou spotřebou energie, tzn. splňující aktuální požadavky právních předpisů. Každá budova je samostatným odběrným místem, elektřinu tedy odebírá přímo ze sítě nízkého napětí od zvoleného dodavatele. Pro vytápění a ohřev vody v bytových i rodinných domech bude sloužit kotel na zemní plyn umístěný v každém jednotlivém bytovém domě a každém rodinném domě. V rámci bytového domu bude topná a teplá voda rozvedena do jednotlivých bytů vnitřním potrubím. Tato varianta představuje v současné době nejčastější řešení.

Všechny navržené varianty, kromě varianty BASELINE, uvažují připojení celé lokality Líchy k distribuční elektrické soustavě pomocí jednoho přípojného místa (tzv. microgrid), tzn. bude osazen jeden fakturační elektroměr od dodavatele elektřiny a podružné elektroměry pro jednotlivé rodinné domy a byty sloužící k rozúčtování nákladů v rámci microgrid (komunitní energetiky). V žádné (s výjimkou poslední varianty „vodík“) není uvažováno s akumulací elektřiny, neboť v této době není investice do bateriového úložiště ekonomicky zajímavá. Při návrhu území je tedy potřebné počítat s prostorovou rezervou pro bateriové úložiště maximálně o velikosti standardizovaného kontejneru 12 × 2,5 m.

Vybraná varianta kombinuje nízké investiční a provozní náklady

Jako doporučená byla zvolena varianta, která předpokládá pro vytápění a ohřev vody v bytových domech centrální kotel na zemní plyn a vytápění rodinných domů elektrickými přímotopy v kombinaci s kompaktní větrací jednotkou s aktivní rekuperací odpadního tepla ze vzduchu pro ohřev vody. Společně s instalací cca 495 kWp FVE v lokalitě bude dosaženo uhlíkové neutrality. Tato varianta přinese roční úsporu přibližně 286 tun emisí CO₂, úsporu energie 400 MWh/rok a výrobu obnovitelné energie z FVE 420 MWh/rok.

Mezi základní výhody zvolené varianty patří:

- optimální kombinace nízkých investičních a provozních nákladů při splnění cíle uhlíkové neutrality,
- minimalizace rozvodů,
- eliminace venkovních teplovodních rozvodů,
- minimalizace vedení zemního plynu (pouze k bytovým domům),
- jednoduché a dostupné systémy s nízkými náklady na servis a údržbu,
- jednoduchá regulace,
- přiměřená velikost fotovoltaického systému, kterou je možné umístit na střechy budov.

Zpracování urbanistické studie

Po prověření jednotlivých možností, cílů a dokončení studie proveditelnosti byl zahájen výběr architekta a urbanisticko-architektonické koncepce zástavby. Urbanistické a architektonické řešení lokality nevnímá město Židlochovice odděleně od výše popsaných technických řešení, neočekává jen lákavé vizualizace pro prezentaci záměru – naopak cílem této procesní fáze byla určitá syntéza předchozích technických řešení, převedená do konkrétních kontur urbanistického návrhu.

Současně bylo zřejmé, že vize chytré čtvrti Líchy, založená ve studii proveditelnosti, je velmi komplexní a zároveň tvárný materiál. Dopracování tohoto záměru do výsledné podoby urbanistického návrhu tak nemůže probíhat jen za zavřenými dveřmi ateliéru, ale je nutné v procesu jednotlivé myšlenky architekta a zadavatele vzájemně diskutovat, tříbit názory a hledat nejlepší možná řešení.

Pro vypracování urbanistické studie byl zvolen postup paralelního zadání této zakázky více architektům. Zakázka mohla být v souladu se zákonem o zadávání veřejných zakázek zadána také prostřednictvím architektonické soutěže administrované jako soutěžní dialog, který umožňuje – jak už název napovídá – opakovanou diskusi s účastníky (případně mohla být zvolena otevřená či užší soutěž o návrh – tyto postupy probíhají anonymně, tedy neumožňují konzultace). V prvním kroku byl formou otevřené výzvy zajištěn zájem a portfolia většího počtu (asi 20) uchazečů. Z těchto přijatých portfolií bylo odbornou komisí doporučeno pět architektonických ateliérů, které byly následně vyzvány k paralelnímu zpracování urbanistické studie (Borák architekti, Pelčák a partner architekti, MS Plan, Projektil architekti, KOGAA). Návrhy posuzovala sedmičlenná odborná komise. Hlavním kritériem hodnocení byla celková urbanistická, architektonická a udržitelná kvalita, která měla váhu 90 procent, zbylých 10 procent pak připadlo na nabídkovou cenu honoráře.

V průběhu práce na urbanistické studii probíhaly s jednotlivými zpracovateli oddělené konzultace, jejichž základem byla studie proveditelnosti.

Z pětice provedených urbanistických studií bylo v závěrečném hodnocení komise doporučeno využít návrhu kanceláře Pelčák a partner architekti.

Jan Bárta
Koordinátor projektu Chytré Líchy
– první udržitelná městská čtvrť v ČR, bývalý ředitel Centra pasivního domu

Pavel Jura
Městský architekt, Židlochovice

Podrobnější popis všech variant řešení energetiky, sociálních inovací, hospodaření s vodou a modrozelené infrastruktury a dopravy naleznete ve volně dostupné Studii proveditelnosti na www.chytrelichy.cz.

Vyjádření zástupců organizací usilujících o udržitelný rozvoj

Ekodům – proč se stala
(nejen) architektura
20. století neudržitelnou?

Cíl „udržet obyvatelnost planety Země“ je celkem jasný, srozumitelný, ale je to cíl v rovině neosobně globální. Naopak řešení, jak tento cíl naplnit, je v rukou osobně každého z nás v rovině lokální. Na té jde až příliš snadno vytvořit alibi nějakým poukazem na jiné, kteří jsou ještě horší.

Na každého Čecha připadá v průměru 11 tun skleníkového oxidu uhličitého na rok, přitom průměr Evropské unie je necelých 7 tun. Z této perspektivy máme osobní odpovědnost téměř dvojnásobnou.

Udržitelnost na valné
hromadě ČKA 2021

Na valné hromadě ČKA 2021 mě příjemně překvapilo, jak se k tématu udržitelnosti za posledních deset let proměnila atmosféra. Tehdy vznikla na půdě Komory kniha Manuál energeticky úsporné architektury (viz s. 33), kterou jsem vnímal jako nechtěné dítě, které nevyvolalo zásadní diskusi, něco jako odškrtnutí domácího úkolu. Letos „udržitelnost“ byla na hlavním programu jako relevantní téma, jen bylo cítit rozpaky nad definováním toho, co si pod tou „udržitelností“ jednotlivě představujeme. Uklidnění do pléna přinášelo, že musí jít o „komplexní“ udržitelnost, na což nejde nic namítnout, protože holistický přístup by měl být standard. Věcně přesně zacílená byla poznámka jednoho účastníka, jak jemu se osvědčilo pravidlo stavět řešení na trojnožce environmentální, ekonomické a sociálně soudržné, což je i přístup používaný v orgánech EU.

Zdroje úspěšného rozvoje
i kořeny současných problémů

Od vzpřímení člověka před 2,5 milionu let vznikala architektura pasivně nízkoenergetická a materiálově cirkulární, protože po dožití vracela své hmoty do koloběhu přírodních materiálů, kde neexistoval pojem „odpad“. Zlom v přístupu nastal se získáním dovednosti uvolňovat energie nastřádané za čtyři miliardy let rozvoje života na zemi z fosilii rostlin a živočichů, z tzv. energetických konzerv. Je neuvěřitelné časové srovnání, že jsme (možná) jejich polovinu dokázali spotřebovat během toho jednoho 20. století.

Právě vyčlenění architektury z koloběhu přírodních cyklů a přijetím stylu s tvorbou odpadů jako základního životního stylu je kořenem našich problémů.

Co všechno dnes manifestuje vila
Tugendhat?

Ve své době, stala manifestem touhy osvobození k rozletu, povznesení ducha, provokací maloměšťáctví bez zbytečného dekoru a s touhou pocitově se více propojit s okolní přírodou a za to je také právem obdivována.

Vnější formu zvolili inspirací odpovídající klimatu středomoří i pod vlivem myšlenek italského teologa a filozofa Romana Guardiniho, přestože je realizována na severu za Alpami. Stavební technologie vily Tugendhat byly poplatné tomu, co přineslo 19. století, i s impozantním vitrážovým efektem onyxové stěny vydolované z útroby země a přemístěné napříč kontinenty. Pro velkorýse prosklené stahovací plochy jednoduchého zasklení bylo nutné vybavit dům výkonnou vzduchotechnikou s nasáváním vzduchu, jeho filtrací, ohřevem a cirkulací v domě, aby nedocházelo k tvorbě kondenzátů a námraz. Fota před rekonstrukcí celkem přesně ukazují narušení

struktury stavby podle průběhu tepelných mostů. Kromě teplovzdušného ohřevu jsou zde i podokenní výměníky a radiátory. Zdrojem tepla jsou tři kotle na koks, tedy na zkoncentrovanou energii z uhlí. Jeden kotol na teplou vodu a dva velké na vytápění s celkovým výkonem 200 kW, které v zimním období polykaly i vagón koku za měsíc. Manifest funkcionalisticko-internacionalistické architektury je i manifestem neudržitelné arogance vůči prostředí, jehož jsme součástí. Dnes město Brno převedlo provoz na plyn, ale překvapilo mě, že provázející personál má zakázáno zveřejňovat údaje o jeho spotřebě... Vilu Tugendhat podrobili kolegové ze slovenského Inštitútu pre pasívne domy (IEPD) redesignu s použitím optimalizačního programu a vyladili s užitím současných technických možností. Základní koncept stavby bez porušení estetické kvality byl šel dnes postavit na úrovni pasivního domu. Vilu s původními parametry 295 kWh/ m²a dokázali proměnit na vilu s měrnou spotřebou tepla na vytápění 14 kWh/m²a.

Kde jsou největší trhliny v plující lodi zvané architektura 20. století?

Pro komplexní uvažování je důležité uvědomit si proporce. Celosvětově se obor architektury a stavitelství s jejím provozem podílí na uhlíkové stopě naší civilizace ze 40%.

Přibližně 80 % celoživotní uhlíkové stopy architektury připadá na energetické potřeby pro zajištění provozu staveb a 20% na zbývající procesy stavby (výstavba, výroba použitých materiálů a jejich a doprava, údržba a reinvestice až po likvidaci po dožití). Vzhledem k této proporcii je energetická náročnost provozu první v řadě a tu je technicky již dnes možné redukovat ekonomicky výhodně o 90% oproti standardům 20. století. To nikterak nesnižuje význam všech dalších opatření, které musí také následovat. Pokud si ale logicky srovnáme priority, záplaváním trhlinek nezastavíme potápění. Šancí k obratu je začínat od těch největších trhlin. Teprve když minimalizujeme potřeby, má mápak smysl řešit OZE, udržitelné materiály, bezodpadovou vodu v krajině atd.

Paradoxem naší doby je, že u energeticky vysoce náročných staveb se zároveň projevuje zhoršující se kvalita vnitřního prostředí a pohodlí, které bylo původním cílem. Nejviditelněji se to projevuje u staveb diagnostikovaných se „syndromem nemocných budov“.

Pro komplexní uvažování je důležité uvědomit si proporce. Celosvětově se obor architektury a stavitelství s jejím provozem podílí na uhlíkové stopě naší civilizace ze 40 %. Přibližně 80 % celoživotní uhlíkové stopy architektury připadá na energetické potřeby pro zajištění provozu staveb a 20 % na zbývající procesy stavby (výstavba, výroba použitých materiálů a jejich a doprava, údržba a reinvestice až po likvidaci po dožití). Vzhledem k této proporcii je energetická náročnost provozu první v řadě a tu je technicky již dnes možné redukovat ekonomicky výhodně o 90 % oproti standardům 20. století. To nikterak nesnižuje význam všech dalších opatření, která musí také následovat. Pokud si ale logicky srovnáme priority, záplaváním trhlinek nezastavíme potápění. Šancí k obratu je začínat od těch největších trhlin. Teprve když minimalizujeme potřeby, má pak smysl řešit OZE, udržitelné materiály, bezodpadovou vodu v krajině atd.

Paradoxem naší doby je, že u energeticky vysoce náročných staveb se zároveň projevuje zhoršující se kvalita vnitřního prostředí a pohodlí, které bylo původním cílem. Nejviditelněji se to projevuje u staveb diagnostikovaných se „syndromem nemocných budov“. Tyto zprávy lze číst pesimisticky anebo s optimismem. Já tam vidím naději, protože příznáním si tohoto stavu se zviditelňuje, jak velká odpovědnost na nás, zástupcích oboru architektury a stavitelství, leží. Logicky z toho plyne, jak velký dopad

naše práce může mít, pokud uchopíme vlastnosti našich výtvarů vědomě do svých rukou. To je dobrá zpráva i výzva. Právě proto, že podíl architektury na plýtvání je tak významný, může být významný i její podíl při hledání nové rovnováhy a tím i význam „nás“, jejich tvůrkyň a tvůrců.

Co přineslo 20. století v komplexních souvislostech k (ne)udržitelnosti?

1. Fragmentaci krajiny na zemědělskou, lesní a chráněnou přírodní vedle urbanizované. Urbanizovaná se zahušťuje a dále fragmentuje na části 1. odpudivě znečištěná/výrobní, 2. pro administrativu, vzdělávání s kulturním i sportovním využitím a 3. k přespávání s potlačěním povědomí kvality domova kompenzovaná odjížděním za rekreaci na venkov, zahraničí nebo napříč kontinenty hledáním nenarušené krajiny.
2. Závislost na masovém nárůstu dopravy hromadné, a především individuální dopravy, ve které se prodlužují doby pobytu denně s dopady na vnímání kvality života.
3. Urbanizované území (UÚ) se organizuje vyčleněním z ekosystému, na kterém je závislé. Z něj doluje a přivádí energeticky náročné řeky pitné vody (100 l/os./den), která je z 50 % zneužita splachováním WC a spolu s dalšími odpady komplikovaně a energeticky náročně nákladnou infrastrukturou vytlačována z území k vyčištění. Vyčleňování z ekosystému se děje také masovým odváděním dešťové vody jako nežádoucího odpadu a následným vytvářením tepelných ostrovů ve městě, které nemá šanci se ochlazovat, k čemuž může docházet jedině odparem vody, která tu chybí.
4. Nadvláda technické a dopravní infrastruktury určuje, zdali někde zbyde prostor pro vegetaci, která je technokraticky degradována na zeleň s minimálními ohledy na individuální symbiotické potřeby jednotlivých typů vegetačních společenstev včetně živočišných. Nehostinné podmínky nutí volit ty nejodolnější agresivní druhy stromů, které ale mnohdy šíří v prostředí i toxické látky, jako třeba akát. Se stromy se pracuje jako se sochami v prostoru, ve kterém více nebo méně živoří ve více nebo méně obetonovaném prostředí. Nedostatek kontaktu s životaschopnou krajinou má prokazatelné zdravotní důsledky.
5. Vysoká energetická náročnost provozu UÚ složeného z objektů energeticky průtočné architektury je závislá na neobnovitelných zdrojích, jejichž spotřebou narušuje životní prostředí lokálně i globálně. Takto energiemi zdrogovaný systém nelze nikdy udržitelně provozovat z obnovitelných zdrojů, stává se zranitelný, ekonomicky stále nákladnější i neatraktivní.
6. Ekonomika i architektura se proměnila z uzavřeného cirkulárního toku surovin a energie na lineární – ukořisti, vydoluj, uvolni, spotřebuj a vyhoď se samozřejmostí vzniku ODPADU jako základního projevu civilizace, s pevninou i oceány zaplavenými odpadky a potravními řetězci zamořenými mikroplasty, deriváty kosmetiky, antibiotik, antikoncepce a toxickými sloučeninami.

Jaké šance nabízí 21. století
v komplexních souvislostech
k udržitelnosti

1. Vrátit se k uvědomění, že jsme součástí jednoho ekosystému, bez kterého nemůžeme plnohodnotně a zdravě žít, možná přežívat. Nebránit obrovské síle adaptability živočišných i rostlinných druhů vytvářet nová společenstva, a že je i ekonomicky výhodné hledat možnosti symbiózy života člověka v jeho rámci než se draze vyčleňovat. Naději dává udržitelné lesnictví, biozemědělství i zachování divočiny jako rezervoáru, ze kterého čerpáme skryté potenciály i duševní regeneraci. Opustit koncept urbanizovaného/fragmentovaného území a vrátit se k obydlené krajině s různou hustotou osídlení s využitím technických možností, které už umíme. Není důvod, aby se práce, odpočinek, zdravý pohyb i potřeby kulturní a duševní regenerace neprolínaly mnohem intenzivněji v prostoru docházkových vzdáleností v rámci udržitelně obydlené krajiny. Ta má šanci vzniknout pouze participativním jednáním zainteresovaných stran.
2. Povinnost trávit denně hodiny v dopravě se proměňuje v šanci svobodně se přemísťovat podle přiměřených potřeb. Už dnes sílí trend ke sdílení dopravních prostředků tím intenzivněji, čím koncentrovanější je zástavba s dostupnou hromadnou dopravou. Město přeplněné automobily (2–3 na rodinu), které 97 % času stojí, se stává městem pro automobily, ze kterého je lépe utéct. Pochopit to lze návštěvou nedalekého jezerního města Aspernu u Vídně, kde lze zažít, jaké potenciály dává místo organizované bez aut v ulicích. Šance nástupu elektromotoru je i v jeho 90% účinnosti (jedno, zdali s baterií, nebo s vodíkem) pro individuální dopravu a nastupující realita autonomního řízení nabízí službu v přemístění bez nutnosti tuto službu vlastnit. Nezanedbatelné bude, že jde o nejlevnější řešení, pokud využijeme šance zbavit se závislosti na egu vlastníka i starostí s tím spojených.
3. Obydlené decentralizované území dává šanci snáze získávat nezbytné množství pitné vody jen pro hygienicky nutné úkony. Zdržování a zadržování vody v krajině nabízí její využití na praní a umývání, i pro prosperující vegetační společenstva nezbytná pro přirozené ochlazování krajiny. Napodobení přírodních procesů, které probíhají v každém potůčku, umožňuje širokou škálu horizontálních i vertikálních čistíren, podzemních, střešních, fasádních nebo i kvetoucích čistících záhonů, a to dává šanci změnit pohled na paradigma odpadů, který ve fungujícím ekosystému neexistuje. Je to již příklady osvědčená ekonomická šance na minimalizaci technické infrastruktury vodovodů a kanalizací, ale především šance na vyšší, harmoničtější kvalitu vnějšího prostředí, které se stává méně zranitelné povětrnostními extrémy a zvyšuje identifikaci s místem, které nepoškozuje.
4. Aktuální informace o schopnosti rostlinných druhů se adaptovat, mezi sebou kooperovat, komunikovat pachy, kořenovým systémem i podhoubím a efektivně si pomáhat navzájem naznačuje, jak asi bude nutné změnit pohled na kolonku „zeleň“. Ústup předimen-

zované dopravní a technické infrastruktury otevírá prostor, jak skončit se sochařským ozeleňováním. Jsme na začátku otevřené cesty s pokorou hledat prostory pro biologickou infrastrukturu různých druhů symbiotických společenstev a objevování míst, kde všude je prolínání s architekturou možné. Příklady prorůstání vegetace z podzemních parkovišť a jejich oddehumanizování již existují. Již dnes narůstá obliba a možnosti komunitních zahrad, zahrádek a záhonů ve vnitroblocích i na střeších, které pomáhají při samozásobení a nabízejí potěšení z plodů spolupráce v rámci ekosystému, i s didaktickým rozměrem. Prolínání soukromého, sdíleného a veřejného dává šanci na vznik obytné krajiny s kooperací, ze které už není nutno utíkat.

5. Snížení energetické závislosti v územích stojí na snížení závislosti každého jednotlivého objektu architektury, tak jak je to aktuálně nejlépe možné v konkrétní situaci, nákladově optimálně, komfortně a zdravě. To je ověřený koncept optimalizačního procesu navrhování pasivních domů. V porovnání s hladinou architektury 20. století dochází ke snížení o 90 %. Každá změna stávající stavby je obtížnější úkol, ale u 1/3 bytového fondu v panelových domech je to technicky snadné, u dalších lze dosáhnout i o 80 %. Možnosti klesají přímo úměrně stáří stavby. V architektuře je základem aktivní využívání slunečního záření v symbióze s jeho neutralizací odparem vody přes vegetační společenstva. Integrace fotoaktivních prvků do povrchů fasád, střeš (a to i historických krytin) a možná i okenních výplní je výzva pro soudobou architekturu. Diverzifikace využívání OZE se nabízí v celé paletě koncertního kvarteta – slunce, voda, vítr a biomasa. Sluneční a větrnou řídit neumíme, ale ony samy se do jisté míry doplňují, protože vítr fouká více v noci a více v zimě. Částečně říditelná je vodní a organizace uvolňování té sluneční, uvězněné v chemických vazbách odpadní biomasy, je jen na naší chytré organizaci. Různé druhy spalování nebo pyrolytického rozkladu jsou již běžné, ale anaerobní procesy s produkcí bioplynu spolu s kvalitním hnojivem dále ruší paradigma odpadu. Bioplyn navíc lze rozvádět už v existující infrastruktuře. Příklad, jak na bioplyn z odpadů města Brna už dnes jezdí místní autobusy, naznačuje, jak je možné kruh uzavírat. Odpady vidět i jako zdroj hnojiva do zemědělství je možné, ale pouze pokud se od anonymizují a zachová se zpětná vazba k odpovědnosti za vlastní nepoužívání toxických látek.
6. Ekonomika i architektura má šanci změnit paradigma důsledným ekodesignem cirkulárního principu a nepouštět do výroby nic, co nemá vyřešenou transformaci v rámci ekosystému v nový život nebo rozklad v neškodný humus. Použité materiály v architektuře sice neřeší tak velkou šedou stopu jako jejich provozní nároky, jejichž řešení je vzhledem k proporcí na prvním místě. Každopádně jde o následný nutný krok k NEodpadům, protože celkové objemy hmoty v architektuře jsou obrovské. Vedle dřevostaveb je nadějný příklad stavebního prefabrikovaného systému Ecococon, s požárními atesty REI 120 použitelného i pro občanské stavby. Jde o zcela

rozložitelnou dřevostavbu se zapracovanou slámou jako superizolantem. Systém je z 98 % z přírodních obnovitelných materiálů a dobrá zpráva je, že současný nárůst cen materiálů ve stavebnictví se jej netýká. Pokud budeme chtít, tak podobných systémů bude přibývat.

Změna paradigmatu, éra optimalizace, čas odpovědnosti

Návrat domů vede jen přes komplexní holistický přístup. V architektuře a stavebnictví se tak například řídíme normami pro každý izolovaný úkol a v tom je náš globální problém. Normy nám říkají, jak jednotlivé součásti stavby smíme udělat „nejhůře dobře“. Touto metodikou ale jen velmi obtížně lze navrhovat „co nejlépe“ v konkrétní klimatické situaci, pro konkrétní potřeby klienta s aktuálním stavem techniky. Proto se změna paradigmatu, která nás čeká, jmenuje „optimalizace“. Ta zahrnuje všechny okolnosti stavby, které jsou na každém místě odlišné. Při navrhování vyvstává komplikace, protože to mění přístup, který se na univerzitách učil po řadu generací. Studenti i architekti a stavaři potřebují opustit „naučit se to správně řešení“ a přejít k „hledání správného řešení“ jako vrcholně tvůrčímu procesu, který je lokálně ekonomicky výhodný, globálně udržitelný a sociálně přívětivý. Není asi náhodou, že už i vnímaví filozofové naší doby, jako třeba Gilles Lipovetsky, upozorňují, že nám končí éra povinnosti a začíná éra odpovědnosti. Hledání míry použitých prostředků k danému cíli je to, co jsme si mohli ve 20. století dovolit ignorovat, v této éře zdánlivě neomezených zdrojů.

Kdo potřebuje pomoc?

V mediálním prostoru je rozšířené klíše „musíme začít pomáhat přírodě“. Zaznívalo to i na polopodzemním semináři ekologické společnosti při AV v roce 1981, kde jsem poprvé potkal profesora Bedřicha Moldana. Zde jeden z přítomných biologů upozornil, že příroda pomoc nepotřebuje, ta si za těch 4000 miliónů let vždy dokázala pomoc sama. Pomoc ale potřebujeme my, protože nám jde o to, zdali to bude dál s námi, nebo bez nás. Věřím, že covidová komunikace planety Země se svým jedním druhem je podobnost čistě náhodná.

Naděje v dialogu spolupráce

Je nezbytné věcně přiznat a pojmenovat fakta i konkrétní cíle, ale hlavně vydat se ve spolupráci hledat cesty k jejich naplnění, dokud (pokud) je ještě čas. Zároveň nikdo nemá jediné dobré řešení, protože ta všichni hledáme. V tomto směru bylo přínosné setkání nad odlišnými přístupy různých autorů s investory v rámci cyklu Příběhy domů pořádaného z. s. Ekodům během posledních deseti let. (Spolek Ekodům se zabývá navrhováním ekologicky šetrných staveb – nízkoenergetických či pasivních domů s velkým podílem užití přírodních, průmyslově neupravených materiálů. Další oblastí je koncepční plánování nakládání s krajinou a jejími ekosystémy – územní plánování, urbanismus – a jejími složkami, například vodou. Právě při akcích spolku Ekodům a cyklu Příběhy domů bylo možné nahlédnout všechny přístupy oběma stranami a v dialogu společně reflektovat s účastníky, včetně priznávaných omylů, a to je vždy osvobozující.

Těším se, že na půdě ČKA svítá k podobně tvůrčímu dialogu.

Aleš Brotánek
Předseda z. s. Ekodům

Více informací viz www.sdruzeni-ekodum.cz

Centrum pasivního domu – udržitelnost je především zodpovědnost

Naše civilizace se vyčlenila z ekosystému planety a významně přispívá ke změně rovnováhy klimatu i ztrátě biodiverzity. Nezbytvá nám než si znovu uvědomit, že jsme stále součástí jednoho ekosystému a že naše šance na přežití spočívá v přijetí vlastní zodpovědnosti, cirkulárních principů a využití všech druhů inovací. Naše další počínání by již nemělo být jen ve sledování vhodných příkladů řešení, ale v jejich přenosu do reálného života.

V Centru pasivního domu, z. s., (CPD) usilujeme už 16 let o zdravé a úsporné projektování, stavění a bydlení. Nabízíme podporu, inspirujeme k odpovědnosti, rozšiřujeme společensky odpovědnou komunitu, pomáháme obcím a městům v jejich snaze budovat urbanistické územní celky a otvíráme nové přístupy k veřejnému prostoru. Sdružujeme desítky ověřených firem a specialistů, kteří zdravé a energeticky efektivní nemovitosti navrhují, stavějí nebo pro ně vyrábí materiály, technologie a komponenty. Dodnes jsme nejvýznamnější a nejrozsáhlejší odbornou platformou v Česku, která podněcuje a moderuje diskusi v oblasti výstavby budov v pasivním standardu mezi expertní i laickou veřejností.

Deklarace udržitelnosti

Iniciovali jsme sepsání Deklarace udržitelnosti, která byla vydána v létě 2019 a navázala na mezinárodní iniciativu architectsdeclare.com. Jejím prostřednictvím je možné se připojit k závazkům, které povedou ke změně přístupu všech účastníků stavebního sektoru. Mezi signatáři najdete jména architektů jako Ondřej Chybík, Dalibor Borák, David Kotek, Aleš Brotánek, Jan Márton, Marek Dohelský a Jan Soukup. Poslední jmenovaný neformálně vede iniciativní skupinu udržitelnosti, která aktivně naplňuje cíle Deklarace a mapuje současnou informovanost, ale i požadavky a priority napříč oborem. Garantem holistického přístupu je ČKA, a to ve spolupráci s ostatními profesními organizacemi (viz s. 59, 61).

Změna chování

Pokud chceme, aby se stavebnictví stalo opravdovou součástí udržitelného přístupu a přispívalo ke zlepšení stavu životního prostředí našich měst a obcí, musíme změnit model chování všech jeho účastníků. Z udržitelnosti by se měl stát symbol zodpovědnosti a prestiže. Architekti, stavební inženýři, investoři i uživatelé staveb by společně měli navrhovat budovy, města a infrastrukturu jako neoddělitelnou součást většího, udržitelného systému. A že to opravdu jde, ukazujeme prostřednictvím našich projektů a příkladů dobré praxe.

ClimArchi.Net

Ve spolupráci se slovenským Inštitútom pre energeticky pasivné domy rozvíjíme jednotlivé body Deklarace v projektu ClimArchi.Net. Tento mezinárodní projekt představuje přístupy, jak skloubit principy udržitelnosti s celkovou architektonickou kvalitou staveb a urbanistických celků a neaplikovat je na úkor estetických a uživatelských hodnot stavby, a zároveň akceptovat technickoekonomické možnosti investora. Cílem je zviditelnit slabá místa v procesu navrhování a realizace budov a na příkladech z praxe vysvětlit, co skvěle funguje doma i ve světě. A zároveň uká-

zat, jak do procesů efektivně začlenit inovativní postupy, materiály a technologie tak, aby bylo možné rychleji akcelerovat požadavky legislativy.

Platforma pasivních domů III

Inovace v průmyslu a ve výzvách výzkumných institucí podporujeme projektem Platformy pasivních domů III, kde zpřístupňujeme odborné veřejnosti maximum inovativních řešení v oblasti materiálů a technologií aplikovaných do staveb. Výzkum a nové technologie nabízejí už nyní celou řadu řešení, pomocí nichž můžeme začít transformaci ve stavebnictví okamžitě a jejichž prostřednictvím lze podporovat další udržitelná opatření, jako např. lokální energetika, modrozelená infrastruktura atd.

První trvale udržitelná čtvrť Chytré Líchy

Už od roku 2005, kdy bylo Centrum pasivního domu založeno, usilujeme o proměnu myšlení a chování, a to nejen ve stavebním sektoru. Členové CPD sdílí nabyté know-how se všemi, kterým záleží na zvýšení kvality stavební produkce v Česku. Společně nabyté zkušenosti a výstupy z projektů promítáme nejen do osvětových a vzdělávacích akcí CPD, ale ověřujeme v reálném životě. Jeden příklad za všechny – už druhým rokem jsme součástí expertního týmu, který pracuje na první trvale udržitelné čtvrti v České republice. Městská čtvrť Chytré Líchy, která již brzy vyrostе v jihomoravských Židlochovicích, má za cíl stát se přirozenou a šetrnou součástí svého okolí a vytvořit místo s vysokou kvalitou života a komfortem pro budoucí obyvatele. Unikátnost tohoto projektu nespočívá jen v celkové udržitelné koncepci, ale v multioborové spolupráci, a především zapojení obyvatel do tvorby jejich budoucích domovů od samého počátku.

Konference Spojení staveb a udržitelnosti

Tuto a celou řadu dalších praktických zkušeností z přípravy a realizace udržitelné architektury, za kterými stojí členové a partneři CPD, představíme koncem listopadu 2021 na mezinárodní konferenci Spojení staveb a udržitelnosti. Bude to nabitých 1 + 260 dní v unikátním on-line prostředí, kde pomocí svého Avatara vstoupíte do „reálného“ světa staveb a udržitelnosti. Budeme se věnovat inovativním řešením pro ochranu klimatu a příkladům dobré praxe ze světa i České republiky. V rámci mezinárodního týmu řečníků budeme hovořit o změnách v přístupu k navrhování budov, které povedou ke snížení potřeby energie, rozvoji územních celků a k podpoře adaptace budov na změny klimatu. Budeme se také zabývat sociálními aspekty bydlení nejen v návaznosti na nízkou potřebu energie prostřednictvím energeticky pasivního standardu. Povedeme odborné diskuse o zapojování chytrých, ekologických a udržitelných řešení v rámci územních urbanistických celků. Představíme aktuální finanční programy podporující směřování Evropy k uhlíkové neutralitě do roku 2050 a plnění závazků vlády ČR a EU.

Tomáš Vanický, ředitel Centra pasivního domu

Více informací www.pasivnidomy.cz

Národní síť Zdravých měst – dokážeme změřit udržitelnost bydlení z pohledu obcí?

Bydlení je jednou ze základních lidských potřeb. Jeho podoba rozhodujícím způsobem určuje kvalitu života, sociální status, zdraví, mobilitu a mnoho dalších parametrů podstatných pro obyvatele i budoucí vývoj konkrétního místa.

Role měst a obcí je v oblasti bydlení a jeho kvality nepostradatelná, často je však opomíjena či zcela chybí. Většinou je zúžena na správcovství bytů v majetku dané obce, případně – zejména v posledních letech – je pozornost obce zaměřena na oblast sociálního či podporovaného bydlení. To ale představuje jen jeden pohled na bydlení, které je nutné z úrovně obce řešit komplexněji. Úloha obcí jako správců území je mnohem širší. Prostřednictvím kvalifikovaného zhodnocení, plánování, odpovědného výběru a následné realizace, resp. zadáním podmínek pro realizaci vhodných projektů, samosprávy podstatným způsobem ovlivňují nejen svou budoucí podobu, ale i svou celkovou ekonomickou, environmentální i sociální udržitelnost.

Národní síť Zdravých měst

Národní síť zdravých měst (NSZM) je odborně zaměřená asociace 130 měst, obcí a regionů. Aktivně pracuje v Česku již téměř 30 let.

- Přináší stovky příkladů dobré praxe, vzájemnou inspiraci a sdílení úspěšných řešení mezi členy.
- Propaguje radnice v TV Zdravá města a na řadě celostátních konferencí a seminářů.
- Je platformou přátelské spolupráce profesionálů – politiků i koordinátorů.
- Poskytuje členům metodiku a know-how.
- Zaměřuje se na zapojování místní veřejnosti, škol, nevládních organizací i podnikatelů.
- Na základě indikátorů umí hodnotit kvalitu života a zdraví obyvatel.
- Pomáhá členům se strategiemi a řízením prostřednictvím projektů a ukazatelů.

Metodika – Jak hodnotit udržitelnost bydlení

Národní síť Zdravých měst (NSZM) ve spolupráci s experty z Fakulty architektury ČVUT a Centra kvality bydlení (CEKB – doc. Ing. arch. David Tichý, Ph.D., a prof. Ing. arch. Michal Kohout) připravila ojedinelou metodiku právě v oblasti kvality bydlení z pohledu obcí. Záměrem bylo obcím nabídnout přehledný nástroj, pomocí kterého mohou relativně jednoduchým způsobem zanalyzovat a prověřit úroveň své péče o tuto oblast.

Vznikající metodika pohlíží na oblast bydlení jako na soulad čtyř základních rovin, tj. sféry ekonomické, environmentální, sociální a kulturní. V každé z nich doporučuje vždy tři reprezentativní ukazatele, které ji popisují, např. Poměr bytů ve vlastnictví obce, družstev, firemních a soukromých vlastníků; Kompaktnost zástavby; Domácnosti v přelidněném bydlení; Rezidenční segregace; Subjektivní spokojenost s úrovní svého bydlení ad. Metodika je sestavena tak, aby pokud možno nenárokovala nové informační zdroje a plánovací nástroje, ale aby pracovala s těmi, které jsou buď povinně vyžadovány v rámci existujících předpisů a nařízení (např. regulace a koordinace výstavby), či jsou doporučeny ke sledování jiných plánovacích cílů (např. péče o snižování energetické náročnosti zástavby, evidence vlastního majetku, zjišťování spoko-

jenosti obyvatel). Každý z indikátorů má svůj „list“, kde je téma popsáno, je doporučena metodika měření, změniny jsou datové zdroje a navrženo zhodnocení. Jednotlivé indikátory zároveň navazují na existující metodiky či analýzy a spojují je do jednoho celku.

Metodika indikátorů vsadila na princip sebehodnocení dané obce – dle příslušných dat a znalostí si na pomyslném semaforu přiřadí červenou, oranžovou či zelenou. Ty definují, jak dalece obec tuto oblast pokrývá, případně jaké má výsledky. Každá obec si pak může kritéria zpřísnit, nasadit mílníky či limity dle svých potřeb.

Je zřejmé, že na tuto analýzu je nutné úzce navázat konkrétní koncepční práci, tedy vytvořit, popř. rozvinout politiku či koncepci bydlení pro danou obec, která bude vhodně reagovat na zjištěné nedostatky, adekvátně řešit zmapované výzvy a příležitosti.

Metodika byla konzultována s řadou měst, její vznik byl podpořen finančními prostředky Evropského sociálního fondu z Operačního programu Zaměstnanost. K jejímu představení NSZM rovněž ve spolupráci s kolegy z CEKB připravila webinář, který lze zhlédnout online na webu a youtube kanálu NSZM.

„Věříme, že metodika napomůže městům i obcím zorientovat se v takto složitém, ale zásadním tématu. Při přípravách jsme vycházeli především ze Ženevské charty udržitelného bydlení, SDGs a mnoha referenčních a evaluačních systémů z ČR i zahraničí. Spojení se Zdravými městy velmi vítáme pro to, aby naše práce nezůstala pouze na papíře. Největší hodnotu spatřuji právě v tom, že se obce o daném tématu mezi sebou baví, své postupy komparují a společně diskutují, kudy rozvoj vést. Jak ale zmínila opakovaně mnohá města, zásadním předpokladem, a nejen v oblasti bydlení, je politický konsenzus, jakým způsobem obec rozvíjet, a zejména pak dlouhodobá kontinuita naplňování navržených a plánovaných opatření,“ doplňuje David Tichý (ČVUT, CEKB).

Jitka Boušková
Národní síť Zdravých měst ČR

Webinář i Metodika jsou k dispozici online a zdarma k využití v jakékoli obci na:
www.zdravamesta.cz/udrzitelne-bydleni

Více informací www.ZdravaMesta.cz;
www.DataPlan.info; www.DobraPraxe.cz

Metodika Jak hodnotit udržitelnost bydlení pomůže obcím jednoduchým způsobem prověřit úroveň své péče o tuto oblast. Hodnotí ji z pohledu ekonomického, environmentálního, sociálního i kulturního. Sáží na princip sebehodnocení, obce si na pomyslném semaforu přiřazují červenou, oranžovou či zelenou barvu.

Zelená města – klimatická změna jako příležitost, jak mohou města „zezelenat“

Více než 80 % vyprodukovaných skleníkových plynů na naší planetě pochází z měst. V posledních letech se udržitelný rozvoj lidských sídel dostává oprávněně do centra pozornosti úsilí o snížení dopadů na životní prostředí. Klimatická změna tuto potřebu výrazně akcelerovala. Systematické a komplexní řešení nabízejí mezinárodně uplatňované koncepty tzv. Green Cities – zelených měst.

Ve městech žije 50 % globální populace a tento podíl má v roce 2030 kvůli sílící urbanizaci stoupnout na 60 %. Města spotřebovávají 70 % celosvětové energie a produkují zmíněných 80 % skleníkových plynů. Pokud tedy chceme účinně řešit klimatickou změnu, budou města a jejich udržitelný rozvoj hrát klíčovou roli.

Inspiraci i pro Českou republiku může být Program zelených měst Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD). A to i proto, že od jara tohoto roku může EBRD u nás opět investovat a poskytovat půjčky municipalitám a podnikům.

Iniciativy podporující zelená města

Asociace pro rozvoj infrastruktury (ARI) je think-tank soukromého sektoru pro veřejnou infrastrukturu, sjednocující zájmy a názory více než 50 významných infrastrukturních dodavatelů a institucí – projektových a inženýrských kanceláří, stavebních společností, bank a poradců. ARI prosazuje jasná pravidla přípravy, plánování a veřejného zadávání včetně užití inovativních modelů a způsobů financování podle osvědčené mezinárodní praxe.

Iniciativa *Zelených, chytrých, odolných a inkluzivních měst* nabízí osvědčené postupy a řešení, kterými lze zajistit lepší život nejen budoucím, ale i současným generacím. Asociace pro rozvoj infrastruktury, Svaz měst a obcí ČR a agentura CZECHINVEST s dalšími partnery sdílí inspiraci o úspěšné dobré praxi a zajímavých řešeních.

Řešit jednotlivosti nestačí

Už nestačí přístup, kdy ve městech rozhodujeme o jednotlivých projektech bez vědomí souvislostí a vazeb na jiné projekty a jejich kombinovaných dopadů na kvalitu životního prostředí, hospodářství či sociální oblast. A právě to je okamžik, kdy se uplatní koncept zelených měst, jehož cílem je řešit udržitelnost městského prostředí systémově a na základě předchozí analýzy.

Stejně jako lékař před stanovením terapie při závažné nemoci pacienta komplexně vyšetří, je i přístup zelených měst založen na faktech získaných z celkové analýzy. Ta zkoumá jednotlivé složky životního prostředí, využívání přírodních zdrojů daného města a také tlaky reprezentované změnou klimatu i lidskou činností, jako jsou doprava, budovy, energetika, průmysl, vodovody a kanalizace, odpadové hospodářství a využití území.

Ke správnému „vyšetření města“ slouží v metodologii EBRD 114 indikátorů, z nichž 35 je klíčových. Poukazují, jaký je stav jednotlivých složek životního prostředí či využívání přírodních zdrojů v daném městě, jak na ně působí výše uvedené faktory a jak dané město využívá nástroje pro zlepšení environmentální výkonnosti (např. regulační opatření).

■ Stanovení městského chorobopisu

Díky tomu lze stanovit, kde má náš městský pacient problémy, co jej způsobuje a zda takové město dostatečně využívá existující nástroje k jejich řešení. Výsledkem je „městský chorobopis“, který dle indikátorů ukazuje, kde sídlí exceluje (zelená barva), kde zaostává (oranžová barva) a kde v mezinárodním srovnání selhává (červená barva). Transparentně tak lze získat odrazový můstek pro stanovení „komplexní diagnózy a výběru léčení“.

Následují jednání relevantních zainteresovaných stran, tedy nejen samosprávy, ale i soukromého sektoru, nevládních organizací a veřejnosti k doplnění úhlů pohledu a většímu pochopení největších výzev města.

Jako další krok se stanoví 15letá vize, 10leté strategické cíle a 5letý akční plán, tedy návrh konkrétních akcí, které nezahrnují jen investice, ale také různé nové strategie, procesy, normy, budování kapacit, akce v oblasti jednání se zainteresovanými stranami, data management (digitální řešení), průzkumy a studie, ale například i akce v oblasti financování (např. zelené dluhopisy).

Každé město může mít své specifické problémy a v každém městě mohou být správná řešení rozdílná. Je však důležité, aby se jednotlivé kroky nepodnikaly jako „sóloakce“, ale s vědomím toho, že se vzájemně ovlivňují, ať už pozitivně či negativně.

■ Inspirace nejen u sousedů

Za našimi hranicemi se tento postup za posledních pět let velmi prosazuje. K Programu zelených měst EBRD se již přihlásilo kolem padesát měst, zejména evropských zemí, například i Varšava či od českých hranic nedaleko ležící polský Valbřich, a EBRD má za cíl zapojit do tohoto programu do roku 2024 celkem 100 měst. Doufejme, že se k nim nyní připojí i některá česká města. Koncept zelených měst v Česku zatím ale není příliš známý. Cítím, že u nás má mnoho lidí zájem a chuť se do těchto věcí pustit, chybí jim ale potřebné informace, například ohledně toho, jak začít. Proto jsme při Asociaci pro rozvoj infrastruktury (ARI) založili letos iniciativu *Zelených, chytrých, odolných a inkluzivních měst*, jejimiž prvotními cíli je šířit v této oblasti osvětu a také najít a propojovat schopné lidi a společnosti.

■ Podpora z Evropské unie

V aktuálním programovém období (2021–2027) bude Evropská unie podporovat lokálně vedené rozvojové strategie a posilovat místní autority v jejich řízení. Naskytá se tak možnost, aby si česká města vytvořila své „akční plány“ a poté je naplnila v rámci programů politiky soudržnosti 2021–2027. Mělo by se to týkat minimálně Prahy a všech statutárních měst. Akční plány zelených míst jsou dobrou mezinárodní značkou a mohou přilákat další investory, nové talentované a činorodé obyvatele, mobilizovat developery směrem k environmentálně a sociálně vyváženějším a technologicky chytrějším řešením atd. A také skýtají větší možnosti dofinancování, třeba prostřednictvím zelených dluhopisů.

Evropská unie chce „zelenou a digitální Evropu“ a bude podporovat vznik integrovaných plánů městské udržitelnosti. Když je začneme vytvářet, můžeme naše řešení nabídnout i jinde ve světě jako vývozní artikl. Každý problém může být příležitostí. I dopady změny klimatu na česká města.

Petr Dovolil

člen řídicího výboru Asociace pro rozvoj infrastruktury a konzultant Mott MacDonald CZ, spol. s r. o.

■ Česká rada pro šetrné budovy – vedeme stavebnictví k udržitelnosti

Už přes deset let vede Česká rada pro šetrné budovy (Czech Green Building Council – CGBC) stavebnictví k udržitelnosti. Vzdělává odbornou veřejnost a šíří osvětu o potřebě budovat stavby na šetrných principech. Stojí za ní mnoho uspořádaných akcí, debat a konferencí, které přinesly stovky příkladů dobré praxe z domova i zahraničí a ukázaly lepší a pro životní prostředí šetrnější cestu k budování staveb.

Česká rada pro šetrné budovy sleduje trendy v odvětví, poskytuje informace a organizuje různé akce s cílem podpořit členskou organizaci Rady v jejich úsilí při zavádění principů udržitelnosti v jejich společnostech, kancelářích i každodenním životě.

■ Vznik Rady a její principy

Česká rada pro šetrné budovy byla založena v roce 2009 a po celou dobu své existence funguje na hodnotách odpovědného a udržitelného rozvoje odvětví stavebnictví. Mísí České rady pro šetrné budovy je dosažení VIZE NULA = nulové zatížení staveb na životní prostředí. Od této mise se odvíjí všechny aktivity, definují témata a priority Rady. Aktivity Rady jsou založeny na třech základních pilířích:

- Vzdělávání odborné veřejnosti a osvěta širší veřejnosti.
- Zlepšování legislativního a podnikatelského prostředí v odvětví stavebnictví.
- Podpora a prosazování témat šetrného stavebnictví.

Tematicky Česká rada pro šetrné budovy pokrývá všechny aspekty udržitelných budov s cílem postupného dosažení uhlíkové neutrality odvětví:

- Inovace, technologie, úspory.
- Udržitelné materiály a cirkulární ekonomika.
- Hospodaření s vodou uvnitř a zvnějšku budov.
- Kvalita vnitřního prostředí.
- Financování.

■ Spolupráce s ČKA – konference, debaty a příklady dobré praxe

Vzdělávání probíhá v několika úrovních. Pro odbornou veřejnost pořádáme pravidelné semináře, které jsme v souvislosti s omezeními kvůli pandemii ihned převedli do online formátu. Tak vznikla série webinářů, kterou realizujeme ve spolupráci s Českou komorou architektů. Od května 2020 takto Rada „odvysílala“ více než 60 webinářů a v jejich průběhu se podařilo detailně pokrýt všechna témata šetrných budov. Online formát také přispěl ke zvýšené návštěvnosti akcí, kterých se zúčastnilo více než 3000 odborníků.

Vedle pravidelných vzdělávacích akcí Rada poskytuje svým členům možnost získání inspirace a příkladů dobré praxe prostřednictvím kulatých stolů, workshopů a konferencí, kde jako mluvčí vystupují přední světoví i domácí odborníci na otázky udržitelnosti ve stavebnictví. Mezi nejbližší zajímavé akce patří kulatý stůl na téma hospodaření s vodou v průmyslových budovách nebo konference zaměřená na roli brownfieldů a udržitelný rozvoj měst, kde vystoupí zástupce města Vídně a Prahy a kde budou představen projekt nového konceptu

obchodního domu IKEA na původním místě Wien Westbahnhof a projekt Smíchov City realizovaný společností Sekyra Group. Vyvrcholením bude únorová konference s účastí předních zahraničních mluvčích s cílem představit vize vývoje odvětví, plány společností na dosažení uhlíkové neutrality a využití různých finančních nástrojů.

■ Green Walk Green Talk

Dalším nástrojem vzdělávání jsou komentované prohlídky zajímavých udržitelných projektů, tzv. Green Walk Green Talk. Zájemci mají možnost projít „střeva“ budov, zhlédnout inovativní technologická řešení, dozvědět se zajímavosti z provozu budovy atd. Z posledních projektů stojí za zmínku např. Flow Building na Václavské náměstí, AFI City s unikátní technologií čištění vzduchu či energeticky plusová střední škola na Českobrodské v Praze 9 jako příklad dobré praxe realizace veřejné zakázky. Segment rezidenčních budov byl zastoupen projekty Čertův vršek (Skan-ska) a Kratochvíle Stochovská (JRD), se zaměřením na různá řešení kvalitního vnitřního prostředí.

■ Publikační činnost

Rada má na svém kontě také řadu publikací. V posledních několika letech za odborného přispění členů vydala několik studií a příruček – například Ekonomika a přínosy zelených střech, Zadávání veřejných zakázek, Komplexní přehled certifikačních systémů, Příručka pro investory při revitalizaci brownfieldů, Metodika integrovaných návrhů a řadu dalších, které pokrývají jednotlivá témata šetrného stavebnictví.

■ Projekt Zdravý domov

Ke zviditelnění témat šetrných budov mezi širší veřejností Rada využívá tematicky zaměřených projektů, které realizuje v partnerství s vybranými členy. Jedním z témat, které v době covidové pandemie nabralo na důležitosti, je zdravé a kvalitní vnitřní prostředí. Projekt Zdravý domov má za cíl zvýšit povědomí o vlivu vnitřního prostředí budov na jejich uživatele, představit jednotlivé aspekty kvalitního bydlení a doporučit, jak jednoduchými kroky zajistit zdravé vnitřní prostředí. Zdravý domov navazuje na projekt Zdravá škola, kde Rada školám nabízí měření kvality vzduchu (koncentrace CO₂, teplota, vlhkost), zvuku a osvětlení a na základě výsledků měření doporučuje vhodná opatření včetně poradenství k získání finanční podpory z dotací.

■ Změny legislativy prosazuje Šance pro budovy

Prostřednictvím aliance Šance pro budovy, která úzce spolupracuje s příslušnými ministerstvy a zákonodárci na přípravě legislativy v oblasti šetrných staveb, jsou členové Rady vždy v předstihu informováni o nadcházejících změnách a úpravách legislativy a mohou se tak včas na nové podmínky připravit. Prioritou Šance pro budovy je zajistit stabilní prostředí, které podporuje a zvýhodňuje kvalitní a udržitelné projekty.

■ New Green Deal

V rámci přímé komunikace Rady s vládními představiteli jsme připravili dokument NEW GREEN DEAL – deklaraci, kde jsme v pěti oblastech definovali potřebné kroky k oživení ekonomiky prostřednictvím investic do udržitelného stavebnictví. Deklarace byla představena na tiskové konferenci na podzim 2021 a následně projednána s premiérem.

Všechny aktivity Rady jsou realizovány za přímé účasti členských společností. Členové mají prostor pro představení svých zkušeností a příkladů dobré praxe jako mluvčí na seminářích nebo prostřednictvím komunikačních kanálů Rady. Klíčové je zapojení členů do činnosti pracovních skupin, rozdělených podle prioritních témat. Účast v pracovních skupinách dává členům příležitost podělit se o své znalosti a zkušenosti a také načerpat inspiraci od ostatních. Členové pracovní skupiny rozhodují o konkrétních tématech, která bude skupina v dané oblasti rozvíjet a posouvat k vytyčeným strategickým cílům v rámci VIZE NULA.

Simona Kalvoda
ředitelka České rady pro šetrné budovy

Deklarace New Green Deal ke stažení na www.czgbc.org/download/New_Green_Deal.pdf

Kompletní přehled všech publikací a bližší informace o akcích www.czgbc.org

Rozšíření centrály ČSOB v Praze-Radlicích, největší soustava tepelných čerpadel v ČR, Marek Chalupa, Štěpán Chalupa / Chalupa architekti, s. r. o., 2019, certifikace LEED Platinum

Základní škola Amos pro Psáry a Dolní Jirčany, SOA architekti, s. r. o. / Ondřej Píhrt, Štefan Šulek, Ondřej Laciaga, realizace podle vítězného soutěžního návrhu, 2019, pasivní standard, foto BoysPlayNice

Průmyslová hala Liko-vo, Slavkov u Brna, Fránek Architects / Zdeněk Fránek, 2019. Foto archiv CZ6BC

VÝSLEDKY
SOUTĚŽÍ

NOVÁ NÁVES BAŠŤ S BUDOVOU ZÁKLADNÍ ŠKOLY

**Jednofázová projektová architektonicko-
-urbanistická soutěž o návrh**

Vyhlašovatel	Svazek obcí Pod Beckovem a Obec Bašť
Organizátor	MOBA studio / CCEA MOBA
Sekretář	Igor Kovačević
Předmět soutěže	Návrh nové návsi obce Bašť, kde bude centrální budovu tvořit novostavba svazkové základní školy, včetně úpravy veřejného prostranství. V další nové zástavbě pro obec vzniknou v parteru prostory pro obchod a služby a ve vyšších patrech obecní byty. Cílem soutěže bylo pro obec Bašť najít partnera pro vytvoření kvalitní veřejné vybavenosti. Odhadované stavební náklady na realizaci byly 200 mil. Kč bez DPH na svazkovou školu a 150 mil. Kč bez DPH na novou zástavbu pro obec a návěs. Soutěž tyto předpokládané náklady ověří a bude sloužit jako indikátor pro jejich případnou aktualizaci.
Datum konání soutěže	3. 11. 2020–14. 1. 2021
Porota	Martin Kupka, Vítězslav Kaliba, Martin Skalický, Tomáš Matuška, Emil Přikryl, Jan Hájek, Eva Šárochová, náhradníci Pavla Příšovská, Martin Čacký, Norbert Obršál
Počet odevzdaných návrhů	13
Ceny a odměny celkem	2 100 tis. Kč
1. cena (800 tis. Kč)	BARAAK arch, Banality Studio a Dvořák & partneři / Barbora Konečná, Miroslav Dvořák, Kateřina Hroncová, Tereza Hůřská, Marko Čambor, Karolína Myšková, Tomáš Binder, Petr Liška, Hans Hohl, Pavel Kocourek, Zbyněk Šrůtek, Jan Tománek, Jiří Samec, Martin Pulec, Pavel Jakubů, Filip Zelenka

Návrh nejvyšší měrou vyhověl výše zmíněným kritériím, požadavkům zadání a nejvyšší měrou naplnil očekávání zadavatele. Porota považuje tento návrh za jedno z nejzajímavějších řešení, možná vůbec nejpěknější z hlediska respektu vůči původnímu rázu

vesnických stavení. Oceňuje, že předkládaná věc je jasná, obecná, pevná, přehledná a čistá. Návrh aktivuje situaci i stávající struktury paměti, potvrzuje sílu a nosnost historického vzorce. Revize bude nutná u dopravního řešení. Architektonické pojetí návrhu je solidní, kvalitní, autoři používají původní materiály nebo povrchy vhodné do této lokality (kámen, cihla, dřevo...). Návrh vykazuje schopnost redukce, fázování i růstu. Nereprezentuje sentiment, ale civilnost.

2. cena (600 tis. Kč)	Luděk Šimoník, Kryštof Foltýn, Jiří Topinka
3. cena (400 tis. Kč)	SOA architekti / Ondřej Píhrt, Štěpán Tomš, Ondřej Laciga, Štefan Šulek, Kateřina Luftová, Irena Vojtová, Dalibor Dvořák, Leanid Pylila, Květoslav Syrový
Mimořádná odměna (100 tis. Kč)	caraa.cz / Martina Buřičová, Štěpán Kubíček, Viktorie Dostálová
Mimořádná odměna (100 tis. Kč)	Karel Filsak, Přemysl Jurák
Mimořádná odměna (100 tis. Kč)	Jan Skoček, Alžběta Kvasničková, Petr Bureš

REVITALIZACE NÁMĚSTÍ BRATŘÍ JANDUSŮ V UHŘÍNĚVSI

Jednofázová užší projektová architektonicko-krajinářská soutěž

Vyhlašovatel	Městská část Praha 22
Organizátor	MOBA studio / CCEA MOBA
Sekretář	Igor Kovačević
Předmět soutěže	Najít nej kvalitnější řešení pro podobu náměstí Bratří Jandusů v městské části Praha 22, v Uhříněvsi. Cílem soutěže je najít partnera pro vytvoření kvalitního a funkčního veřejného prostranství.
Datum konání soutěže	23. 11. 2020–5. 3. 2021
Porota	Vojtěch Zelenka, Jiří Hejda, Petr Burian, Ondřej Beneš, Štěpánka Šmídová
Počet žádostí o účast	25
Počet odevzdaných návrhů	8
Ceny a odměny celkem	800 tis. Kč

1. cena (250 tis. Kč)

M2AU / Daniel Struhařík, Linda Obršalová, David Helešic, Filip Musálek, Václav Mihola, Norbert Obršal

Návrh dle názoru poroty v konkurenci soutěže nejlépe vyhověl zmíněným kritériím stanoveným soutěžními podmínkami. Mimořádné je jasné a čitelné rozvržení řešeného území do tří srozumitelných celků. Už jen tím je práce s územím daleko snadnější. Návrh pak udává pravidla pro definování charakteru každého z těchto prostor zvlášť. Uměřenou prací následně vzniká pro toto místo v obci návrh, který považujeme za jednoznačný, přesvědčivý, flexibilní, přímočarý. Návrh počítá s umírněným přetrasováním ulice Přátelství tak, že výsledné řešení rozšiřuje prostor před školou a pod kostelem na úkor prostoru před budovou Kormak. Dimenze parkovacích kapacit a parkování K+R je zcela v souladu s představou městské části. Přínosem pro pěší je podchod pod ulici Přátelství kolem Říčanského potoka. Pozitivní je také umístění dominujícího herního prvku pro děti mimo jižní část řešeného území, kterou nechává na přání obyvatel spíše klidnější. U tohoto návrhu se dají snadno vypořádat námítky OŽP. S požadavkem městské části na navrácení vzrostlých dřevin do návrhu lze vzhledem ke konceptu řešení velmi dobře pracovat. Modrozelená infrastruktura je vyřešena velmi reálně (ne pouze naoko). Místo působí jako klasické náměstí už na první pohled. (kráceno redakcí)

2. cena (150 tis. Kč)

BY architects / Markéta Zdebská, Marek Žáček, Marie Čáslavská, Michaela Křížáková

3. cena (100 tis. Kč)

gogolák + grasse / Ivan Gogolák, Lukáš Grasse

ÚPRAVY VEŘEJNÉHO PROSTRANSTVÍ S VÍCEÚROVŇOVÝM PARKOVÁNÍM, BŘECLAV

Jednofázová užší projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel	Město Břeclav
Sekretář	Karel Bařinka
Předmět soutěže	Řešení veřejného prostranství s víceúrovňovým parkováním v prostoru u křižovatky ulic Slovácké a Stromořadní v Břeclavi. Úpravy veřejného

prostranství vhodným způsobem dotvoří objekt pro parkování. Víceúrovňové parkování bude konstrukčně řešeno jako modulová stavba. V 1. etapě budou realizovány na místě stávajícího parkoviště úrovně přízemí a 1. podlaží pojízdné střechy. Předpokládanou optimální celkovou kapacitou 1. etapy bude přibližně 152 parkovacích míst. V 2. etapě, která je uvažovaným výhledem za předpokladu dořešení souvisejících majetkoprávních vztahů, bude navrženo řešení nároží a části při ulici Stromořadí. Navrženo může být rozšíření parkovacích ploch, případně občanská vybavenost. V 3. etapě bude návrh řešení umožňovat nadstavbu o jedno podlaží na celkový počet dvou podlaží a pojízdné střechy, a celkovou kapacitu asi 228 parkovacích míst. Objekt měl být řešen v maximální možné míře jako energeticky soběstačný.

Datum konání soutěže
Porota

15. 10. 2020–10. 2. 2021
Svatopluk Pěček, Jakub Matuška, Jitka Ressová, Pavel Jura, David Mikulášek
náhradníci Zdeněk Mrlák, Vojtěch Mencl

Počet odevzdaných návrhů 4
Ceny a odměny celkem
1. cena (100 tis. Kč)

170 tis. Kč
P.P. Architects, s. r. o. / Pavel Pekár, Dominik Pleva, Pavla Nováková, spolupráce Marek Holán

Návrh vhodně doplňuje stávající urbanistickou strukturu území při křižovatce ulic Stromořadí a Slovácké. Půdorysně navazuje na stávající uliční čáry. Přínosem je zvolené měřítko fasády s ohledem na okolní zástavbu. Dispoziční řešení je racionální a funkční. Kvalitně řešený je předprostor a fasáda s vjezdy naproti „špalíčku“ domů nároží ulic Slovácké a Husovy. Originálně je pojatá konstrukce z dřevěných vazníků projevujících se i ve fasádě. Otázkou bude zvolená povrchová úprava a ošetření dřeva s ohledem na stárnutí a údržbu fasády. V rámci první etapy porota doporučuje zabývat se prostorem

mezi objektem parkovacího domu a ulicí Stromořadí a do něj orientovaným parterem parkovacího domu. V dalších fázích projektu je nutné vycházet z ekonomických možností zadavatele při zachování architektonických kvalit návrhu.

2. cena (70 tis. Kč)

Michal Palaščík, spolupráce
Jan Flídr, Karolína Burešová

SDRUŽENÝ KLUB RABŠTEJN: NOVÁ ETAPA
KULTURNÍHO CENTRA V KOSTELCI NAD ORLICÍ

Jednofázová otevřená projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel
Organizátor
Sekretář
Předmět soutěže

Město Kostelec nad Orlicí
Oldřich Bittner
Eva Fabiánková
Řešení obnovy nejdůležitějšího kulturního objektu ve městě. Soutěžní podmínky nepředepisovaly základní koncepční přístup – rekonstrukci či novostavbu na původním místě. Výše investičních nákladů budovy kulturního domu – Sdruženého klubu Rabštejn byla vyhlášovatelem stanovena limitem 50 mil. Kč (bez DPH). V části nebylo uvažováno s vybavením interiéru a dále zde nebyly zahrnuty náklady na venkovní objekt technické infrastruktury, zpevněné plochy, úpravy veřejného prostoru, zeleň a parkové úpravy.

Datum konání soutěže
Porota

4. 12. 2020–31. 3. 2021
František Kinský, Vlastimil Šeda, Marta Klimešová, David Vávra, David Baďura, Josef Mádr, Dušan Řezanina
náhradníci Jiří Svátek, Jura Bečička, Viktor Vlach

Počet odevzdaných návrhů 20
Ceny a odměny celkem
1. cena (200 tis. Kč)

500 tis. Kč
Jiří Neuvirt, Klára Novotná,
Jindra Novotná

Objekt je řešen kompaktně a účelně ve svých provozních vazbách. Hmotové řešení z prostor náměstí harmonicky a nápaditě doplňuje uliční frontu. Příjemně je řešen předprostor otevřené kavárny, ale i dalších pater, prosvětlení výstavního prostor, reprezentativní ředitelské kanceláře. Tento současný výraz je v posledním patře korunován transparentní, jímavou a stále proměnlivou, kultivovanou až snovou obrazovkou – tedy průsvitnou fasádou tanečního sálu. Celému náměstí je tak předána informace o uměleckých aktivitách, které se odehrávají v celém objektu. Velmi dobře je vyřešen přístup k divadelnímu prostoru přímo z nároží, mimo nutnosti projít kavárnou. Porota také ocenila propojení divadelního sálu s oběma symetrickými foyer. Toto řešení vychází ze stávajícího stavu,

který rozvíjí a povyšuje. Příjemné je také spojení foyer s jižní zahradou, kde je situována i venkovní scéna. Zázemí pro účinkující včetně veškerých skladových prostor pracuje s velmi promyšlenou dispozicí. Řešení terasy má v sobě mediteránní lyriku i přisnost klasicismu. (kráceno redakcí)

2. cena (100 tis. Kč)	Martin Neruda Architektura, Petra Karlová
3. cena (60 tis. Kč)	Rudiš – Rudiš architekti, s. r. o.
1. odměna (60 tis. Kč)	Jaroslav Ševčík, Radek Novotný
2. odměna (40 tis. Kč)	Radek Toman, Tatiana Uhríková, Lenka Haasová, Tomáš Moudrý – Astalón, s. r. o.
3. zvláštní odměna poroty (40 tis. Kč)	Olga Šárka, Tereza Červená, Jakub Svitek, Valentýna Vacíková

NÁMĚSTÍ KARLA IV. V BRNĚ-LÍŠNI

Dvoufázová otevřená projektová urbanistická, architektonická a krajinářská soutěž

Vyhlašovatel	Statutární město Brno, městská část Brno-Líšeň
Organizátor a sekretář	Zbyněk Ryška, Refuel
Předmět soutěže	Návrh urbanistického, architektonického a krajinářského řešení náměstí Karla IV. v Brně-Líšni.
Datum konání soutěže	2. 7. 2020–26. 2. 2021
Porota	Břetislav Štefan, Martin Příborský, Iva Kremitovská, Pavel Jura, Tomáš Rusín, Zdeňka Vydrová, Ivan Koleček náhradníci Lukáš Bružeňák, Pavel Mokřý, Rudolf Grimm, Lukáš Pecka
Počet odevzdaných návrhů	5
Ceny a odměny celkem	450 tis. Kč
1. cena (200 tis. Kč)	P.P. Architects, s. r. o. / Pavel Pekár, Dominik Pleva, Marek Holán, Ada Hermanová, Pavla Nováková, Bohdana Nytrová, Kseniia Zharova

Autoři pochopili a citlivě řeší historické i současné souvislosti, urbanistické a funkční problémy lokality. Urbanistické osy jsou zdůrazněny uličními stromořadími, která nově definují identitu jednotlivých míst. Projekt jednoznačně posiluje potenciál jednotlivých částí veřejného prostranství a vhodně je hierarchizuje.

Stejně tak posiluje potenciál objektů navazujících na veřejná prostranství. Hlavní část náměstí je řešena jako zklidněná s preferencí pěších. Snížený centrální prostor náměstí je ze dvou stran lemován stupni ve formě amfiteátru. Toto řešení umožňuje univerzální využití během jednotlivých částí dne i roku: konání společenských akcí, funguje i během všedních dní jako přiměřená neformální plocha. Dva pavilony, navržené v ploše náměstí jako zázemí veřejného prostranství, jsou vhodné svým měřítkem i náplní. Jako velmi vhodné se jeví umístění prodejny COOP v přímé návaznosti na terminál tramvaje, stejně jako forma objektu, který ukončuje blokovou zástavbu. Návrh podoby prostranství kolem kostela je přínosný, zejména propojení platformy s kostelem směrem k zámku. Realizační i provozní náklady navrženého řešení se zdají, vzhledem k důležité úloze náměstí v organismu města, přiměřené. Navržená etapizovatelnost návrhu se zdá být realizovatelná a přijatelná. Nová prodejna COOP u konečné tramvaje může být vybudována předem, jako náhrada před zbouráním objektu COOP uprostřed náměstí. (kráceno redakcí)

2. cena (150 tis. Kč)	MS architekti, s. r. o. / Michal Šourek, Pavel Hřebecský, Idil Küçük, Oleksandra Yevchenko, Kseniya Bahdanovich, Nick Anthony Duero, Martin Studnička, František Průša
3. cena (100 tis. Kč)	Expodesign, s. r. o. / Ladislav Brožek, Petr Sopotšek

DOSTAVBA A ÚPRAVA NÁMĚSTÍ MÍRU, BRNO

Jednofázová otevřená projektová urbanisticko-architektonická soutěž

Vyhlašovatel	Statutární město Brno
Organizátor	Kancelář architekta města Brna, příspěvková organizace Tomáš Pavlíček
Sekretář	
Předmět soutěže	Návrh veřejného prostoru a městské zástavby a takového funkčního využití, které zhodnocuje a rozvíjí charakter zadaného místa s důrazem na využití potenciálu

veřejného prostranství. Podoba veřejného prostoru náměstí Míru je dlouhodobě nevyhovující a vyžaduje koncepční a komplexní přístup k plánování jeho rozvoje. Zejména nevhodné je řešení tramvajové smyčky v kombinaci s vedením pozemních komunikací a jejich křížení. Budoucí podoba náměstí by měla nabídnout důstojné a bezpečné veřejné prostranství využitelné jako společenské a pobytové místo pro obyvatele čtvrti. Lokalita je vhodná pro umístění funkcí místního i celoměstského významu, jde o přirozené centrum čtvrti i výchozí bod pro návštěvu institucí a společenských akcí v místě i na Kraví hoře.

Úkolem bylo artikulovat podobu náměstí i zástavby tak, aby byla v souladu se svým historicky založeným okolím, a posílit veřejnou vybavenost a zázemí pro společenské aktivity, což bude přínosem pro fungování čtvrti i města v budoucnosti.

14. 12. 2020–9. 4. 2021
Tomáš Koláčný, Jiří Oliva, Filip Chvátal, David Grund, Vojtěch Mencl, Pavla Melková, Petr Pelčák, Martin Rusina, Pavel Pekár, Zdeněk Sendler, Zbyněk Ryška
náhradníci Michal Chládek, Petr Hladík, Jakub Kořínek, Michal Sedláček, Martin Vše-
tečka, Ivan Gogolák, Václav Navrátil, Miroslava Svorová

8
3 150 tis. Kč
Luboš Františák, Marek Holán, Peter Štefančík, spolupráce Viktor Schwab, Matěj Ondruch, Lukáš Černý, Filip Pelka, Magdalena Škrášková, Romana Tymová, Lucie Roubalová

Datum konání soutěže
Porota

Počet odevzdaných návrhů
Ceny a odměny celkem
1. cena (1 150 tis. Kč)

Porota hodnotila návrh jako výjimečný z hlediska dopravního řešení. Řešení tramvajové smyčky po obvodu nového náměstí Míru zcela elegantně napravuje současný dopravně velmi komplikovaný stav v území, ačkoliv se provozním problémem může stát časté projíždění tramvaje podél podloubí polyfunkčního domu. Porota dále kladně hodnotila velkorysý koncept jednotného centrálního veřejného prostoru Masarykovy čtvrti s jasně vymezeným náměstím. Návrh je kultivovaný, dobře reaguje na širší kompoziční vazby a prostorové návaznosti. Vhodně pojednává komunikační i prostorové propojení nového náměstí s parkem na Kraví hoře přízemním průchozím pavilónem. Novostavba polyfunkčního domu je městotvorná, s kvalitním funkčním dispozičním řešením. Absence atria s vymístěním komunitní zahrady mimo objekt se jeví do budoucna jako lepší řešení z hlediska hluku a bezkolizního užívání bytového domu i návštěvníků společenského centra místní komunity. Z hlediska krajinářského řešení se jedná o velkorysé řešení umožňující postupnou úpravu do finálního stavu. Náměstí umožňuje širší společenské využití. (kráceno redakcí)

2. cena (900 tis. Kč)	ohboi, s. r. o. / JIKA-CZ, s. r. o. – Libor Toman, Jiří Slánský, Pavel Doležal, Petr Musílek, Jan Kubát, Martin Jireš, Linda Kalinská
3. cena (650 tis. Kč)	ATELIER RAW, s. r. o. / Tomáš Rusín, Ivan Wahla, Eva Wagnerová, Martin Klaška, Kateřina Mičová Polesná, Petr Soldán, Rostislav Košťál, spolupráce Kateřina Pačolová, Karel Rychlý, Pavel Stavjaník
Odměna (450 tis. Kč)	Zlámal architekti, s. r. o. / Tomáš Zlámal, Miroslava Polachová, Jan Kozák, Filip Zlámal, Jiří Matula

BYTOVÝ DŮM 4DVORY, ČESKÉ BUDĚJOVICE

Dvofázová otevřená architektonicko-urbanistická projektově-ideová soutěž o návrh

Vyhlašovatel	Statutární město České Budějovice
Organizátor	HAVEL & PARTNERS, s. r. o., advokátní kancelář
Sekretář	Kamila Kulhánková
Předmět soutěže	Zpracování architektonicko-urbanistického návrhu městských bytových domů v nově vznikající lokalitě 4 Dvory, které budou poskytovat nájemní bydlení pro různé skupiny obyvatel, doplněné o komerční prostory.
Datum konání soutěže	13. 10. 2020–14. 5. 2021
Porota	Viktor Lavička, Tomáš Bouzek, Tomáš Chovanec, Tomáš

Veselý, Luboš Zemen, Petr Hornát
náhradníci Irena Duchoňová, Jan Mádl, Petra Kunarová, Lukáš Kohl

Počet odevzdaných návrhů 33

Ceny a odměny celkem 2 700 tis. Kč

1. cena (1 000 tis. Kč) Malý Chmel, s. r. o. / Miroslav Chmel, Miroslav Malý, Zdeněk Chmel, Daniel Struhařík

Návrh lze charakterizovat slovy vzdušnost, lehkost, kultivovanost a odvážnost. Představuje jednoznačně nejpřesvědčivější urbanistické a architektonické řešení, které je sebevědomé a z pohledu budoucího dopracování soutěžního návrhu poměrně flexibilní. Zároveň vhodně doplňuje okolní zástavbu modernistického sídliště i sousední park. Šestice domů zřetelně definuje uliční frontu stavebního bloku, který přesto zůstává dostatečně transparentní. Řešení vnitrobloku je neformální a umožňuje dobrou prostupnost. Jeho výškové řešení podporuje polo veřejný charakter. Dispoziční řešení přináší zajímavé podněty a ukazuje, že městské bydlení může vypadat velkoryseji než běžná stavební produkce. Kladně je hodnocena snaha o otevřenost a vzdušnost uvnitř jednotlivých bytů, možnost příčného provětrání, umístění lodžii nebo téma prostorné obytné kuchyně.

2. cena (750 tis. Kč)

Tomáš Hanus, Jan Holub

3. cena (500 tis. Kč)

Martin Materna, Jiří Mika, Petr Svoboda

JEZERO MILADA

Mezinárodní užití dvoufázová projektová krajinářsko-urbanisticko-architektonická soutěž

Vyhlašovatel

Palivový kombinát Ústí, státní podnik

Organizátor

ONplan lab, s. r. o.

Sekretář

Karolína Koupalová

Předmět soutěže

Nalezení optimální proveditelné a udržitelné koncepce postupné přeměny území jezera Milada v místo, které si i přes navržené změny

zachová a bude dále rozvíjet svůj osobitý přírodní charakter s cílem vytvoření krajiny odolné vůči klimatickým změnám; které bude vhodné pro příměstskou rekreaci, odpočinek v přírodě, sport s kvalitním zázemím a vybavením pro obyvatele okolních sídel; které bude lákat k pobytu i přespolní návštěvníky; které se stane nedílnou součástí širšího území; které bude dobře dostupné z okolních měst a obcí, vhodně doplní jejich občanskou vybavenost a v odůvodněných případech alokuje i plochy pro bydlení navazující na již zastavěné území; které přispěje ke zvýšení kvality života místních obyvatel, přispěje k obnově „místa s dobrou adresou“.

Datum konání soutěže
Porota

8. 6. 2020–26. 6. 2021

Petr Kubiš, Tomáš Kupec, Martin Klika, Pavlína Janíková, Klára Salzmann, Jitka Trevisan, Jan Magasanik, Filip Tittl, Ondřej Špaček
náhradníci Jan Vondruška, Josef Kusebauch, Petr Nedvědický, Jana Princová, Ondřej Beneš, Vladimír Šanda, Roman Bukáček, Milota Sidorová, Miroslav Janovský

Počet odevzdaných návrhů 6

Ceny a odměny celkem

3 875 tis. Kč

1. cena (1 250 tis. Kč)

Mandaworks AB / Martin Arfalk, Patrick Verhoeven, Cyril Pavlů, Emeline Lex, Pia Kante, Kinga Zemta, Siyu Lu, spolupráce Jan Richtr, Tim Schnoor / Ekologigruppen AB, Linda Kovářová, Kateřina Lagner Zimová, Květoslav Syrový / Syrový – dopravní ateliér, s. r. o., Pavel Borecký

Stejně jako v 1. fázi soutěže porota oceňuje jasnou, promyšlenou a srozumitelnou celkovou koncepci respektující nově se vytvářející krajinu. Z předložených návrhů tento nejvíce

zohledňuje přírodní podmínky jezera Milada a jeho blízkého okolí, zároveň respektuje jeho současný stav a podává velmi konkrétním způsobem návrhy řešení, vedoucí k vývoji a ustálení přírodě blízkých ekosystémů. Přitom se předložený model směřování krajiny jeví jako dlouhodobě udržitelný a akceptovatelný. Sjednocující design architektonických intervencí má potenciál dotvořit charakter území a vytvořit značku místa. Porota oceňuje snadnou postupnou realizovatelnost a flexibilitu využití architektonických intervencí jako cílů v krajině s maximálním dopadem na image území. Zpracovatelský tým projevuje nadstandardní schopnost jasně a srozumitelně formulovat strategie a pravidla pro další postup, která se rámcově jeví pro Miladu jako využitelná. Koncept není postaven na megalomanských nových stavbách či areálech, je flexibilní, a není tedy prioritně odvislý od ekonomické konjunktury – návrh se tak jednoznačně jeví jako realizovatelný.

2. cena (950 tis. Kč) 4ct, s. r. o. / CIVITAS, Inc. – Zdeněk Sendler, Jiří Hanzlík, Tomáš Ctibor, Mark Johnson, Christopher Parezo, spolupráce Federico Parolotto, Petr Soldán, Ondřej Mulíček, Marek Viskot, Jiří Tencar, Vladimír Zdražil, Zdeněk Keken
3. cena (625 tis. Kč) Rehwaldt Landscape Architects + atelier Hoffman / Patrik Hoffman, Garth Woolison, Adéla Chmelová, Tomáš Černý, Ondřej Kalivoda, Zuzana Skřivanová, spolupráce Markéta Hendrychová

SOUTĚŽE PO TERMÍNU ODEVZDÁNÍ SOUTĚŽNÍHO NÁVRHU / ŽÁDOSTI O ÚČAST

NOVÁ ZÁKLADNÍ ŠKOLA KOMOŘANY

Jednofázová užší projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel Městská část Praha 12
Organizátor Markéta Kohoutová
Sekretář Markéta Pražanová
Předmět soutěže Zpracování architektonického návrhu novostavby základní školy v Praze 12-Komořanech, která bude sloužit 840 žákům prvního a druhého stupně. Kromě 27 kmenových tříd a dalších odborných učeben záměr počítá se dvěma tělocvičnami, školní jídelnou a kuchyní, družinou

a dalšími nezbytnými provozy. Předmět soutěže je možné realizovat na pozemcích parc. č. 3856/25, 3856/24, 3856/23, 3835/13, vše v k. ú. Modřany, přiléhajících k ulici Do Koutů, Praha 12.

Předpokládané ceny
a odměny celkem
Porota

2 300 tis. Kč

Jan Adamec, Petr Prchal, Jiří Fremr, Jan Hájek, Miloš Kopriva, Markéta Smrčková, Tomáš Bezpalec

Datum podání žádosti
o účast
Datum odevzdání
soutěžních návrhů

26. 7. 2021
15. 11. 2021

VÝSTAVBA CHRÁNĚNÉHO BYDLENÍ V NOVÉ PACE

Jednofázová užší projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel
Organizátor
Sekretář
Předmět soutěže

Královéhradecký kraj
Královéhradecký kraj
Věra Zeinerová

Zpracování architektonického a projektového řešení vybudování zázemí pro poskytování pobytové sociální služby chráněného bydlení v k. ú. Nová Paka. Cílovou skupinou služby jsou dospělé osoby s intelektovým (mentálním), popř. kombinovaným postižením, tedy mj. osoby s možným omezením hybnosti. Zadavatel hledá řešení, které spojí vysoké estetické hodnoty s chytrým provozním řešením a funkčními vlastnostmi v oblasti využití energií, a tedy i optimální ekonomickou náročnost po celou dobu trvání životnosti projektu. Požadavkem je zajištění zázemí pro 12 uživatelů služby chráněného bydlení minimálně ve třech domácnostech, kdy každá domácnost funguje jako samostatná provozní jednotka. Preferována je varianta dvou rodinných domů, každý pro dvě domácnosti se třemi uživateli, celkem pro 12 osob (12 lůžek). Pro umístění domácností je preferováno nízkopodlažní, resp. bezbariérové řešení. Maximálně jedna domácnost tuto podmínku splňovat nemusí.

Předpokládané ceny
a odměny celkem

490 tis. Kč

Porota	Martina Berdychová, Václav Nýč, David Hlouch, Jan Šěpka, Adam Halíř náhradníci Marek Wajsar, Pavel Bulíček, Eduard Trumm, Jiří Opočenský
Datum podání žádosti o účast	26. 7. 2021
Datum odevzdání soutěžních návrhů	20. 10. 2021

REKONSTRUKCE OBJEKTŮ DSEP ŠOLÍNOVA

Dvoufázová otevřená architektonická soutěž

Vyhlašovatel	Domov pro seniory Elišky Purkyňové
Sekretář	Yveta Sadílková
Předmět soutěže	Zpracování soutěžního návrhu urbanisticko-architektonického řešení se specifickým zaměřením na konstrukční a provozně-uživatelské řešení revitalizace, to jest obnovy, rekonstrukce, modernizace, opravy a dostavby objektů tří domů při ulici Šolínově v Praze 6 pro potřeby Domova pro seniory Elišky Purkyňové.
Předpokládané ceny a odměny celkem	5000 tis. Kč
Porota	Jiří Plos, Pavel Hnilička, Milena Johnová, Eva Kalhousová, Lenka Burgerová, Zdeněk Kalvach, Pavel Nasadil, Tomáš Novotný, Marek Tichý, Pavel Štěpán náhradníci Alena Pakostová, Martin Kloda, Martin Bojar, Martin Červinka
Datum odevzdání soutěžních návrhů	31. 7. 2021

MATEŘSKÁ ŠKOLA JESENIOVA, PRAHA 3

Jednofázová otevřená projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel	Městská část Praha 3
Organizátor a sekretář	Miroslav Vodák
Předmět soutěže	Zpracování architektonického návrhu novostavby mateřské školy Jeseniova na území městské části Praha 3. Řešené území se nachází na pozemcích číslo 4114/2 a 4114/3 v katastrálním území Žižkov. Městská část Praha 3 se rozhodla připravit záměr na výstavbu nové mateřské školy z důvodu závažných statických poruch současného objektu. Rádi bychom dětem, rodičům i pedagogům v nové školce

poskytli komfortní prostředí, které bude odpovídat současným trendům a poznatkům jak v oblasti předškolní výchovy, tak v oblasti architektury. K objektu školky patří i velká zahrada, která by měla být zachována a nadále tak bude tvořit charakteristický prvek nároží Jeseniovy a Ambrožovy ulice.

700 tis. Kč

Předpokládané ceny a odměny celkem
Porota

Štěpán Štrébl, Michal Vronský, Jiří Opočenský, Adam Halíř, Markéta Zdebská
náhradníci Alena Mičková, Matěj Michalk Žaloudek, Tomáš Mikeska, Barbora Dvořáková, Lenka Míková
13. 8. 2021

Datum odevzdání soutěžních návrhů

TÁBOROVÁ ZÁKLADNA HÁJENKA BRTNICE

Jednofázová užší projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel	Statutární město Jihlava
Organizátor	Osigeno – veřejné zakázky a dotace, s. r. o.
Sekretář	Tomáš Rýc
Předmět soutěže	Získání koncepčního návrhu řešení revitalizace souboru objektů táborové základny Hájenka Černé lesy v Brtnici za dodržení všech hygienických a technických požadavků, a to s důrazem na elementární jednoduchost navrhovaných staveb v prostředí přívětivém k dětem a určeném pro pobyt v přírodě a na čerstvém vzduchu se zaměřením na ekologické vzdělávací programy.
Předpokládané ceny a odměny celkem	300 tis. Kč
Porota	David Beke, Jakub Kynčl, Martina Buřičová náhradníci Martin Laštovička, Vilibald Prokop, Aleš Stuchlík, Jan Horký
Datum podání žádosti o účast	4. 8. 2021
Datum odevzdání soutěžních návrhů	26. 10. 2021

HLAVNÍ VSTUP ÚSTŘEDNÍHO HŘBITOVA V BRNĚ

Jednofázová otevřená projektová urbanisticko-architektonická soutěž

Vyhlašovatel	Statutární město Brno
Organizátor	Kancelář architekta města Brna, příspěvková organizace
Sekretář	Tomáš Pavlíček

Předmět soutěže

Návrh podoby hlavního vstupu do Ústředního hřbitova v Brně, rekonstrukce jedné ze správních budov na administrativní zázemí, návrh přílehlého veřejného prostranství v areálu hřbitova i před vstupem z ulice Vídeňské včetně zastávek MHD. Předmětem je dále návrh umístění a podoby provozních budov podél ohradní zdi zahrnující i obchodní plochy pro květinářství a kamenictví. Úkolem pro soutěžící je zvolit takovou podobu a formu navrhovaných zásahů do východní části areálu Ústředního hřbitova, která bude v souladu se stávajícími historickými budovami a jejich umístěním, s urbanistickou koncepcí hřbitova a s ní spojenými vegetačními úpravami. Nové řešení přinese novou kvalitu prostoru hlavního vstupu do areálu i celé východní části ústředního hřbitova a současně umožní zlepšení stávajícího stavu z hlediska provozu a zázemí správy hřbitova i z hlediska dostupnosti služeb pro veřejnost a estetiky prostředí.

Předpokládané ceny a odměny celkem
Porota

Petr Hladík, Alena Říhová, Michal Sedláček, Ján Stempel, Antonín Novák, Jakub Chvojka, Rudolf Grimm
náhradníci Tomáš Koláčný, Filip Chváta, Pavel Wewiora, Lukáš Pecka, Klára Zahradníčková

Datum odevzdání soutěžních návrhů

13. 9. 2021

DŮM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB POD LIPAMI, PRAHA

Jednofázová užší projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel
Organizátor a sekretář

Městská část Praha 3
Miroslav Vodák / CBArchitektura

Předmět soutěže

Zpracování architektonického návrhu novostavby Domu sociálních služeb na území městské části Praha 3. Řešené území se nachází na pozemcích číslo 2931/122 a 2931/123 v katastrálním území Žižkov. Vlastnické právo k pozemkům má Hlavní město Praha, svěřenou správu nemovitostí má Městská část Praha 3. Pozemky se nachází v ulici Pod lipami a v současnosti zde stojí ob-

jekt, který bude odstraněn (projekt odstranění stavby není předmětem navazující zakázky). Cílem je najít architektonický návrh na zařízení poskytující komplexní pobytovou péči pro seniory a zároveň tým architektů, který bude následně celý projekt zpracovávat a projednávat.

Předpokládané ceny a odměny celkem
Porota

1 000 tis. Kč

Ondřej Rut; Nikol Marhounová, Michal Kohout, Irena Šestáková, Pavel Nasadil
náhradníci Zdena Štěpánková, Matěj Michalk Žaloudek, Jan Fousek, Lukáš Ehl

Datum podání žádosti o účast

20. 8. 2021

Datum odevzdání soutěžních návrhů

20. 12. 2021

NOVÝ EDEN – DŮM PRAHY 10

Dvofázová otevřená projektová architektonicko-urbanistická soutěž

Vyhlašovatel
Organizátor
Sekretář
Předmět soutěže

Městská část Praha 10
MOBA studio / CCEA MOBA
Igor Kovačević
Návrh městského domu pro městskou část Praha 10 a návrh konceptu okolních veřejných prostor. Byty, které budou tvořit přibližně 50 procent HPP, doplněné o kulturní a obchodní funkce.

Předpokládané ceny a odměny celkem
Porota

3 000 tis. Kč

Martin Valovič, Jana Komrsková, Milan Maršálek, Ivan Kroupa, Martina Buřičová, Günter Katherl, Oana Radeş
náhradníci David Kašpar, Martin Sekal, Michal Kočí, Alexandra Georgescu

Datum odevzdání soutěžních návrhů

17. 9. 2021

Datum odevzdání soutěžních návrhů (2. kolo)

19. 11. 2021

BYTOVÉ DOMY A MATEŘSKÁ ŠKOLA RAKOVNICKÁ V RUZYNI

Jednofázová otevřená projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel
Sekretář
Předmět soutěže

Městská část Praha 6
Viktor Valouch
Navrhnout areál bydlení (bytové domy s nájemními byty včetně související zahrady), areál MŠ (dvoutřídní mateřskou školu včetně související zahrady) a návaznost na

Předpokládané ceny a odměny celkem	Porota	pozemcích parc. č. 2248/1 a 2252, k. ú. Ruzyně – komunikace Rakovnická v úseku Ledecká/Přílepská a Ledecká v úseku Rakovnická/Stochovská (ideová část návrhu). Předpokládaná společná hodnota investice (bez přeložek sítí a vybavení interiérem) činí 120 mil. Kč bez DPH. 950 tis. Kč
		Zdeněk Hlinský, Eva Smutná, Bohumil Beránek, Jan Mužík, Luboš Pata, Petr Šíkola, Petr Vávra náhradníci Zdeněk Hořánek, Marie Kubíková, Jana Jelínková, Jan Nedvěd, David Hřebáčka
Datum odevzdání soutěžních návrhů		15. 9. 2021

INFORMAČNÍ A TURISTICKÉ CENTRUM ZELENÁ HORA

Jednofázová otevřená projektová urbanistická, architektonická a krajinářská soutěž

Vyhlašovatel	Organizátor	Sekretář	Předmět soutěže
Město Žďár nad Sázavou	Refuel, s. r. o.	Zbyněk Ryška	Návrh urbanistického, architektonického a krajinářského řešení stavby ITC Zelená hora ve Žďáru nad Sázavou a navazující technické a dopravní infrastruktury.
Předpokládané ceny a odměny celkem	Porota		
			350 tis. Kč
			Pavel Jerie, Martin Mrkos, Vladimír Vojtěch Záleský, Zdeněk Fránek, Zdeněk Sandler, Petr Všetečka, Ivan Wahla, náhradníci Romana Bělohávková, Petr Matějka, Zdeněk Navrátil, Ludmila Řezníčková, Aleš Taufar, Adam Joura, Iveta Merunková, Karel Spáčil, Vít Sladký
Datum odevzdání soutěžních návrhů			24. 9. 2021

VÍCEÚČELOVÝ DŮM OBCE HLÁSNÁ TŘEBAŇ

Jednofázová otevřená projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel	Organizátor	Sekretář	Předmět soutěže
Obec Hlásná Třebaň	Jana Kusbachová, Zuzana Kučerová	Jana Kusbachová	Zpracování architektonického návrhu nového Víceúčelového domu obce Hlásná Třebaň a jeho okolí. Rozví-

Předpokládané ceny a odměny celkem	Porota	jející se obec potřebuje vybudovat adekvátní zázemí občanské vybavenosti, které bude funkční, šetrné, přívětivé a otevřené pro všechny občany. Polyfunkční objekt se stane novým sídlem obecního úřadu s požární zbrojnicí stejně jako místem pro kulturu, služby a volný čas. 500 tis. Kč
		Tomáš Snopek, Jiří Krátký, Markéta Zdebská, Štěpán Valouch, Ondřej Tuček náhradníci Jan Valenta, Miroslav Stříbrný, Tomáš Příbyla, Tomáš Hanč, Michal Knor, Šárka Sodomková
Datum odevzdání soutěžních návrhů		24. 9. 2021

VODNÍ PRVEK POD ŽIŽKOVSKÝMI SCHODY

Jednofázová užší projektová výtvarná soutěž

Vyhlašovatel	Organizátor a sekretář	Předmět soutěže
Městská část Praha 3	David Mateáško	Realizace výtvarného díla – Vodního prvku pod Žižkovskými schody – v rámci investiční akce hl. m. Prahy na rekonstrukci ulic Seifertova – Táboritká. Předmětem soutěže bude návrh výtvarného, materiálového a technického řešení vodního prvku / uměleckého díla, které by mělo svým výtvarným ztvárněním, použitými materiály a proporcemi dotvářet charakter a atmosféru ulice a veřejného prostranství.
Předpokládané ceny a odměny celkem	Porota	
		150 tis. Kč
		Jiří Ptáček, Petr Vorlík, Vítězslav Danda, Michal Motyčka, Dagmar Šubrtová náhradníci Pavel Křeček, Matěj Michalk Žaloudek, Jan Bartko, Petr Janda
Datum podání žádosti o účast		28. 6. 2021
Datum odevzdání soutěžních návrhů		13. 9. 2021

CUKROVAR – NOVÉ CENTRUM ŠLAPANIC

Dvoufázová užší projektová urbanisticko-architektonická soutěž

Vyhlašovatel	Sekretář	Předmět soutěže
Město Šlapanice	Hana Strnadová	Návrh urbanistického řešení lokality budoucího nového pólu centra Šlapanic na

území bývalého cukrovaru a jeho okolí, integrující návrh rekonstrukce objektu bývalé sýpky na společenské centrum. Návrh cukrovaru je nutné řešit komplexně v rámci řešeného území, ale s vazbami na širší měřítko města. Předmětem návrhu bude především nalezení vhodných způsobů využití lokality, jejího optimálního prostorového uspořádání a ideálního ekonomického scénáře jejího rozvoje včetně etapizace. 1350 tis. Kč

Michaela Trněná, Jiří Kopeček, Pavel Horák, Petr Buryška, Jan Jehlík, Karel Havliš, Lukáš Grasse, Lucie Vogelová, Vladimír Fialka
náhradníci Stanislav Žerava, Lýdia Šušlíková, Jan Vrbka, Ondřej Vysloužil

13. 7. 2021

Předpokládané ceny a odměny celkem
Porota

Datum podání žádosti o účast

náhradníci Tomáš Chramosil,
Veronika Šindlerová
5. 10. 2021

Datum odevzdání soutěžních návrhů

SVAZKOVÁ ŠKOLA CHÝNĚ – HOSTIVICE

Jednofázová užší projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel
Organizátor

Sekretář
Předmět soutěže

Svazek obcí Chýně – Hostivice
Radek Janoušek, Karla Kuplíková, Tomáš Zdvihal
Radek Janoušek
Najít nejvhodnější řešení nové svazkové školy Chýně – Hostivice. Zadavatel klade důraz na nadčasové, inovativní a mnohostranné vyvážené pojetí nového školního areálu, který bude maximálně zohledňovat principy moderní výuky i efektivní využitelnost školních prostor mimo vyučování. Nová škola má být místem přátelským, bezpečným a dobře funkčním nejen pro své primární uživatele – děti a pedagogy – ale také pro další obyvatele Chýně a Hostivice, jejíž veřejný prostor by její stavba měla promyšleně doplnit a významně zkvalitnit. Nová škola by s ohledem na sociální odpovědnost zadavatele měla vytvářet vhodné a důstojné pracovní podmínky. 2750 tis. Kč

Předpokládané ceny a odměny celkem
Porota

Datum podání žádosti o účast

Datum odevzdání soutěžních návrhů

Klára Čápková, Jaroslav Novák, Anna Chvojková, Ondřej Píhrt, Ondřej Synek, David Tichý, Tomáš Koňářík
náhradníci Ida Chuchlíková, Vojtěch Sosna
30. 6. 2021

30. 9. 2021

NOVÉ CENTRUM JESENICE

Jednofázová užší projektová urbanisticko-architektonická soutěž

Vyhlašovatel
Organizátor
Sekretář
Předmět soutěže

Město Jesenice
Markéta Kohoutová
Markéta Pražanová
Definování prostorového a funkčního řešení nového centra města Jesenice a zpracování komplexního urbanistického návrhu významného městského prostoru včetně nového náměstí, formovaného mj. objemovým řešením staveb tento prostor vytvářejících. Nové centrum bude navrženo podél dvou ulic Říčanská a Budějovická na ploše asi 4 ha. Mělo by sloužit přibližně pro 15000 místních obyvatel a 10000 obyvatel ze spádového území. V novém centru může vzniknout výšková dominanta – nová radnice, případně další objekty s vhodnými funkcemi oživujícími prostor města. Zásadní součástí řešení nového centra je umístění všech požadovaných funkcí do stávajících či nově navržených objemů budov a návrh komplexního dopravního řešení. 800 tis. Kč

Předpokládané ceny a odměny celkem
Porota

Pavel Smutný, Iva Řehulková, Michal Hexner, Anna Šlapeťová, Petr Vávra

LDN DRNOVSKÁ V RUZYNI, PRAHA 6

Jednofázová užší projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel
Sekretář
Předmět soutěže

Městská část Praha 6
Pavel Neuberger
Návrh a zpracování architektonického řešení novostavby léčebny dlouhodobě nemocných („LDN“) s kapacitou 101–104 lůžek. V platné ÚPD má řešené území kód SV–D. Předpokladem realizace záměru je úprava územního plánu (projednávána pod

	č. U1344), spočívající v navýšení kódu míry využití území na SV-F.
Předpokládané ceny a odměny celkem	2 300 tis. Kč
Porota	Jakub Stárek, Libor Jebavý, Bohumil Beránek, Irena Šestáková, Jan Němec, Michal Kuzemský, David Mateáško náhradníci Zdeněk Hořánek, Jana Jelínková, Petr Vávra, Jiří Hušek
Datum podání žádosti o účast	29. 6. 2021
Datum odevzdání soutěžních návrhů	1. 11. 2021

PROBÍHAJÍCÍ SOUTĚŽE

NÁMĚSTÍ EDVARDA BENEŠE

Dvoufázová otevřená projektová urbanisticko-architektonická soutěž

Vyhlašovatel Organizátor	Statutární město Ostrava Městský ateliér prostorového plánování a architektury, příspěvková organizace
Sekretář Předmět soutěže	Oldřich Bajger V ideové rovině urbanistický návrh území náměstí Dr. Edvarda Beneše a jeho bezprostředního okolí nacházejícího se v Městské památkové zóně Moravská Ostrava a v projektové rovině návrh urbanisticko-architektonického řešení veřejného prostranství na pozemcích parcelní číslo 405/1, 405/8, 405/9, 405/13, 405/14, 405/15, 407/1, 407/2, 407/3, 3494/1, 3550/1, 3550/33, které jsou součástí zájmového území. Návrh bude sloužit k další koordinaci městských a soukromých investičních záměrů.
Předpokládané ceny a odměny celkem Porota	1 100 tis. Kč Zuzana Bajgarová, Zuzana Ožanová, Ondřej Vysloužil, Miroslav Cikán, Jan Sedlák, Milena Vitoulová, Vladimír Fialka náhradníci Kateřina Šebesová, Lýdia Šušlíková, Jana Zdráhalová, Petr Buryška
Datum odevzdání soutěžních návrhů	30. 9. 2021

NOVÉ MĚSTSKÉ LÁZNĚ V AREÁLU KOUPALIŠTĚ V KRNOVĚ

Dvoufázová otevřená projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel Organizátor Sekretář Předmět soutěže	Město Krnov MOBA studio / CCEA MOBA Igor Kovačević Návrh nových městských lázní města Krnova na pozemcích v severní části města vedle stávajícího letního koupaliště. Propojením venkovního koupaliště s novými městskými lázněmi vznikne sportovně-relaxační centrum navazující na sportovní infrastrukturu města podél ulice Petrovická. Součástí nových městských lázní jsou plavecký bazén (25 m), relaxační bazén, saunový svět, fitness a doplňkové služby k uvedeným provozům. Součástí návrhu je řešení parkování a dopravní napojení areálu.
Předpokládané ceny a odměny celkem Porota	2 750 tis. Kč Tomáš Hradil, Miroslav Binar, Roman Šigut, Roman Brychta, Zdeněk Sandler, Ondřej Chybík, Barbora Šimonová náhradníci Zuzana Stanjurová Matejciucová, Zuzana Matelová, David Kotek, Marek Juránek
Datum odevzdání soutěžních návrhů Datum odevzdání soutěžních návrhů (2. kolo)	8. 10. 2021 4. 2. 2022

MEZIPOSTORY PRAŽSKÉ TRŽNICE

Dvoufázová otevřená projektová architektonicko-krajinářská soutěž

Vyhlašovatel Organizátor Sekretář Předmět soutěže	Hlavní město Praha MOBA studio / CCEA MOBA Igor Kovačević Návrh úprav veřejného prostoru areálu Pražská tržnice. Cílem je podpořit kvality veřejného prostoru a přinést zlepšení funkčnosti, kultivovanosti, bezpečnosti, ekologie a estetiky veřejného prostranství mezi objekty tvořícími tržnici. Pražská tržnice je památkově chráněná od roku 1993 jako nemovitá kulturní památka České republiky.
Předpokládané ceny a odměny celkem Porota	4 750 tis. Kč Jaromír Hainc, Alexandra Udženija, Pavel Vyhnánek, Štěpánka Šmidová, Gabu

	Heindl, Irakli Eristavi, Régis Guignard náhradníci Petr Lešek, Lenka Burgerová, Petr Kubíček, Jiří Žid, Jiří Kotal, Marek Obtulovič
Datum odevzdání soutěžních návrhů	15. 10. 2021
Datum odevzdání soutěžních návrhů (2. kolo)	28. 1. 2022

DŮM S BYTY PRO SENIORY

Jednofázová otevřená projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel	Město Krásno
Sekretář	Miroslav Vodák
Předmět soutěže	Zpracování architektonického návrhu novostavby komunitního domu s byty pro seniory na území města Krásno v Karlovarském kraji. Řešené území se nachází na pozemku parcelní číslo st. 600 v katastrálním území Krásno nad Teplou. Jde o stavbu a zpevněnou plochu stávajícího objektu prodejny potravin, který patří obci a bude odstraněn. Předpokládané investiční náklady na stavební realizaci jsou 30 milionů Kč bez DPH. Součástí investičních nákladů není demolice stávající stavby.
Předpokládané ceny a odměny celkem	300 tis. Kč
Porota	Josef Havel, Martin Čeněk, David Hlouch náhradníci Erich Kříž, Martin Pribol, Petr Zahradka, Petr Ott, Luboš Klabík
Datum odevzdání soutěžních návrhů	10. 9. 2021

POLIKLINIKA POD MARJÁNKOU

Dvoufázová užší projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel	Městská část Praha 6
Organizátor	MOBA studio / CCEA MOBA
Sekretář	Yvette Vašourková
Předmět soutěže	Předmětem soutěže je zpracování návrhu na rekonstrukci a přístavbu polikliniky Pod Marjánkou. Zadavatel hledá takovou formu řešení, které výrazně neomezí současný provoz polikliniky a zároveň bude efektivní, ekonomické a citlivé k architektuře objektu.
Předpokládané ceny a odměny celkem	5600 tis. Kč
Porota	Eva Smutná, Jakub Stárek, Bohumil Beránek, Petr Vá-

	vra, Irena Šestáková, Michal Juha, Boris Redčenkov náhradníci Michal Volf, Marián Hošek, Jana Jelínková, Klára Příkrylová
Datum podání žádosti o účast	8. 10. 2021
Datum odevzdání soutěžních návrhů	3. 2. 2022
Datum odevzdání soutěžních návrhů (2. kolo)	26. 5. 2022

VLTAVSKÁ FILHARMONIE

Mezinárodní jednofázová užší architektonická projektová soutěž o návrh

Vyhlašovatel	Hlavní město Praha, zastoupené odborem hospodaření s majetkem, a Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, p. o.
Organizátor	HAVEL & PARTNERS, s. r. o., advokátní kancelář
Sekretář	Kamila Kulhánková
Předmět soutěže	Zpracování architektonického návrhu pro účely budoucí výstavby koncertního sálu v rámci soudobého hudebního centra, které by splňovalo světové standardy (akustické, kapacitní, dispoziční, technické, architektonické a urbanistické) a zároveň potvrzovalo pověst Prahy, která je kulturní metropolí a symbol české hudební tradice. Budova Vltavské filharmonie v Praze by měla mimo jiné mít celkem tři sály: hlavní – koncertní pro cca 1800 diváků, malý sál pro komorní hudbu s kapacitou cca 700 míst a multifunkční pro ostatní žánry a typy akcí s kapacitou až 500 míst. (www.vltavskafilharmonie.cz ; www.vltavafilharmonichall.com)
Předpokládané ceny a odměny celkem	18 027 100 Kč (cca EUR 707 500 / USD 841 012)
1. cena	3 057 600 Kč (cca EUR 120 000 / USD 142 645)
2. cena	2 038 400 Kč (cca EUR 80 000 / USD 95 097)
3. cena	1 274 000 Kč (cca EUR 50 000 / USD 59 436)
4. cena	1 019 200 Kč (cca EUR 40 000 / USD 47 548)
5. cena	891 800 Kč (cca EUR 35 000 / USD 41 605)
	Zadavatel vyplatí každému účastníkovi, který v Soutěži podal soutěžní návrh, jenž byl porotou posouzen a hodnocen a zároveň nebyl oceněn soutěžní cenou, náhradu výloh ve výši 649 740 Kč (cca EUR 25 500 / USD 30 312).

Porota	Zdeněk Hřib, Lubomír Zaorálek, Petr Hlaváček, Jan Čížinský, Martin Krupauer, Josef Pleskot, Marcela Steinbachová, Peter Gero, Andreas Cukrowicz, Tina Saaby, Michal Sedláček náhradníci Viktor Mahrik, Jakub Veselý, Bohuslav Svoboda, Milan Němeček, Hana Třeštíková, Adam Scheinherr, Lubomír Brož, Jan Wolf, Jan Chabr, Lenka Burgerová, Pavel Vyhnálek, David Mareček, Jaromír Hainc, Martin Gross, Daniel Sobotka, Ladislav Lábus, Michal Fišer, Klára Salzmann, Adrian Ellis, Niels Erik Lund, Roman Bělor
Datum podání žádosti o účast	30. 9. 2021
Datum odevzdání soutěžních návrhů	15. 3. 2022

TERMINÁL ROUDNICE NAD LABEM VRT

Jednofázová otevřená architektonicko-urbanistická soutěž

Vyhlašovatel	Správa železnic, státní organizace
Organizátor	Správa železnic, státní organizace
Sekretář	Miroslav Vodák
Předmět soutěže	Zpracování architektonicko-urbanistického návrhu pro účely budoucí výstavby nového železničního Terminálu Roudnice nad Labem VRT, Údržbové základny a souvisejících objektů, které budou součástí vysokorychlostního úseku VRT Podřipsko. Terminál bude sloužit jako přestupní uzel mezi VRT Praha – Drážďany a hromadnou dopravou a zároveň jako P+R bod pro dojíždění jak do Prahy, tak do Ústí nad Labem. Soutěž se vyhlašuje jako projektová v rozsahu návrhu budoucí podoby Terminálu, Údržbové základny a souvisejících objektů; jako ideová v rozsahu řešení širšího území a případného doprovodného rozvoje širšího území.
Předpokládané ceny a odměny celkem	4 000 tis. Kč
Porota	Pavel Paidar, Pavel Hruška, Michal Kučera, David Hlouch, Antonín Novák, Petr Štefek, Petr Vágr náhradníci Pavel Andršt, Matyáš Hron, Zdenka Vachková, Pavla Pannová, Karel Hájek
Datum odevzdání soutěžních návrhů	29. 11. 2021

PŘIPRAVOVANÉ SOUTĚŽE

PŘESTAVBA AREÁLU ZLÍNSKÉ RADNICE

Jednofázová projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel	Statutární město Zlín
Předmět soutěže	Nalezení nejvhodnějšího řešení areálu zlínské radnice v kontextu okolního prostředí, provozního očekávání města i požadavků památkové péče. Radnice sestává z několika částí, kterým dominuje první realizace zlínského rodáka F. L. Gahury z roku 1923. Ta byla v průběhu času rozšiřována a přičleněny k ní byly také sousedící budovy. S výjimkou hlavní budovy nyní ostatní stavby neodpovídají statickým, provozním či estetickým nárokům na ně kladeným a vzhledem k nedostatečné kapacitě se hledají další absorpční možnosti areálu. Smyslem soutěže bude v ideové rovině nalezení vhodného řešení celého stavebně-provozního souboru radnice včetně uvažované dostavby vnitrobloku. V projektové rovině bude kladen důraz na první realizační etapu, přibližně vymezenou stávajícím objektem č. p. 10, který je v havarijním stavu.

PARK ČERNOVICKÁ PÍSKOVNA

Jednofázová otevřená projektová urbanisticko-krajinářská soutěž

Vyhlašovatel	Statutární město Brno
Předmět soutěže	Návrh urbanisticko-krajinářského řešení parku Černovická pískovna, který vznikne rozsáhlou transformací současného těžebního prostoru a přiléhajících území v jihozápadní části města. Záměrem je vznik nového moderního parku celoměstského významu, který kromě svého rekreačního a relaxačního využití zajistí podmínky pro existenci a další roz-

voj místního přírodního bohatství. Účelem soutěže je nalézt a ocenit optimální řešení transformace území dotčené mnoha protichůdnými zájmy, které splní požadavky vyhlášovatele obsažené v těchto Soutěžních podmínkách a v soutěžních podkladech a umožní následně zadat zakázku na zpracování navazujících výkonových fází projektových prací (zejména územní rozhodnutí, stavební povolení, autorský dozor, dohled nad jejich prováděním a uvedením stavby do užívání).

TERMINÁL ROUDNICE NAD LABEM VRT

Jednofázová otevřená architektonicko-urbanistická soutěž

Vyhlašovatel	Správa železnic, státní organizace
Předmět soutěže	Zpracování architektonicko-urbanistického návrhu pro účely budoucí výstavby nového železničního Terminálu Roudnice nad Labem VRT, Údržbové základny a souvisejících objektů, které budou součástí vysokorychlostního úseku VRT Podřipsko. Terminál bude sloužit jako přestupní uzel mezi VRT Praha-Dráždany a hromadnou dopravou a zároveň jako P+R bod pro dojíždění jak do Prahy, tak do Ústí nad Labem. Soutěž se vyhlašuje jako projektová v rozsahu návrhu budoucí podoby Terminálu, Údržbové základny a souvisejících objektů; jako ideová v rozsahu řešení širšího území a případného doprovodného rozvoje širšího území.

MUZEUM ŘÍČANY – PROSTOR PRO MODERNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Vyhlašovatel	Město Říčany
Předmět soutěže	Návrh architektonického a konstrukčního řešení objektu pro moderní vzdělávání Muzea Říčany v území pod památkovou ochranou – v areálu zříceniny hradu v Říčanech. Stávající objekt č. p. 119 (par. č. 144), který je předmětem soutěže, je v památkovém zájmu. Muzeum bude obsahovat vzdělávací prostory, sociální zázemí a umožní

návštěvníkům malé občerstvení. S ohledem na plánovanou vzdělávací náplň muzea se předpokládá maximální prostorové a provozní propojení se sousedním geoparkem umístěným na pozemku 1. základní školy a s veřejně přístupnou hradní zahradou, ale s možností provozního oddělení jednotlivých částí.

SPOLEČENSKÉ A KULTURNÍ CENTRUM V KAMENNÉM PŘÍVOZE V AREÁLU ŠÍBALOVA STATKU

Jednofázová otevřená projektová architektonická soutěž

Vyhlašovatel	Obec Kamenný Přívoz
Předmět soutěže	Návrh architektonického řešení Společenského a kulturního centra obce Kamenný Přívoz ve stávajících prostorech Šíbalova statku.

LAURUS 2020–21

Soutěžní přehlídka studentských prací za zimní semestr 2020 a letní semestr 2021

Vyhlašovatel	Fakulta architektury ČVUT
--------------	---------------------------

ADMINISTRATIVNĚ-TECHNICKÁ BUDOVA ZZS

Dvofázová otevřená projektová architektonicko-urbanistická soutěž

Vyhlašovatel	Hlavní město Praha
Předmět soutěže	Nová administrativně-technická budova ZZS jako hlavní sídlo pražské zdravotnické záchranné služby. Svým dispozičním řešením i architektonickým zpracováním by měla reagovat na komplexnost a komplikovanost provozu, ale také na pohodlí uživatelů, kteří jsou při výkonu své práce vystaveni nadměrně stresovým situacím. Ústředním bodem budovy je Zdravotnické operační středisko – dispečink, kde pracovníci ZOS přijímají hovory a řeší krizové situace. ZOS je doplněno dalšími provozy, jako jsou vzdělávací a výcvikové středisko se zázemím pro výcvik záchranářů i veřejnosti, servis a očista sanitních vozidel a další záchrannářské vybavenosti nebo administrativní zázemí celé pražské záchranné služby.

Skryté zárubně – inspirace pro moderní řešení

Vysoce designová novinka na trhu, která nabízí:

- absolutně čistý dveřní průchod bez obložek
- otevírání dveří k sobě i od sebe při dokonalém lícování se zdí
- použití pro posuvné i otočné dveře
- možnost atypické výšky dveří

**DĚTSKÉ BROUZZDALIŠTĚ A PLASTIKA VE
VEŘEJNÉM PROSTORU, PRAHA 9**

**Jednofázová otevřená projektová výtvarně-
architektonická soutěž**

Vyhlašovatel Městská část Praha 9
Předmět soutěže Najít nejlepší umělecké ztvárnění návrhy v minulosti odstraněné plastiky ve veřejném prostoru a revitalizace / zprovoznění stávajícího nepoužívaného brouzdaliště – tedy nejlepší řešení umělecko-architektonické intervence při ulici Sokolovská na zelené ploše navazující na park Podviní naproti Nemocnici ve Vysočanech.

**VSTUPNÍ BRÁNA UHŘÍNĚVSI – REVITALIZACE
NÁDRAŽÍ**

**Užší dvofázová urbanisticko-
architektonická projektová soutěž**

Vyhlašovatel Městská část Praha 22
Předmět soutěže Zpracování urbanisticko-architektonického návrhu na území kolem vlakového nádraží v Uhříněvsi. A rozhodnutí o začlenění návrhu do stávajícího živelně se rozrůstajícího organismu městské části s cílem vytvořit novou vstupní bránu. Výsledný návrh bude podkladem pro zpracování navazující územní studie a projektové dokumentace.

SPORTOVNÍ HALA ROKYCANY

**Jednofázová otevřená projektová
architektonicko-urbanistická soutěž**

Vyhlašovatel Město Rokycany
Předmět soutěže Zpracování architektonického návrhu novostavby objektu tělocvičny v Rokycanech včetně návrhu řešení jejího bezprostředního okolí s cílem doplnění místa pro sportovní aktivity dvou sousedních základních škol a doplňkových funkcí družiny a gymnastického sálu. Smyslem soutěže je získat kvalitní ucelený architektonický návrh budovy a rozhodnout o vhodném a citlivém začlenění novostavby do struktury města se všemi historickými vazbami.

**REKONSTRUKCE OBECNÍHO HOSTINCE
A REVITALIZACE NÁVSI V PANENSKÝCH
BŘEŽANECH**

**Jednofázová otevřená projektová
architektonická soutěž**

Vyhlašovatel Obec Panenské Břežany
Předmět soutěže Řešení rekonstrukce obecního hostince a revitalizace k hostinci přílehlající návsi.

**NÁSTAVBA A REKONSTRUKCE STÁVAJÍCÍCH
PROSTOR ŠKOLNÍ BUDOVY V LIPKÁCH 1523,
HRADEC KRÁLOVÉ**

**Jednofázová otevřená projektová
architektonická soutěž**

Vyhlašovatel Královéhradecký kraj
Předmět soutěže Návrh pro realizaci nástavby, přístavby a kompletní rekonstrukce stávajících prostor školní budovy v Lipkách 1523, Hradec Králové Střední školy služeb, obchodu a gastronomie. Dále vybudovat chybějící učebnu odborného výcviku studené kuchyně a efektivně využít všech prostor v budovách školy pouze pro potřeby výuky. Budova pochází ze 70. let minulého století a je až na malé úpravy (vybudování školní restaurace) v původním stavu. Byla projektována a několik let využívána jako centrum služeb (např. prodejna akvaristiky, kanceláře okresního mysliveckého svazu). V přízemí budovy se nachází byt školníka. Začátkem 90. let začala být po drobných úpravách využívána pro odborný výcvik oborů kadeřník, kosmetička a zahradník. Po vybudování školní restaurace i pro obor kuchař-číšník.

DOBŘÍ DESIGN SE VÁS
NEJEN DOTKNE. TOHO
SE RÁDI DOTKNETE I VY.

Viega Prevista.
Nová generace předstěnové techniky.

Otočení místo stisknutí: Nová ovládací deska Visign for More 202 nahrazuje klasická tlačítka otočným knoflíkem. Organický design s integrovaným LED osvětlením zve k heustálému údivu a dotyku. **Viega. Connected in quality.**

ČESKÁ

CENA

UKAŽTE
SVÉ
STAVBY
SVĚTU

ZA

ARCHITTEKTURU

ČESKÁ KOMORA ARCHITEKTŮ děkuje

všem partnerům České ceny za architekturu za podporu.

Generální partner

Generální mediální partner

Hlavní partneři

Hlavní mediální partner

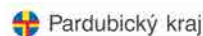
Děkujeme za spolupráci

Centrum architektury
a městského plánování

Záštity

Partneři

wiesner hager concept

Real-Treuhand
Raiffeisen Immobilien

GRAPHISOFT
ARCHICAD

SAINT-GOBAIN

viega

ELITE BATH
+ KITCHEN

bulthaup
praha

GAGGENAU

HELUZ

RUUKKI

SONING

Semmelrock
stein+design®

M&T
manufacture 1997

mmcité

Miele

MARSH

:hager

SAPEL
UNLIMITED

RAKO

JK
ARCHITEKTI

SEKYRA GROUP

CPC

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

MINISTERSTVO
PRŮMYSLU A OBCHODU

ČD České dráhy

Kraj Vysočina

Zlínský kraj

KRÁLOVÉHRADECKÝ
KRAJ

PRAHA
PRAHA
PRAHA
PRAHA

Středočeský kraj

1857
Moser
KARLSBAD

O-REA
Hotels & Resorts

KONFES
KONGRESOVÁ TECHNIKA

FORUM
KARLÍN

MATTONI 1873
QUALITY AND TRADITION SINCE 1873

ÚNĚTICKÝ PIVOVAR

WEARCH
architecture servis

SAMSUNG

Mediální partneři

ASB
architektura
stavby
bydlení

ASB-portal.cz
odborný stavební portál

ERA21

INTRO

ARCHITECT+

STAVBA

StavbaWEB

ESTAV.cz

EARCH.

VEŘEJNÁ
SPRÁVA

WWW
SK ARCHINFO

dolcevita

LINKA

arch
SPACE

ARCHI
ZOOM

MÍSTO, KDE VYPÍNAČE BERKER OVLÁDAJÍ DESÍTKY JEDINEČNÝCH SVÍTIDEL

BOMMA ATELIER MÁ AMBICI STÁT SE DESIGNOVOU IKONOU NA MAPĚ EVROPY

Živý organismus namísto typické showroomové strnulosti. BOMMA Atelier není jen obyčejný showroom ani vzorový byt. Tento prostor ohromuje a vtahuje do děje. Unikátní svým půdorysem, symbiózou původního na míru vyrobeného nábytku s kousky předních soudobých značek i na první pohled se vymykající dokonalým vyladěním interiéru se závanem světovosti. A spousta světla z desítek svítidel české značky BOMMA, ovládaných vypínači berker.

V přízemním rohovém apartmá kubistického domu Diamant v pražské Spálené ulici, navrženém v roce 1912 architektem Emilem Králíčkem, za dob první republiky žil a tvořil Adolf Hoffmeister. Tento spisovatel, politik a čelný představitel české avantgardy si svůj tehdejší byt přímo navrhl a nechal jej zařídit na míru vyrobeným funkcionalistickým nábytkem. A právě tento jedinečný prostor, proktnutý nekonvenční a tvůrčí atmosférou, si český výrobce křišťálových svítidel BOMMA zvolil za svůj historicky první showroom.

Koncept BOMMA Ateliéru jde ovšem podstatně dál, než je pouhá prezentace portfolia křišťálových svítidel. Cílem bylo vytvořit jedinečný prostor, který by inspiroval a žil vlastním životem, sloužil k setkávání a diskusím architektů, odborníků i dalších milovníků designu. Pro dosažení skutečné jedinečnosti celého prostoru oslovil kreativní ředitel značky Bomma Václav Mlynář ke spolupráci milánskou interiérovou designérku Sophie Wannenes. Společně doplnili renovované vybavení bytu špičkovým designovým nábytkem předních evropských a světových firem a tapety, koberce, dlaždičky i vypínače sladili do nejmenších detailů: Výsledkem je 178 m² souznění funkcionalistického dědictví a designu 21. století, které osvětlují desítky světél české sklárny.

Jednou ze značek přítomných v BOMMA Ateliéru jsou i vypínače berker, které vyrábí společnost Hager a pro BOMMA Atelier je dodával designový obchod Monobrand. „Vybírat vypínače pro BOMMA Atelier byla krásná práce,“ vzpomíná Katrin Grund, zakladatelka a majitelka obchodu Monobrand, jednoho z partnerů BOMMA Ateliéru. „Prostor Ateliéru je organický, v jednotlivých jeho částech se mění nálada i celkové vyznění interiéru, a tak jsme přizpůsobili i výběr vypínačů pro jednotlivá zákoutí,“ dodává Katrin Grund. Jednotlivá svítidla BOMMA tak nakonec ovládají hned tři designové řady berker: retro otočné vypínače berker serie 1930 v černém plastu se svým

vzhledem i materiálem přímo odvolávají na 30. léta minulého století a jsou proto po celém světě častou volbou pro funkcionalistické interiéry. Vypínače berker serie 1930 Softtouch jsou tvarově shodné s výše uvedenou řadou, ale vynikají materiálem: jedná se o zakázkově upravené vypínače se sametově hebkým povrchem. Třetí designovou řadou, která byla do Ateliéru zvolena, je berker R. 1. Tento neortodoxní vypínač kombinující čtvercový rámeček s kulatou středovou klapkou posouvá design spínacích prvků o sto let dopředu. Svým celkovým vyzněním nezapře ducha mileniála.

„Jsme hrdí na to, že kompletní kolekci svítidel BOMMA ovládají právě naše vypínače berker, o kterých my trochu neskromně říkáme, že jsou to nejkrásnější vypínače na světě,“ usmívá se Thomas Grund, generální ředitel společnosti Hager v České republice, a přidává trochu matematiky: „Tento nádherný prostor z roku 1912 si BOMMA zvolila trefně, protože vznik značky se datuje přesně 100 let po vzniku tohoto domu. To naše vypínače berker jsou o hodně starší – založení továrny na vypínače bratry Berkerovými datujeme do roku 1919, takže sté výročí založení značky už jsme slavili před pár lety. Můžeme si tedy s trochou nadsázky a z pozice staršího přítele dovolit popřát kolegům z BOMMA, aby i jejich značka sbírala uznání a designová ocenění ještě alespoň další století,“ uzavírá Thomas Grund.

www.hager.cz/vypinac
www.monobrand.cz
www.bomma.cz

Foto David Raub

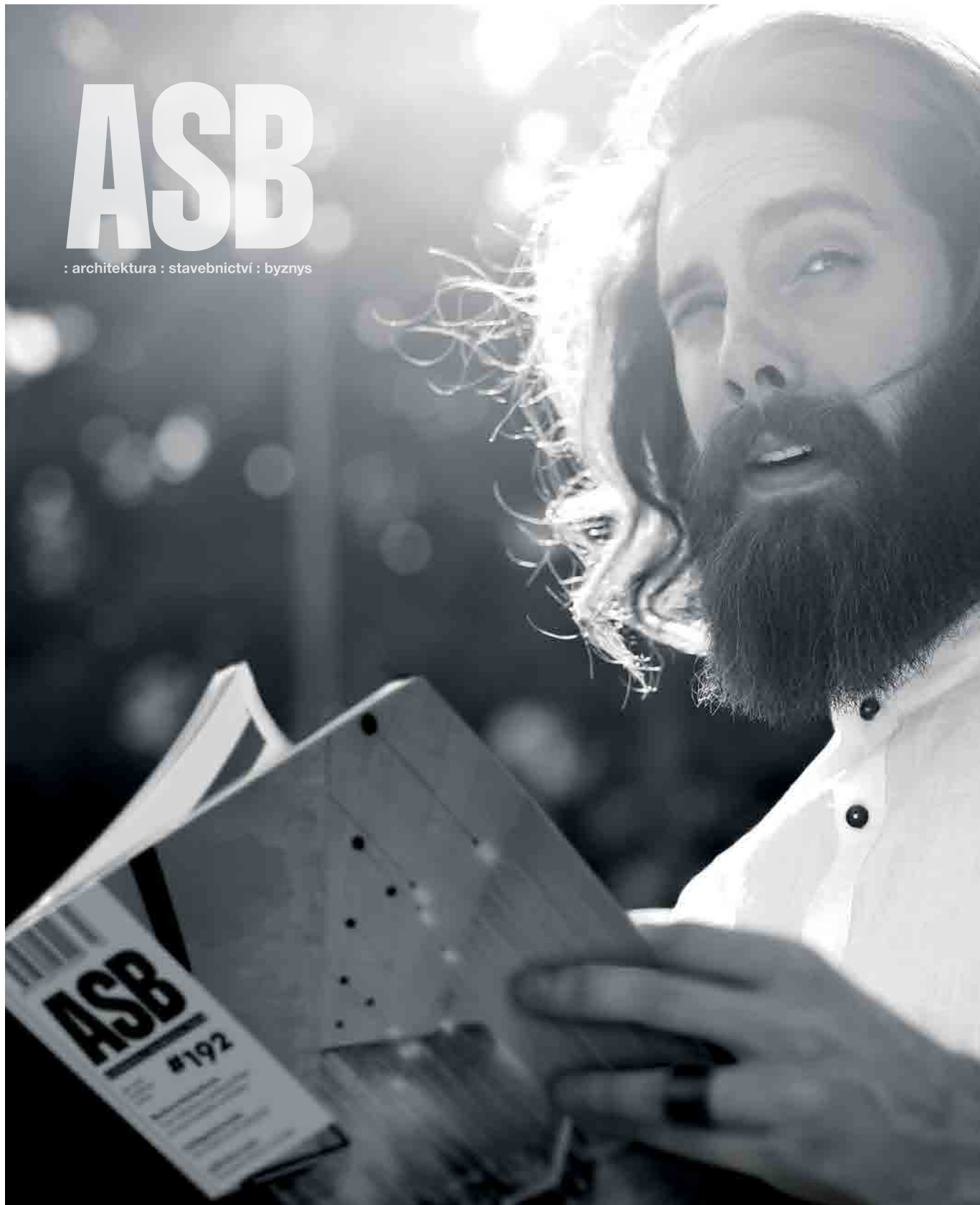
Foto BoysPlayNice

Foto David Raub

ASB

: architektura : stavebnictví : byznys

časopis
**o architektuře,
stavebnictví a byznysu**

objednávky
web: www.send.cz
e-mail: jaga@send.cz
tel.: 225 985 225

Duke Ellington School of the Arts
architekt: cox graae + spack architects / LBA Joint Venture
foto © Chris Ambridge

25

ARCHICAD 25
VYTVOŘEN SPOLEČNĚ S UŽIVATELI.

**KVALITNÍ DESIGN
V KAŽDEM DETAILU.**

Archicad je k dispozici jako trvalá licence, kterou lze následně upgradovat. Lze si pořídit i předplatné na 1, 3, 6 nebo 12 měsíců. Ve všech případech se jedná o „plovoucí“ licenci, kterou lze přenášet mezi uživateli.

Více na archicad.cz

NEJVĚTŠÍ rezidenční stavitel v ČR

- Za **27 let** jsme prodali **17.000 bytů**, domů a parcel ve **180** úspěšně dokončených **rezidenčních projektech**
- Vlastníme kolem **1,5 milionu m²** brownfieldů a pozemků určených k výstavbě pro více než **30.000 nových bytů** po celé Praze
- Ve spolupráci s těmi **nejlepšími architekty** současnosti (např. Josef Pleskot, Eva Jiříčná, Jakub Cigler) připravujeme celé nové pražské čtvrti i menší exklusivní rezidenční projekty
- Neúčastníme se žádných veřejných zakázek ani nejsme příjemcem žádných veřejných dotací, na daních odvádíme českému státu ročně stamilionové částky a dalšími mnoha desítkami milionů korun každý rok **přispíváme na obecně prospěšné účely a realizaci veřejných staveb**
- Jsme generálním partnerem prestižní soutěže **Česká cena za architekturu**, sponzorujeme **Sdružení pro architekturu a rozvoj (SAR)** a jím pořádané pololetní Summity architektury a rozvoje

